

**В.І. ПОХИЛ, Р.А. САНЖАРА,
В.В. РОЖКОВ, О.В. ЛЕСНОВСЬКА,
О.М. ПОХИЛ, Л.П. МИКОЛАЙЧУК**

**ТЕХНОЛОГІЯ
ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ
ТВАРИННИЦТВА**

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**В.І. ПОХИЛ, Р.А. САНЖАРА,
В.В. РОЖКОВ, О.В. ЛЕСНОВСЬКА,
О.М. ПОХИЛ, Л.П. МИКОЛАЙЧУК**

**ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОБНИЦТВА
ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА**

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

УДК 637.5 (038)

Т38

Рецензенти:

Козир В.С., доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН.

Високос М.П., доктор ветеринарних наук, професор.

Матеріали тлумачного словника містять 1875 термінів та допоможуть читачу зорієнтуватися у великому різноманітті спеціалізованої термінології, отримати інформацію про значення того чи іншого терміну у тваринництві.

Словник розрахований на здобувачів за напрямом підготовки «Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва», аспірантів, наукових співробітників, викладачів, керівників та фахівців господарств різних форм власності.

Рекомендовано до видання на засіданні кафедри технології виробництва продукції тваринництва (протокол №5 від 15 грудня 2020 року).

Схвалено на засіданні науково-методичної ради біотехнологічного факультету (протокол № 5 від 02 лютого 2021 року).

Рекомендовано до видання на засіданні науково-методичної ради ДДАЕУ (протокол № 6 від 28 квітня 2021 року).

Передмова.

В Україні тваринництво є складовою аграрного виробництва, що дає можливість в короткі терміни значно збільшити забезпеченість населення дієтичними та висококалорійними продуктами харчування. Разом з тим, незважаючи на складні умови і кризові явища у світовій економіці, тваринництво залишається відносно стабільною галуззю аграрного виробництва.

Наукові дослідження з провідних галузей тваринництва, поєднання науки і практики, набутий досвід інноваційних впроваджень в аграрне виробництво, дають змогу зробити певні узагальнення і довести їх результати до широкого кола фахівців і науковців.

Зміцнення матеріально-технічної бази господарств різних форм власності, досягнутий рівень механізації і автоматизації виробничих процесів зокрема у тваринництві, поглиблення механізації виробництва, зосередження уваги на інтенсивних факторах ведення аграрного виробництва – все це створило реальні можливості для промислових методів виробництва продукції тваринництва та призвело до поступової зміни і оновлення термінів.

Виробництво сировини для переробної промисловості відбувається, в основному, на сучасних спеціалізованих підприємствах де в технологічному процесі використовується спеціальна термінологія.

Автори та укладачі видання «Технологія виробництва продукції тваринництва. Словник термінів» прагнули на основі новітніх досягнень в галузі тваринництва, передового досвіду, створити науково-довідкове видання, яке надає можливість товаровиробникам, науковцям в лаконічній формі отримати потрібну комплексну інформацію з основних напрямків виробництва продукції тваринництва. У виданні наявна велика кількість матеріалу (1875 термінів) та роз'яснено їх значення. Відображено основні

питання економіки й організації тваринництва, механізації виробничих процесів на тваринницьких комплексах, великих фермах і птахофабриках.

До словника включені найбільш розповсюджені та часто вживані, а також нові терміни і поняття генетико-біологічного профілю, розведення, селекції, племінної справи, годівлі й утримання сільськогосподарських тварин і птиці.

Словник термінів, сподіваємось, стане корисним посібником для фахівців господарств різних форм власності, працівників науково-дослідних установ, діяльність яких пов'язана з зоотехнією і суміжними з нею науками, зокрема для технологів виробництва продуктів тваринництва, ветеринарних лікарів, студентів, різного напрямку підготовки, хто цікавиться питаннями галузі тваринництва.

Дане видання в популярній формі розкриває зміст зоотехнічних термінів і понять, що пов'язані з удосконаленням стратегічного курсу аграрного виробництва та соціально-економічного розвитку країни.

А

АБЕРАЦІЯ (АБЕРРАЦІЯ) – зміна, порушення цілісності. Структурна зміна хромосоми, яка відбувається в результаті її розриву, за якою настає з'єднання розірваних кінців у нових поєднаннях.

АБОРИГЕННА ПОРОДА (АБОРИГЕННАЯ ПОРОДА) - місцева порода с.-г. тварин конкретної області, регіону, країни.

АБОРТ (АБОРТ) - передчасне (мимовільне або штучне) припинення вагітності; викидень.

АБРИС (АБРИС) - обрис контуру тварини.

АБСОЛЮТНА ВОЛОГА (АБСОЛЮТНАЯ ВЛАГА) - вода, яку видаляють з корму, продукту висушуванням при 100 - 105 °С.

АБСОЛЮТНА ВОЛОГІСТЬ (АБСОЛЮТНАЯ ВЛАЖНОСТЬ) - кількість водяної пари в одиниці об'єму повітря, г/см³.

АБСОЛЮТНИЙ ПРИРІСТ (АБСОЛЮТНЫЙ ПРИРОСТ) - зоотехнічний і селекційний показник швидкості росту молодняку с.-г. тварин. Визначається різницею між кінцевою і початковою живою масою тварини в період, що враховується, вимірюється в кілограмах.

АБСОЛЮТНО СУХА РЕЧОВИНА (АБСОЛЮТНО СУХОЕ ВЕЩЕСТВО) - маса залишку корму, продукту після висушування при 100 - 105 °С до постійної величини з наступним зберіганням в ексікаторі.

АБСТРАКЦІЯ (АБСТРАКЦИЯ) - видалення, відвернення, відособлення від тих або інших сторін, властивостей, зв'язків, предметів.

АВІТАМІНОЗИ (АВИТАМИНОЗЫ) - хвороби, що виникають при майже повній відсутності в кормах певних вітамінів, одна з форм вітамінної недостатності.

АВМ (АВМ) - високотемпературний сушильний агрегат для штучної сушки зеленого корму і приготування вітамінно-трав'яного борошна.

АВТОГОДІВНИЦЯ (АВТОКОРМУШКА) - автоматичний пристрій, призначений для годування с.-г. тварин. Застосування автогодівниць скорочує втрати кормів, забезпечує оптимальні гігієнічні умови годування.

Конструкції і розміри годівниць залежать від виду, віку, способу утримання тварин, складу раціону.

АВТОДОЗАТОР (АВТОДОЗАТОР) - прилад для автоматичного відмірювання необхідної кількості якої-небудь речовини. Застосовується в с.-г. виробництві, фармацевтичній промисловості.

АВТОКЛАВ (АВТОКЛАВ) - апарат для стерилізації паром під тиском інструментів, перев'язувального матеріалу, поживних середовищ для вирощування мікроорганізмів, знешкодження кормів.

АВТОЛІЗ (АВТОЛИЗ) - процес розпаду тваринних і рослинних тканин під дією ферментів самих тканин. В живому організмі автоліз можливий тільки в патологічних випадках, при недостатньому постачанні будь-якого органу кров'ю.

АВТОМАТИЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА (АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОИЗВОДСТВА) - застосування приладів і автоматичних пристроїв для виконання виробничих процесів.

АВТОМАТИЗОВАНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ «АСУ» (АВТОМАТИЗИРОВАННАЯ СИСТЕМА УПРАВЛЕНИЯ «АСУ») - комплекс методів і засобів, що забезпечують ефективне управління складними виробництвами.

АВТОНАПУВАЛКА (АВТОПОИЛКА) - автоматично діючий пристрій для напування с.-г. тварин, що дозволяє їм в будь-який час задовольнити потребу у свіжій воді.

АВТОНОМНА СИСТЕМА (АВТОНОМНАЯ СИСТЕМА) - система, що не міняє своїх параметрів упродовж багатьох років

АВТОСКОТОВОЗ (АВТОСКОТОВОЗ) - спеціально обладнаний автомобіль для перевезення с.-г. тварин.

АГЛЮТИНАЦІЯ, СКЛЕЮВАННЯ (АГГЛЮТИНАЦІЯ, СКЛЕИВАНИЕ) - випадання еритроцитів, бактерій та інших клітинних елементів в осад в результаті склеювання їх антитілами- аглютинінами.

АГРАРНО-ПРОМИСЛОВЕ ПІДПРИЄМСТВО (АГРАРНО-ПРОМЫШЛЕННОЕ ПРЕДПРИЯТИЕ) - виробниче підприємство, завданням якого є виробництво та промислова переробка будь-якого с.-г. продукту.

АГРАРНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМБІНАТ (АГРАРНО-ПРОМЫШЛЕННЫЙ КОМБИНАТ) - виробнича установа, до складу якої входять різні спеціалізовані підприємства сільського господарства і промисловості, які не мають технологічної спільності і випускають різноманітну продукцію, але пов'язані між собою послідовністю обробки того чи іншого продукту або комплексним його використанням.

АГРОПРОМИСЛОВА ІНТЕГРАЦІЯ (АГРОПРОМЫШЛЕННАЯ ИНТЕГРАЦИЯ) - форма об'єднання с.-г. і промислових підприємств. У тваринництві - створення вузькоспеціалізованих формувань, які виробляють і потім переробляють отриману продукцію.

АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС (АГРОПРОМЫШЛЕННЫЙ КОМПЛЕКС) - сукупність галузей народного господарства, пов'язаних з виробництвом продовольства і предметів широкого вжитку з с.-г. сировини.

АГРОПРОМИСЛОВІ ОБ'ЄДНАННЯ (АГРОПРОМЫШЛЕННЫЕ ОБЪЕДИНЕНИЯ) - великі спеціалізовані с.-г. підприємства, створювані з урахуванням територіальних і галузевих ознак на основі міжгосподарської кооперації.

АДАПТИВНА ЗДАТНІСТЬ (АДАПТАЦИОННАЯ СПОСОБНОСТЬ) - вміння тварин пристосовуватися до нових умов проживання: до клімату, утримання, годівлі. Визначається періодом часу або кількістю поколінь від моменту зміни умов середовища до відновлення рівня продуктивності, характерного для даної породи, типу, лінії.

АДАПТИВНА ЦІННІСТЬ (АДАПТИВНАЯ ЦЕННОСТЬ) - відносний внесок в створення наступного покоління.

АДЕКВАТНИЙ (АДЕКВАТНЫЙ) - майже рівний, цілком відповідний, майже тотожний.

АДИТИВНА ДІЯ ГЕНІВ (АДДИТИВНОЕ ДЕЙСТВИЕ ГЕНОВ) - спільна дія всіх генів, яка дорівнює загальній кількості ефектів окремих генів.

АДИТИВНІ ГЕНИ (АДДИТИВНЫЕ ГЕНЫ) - гени з однозначною підсумовуваною дією.

АЕРАЦІЯ (АЭРАЦИЯ) - природне або механічне введення повітря атмосфери в різні середовища при здійсненні санітарних заходів: біологічна очистка стічних вод, дезодорація питної води та ін.

АЕРОБИ (АЭРОБЫ) - організми, для росту і розмноження яких необхідна наявність кисню. До них відносяться всі рослини, а також багато мікроорганізмів.

АЕРОЗОЛІ (АЭРОЗОЛИ) - дисперсні системи, що складаються з частинок розміром $10^3 - 10^7$ см і газового середовища. Діляться на дими, що складаються з твердих частинок, і тумани - крапельки рідини.

АЕРОІОНИ (АЭРОИОНЫ) - позитивно або негативно заряджені частинки, постійно містяться в повітрі.

АЕРОІОНІЗАТОРИ (АЭРОИОНИЗАТОРЫ) - генератори для іонізації повітря.

АЗМ-0,8 (А3М-0,8) - агрегат для приготування замітника молока для с.-г. тварин.

АКЛІМАТИЗАЦІЯ (АККЛИМАТИЗАЦИЯ) - процес пристосування тварин до умов нових кліматичних зон.

АКЛІМАТИЗАТОР (АККЛИМАТИЗАТОР) - приміщення для вирощування молодняка птиці старше 45 - 60-денного віку.

АКОРІЯ (АКОРИЯ) - відсутність почуття насичення.

АКСІОМА (АКСИОМА) - основне положення, самоочевидний принцип.

АКТИВНА КИСЛОТНІСТЬ МОЛОКА (АКТИВНАЯ КИСЛОТНОСТЬ МОЛОКА) - показник, який виражається величиною рН; рН молока становить 6,3 - 6,9.

АКТИВНЕ ВЕНТИЛЮВАННЯ (АКТИВНОЕ ВЕНТИЛИРОВАНИЕ) - видалення вологи з пров'яленої до 35 - 40% -ї вологості трави з використанням повітря, що нагнітається спеціальними установками.

АЛАНТОЇС (АЛЛАНТОИС) - одна із зародкових або плодових оболонок вищих хребетних. Виконує функції ембріональних органів дихання і виділення.

АЛГОЛ (АЛГОЛ) - алгоритмічна універсальна процедурно-орієнтована мова, призначена для запису алгоритмів обчислювальних процесів на ЕОМ.

АЛГОРИТМ (АЛГОРИТМ) - чітке розпорядження, що визначає обчислювальний процес, який, виходячи з ввідних даних, призводить до вирішення поставленого завдання.

АЛЕЛІ (АЛЛЕЛИ) - форми стану гена. Вони розташовані в однакових локусах, тобто місцях гомологічних хромосом, і визначають напрям розвитку однієї і тієї ж ознаки. Розрізняють домінантні і рецесивні алелі.

АЛЕЛІ МНОЖИННІ (АЛЛЕЛИ МНОЖЕСТВЕННЫЕ) - серія виниклих мутаційним шляхом алелей одного гена, що походять з одного локусу і відрізняються один від одного за своїм проявом.

АЛЕРГЕННІСТЬ (АЛЛЕРГЕННОСТЬ) - властивість корму, продукту порушувати імунно-біологічний стан організму в бік підвищення, зниження від фізичного рівня.

АЛКАЛОЗ (АЛКАЛОЗ) - порушення кислотно-лужної рівноваги, при якій спостерігається збільшення в крові кількості катіонів лугів.

АЛКАЛОЇДИ (АЛКАЛОИДЫ) – органічні сполуки природного, переважно рослинного походження. Більшість алкалоїдів - цінні лікарські препарати, але багато які з них є сильно отруйними. Найбільш багаті ними рослини сімейств бобових, лілійних, макових, жовтецевих, пасльонових.

АЛОТИПИ (АЛЛОТИПЫ) - генетичні детерміновані варіанти білків, груп крові, за якими особи всередині виду відрізняються один від одного.

АЛЬБІНІЗМ (АЛЬБІНІЗМ) - повна або часткова відсутність пігменту в волосяному і шкірному покриві тварин. Викликається відсутністю ферменту тирозинази, який необхідний для перетворення тирозину в меланін.

АЛЬТЕРНАТИВА (АЛЬТЕРНАТИВА) - необхідність вибору між двома або кількома, що виключають одна одну, можливостями.

АЛЬТРУЇЗМ (АЛЬТРУЇЗМ) - турбота про інших.

АЛЮР (АЛЛЮР) - види поступального руху коня: крок, рись, інохідь, галоп.

АМІАК (АММІАК) - безбарвний газ з різким запахом. У тваринницьких приміщеннях утворюється в результаті розкладання сечі і гною, вибухонебезпечний і отруйний.

АМІДИ (АМИДЫ) - азотисті сполуки небілкового походження, які утворюються під дією ферментів при розпаді білків.

АМІНОКИСЛОТИ (АМИНОКИСЛОТЫ) - органічні сполуки, які містять карбоксильні (-COOH) і аміногрупи (-NH₂), що володіють властивостями і кислот, і основ. Амінокислот понад 150, з них 10 незамінні.

АМІТОЗ (АМИТОЗ) - прямиий поділ ядра клітини, при якому відбувається перетяжка тіла клітини і ядра, протилежне мітотичному, тобто непрямому розподілу або каріокінезу.

АМНІОН (АМНИОН) - одна із зародкових оболонок плоду комах, плазунів, птахів, ссавців. Утворює порожнину, заповнену рідиною, що оберігає зародок від механічних ушкоджень і забезпечує водне середовище для його розвитку.

АМОНІЗАЦІЯ КОРМІВ (АММОНИЗАЦІЯ КОРМОВ) - обробка кормів аміаком або його похідними з метою підвищення вмісту в них азоту.

АМОРТИЗАЦІЙНІ ВІДРАХУВАННЯ (АММОРТИЗАЦИОННЫЕ ОТЧИСЛЕНИЯ) - відшкодування первісної вартості основних фондів підприємств і господарських організацій шляхом включення частини коштів, встановленої за нормами, в витрати виробництва або обігу.

АМПЛІТУДА (АМПЛИТУДА) - розмах коливань, відхилень.

АНАБІОЗ (АНАБИОЗ) - стан організму, при якому життєві процеси різко сповільнюються, що сприяє виживанню його в несприятливих умовах навколишнього середовища. У деяких організмів входить в нормальний цикл розвитку (насіння, спори).

АНАЕРОБИ (АНАЭРОБЫ) - мікроорганізми, для яких наявність молекулярного кисню є шкідливою, затримуючою зростання : збудники правця, ботулізму, масляно-кислого бродіння та ін.

АНАЛІЗ ГЕНЕТИЧНИЙ (АНАЛИЗ ГЕНЕТИЧЕСКИЙ) - визначення характеру дії генів, що обумовлюють спадкування аналізованої ознаки. Грунтований на експериментах по моногібридному, полігібридному, аналізуючому, поворотному схрещуванню.

АНАЛІЗ КОРМІВ (АНАЛИЗ КОРМОВ) - визначення вмісту поживних і біологічно активних речовин в кормах, оцінка їх доброякісності. Аналіз необхідний для вивчення процесів перетворення і засвоєння кормів в організмі тварин і раціонального їх використання, розробки наукових основ і правильної організації годування с.-г. тварин, заготівлі та зберігання кормів. На основі хімічного складу і перетравлювання корму розраховують його загальну поживність.

АНАЛІЗ КРОВІ (АНАЛИЗ КРОВИ) - дослідження фізико-хімічних властивостей крові, біохімічного складу, морфологічних особливостей формених елементів, що дозволяє виявити стан окремих організмів, систем, простежити за ходом лікування.

АНАЛІЗ МОЛОКА (АНАЛИЗ МОЛОКА) - визначення відповідно до вимог ГОСТу органолептичних показників, температури, вмісту жиру і білка, механічної забрудненості, кислотності, бактеріального обсіменіння і питомої ваги, тобто щільності молока.

АНАЛОГ (АНАЛОГ) - тварина або група тварин, схожих за загальними ознаками.

АНАЛОГІЯ (АНАЛОГИЯ) - схожість, подібність в певному відношенні предметів, явищ, понять, які в цілому різні. Один з методів наукового пізнання, але не має доказової сили.

АНАФАЗА (АНАФАЗА) - стадія мітотичного або мейотичного ділення ядра, під час якого хроматиди розходяться до протилежних полюсів клітини, перетворюючись на самостійні хромосоми.

АНЕМОМЕТР (АНЕМОМЕТР) - прилад для визначення швидкості вітру.

АНОМАЛІЯ (АНОМАЛИЯ) - відхилення від норми, загальної закономірності.

АНОМАЛІЯ ГЕНЕТИЧНА (АНОМАЛИЯ ГЕНЕТИЧЕСКАЯ) - спадково обумовлене відхилення від норми, небажане з точки зору здоров'я популяції і племінного використання.

АНТАГОНІЗМ ОЗНАК (АНТАГОНИЗМ ПРИЗНАКОВ) - взаємини між ознаками, що розвиваються в протилежних напрямках, наприклад, удій і жирність молока, несучість і маса яєць і т.д.

АНТИБІОТИКИ (АНТИБИОТИКИ) - специфічні, продукovanі мікроорганізмами хімічні речовини, здатні вибірково пригнічувати розвиток інших мікроорганізмів.

АНТИГЕНИ (АНТИГЕНЫ) - високомолекулярні колоїдні речовини, що несуть ознаки генетичної чужорідності, при введенні в організм тварин викликають утворення специфічних, реагуючих з ними антитіл, так звану імунну відповідь.

АНТИНОМІЯ (АНТИНОМИЯ) - парадоксальна ситуація, коли в теорії доводяться два судження, що взаємно виключають один одного, причому кожне з них виведене переконливими, з точки зору цієї теорії, засобами.

АНТИОКИСЛЮВАЛЬНІ ВЛАСТИВОСТІ (АНТИОКИСЛИТЕЛЬНЫЕ СВОЙСТВА) - властивості корму, продукту при додаванні до іншого корму, продукту сповільнювати процес його окислення киснем повітря.

АНТИОКИСЛЮВАЧІ, АНТИОКСИДАНТИ (АНТИОКИСЛИТЕЛИ, АНТИОКСИДАНТЫ) - природні або синтетичні речовини, що уповільнюють або запобігають окисленню органічних сполук. Застосовують для стабілізації жирових речовин та інших легкоокисних компонентів корму: каротину, ксантофілу, а так само жирів тваринного і рослинного походження.

АНТИПОЖИВНІ РЕЧОВИНИ (АНТИПИТАТЕЛЬНЫЕ ВЕЩЕСТВА) - алкалоїди, глюкозиди, токсини, інгібітори ферментів і інші речовини, що містяться в продуктах і кормах, які мають негативний вплив на перетравність, засвоєння поживних речовин і інші функції організму.

АНТИТІЛА (АНТИТЕЛА) - білки глобулінової фракції сироватки крові, що утворюються у відповідь на введення в організм тварини антигенів.

АПЕТИТ (АППЕТИТ) - почуття потреби в кормі; фізіологічний механізм, що регулює надходження поживних речовин в організм.

АПЕТИТНІСТЬ (АППЕТИТНОСТЬ) - сукупність властивостей продукту, що враховуються, показують міру прийнятності його організмом.

АПРИОРНА ІНФОРМАЦІЯ (АПРИОРНАЯ ИНФОРМАЦИЯ) - інформація, яку збирають перед проведенням планованого експерименту для більш точного визначення завдань дослідження і вибору значущих чинників дослідження.

АПТЕРІЇ (АПТЕРИИ) - ділянки шкіри птиці, не покриті пір'ям.

АРЕОМЕТР (АРЕОМЕТР) - прилад для визначення щільності рідини. Різновиди ареометрів: лактодексіметр, урометр, спіргометр та ін.

АРОМАТИЧНІ РЕЧОВИНИ (АРОМАТИЧНЫЕ ВЕЩЕСТВА) - леткі сполуки, які утворюються в процесі хімічної реакції, що додають корму, продукту запах і не є джерелом енергії.

АРОМОРФОЗ (АРОМОРФОЗ) - ускладнення організації, підняття її на більш високий рівень, тобто морфологічний прогрес.

АРТЕЗІАНСЬКИЙ КОЛОДЯЗЬ (АРТЕЗИАНСКИЙ КОЛОДЕЦ) - бурова самовиливна свердловина для забору води.

АСЕПТИКА (АСЕПТИКА) - запобігання зараження при операціях, лікуванні ран.

АСИМЕТРІЯ ЕФЕКТУ СЕЛЕКЦІЇ (АССИМЕТРИЯ ЭФФЕКТА СЕЛЕКЦИИ) - різний ефект селекції, отриманий при відборі за однією і тому ж кількісною ознакою в протилежному напрямі в результаті дії генетичних, фізіологічних і середовищних чинників.

АСИМІЛЯЦІЯ (АССИМИЛЯЦИЯ) - засвоєння, перетворення організмом поживних речовин, що надходять з кормом. В результаті асиміляції відбувається збільшення живої маси і накопичення енергії.

АСОРТИМЕНТ (АССОРТИМЕНТ) - склад і співвідношення різних видів продуктів або кормів.

АСОЦІАЦІЯ (АССОЦИАЦИЯ) - об'єднання підприємств для спільної діяльності на основі госпрозрахунку, самофінансування і самоврядування.

АСПИРАТОР (АСПИРАТОР) - прилад для відбору проб газів з метою визначення їх хімічного складу.

АТАВІЗМ (АТАВИЗМ) - прояв ознак предків в потомстві батьків, у яких ці ознаки відсутні.

АТМОСФЕРНИЙ ТИСК (АТМОСФЕРНОЕ ДАВЛЕНИЕ) - тиск, який спричиняє атмосфера на поверхню Землі на рівні моря при $T = 0^{\circ} \text{C}$ і на широті 45° . Атмосферний тиск становить 760 мм рт. ст.

АТОНІЯ ПЕРЕДШЛУНКІВ (АТОНИЯ ПРЕДЖЕЛУДКОВ) - припинення моторики рубця, сітки і книжки внаслідок порушення збудливості і скоротливості нерва м'язового апарату передшлунків.

АУКЦІОН (АУКЦИОН) - продаж племінних тварин з публічного торгу тому покупцеві, який запропонував найвищу ціну. Аукціони проводять після обласних або республіканських виставок.

АУТБРИДИНГ (АУТБРИДИНГ) - спарювання неспоріднених самок і самців.

АУТОСЕКСНІ КУРЧАТА (АУТОСЕКСНЫЕ ЦЫПЛЯТА) - добові півники і курочки, що розрізняються за швидкістю опереності або кольором оперення.

АУТОСОМИ (АУТОСОМЫ) - всі хромосоми в соматичних клітинах тварин, крім статевих, у великої рогатої худоби і кіз їх 58, у свиней - 36, овець - 56, коней - 62, у курей і собак - 76, норок - 28.

АЦИДОЗ (АЦИДОЗ) - порушення кислотно-лужної рівноваги в організмі, що супроводжується накопиченням надлишкової кількості аніонів кислот.

Б

БАГАТОПЛІДДЯ (МНОГОПЛОДИЕ) - здатність тварин давати приплід відразу кількох дитинчат.

БАГАТОРАЗОВЕ КОМПЛЕКТУВАННЯ СТАДА ПТИЦІ (МНОГОКРАТНОЕ КОМПЛЕКТОВАНИЕ СТАДА ПТИЦЫ) - заміна поголів'я птиці в батьківському і промисловому стадах кілька разів на рік.

БАГАТОРІЧНІ КУЛЬТУРНІ ПАСОВИЩА (ДОЛГОЛЕТНИЕ КУЛЬТУРНЫЕ ПАСТБИЩА) - високоврожайні кормові угіддя, які використовують для випасу худоби. Їх створюють шляхом поверхневого поліпшення природних кормових угідь, а також шляхом посіву травосумішей на ріллі.

БАЗ (БАЗ) - обгороджена ділянка для утримання овець і коней, укриття їх від негоди.

БАЗОВА ВОВНА (БАЗОВАЯ ШЕРСТЬ) – вовна овець, сильно забруднена гноєм, землею.

БАКТЕРИЦИДНА ВЛАСТИВІСТЬ (БАКТЕРИЦИДНОЕ СВОЙСТВО) - властивість корму, продукту пригнічувати ріст мікрофлори.

БАКТЕРИЦИДНА ЛАМПА (БАКТЕРИЦИДНАЯ ЛАМПА) - газозарядна ртутна лампа низького тиску з трубкою з увіолевого скла, проникного для ультрафіолетових променів.

БАКТЕРІОФАГИ (БАКТЕРИОФАГИ) - віруси бактерій, що викликають їх руйнування, тобто лізис.

БАЛАНС ВИРОБНИЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ ТВАРИННИЦЬКИХ ФЕРМ ТА КОМПЛЕКСІВ (БАЛАНС ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ МОЩНОСТЕЙ ЖИВОТНОВОДЧЕСКИХ ФЕРМ И КОМПЛЕКСОВ) - система показників, що характеризує планований обсяг виробництва продукції і необхідні для цього виробничі потужності.

БАЛАНС ЕНЕРГІЇ У ТВАРИН (БАЛАНС ЭНЕРГИИ У ЖИВОТНЫХ) - співвідношення кількості енергії, що надійшла в організм з кормом, і енергії, виведеної з організму з фекаліями, сечею, кишковими газами, молоком, потом, слиною.

БАЛАСТНІ РЕЧОВИНИ (БАЛАСТНЫЕ ВЕЩЕСТВА) - речовини, які в процесі травлення не змінюються і не всмоктуються.

БАЛЬНА ОЦІНКА (БАЛЛЬНАЯ ОЦЕНКА) - оцінка тварини і його ознак, виражена в балах, як одна з форм селекційного індексу.

БАНК ІНФОРМАЦІЇ (БАНК ИНФОРМАЦИИ) - сховище зоотехнічної, племінної інформації, частіше закодованої на її технічних носіях - перфокартах, перфострічках або магнітних стрічках; використовується для аналізу і планування селекційно-племінної роботи.

БАНК СПЕРМИ (БАНК СПЕРМЫ) - сховище замороженої сперми високоцінних плідників с.-г. тварин. Знаходиться при племоб'єднаннях.

БАРАНИНА (БАРАНИНА) - м'ясо овець, як харчовий продукт.

БАРАН-ПЛІДНІК (БАРАН-ПРОИЗВОДИТЕЛЬ) – високопродуктивний, конституціонально міцний самець, племінна цінність якого визначається якістю нащадків.

БАРВНІ РЕЧОВИНИ (КРАСЯЩИЕ ВЕЩЕСТВА) – це речовини, які створюють колір корму й не є джерелом енергії.

БАРДА (БАРДА) - відхід спиртового виробництва при переробці зерна, картоплі, патоки. Використовується в годуванні с.-г. ; тварин в свіжому,

сушеному вигляді, що силосується. Поживність свіжої барди становить 0,03 - 0,12 к.од. в 1 кг корму.

БАРОГРАФ (БАРОГРАФ) - прилад для безперервної реєстрації атмосферного тиску.

БАТОМЕТР (БАТОМЕТР) - прилад для взяття проби води заданої глибини природного водоймища.

БАТЬКІВСЬКА ЛІНІЯ (ОТЦОВСКАЯ ЛИНИЯ) - лінія, в якій використовують переважно цінних плідників для схрещування в системі гібридизації.

БАТЬКІВСЬКЕ СТАДО (РОДИТЕЛЬСКОЕ СТАДО) - група птиці, основне призначення якої - відтворення потомства для отримання товарної продукції.

БДЖІЛЬНИЦТВО (ПЧЁЛОВОДСТВО) - галузь сільського господарства; розведення медоносних бджіл з метою отримання меду, воску, прополісу, бджолої отрути, маточного молочка та інших продуктів, а також використання бджіл для опилення с.-г. культур.

БДЖОЛИНА СІМ'Я (ПЧЕЛИНАЯ СЕМЬЯ) - спільнота з декількох тисяч бджіл, однієї бджолої матки і кількох сотень трутнів - самців.

БЕГА (БЕГА) - спосіб випробування рисистих коней.

БЕЗАЗОТИСТІ ЕКСТРАКТИВНІ РЕЧОВИНИ, БЕР (БЕЗАЗОТИСТЫЕ ЭКСТРАКТИВНЫЕ ВЕЩЕСТВА, БЭВ) - загальна кількість безазотистих речовин: цукру, крохмалю, глікогену, органічних кислот та інших, за винятком сирого жиру і сирі клітковини. Визначається шляхом вирахування з 100% вмісту протеїну, жиру, клітковини, золи, води.

БЕЗПІДСТИЛКОВИЙ РІДКИЙ ГНІЙ (БЕЗПОДСТИЛОЧНЫЙ, ЖИДКИЙ НАВОЗ) - гній, що утворюється на комплексах великої рогатої худоби і свиней при їх утриманні без підстилки.

БЕЗПОРІДНИЙ (БЕСПОРОДНЫЙ) – непородистий .

БЕЗПРИВ'ЯЗНО-БОКСОВЕ УТРИМАННЯ (БЕСПРИВЯЗНО-БОКСОВОЕ СОДЕРЖАНИЕ) - один з варіантів утримання тварин, при

якому вони мають вільний доступ до кормів, воді, на вигульний майданчик, а для відпочинку є індивідуальне огорожене місце - бокс.

БЕНТОС (БЕНТОС) - організми, що живуть на ґрунті і в ґрунті морських і континентальних водойм.

БИК-КАСТРАТ (БЫК-КАСТРАТ) - самець великої рогатої худоби, у якого видалені сім'яники .

БИК-ПЛІДНИК, БУГАЙ (БЫК-ПРОИЗВОДИТЕЛЬ) – дорослий самець великої рогатої худоби.

БИЧОК (БЫЧОК) - молодий бик до початку племінного використання.

БІЛАТЕРАЛЬНІ ОЗНАКИ (БИЛАТЕРАЛЬНЫЕ ПРИЗНАКИ) - двосторонні ознаки, розташовані симетрично на лівій і правій стороні ділянок тіла.

БІЛКИ (БЕЛКИ) - високомолекулярні азотисті органічні сполуки, молекули яких складаються з однієї або декількох однакових або різних поліпептидних ланцюгів, що включають 20 різних амінокислот. У 1839 р. датський вчений Ж. Мульдер запропонував називати білки "протеїнами".

БІЛКОВА ПОЖИВНІСТЬ (БЕЛКОВАЯ ПИТАТЕЛЬНОСТЬ) - властивість білка корму, продукту задовольняти білкові потреби організму.

БІЛКОВИЙ КОНЦЕНТРАТ (БЕЛКОВЫЙ КОНЦЕНТРАТ) - корм, що містить не менше 20% протеїну в сухій речовині.

БІЛКОВІ КОРМИ (БЕЛКОВЫЕ КОРМА) - корми рослинного і тваринного походження з високим вмістом протеїну. Найбільшу кількість сирого протеїну мають молода трава бобових, зернобобові, макуха, м'ясо-кісткове і рибне борошно.

БІЛКОВО-ВІТАМІННІ ДОБАВКИ (БЕЛКОВО- ВИТАМИННЫЕ ДОБАВКИ) - однорідна суміш подрібнених високобілкових кормових засобів і мікродобавок, що включається до складу комбикормів.

БІЛЬМО (БЕЛЬМО)- стійке помутніння рогівки ока, внаслідок її пошкодження, запалення та утворення непрозорої сполучної тканини.

БІНАРНИЙ (БИНАРНЫЙ) - подвійний, що складається з двох частин, компонентів.

БІОГЕНЕТИЧНИЙ ЗАКОН (БИОГЕНЕТИЧЕСКИЙ ЗАКОН) - закон, згідно з яким індивідуальний розвиток особини, тобто онтогенез, являє собою коротке повторення найважливіших етапів еволюції видів, тобто філогенез.

БІОГЕОХІМІЧНА ПРОВІНЦІЯ (БИОГЕОХИМИЧЕСКАЯ ПРОВИНЦИЯ) - область або ареал, в якому зазначається надлишок або недолік хімічних елементів у зовнішньому середовищі, внаслідок чого у тварин виникають ендемічні, тобто властиві даній місцевості, хвороби.

БІОЛОГІЧНА ОЧИСТКА СТИЧНИХ ВОД (БИОЛОГИЧЕСКАЯ ОЧИСТКА СТОЧНЫХ ВОД) - спосіб знезараження стічних вод шляхом використання біохімічних процесів з метою санітарної охорони водойм. При цьому органічні речовини окислюються або розкладаються бактеріями-аеробами, водоростями, грибами та ін.

БІОЛОГІЧНА ЦІННІСТЬ (БИОЛОГИЧЕСКАЯ ЦЕННОСТЬ) - поняття багатогранне, включає в себе нешкідливість, поживність, тобто перетравність, всмоктуваність і засвоюваність, біологічну активність. У сукупності ці показники відображають ступінь корисності корму для тварин і продукту для людини.

БІОЛОГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ В ІНКУБАЦІЇ (БИОЛОГИЧЕСКИЙ КОНТРОЛЬ В ИНКУБАЦИИ) - контроль за станом і розвитком живого зародка в яйці за допомогою просвічування і встановлення причин загибелі зародка при розтині яйця.

БІОЛОГІЧНИЙ ЦИКЛ НЕСУЧОСТІ (БИОЛОГИЧЕСКИЙ ЦИКЛ ЯЙЦЕНОСКОСТИ) - продуктивний період у курки-несучки від початку яйцекладки у молодниць і від линьки до линьки у переярих і старих. Біологічний цикл несучості у різних видів птиці триває від 5 до 12 місяців.

БІОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ (БИОЛОГИЧЕСКИЕ СВОЙСТВА) - властивість продуктів і кормів стимулювати процеси обміну речовин в

організмі, що проявляється в прискоренні зростання і дозрівання. Має важливе значення при інтенсивному веденні тваринництва, раціональному і дієтичному харчуванні людини.

БІОЛОГІЧНІ МЕТОДИ БОРотьБИ З ШКІДНИКАМИ (БИОЛОГИЧЕСКИЕ МЕТОДЫ БОРЬБЫ С ВРЕДИТЕЛЯМИ) - використання в природі ворогів шкідників і хвороб шкідників для придушення і регулювання їх чисельності.

БІОЛОГІЧНІ СТАВКИ (БИОЛОГИЧЕСКИЕ ПРУДЫ) - ставки для біологічного очищення стічних вод.

БІОЛОГІЧНІ ФІЛЬТРИ (БИОЛОГИЧЕСКИЕ ФИЛЬТРЫ) - споруди для очищення рідкої фази стічних вод, що представляють собою резервуари, заповнені шаром фільтраційного матеріалу, заселеного мікроорганізмами, що розкладають органічні речовини.

БІОЛОГІЧНО АКТИВНІ РЕЧОВИНИ (БИОЛОГИЧЕСКИ АКТИВНЫЕ ВЕЩЕСТВА)- поживні речовини білкового, ліпідного і мінерального походження, що володіють біологічною активністю. Вміст їх в кормах невеликий, але дія значна. До групи цих речовин відносяться вітаміни, гормоноподобні речовини, біологічні отрути.

БІОМЕТРІЯ (БИОМЕТРИЯ) - наука, що вивчає закономірності в біології та сільському господарстві за допомогою математичних методів варіаційної статистики.

БІОСФЕРА (БИОСФЕРА) - оболонка землі, склад якої, структура і енергетика в сьогоденні або минулому обумовлені діяльністю живих організмів.

БІОТЕРМІЧНА ЯМА, ЧЕСЬКА ЯМА, ЯМА БЕКАРІ (БИОТЕРМИЧЕСКАЯ ЯМА, ЧЕШСКАЯ ЯМА, ЯМА БЕККАРИ) - спорудження для знищення трупів тварин: ширина 3, глибина 9 - 10 метрів. Температура в камері при повному завантаженні ями - + 65 ° С.

БІОТЕХНОЛОГІЯ (БИОТЕХНОЛОГИЯ) - комплексна багатопрофільна область науково-технічного прогресу, що включає різноманітний

мікробіологічний синтез, генетичну і клітинну інженерію, інженерну ензімологію, використання знання умов і послідовності дії білкових ферментів в організмі рослин, тварин і промислових реакторах.

БІОЦЕНОЗ (БИОЦЕНОЗ) - співтовариство живих організмів, що характеризується певними взаємовідносинами, що населяють певну територію.

БЛАГОУСТРІЙ ТЕРИТОРІЇ ТВАРИННИЦЬКОГО КОМПЛЕКСУ (БЛАГОУСТРОЙСТВО ТЕРРИТОРИИ ЖИВОТНОВОДЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА) - організація передоб'єктної площі, входів і в'їздів, зон короткочасного відпочинку персоналу, озеленення та малі форми архітектури, створення санітарно-захисних зон, інженерна підготовка території, покриття площ і доріг.

БЛИЗНЮКИ (БЛИЗНЕЦЫ) - кілька нащадків, найчастіше два, які народилися в одному посліді одноплідних тварин. Бувають однайцеві однієї статі або двояйцеві однієї або різної статі.

БЛЮВАННЯ (РВОТА) - рефлекторне викидання вмісту шлунка через рот, а іноді носову порожнину.

БОКС (БОКС) - місце в приміщенні для безприв'язного утримання тварин, обмеже з боків роздільниками, а спереду - перегородкою або стіною.

БОНІТЕР (БОНИТЁР) - фахівець, який бонітує, тобто оцінює тварин.

БОНІТУВАННЯ ТВАРИН (БОНИТИРОВКА ЖИВОТНЫХ) - комплексна оцінка племінних та продуктивних якостей і класифікація тварин з метою визначення подальшого використання, виявлення кращих і вибракування з стада тварин з низькими господарськими якостями. При бонітуванні тварин оцінюють за походженням, живою масою, екстер'єром, продуктивністю, станом здоров'я, відтворювальною здатністю та якістю потомства.

БОНІТУВАЛЬНІ КЛЮЧІ – умовний набір букв і символів, з допомогою яких проводять скорочені записи індивідуального номеру тварини.

БРИКЕТУВАННЯ КОРМІВ (БРИКЕТИРОВАНИЕ КОРМОВ) - приготування кормів шляхом пресування їх в брикети для кращого збереження поживних речовин, отримання зручних форм при транспортуванні і механізованій роздачі.

БРИНЗА (БРЫНЗА)- сир з овечого молока.

БРОЙЛЕР (БРОЙЛЕР) - молодняк спеціалізованих м'ясних порід птиці.

БРОКДАУН (БРОКДАУН) - порок екстер'єру коней, що виникає при запаленні сухожилів згиначів пальців або міжкісткового середнього м'яза. Зовні проявляється у вигляді потовщення задньої поверхні п'ястя, що має вигляд дуги, зверненої опуклістю назад.

БРУДЕР (БРУДЕР) - пристрій, що має форму парасольки, з нагрівальними елементами, призначений для обігріву молодняка птиці під час першого періоду вирощування.

БУДІВЕЛЬНІ НОРМИ І ПРАВИЛА, БНІП (СТРОИТЕЛЬНЫЕ НОРМЫ И ПРАВИЛА, СНИП) - нормативний документ, що встановлював будівельні вимоги до архітектурно-будівельних конструктивних рішень об'єктів, їх інженерного обладнання, методів розрахунку конструкцій та ін.

БУДІВНИЦТВО ТВАРИННИЦЬКИХ КОМПЛЕКСІВ (СТРОИТЕЛЬСТВО ЖИВОТНОВОДЧЕСКИХ КОМПЛЕКСОВ) - зведення та обладнання тваринницьких і підсобних приміщень комплексів, що включає інженерні дослідження, проектування та будівельно-монтажні роботи, які можуть здійснюватися трьома способами - підрядним, господарським і змішаним.

БУКШИНА (БУКШИНА) - порок екстер'єру коней, що виникає при запаленні сухожилів розгиначів пальця. Проявляється у формі припухлості на передній поверхні п'ясті.

БУРДА (БУРДА) - великі складки шкіри на шиї тонкорунних овець.

БУТИРОМЕТР, ЖИРОМІР (БУТИРОМЕТР, ЖИРОМЕР) - прилад для визначення вмісту жиру в молоці.

В

ВАГІТНІСТЬ (БЕРЕМЕННОСТЬ) - процес внутрішньоутробного розвитку плода живонароджених. У кобил, верблюдиць, ослиць - жеребність, відповідно 340,365 і 380 днів, у корів - тільність 285, у свиноматок - супоросність 114, у овець і кіз - суягність 150, у кролиць - сукрільність 30, у сук - щенність 62 дня.

ВАЛОВА ЕНЕРГІЯ, ЗАГАЛЬНА (ВАЛОВАЯ ЭНЕРГИЯ,ОБЩАЯ) - кількість тепла в калоріях або джоулях, яке виділяється при повному згорянні речовини в калориметрі в атмосфері чистого кисню при тиску 25 - 30 атмосфер.

ВАЛОВА ПРОДУКЦІЯ ТВАРИННИЦТВА (ВАЛОВАЯ ПРОДУКЦИЯ ЖИВОТНОВОДСТВА) - вартість всієї продукції тваринництва, виробленої за рік: приплід, молоко, шерсть, яйця, мед тощо. Продукти, отримані після переробки тваринницької продукції, забою тварин, полювання, і виловлена в природних водоймах та ставках риба до валової продукції тваринництва не включаються.

ВАЛУХ (ВАЛУХ) - кастрований баран.

ВАННИ ДЛЯ КУПАННЯ (ВАННЫ ДЛЯ КУПАНИЯ) - бетоновані споруди для санітарного купання овець.

ВАПНУВАННЯ СОЛОМИ (ИЗВЕСТКОВАНИЕ СОЛОМЫ) - обробка соломи негашеним вапном з метою поліпшення її поїдання і підвищення поживності.

ВАРІАЦІЙНИЙ РЯД (ВАРИАЦИОННЫЙ РЯД) - послідовність показників ознак тварин, розташована в порядку зростання або зменшення його величини. Наприклад, варіаційний ряд корів за ознакою молочної продуктивності може варіювати від 100 до 10000 кг молока і більше або від 10000 до 1000 кг. Варіаційний ряд має закономірності, які використовуються в генетиці і селекції тварин.

ВАРІАЦІЯ (ВАРИАЦИЯ) - прояв модифікаційних, генотипових і фенотипових відмінностей між індивідами.

ВВІДНЕ СХРЕЩУВАННЯ (ВВОДНОЕ СКРЕЩИВАНИЕ) - одноразове схрещування самок покращуваної породи з плідниками поліпшеної породи з метою придбання відсутніх покращуваної породи якостей при збереженні її типу і характерних цінних ознак.

ВГОДОВАНІСТЬ ТВАРИН (УПИТАННОСТЬ ЖИВОТНЫХ) - стан організму, що характеризується різним ступенем розвитку м'язів і відкладення жиру.

ВЕГЕТАТИВНА НЕРВОВА СИСТЕМА (ВЕГЕТАТИВНАЯ НЕРВНАЯ СИСТЕМА) - частина нервової системи, що регулює діяльність органів кровообігу, дихання, травлення, виділення, розмноження, а також обмін речовин і енергії. Відіграє провідну роль в підтримці постійності внутрішнього середовища організму і його пристосувальних реакціях.

ВЕЛИКОМАСШТАБНА СЕЛЕКЦІЯ (КРУПНОМАСШТАБНАЯ СЕЛЕКЦИЯ) - система методів відбору та підбору, головним чином виробників, що забезпечує генетичне покращення великого масиву тварин в кожному наступному поколінні.

ВЕНТИЛЯЦІЯ (ВЕНТИЛЯЦИЯ) - примусове видалення відпрацьованого повітря з приміщень і заміна його свіжим.

ВЕРЕТЕНО (ВЕРЕТЕНО) - ниткоподібний компонент клітини, що утворюється при мітотичному діленні і бере участь в розходженні хромосом.

ВЕРШКИ (СЛИВКИ) - молочний харчовий продукт з високим вмістом молочного жиру - 10 - 30%.

ВЕТЕРИНАРІЯ (ВЕТЕРИНАРИЯ) - комплекс наук і область практичної діяльності, спрямовані на профілактику, ліквідацію хвороб, лікування тварин, забезпечення випуску якісної в санітарному відношенні продукції тваринництва, охорону людей від хвороб, спільних для людей і тварин, а також на рішення ветеринарно-санітарних проблем довкілля.

ВЕТЕРИНАРНО-САНІТАРНА ОЦІНКА КОРМУ (ВЕТЕРИНАРНО-САНИТАРНАЯ ОЦЕНКА КОРМА) - визначення доброякісності кормів за органолептичними показниками, мікробного обсіменіння, зараженості

паразитами і результатами хімічного аналізу на свіжість, після чого органи ветеринарного контролю дають висновок про те, куди і як використовувати даний кормопродукт.

ВЗАЄМОДІЯ ГЕНІВ (ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ГЕНОВ) - взаємна дія генів, незалежно від того, чи є ці гени алельними або неалельними; розрізняють комбінації генів: комплементарність, епістаз, полімерію, плейотропію, модифікуючу дію.

ВЗАЄМОДІЯ ГЕНОТИП + СЕРЕДОВИЩЕ (ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ГЕНОТИП+СРЕДА) - нелінійний зв'язок генотипу і середовища, який полягає в тому, що генотипи по-різному реагують на різні умови середовища.

ВИБІРКА (ВЫБОРКА) - частина сукупності, по якій роблять висновки про розподіл ознаки у тварин всієї сукупності.

ВИБРАКОВУВАННЯ ТВАРИН (ВЫБРАКОВКА ЖИВОТНЫХ) - виділення з стада тварин, непридатних для подальшого використання з різних причин: низька продуктивність, недоліки екстер'єру, старість, травми, втрата плодючості і т.д.

ВИВІДНА ШАФА (ВЫВОДНОЙ ШКАФ) - камера інкубатора, в якій виводиться молодняк птиці.

ВИВОДИМІСТЬ ЯЄЦЬ (ВЫВОДИМОСТЬ ЯИЦ) - кількість виведеного молодняка птиці у відсотках від запліднених яєць.

ВИВОДКИ ТВАРИН (ВЫВОДКИ ЖИВОТНЫХ) - короткочасні, зазвичай одноденні, виставки тварин.

ВИГУЛЬНИЙ ДВІР, МАЙДАНЧИК (ВЫГУЛЬНЫЙ ДВОР, ПЛОЩАДКА) - обгороджена територія поруч з корівником для прогулянки, тобто моціону тварин.

ВИД (ВИД) - сукупність особин, що володіють загальними морфологічними ознаками, які займають певний ареал і потенційно здатних схрещуватися один з одним.

ВИД КОРМУ (ВИД КОРМА) - приналежність корму, продукту до якоїсь специфічної за загальними показниками категорії або групи за походженням,

по кормовим якостям і фізіологічним властивостям. За походженням вони бувають: рослинні, тваринні промислового виробництва, мінеральні; по кормовим якостям і фізіологічним властивостям - концентровані, соковиті, зелені, грубі.

ВИКОНАННЯ ПЛАНУ ПО ПРОДУКТИВНОСТІ ХУДОБИ (ВЫПОЛНЕНИЕ ПЛАНА ПО ПРОДУКТИВНОСТИ СКОТА) - відношення фактичної продуктивності окремих видів статевовікових груп худоби і птиці до планових показників.

ВИКОРИСТОВУВАНІ ГРУПИ ЯКОСТІ ТВАРИНИЦЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ (ИСПОЛЬЗУЕМЫЕ ГРУППЫ КАЧЕСТВА ЖИВОТНОВОДЧЕСКОЙ ПРОДУКЦИИ) - показники якості: для молока - сортність і жирність для великої рогатої худоби, овець і свиней - вгодованість; для птиці та кролів - категорії; для яєць - класи і категорії.

ВИМ'Я (ВЫМЯ) - молочна залоза, орган самок ссавців, який продукує молоко.

ВИПАДКОВА ВЕЛИЧИНА (СЛУЧАЙНАЯ ВЕЛИЧИНА) - величина, що приймає певне значення в результаті дослідження; при повторних експериментах ці значення можуть бути різними.

ВИПАСАННЯ, ПАСІННЯ ТВАРИН (ПАСТЬБА ЖИВОТНЫХ) - споживання тваринами зелених кормів на природних або штучних пасовищах.

ВИПРОБНА СТАНЦІЯ, ГОСПОДАРСТВО (ИСПЫТАТЕЛЬНАЯ СТАНЦИЯ, ХОЗЯЙСТВО) - с.-г. підприємство, в якому тварин оцінюють за продуктивністю.

ВИРОБНИЦТВО ЯЛОВИЧИНИ ТА СВИНИНИ НА ПРОМИСЛОВІЙ ОСНОВІ (ПРОИЗВОДСТВО ГОВЯДИНЫ И СВИНИНЫ НА ПРОМЫШЛЕННОЙ ОСНОВЕ) - процес виробництва м'яса великої рогатої худоби і свиней з приміненням промислової технології.

ВИРОБНИЧА ПОТУЖНІСТЬ КОМПЛЕКСУ (ПРОИЗВОДСТВЕННАЯ МОЩНОСТЬ КОМПЛЕКСА) - максимально можливий річний обсяг

виробництва продукції з урахуванням найбільш раціонального використання виробничих площ і обладнання, покращення годування і умов утримання тварин, а також породності стада.

ВИРОБНИЧА ПРОГРАМА (ПРОИЗВОДСТВЕННАЯ ПРОГРАММА) - одна із складових частин плану розвитку галузей тваринницького комплексу.

ВИРОБНИЧЕ СЕРЕДОВИЩЕ (ПРОИЗВОДСТВЕННАЯ СРЕДА) - комплекс фізичних, соціальних і психологічних чинників, що впливають на людину в процесі її трудової діяльності.

ВИРОБНИЧИЙ ЦИКЛ (ПРОИЗВОДСТВЕННЫЙ ЦИКЛ) - тривалість процесу виробництва до виходу готового або проміжного продукту.

ВИРОДЖЕННЯ (ВЫРОЖДЕНИЕ) - втрата цінних властивостей, якісно погіршуючих тварину, породу.

ВИРОДЛИВОСТІ (УРОДСТВА) - стійкі відхилення організму або його частин від нормальної анатомічної будови, виникають в процесі розвитку.

ВИРОЩУВАННЯ МОЛОДНЯКА (ВЫРАЩИВАНИЕ МОЛОДНЯКА) - комплекс прийомів годівлі, утримання та догляду за зростаючими с.-г. тваринами.

ВИСІВКИ (ОТРУБИ) - залишок борошномельного виробництва, що складається з оболонки зерна з деякою кількістю борошнистої речовини .

ВИСТАВКА ТВАРИН (ВЫСТАВКА ЖИВОТНЫХ) - демонстрація досягнень у виведенні, вирощуванні і використанні с.-г. тварин.

ВИТРАТИ КОРМА (ЗАТРАТЫ КОРМА) - витрата кормів на виробництво одиниці продукції: 1 кг молока, 1 кг приросту живої маси, 1 десяток яєць і т.д., в т.ч. концентрованих кормів в к.о. .

ВИЩИПИ (ВЫЩИПЫ) - один з методів мічення, тобто нумерації тварин. Проводять шляхом вирізання спеціальними щипцями частин вуха. Кожен вищип робиться в певному місці вуха і має своє цифрове значення.

ВІВЦЕМАТКА (ОВЦЕМАТКА) - самка овець.

ВІВЧАРНЯ, КОШАРА (ОВЧАРНЯ) - приміщення для утримання в зимовий період.

ВІВЧАРСТВО (ОВЦЕВОДСТВО) - галузь тваринництва; що займається розведенням і використанням овець.

ВІДБІР ДИЗРУПТИВНИЙ (ОТБОР ДИЗРУПТИВНЫЙ) - відбір, що сприяє одночасно двом крайнім типам за рахунок проміжного фенотипа.

ВІДБІР НАПРАВЛЕНИЙ (ОТБОР НАПРАВЛЕННЫЙ) - форма відбору по одному крайньому фенотипу для зміни середнього значення ознаки в поколіннях нащадків в бажаному напрямку.

ВІДБІР НЕГАТИВНИЙ (ОТБОР НЕГАТИВНЫЙ) - різновид масового відбору, коли з стада видаляють гірших тварин.

ВІДБІР ПРИРОДНИЙ (ОТБОР ЕСТЕСТВЕННЫЙ) - виживання найбільш пристосованих і загибель менш пристосованих організмів під впливом природних умов середовища.

ВІДБІР СТАБІЛІЗУЮЧИЙ (ОТБОР СТАБИЛИЗИРУЮЩИЙ) - відбір, в результаті якого середнє значення ознаки в популяції не змінюється.

ВІДБІР ТАНДЕМНИЙ, ПОСЛІДОВНИЙ (ОТБОР ТАНДЕМНЫЙ, ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНЫЙ) - по черзі, відбір спочатку по одному, потім по іншому, третьому і т.д. ознаками.

ВІДБІР ТВАРИН (ОТБОР ЖИВОТНЫХ) - вид штучного відбору тварин, що володіють бажаними для селекціонера ознаками. Це найважливіший прийом створення і вдосконалення порід, ліній і стада тварин.

ВІДБІР ШТУЧНИЙ (ОТБОР ИСКУССТВЕННЫЙ) - відбір найбільш цінних в господарському відношенні тварин і використання їх для подальшого розведення.

ВІДВІЙКИ (ОБРАТ) - молоко після видалення з нього жиру сепаруванням.

ВІДГОДІВЕЛЬНА КОНДИЦІЯ (ОТКОРМОЧНАЯ КОНДИЦИЯ) - група ознак, характеризуючих продуктивність тварин на відгодівлі: середньодобовий приріст, вік досягнення визначеної живої маси, витрати корму на 1 кг приросту.

ВІДГОДІВЛЯ (ОТКОРМ) - заключний процес в технології виробництва м'яса, в результаті якого поряд зі збільшенням живої маси тварини підвищується його вгодованість і покращується якість м'яса.

ВІДДАЛЕНА, МІЖВИДОВА ГІБРИДИЗАЦІЯ (ОТДАЛЁННАЯ, МЕЖВИДОВАЯ ГИБРИДИЗАЦИЯ) - схрещування тварин різних видів. Наприклад: мул - гібрид коня і осла; м'ясна порода худоби сантагертруда - гібрид шортгорнів і зебу; архаромерінос - гібрид гірського барана архара з тонкорунною вівцею; муларди - гібриди пекінської качки з мускусною. Основна проблема віддаленої гібридизації - безпліддя гібридів.

ВІДЛУЧЕННЯ МОЛОДНЯКУ (ОТЪЁМ МОЛОДНЯКА) - відлучка поросят, ягнят, лошат, телят від їхніх матерів.

ВІДМОЧКА ШКІРОК (ОТМОЧКА ШКУРОК) - перший процес технології обробки хутра, при якому сировину обробляють водою або розчинами.

ВІДНОСНА БІОЛОГІЧНА ЦІННІСТЬ КОРМУ (ОТНОСИТЕЛЬНАЯ БИОЛОГИЧЕСКАЯ ЦЕННОСТЬ КОРМА) - відношення показника біологічної цінності досліджуваного корму, продукту до показників біологічної цінності контрольного, стандартного корму, продукту, виражене у відсотках.

ВІДНОСНИЙ ПРИРІСТ (ОТНОСИТЕЛЬНЫЙ ПРИРОСТ) - показник швидкості росту молодняку, що характеризується відсотковим ставленням абсолютного приросту до попередньої живої маси.

ВІДРІДДЯ (ОТРОДЬЕ) - внутрішньопородна група тварин, пристосована до певних природних і економічних зон їх проживання. Парування тварин різних відрідь при чистопородному розведенні служить передумовою для підвищення ефективності селекційної роботи.

ВІДРЯДНА ОПЛАТА ПРАЦІ (СДЕЛЬНАЯ ОПЛАТА ТРУДА) - оплату праці визначають в залежності від кількості і якості виробленої продукції, встановлених тарифних ставок і норм вироботки.

ВІДРЯДНО-АКОРДНА ОПЛАТА ПРАЦІ (СДЕЛЬНО-АККОРДНАЯ ОПЛАТА ТРУДА) - обчислюється для бригади по встановленим нормам і розцінками за всю роботу в цілому, а окремим працівникам розподіляється множенням приватного від ділення всього заробітку і суми тарифних ставок всіх працівників бригади на тарифний заробіток окремого члена бригади.

ВІДРЯДНО-ПРОГРЕСИВНА ОПЛАТА ПРАЦІ (СДЕЛЬНО-ПРОГРЕССИВНАЯ ОПЛАТА ТРУДА) - передбачає оплату за кількома прогресивно наростаючими розцінками залежно від ступеня перевиконання встановлених норм виробітку. Обчислюють її з урахуванням оплати всієї високоякісної продукції, виробленої працівником в межах місячної норми або з урахуванням підвищених розцінок. Застосовується для оплати найбільш важливих робіт, які вирішують долю врожаю.

ВІДСАДКА КРОЛЕНЯТ (ОТСАДКА КРОЛЬЧАТ) - відбирання кроленят від матері .

ВІДТВОРНЕ СХРЕЩУВАННЯ (ВОСПРОИЗВОДИТЕЛЬНОЕ СКРЕЩИВАНИЕ) - метод племінного розведення, при якому спадкові задатки двох і більше вихідних порід комбінуються у новоствореній породі.

ВІДТВОРНІ ЯКОСТІ (ВОСПРОИЗВОДИТЕЛЬНЫЕ КАЧЕСТВА)- група ознак: запліднююча здатність, плодючість, молочність, виживаність і т.д., що характеризує здатність тварин до відтворення потомства.

ВІДТВОРЕННЯ СТАДА – процес зміни поголів'я тварин, визначений кількістю отриманого і вирощеного приплоду і втрат тварин.

ВІК (ВОЗРАСТ) – тривалість життя.

ВІЛ (ВОЛ) - кастрований в ранньому віці бичок.

ВІРУЛЕНТНІСТЬ (ВИРУЛЕНТНОСТЬ) - ступінь патогенності щодо тварин певного виду.

ВІРУСИ (ВИРУСЫ) - неклітинні форми життя, здатні до репродукції лише усередині живої клітини.

ВІТАМІНИ (ВИТАМИНЫ) - низькомолекулярні органічні біологічно активні речовини, що синтезуються переважно рослинами,

мікроорганізмами, а також хімічним шляхом; в невеликих кількостях життєво необхідні для живого організму, тому що вони самостійно або в складі ферментів каталізують обмінні процеси.

ВІТАМІННА ПОЖИВНІСТЬ (ВИТАМИННАЯ ПИТАТЕЛЬНОСТЬ) - вміст в кормі, продукті вітамінів і провітамінів.

ВІТАМІННІ КОРМИ (ВИТАМИННЫЕ КОРМА) - природні корми з високим вмістом вітамінів або їх провітамінів.

ВІТАМІННІ ПРЕПАРАТИ (ВИТАМИННЫЕ ПРЕПАРАТЫ) - лікарські засоби, що містять вітаміни і їх поєднання, тобто полівітаміни, в певних співвідношеннях. Вітамінні препарати отримують синтетичним шляхом, деякі виготовляють з рослинної і тваринної сировини, використовують для профілактики авітамінозів і гіповітамінозів, інших захворювань з різною етіологією.

ВЛАСТИВІСТЬ (СВОЙСТВО) - особливість кормів, продуктів, яка обумовлює їх відмінність чи спільність з іншими кормами, продуктами і виявляється в процесі взаємодії з організмом.

ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ (ВНУТРИХОЗЯЙСТВЕННАЯ СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ) - поділ праці усередині 1 с.-г. підприємства між окремими його підрозділами.

ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ РОЗРАХУНОК (ВНУТРИХОЗЯЙСТВЕННЫЙ РАСЧЕТ) - вид господарської діяльності, згідно з яким кожному підрозділу (фермі, комплексу) встановлюють завдання по виробництву продукції, трудовим і матеріальним витратам, а заробіток члени підрозділу отримують в залежності від кінцевих результатів їх виробничої діяльності. При перекладі ферми на внутрішньогосподарський розрахунок необхідно організувати: цехову, тобто галузеву, структуру виробництва і управління, нормативний метод планування, чекову форму контролю витрат.

ВНУТРІШНЬОФЕРМСЬКА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ (ВНУТРИФЕРМСКАЯ СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ) - поділ праці тваринників всередині 1 тваринницької

ферми, комплексу, що виражається в розміщенні кожної біологічних потреб тварин в окремому приміщенні чи будівлі.

ВНУТРІШНЯ СЕКРЕЦІЯ (ВНУТРЕННЯЯ СЕКРЕЦИЯ) - утворення і виділення спеціалізованими клітинами і органами, так званими залозами внутрішньої секреції, біологічно активних речовин - гормонів безпосередньо в кров.

ВОДНИЙ ВИГУЛ (ВОДНЫЙ ВЫГУЛ) - вигул у вигляді водойми, що знаходиться поруч з пташником і призначеної для купання, а також підживлення водоплавної птиці водоростями і комахами.

ВОДНИЙ ОБМІН (ВОДНЫЙ ОБМЕН) - процес всмоктування з шлунково-кишкового тракту і утворення води в організмі при окисленні органічних речовин, розподіл води в організмі і участь її в біохімічних процесах виділення води з організму.

ВОДОПІЙ (ВОДОПОЙ) - місце для напування тварин.

ВОДОПОСТАЧАННЯ (ВОДОСНАБЖЕНИЕ) - система заходів щодо забезпечення водою населення, галузей сільського господарства, промисловості та ін. Водопостачання може бути централізованим, децентралізованим і змішаним.

ВОДЯНИСТІ КОРМИ (ВОДЯНИСТЫЕ КОРМА) - відходи технічних виробництв: крохмального, бурякоцукрового, бродильного та інших, що відрізняються підвищеним вмістом води, що додається при переробці сировини.

ВОЛО (ЗОБ) - орган шлунково-кишкового тракту у птиці, що представляє розширення стравоходу в нижній частині шиї; виконує функцію сховища корму і регулює подачу його в шлунок.

ВОЛОГІ КОРМИ (ВЛАЖНЫЕ КОРМА) - корми, що містять понад 40% вологи.

ВОЛОГІСТЬ ПОВІТРЯ (ВЛАЖНОСТЬ ВОЗДУХА) - вміст в повітрі водяної пари. Розрізняють максимальну, абсолютну і відносну вологість, а також дефіцит і точку роси.

ВОЛОССЯ – клітинні похідні шкіри, які виконують функцію захисту організму від зовнішніх впливів.

ВРАХОВУВАНІ ВЛАСТИВОСТІ (УЧИТЫВАЕМЫЕ СВОЙСТВА) - властивості, які обов'язково враховуються при винесенні відповідного рішення про якість даного корму, продукту.

ВСМОКТУВАНІСТЬ (ВСАСЫВАЕМОСТЬ) - ступінь переходу поживних речовин корму, продукту в організм.

ВУГЛЕВОДИ (УГЛЕВОДЫ) - органічні безазотисті речовини корму, продукту, неекстрагуємі органічними розчинниками; складаються з вуглецю, водню та кисню, за будовою мають загальну формулу - CH_2O .

ВУГЛЕВОДНА ПОЖИВНІСТЬ (УГЛЕВОДНАЯ ПИТАТЕЛЬНОСТЬ) - валовий вміст в кормі, продукті крохмалю, цукру, клітковини та інших вуглеводів.

ВУГЛЕКИСЛИЙ ГАЗ, ДВООКИС ВУГЛЕЦЮ, CO_2 (УГЛЕКИСЛЫЙ ГАЗ, ДИОКСИД УГЛЕРОДА, CO_2) - безбарвний газ, без запаху, не горючий, із слабкокислою присмаком, маса 1 л - 1,83 г, щільність при $0^\circ C$ - 1,9778 кг / м³ (щільність повітря - 1,2928 кг / м³). Накопичується головним чином у підлоги приміщення, міститься до 5% у видихуваному тваринами повітрі; норма вмісту CO_2 в тваринницькому приміщенні складає 0,1 - 0,3% за обсягом.

ВУЗЬКОСПЕЦІАЛІЗОВАНЕ ГОСПОДАРСТВО (УЗКОСПЕЦИАЛИЗИРОВАННОЕ ХОЗЯЙСТВО) - господарство з виробництва якого-небудь одного виду товарної продукції, незалежно від того, чи є цей продукт кінцевим або проміжним в загальному процесі виробництва. При цьому питома вага даного продукту в загальному обсязі товарної продукції господарства становить не менше 85%.

Г

ГАБИТУС (ГАБИТУС) - зовнішній вигляд тварини.

ГАЗ ЧАДНИЙ (ГАЗ УГАРНЫЙ) - безбарвний газ без запаху і смаку, який утворюється при згорянні палива, отруйний.

ГАЗОАНАЛІЗАТОР УНІВЕРСАЛЬНИЙ (ГАЗОАНАЛИЗАТОР УНИВЕРСАЛЬНЫЙ) - переносний прилад, призначений для виявлення в повітрі вмісту двоокису вуглецю, тобто вуглекислого газу, окису вуглецю, тобто чадного газу, аміаку, сірководню та інших газів.

ГАЛОФІТИ (ГАЛОФИТЫ) - дикорослі рослини сильно засолених ґрунтів : солонець, содник, кермек, полин солончаковий.

ГАЛУЗЕВА СТРУКТУРА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА (ОТРАСЛЕВАЯ СТРУКТУРА СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА) – співвідношення галузей, яке визначається за питомою вагою валової продукції кожної галузі в складі валової продукції сільського господарства регіону , області, району, підприємства.

ГАЛУЗЕВИЙ АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС (ОТРАСЛЕВОЙ АГРОПРОМЫШЛЕННЫЙ КОМПЛЕКС) - сукупність взаємопов'язаних підприємств сільського господарства, промисловості, сфери обслуговування, що виробляють певний вид кінцевого продукту, наприклад, Укрптахопром.

ГАЛУЗЕВИЙ КОЕФІЦІЄНТ ВИПЕРЕДЖЕННЯ (ОТРАСЛЕВОЙ КОЭФИЦИЕНТ ОПЕРЕЖЕНИЯ) - відношення темпів зростання об'єма продукції галузі до темпів зростання всієї продукції сільського господарства.

ГАЛУЗЬ (ОТРАСЛЬ) - частина с.-г. виробництва, що відрізняється від інших його частин характером одержуваного продукту, застосовуваними засобами виробництва, технологією. Виділяють 2 групи галузей : рослинництво і тваринництво, співвідношення яких характеризує галузеву структуру.

ГАМЕТИ (ГАМЕТЫ) - зрілі статеві клітини, що містять одинарний, тобто гаплоїдний, набір хромосом.

ГАМЕТИЧНА НЕПЛІДНІСТЬ (ГАМЕТИЧЕСКОЕ БЕСПЛОДИЕ) - тип безпліддя, при якому у тварин утворюються статеві клітини гамети , але вони

виявляються нездатними до запліднення; часто спостерігається у биків і буває повним або частковим.

ГАМЕТОГЕНЕЗ (ГАМЕТОГЕНЕЗ) - процес утворення статевих клітин.

ГАМОНИ (ГАМОНЫ) - речовини, що викликають реакцію між гаметами при заплідненні: гіногамони, що виділяються яйцеклітиною, і андрогамони – чоловічі речовини запліднення.

ГАПЛОЇД (ГАПЛОИД) - організм, клітина з одинарним набором хромосом.

ГЕЛЬМІНТИ (ГЕЛЬМИНТЫ) - паразитичні черви .

ГЕМОЛІЗ (ГЕМОЛИЗ) - руйнування еритроцитів з виділенням гемоглобіну в плазму крові.

ГЕН (ГЕН) - елементарна одиниця спадковості, що представляє собою ділянку молекули ДНК із специфічною нуклеотидною послідовністю.

ГЕНЕАЛОГІЧНА ЛІНІЯ (ГЕНЕАЛОГИЧЕСКАЯ ЛИНИЯ) - потомство певного чоловічого предка, представленого по батьківській лінії в декількох генераціях.

ГЕНЕАЛОГІЯ (ГЕНЕАЛОГИЯ) - сукупність даних про походження одного або групи тварин.

ГЕНЕРАЦІЯ, ПОКОЛІННЯ (ГЕНЕРАЦИЯ, ПОКОЛЕНИЕ) - група тварин, однаково віддалених від загальних за походженням предків.

ГЕНЕТИКА ТВАРИН (ГЕНЕТИКА ЖИВОТНЫХ) - розділ генетики, що вивчає спадковість і мінливість тварин, є основою сучасної теорії і практики племінної справи.

ГЕНЕТИЧНА ДИСТАНЦІЯ (ГЕНЕТИЧЕСКАЯ ДИСТАНЦИЯ) - ступінь генетичної схожості між популяціями, яку оцінюють за допомогою поліморфних систем крові, молока, яєць, виявлених імуногенетичними і електрофоретичними тестами.

ГЕНЕТИЧНИЙ ВАНТАЖ (ГЕНЕТИЧЕСКИЙ ГРУЗ) - накопичення летальних генів і інших шкідливих мутацій, що ведуть до появи різноманітних аномалій і дефектів.

ГЕНЕТИЧНИЙ ЗСУВ (ГЕНЕТИЧЕСКИЙ СДВИГ) - зміна генетичного складу популяції внаслідок природного або штучного відбору.

ГЕНЕТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ (ГЕНЕТИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ) - комплекс генів, що знаходяться в певних комбінаціях, які забезпечують максимальний рівень продуктивності тварин в оптимальних умовах середовища.

ГЕННА ІНЖЕНЕРІЯ (ГЕННАЯ ИНЖЕНЕРИЯ) - розділ молекулярної біології, який вивчає і розробляє підходи до проблеми конструювання живих організмів з новими, заздалегідь її запланованими ознаками.

ГЕНОМ (ГЕНОМ) - повний гаплоїдний набір генів або хромосом клітини або організму. При заплідненні об'єднується геном батьківських і материнських гамет.

ГЕНОТИП (ГЕНОТИП) - сукупність всіх генів; генетична інформація організму, його спадкова конституція. Взаємодія генотипу із зовнішнім середовищем зумовлює фенотиповий прояв ознаки.

ГЕНОФОНД (ГЕНОФОНД) - сукупність генів однієї популяції, породи, які характеризуються певною частотою.

ГЕНОФОНДНЕ ГОСПОДАРСТВО, ФЕРМА (ГЕНОФОНДНОЕ ХОЗЯЙСТВО, ФЕРМА) - тваринницьке господарство або ферма по збереженню генофонду породи тварин.

ГЕРЛИГА – палиця для лову овець та кіз за задню ногу. Складається з жердини довжиною 2,0–2,5 м з прикріпленим дерев'яним гачком довжиною 10-15 см.

ГЕРМАФРОДИТИ, ІНТЕРСЕКСИ (ГЕРМАФРОДИТЫ, ИНТЕРСЕКСЫ) - тварини з проміжним проявом ознак статі, з розвитком тканин як сім'яників, так і яєчників. За легендою Гермафродит - син Гермеса і Афродіти, з'єднаний по "волі богів" з німфою Салмакидой.

ГЕТЕРОГАМЕТНА СТАТЬ (ГЕТЕРОГАМЕТНЫЙ ПОЛ) - стать, дає гамети з неідентичними статевими хромосомами; у всіх ссавців, в т.ч. і с.-г. тварин, гетерогаметні самці, у птахів -самкі.

ГЕТЕРОГЕННИЙ, РІЗНОРІДНИЙ ПІДБІР (ГЕТЕРОГЕННЫЙ, РАЗНОРОДНЫЙ ПОДБОР) - спарювання неспоріднених тварин, що розрізняються за генотипом.

ГЕТЕРОЗИГОТА (ГЕТЕРОЗИГОТА) - диплоїдний організм, в гомологічних хромосомах якого знаходяться дві різні алелі даного гена.

ГЕТЕРОЗИС (ГЕТЕРОЗИС) – гібридна сила, перевага гібридів по ряду ознак над обома батьківськими формами.

ГИЧКА (БОТВА) - надземна рослинна маса овочевих, кормових та технічних коренеклубнеплодів. Використовується в годуванні с.-г. тварин в свіжому і силосованому вигляді, містить до 80-85% вологи. Поживність свіжого бадилля – 11 – 20 к.од. і 1,8 - 2,0 кг перетравного протеїну в 100 кг корму. Згодовують переважно великій рогатій худобі по 10 - 15 кг на добу, в невеликих кількостях - свиням та вівцям.

ГІБРИД (ГИБРИД) - особина, отримана в результаті схрещування батьківських типів, які генетично розрізняються. У птахівництві гібридів найчастіше отримують при схрещуванні поєднаних ліній однієї або різних порід. Розрізняють гібридів двох-, трьох-, чотирьохлінійних і міжвидові.

ГІБРИДНЕ РОЗВЕДЕННЯ (ГИБРИДНОЕ РАЗВЕДЕНИЕ) - метод племінного розведення з використанням ефекту гетерозису для виробництва більш продуктивних гібридів, ніж їх вихідні лінії і популяції, його широко застосовують в птахівництві та свинарстві.

ГИГІЄНА ТВАРИН, ЗООГИГІЄНА (ГИГИЕНА ЖИВОТНЫХ, ЗООГИГИЕНА) - наука, що вивчає вплив умов проживання на здоров'я і продуктивність тварин, а також розробляє на цій основі практичні рекомендації, що сприяють прояву їх максимальної продуктивності: племінної, м'ясної, молочної, вовнової, ячної та ін.

ГИГРОГРАФ (ГИГРОГРАФ) - прилад для безперервної реєстрації відносної вологості повітря протягом доби, тижня.

ГИГРОМЕТР (ГИГРОМЕТР) - прилад для разового визначення вологості повітря.

ГІДРОЗМИВ (ГИДРОСМЫВ) - спосіб видалення гною на фермах і комплексах під напором води.

ГІДРОІЗОЛЯЦІЯ (ГИДРОИЗОЛЯЦИЯ)- захист конструкцій будівель і споруд від шкідливого впливу вологи і рідин.

ГІДРОЛІЗ (ГИДРОЛИЗ) - розпад, розкладання; хімічна взаємодія складної речовини з водою, при якій вона розпадається на дві і більше простих речовин.

ГІЛКОВИЙ КОРМ (ВЕТОЧНЫЙ КОРМ) - корм, який заготовляють з однорічних і дворічних пагонів певних деревних порід.

ГІПЕРТЕРМІЯ (ГИПЕРТЕРМИЯ) - перегрівання; розлад теплової регуляції організму внаслідок ускладненої тепловіддачі, головним чином, в результаті дії високої температури повітря.

ГІПОКСІЯ (ГИПОКСИЯ) - кисневе голодування; недостача кисню в тканинах організму, що спостерігається при зниженні вмісту еритроцитів в крові, гемоглобіну в них. Кров погано насичується киснем, в результаті органи і тканини не отримують необхідної його кількості.

ГІПОТЕРМІЯ (ГИПОТЕРМИЯ) - охолодження; дія холоду на організм тварин, що призводить до зниження температури тіла, виникнення простудних захворювань, обмороження, замерзання.

ГІПОФІЗ (ГИПОФИЗ) - залоза внутрішньої секреції, розташованої біля основи головного мозку. Впливає переважно на зростання, обмінні процеси, функції організму, пов'язані з розмноженням.

ГЛАУБЕРОВА СІЛЬ, СІРЧАНОКИСЛИЙ НАТРІЙ (ГЛАУБЕРОВА СОЛЬ, СЕРНОКИСЛЫЙ НАТРИЙ) - мінеральна добавка, яка використовується в годуванні с.-г. тварин для балансування в раціоні макроелементу сірки.

ГЛИБОКА ПІДСТИЛКА (ГЛУБОКАЯ ПОДСТИЛКА) - підстилка, накладається на підлогу приміщень, де утримують тварин чи птицю.

ГЛІКОГЕН (ГЛИКОГЕН) - крохмаль тваринного походження, близький до крохмалю рослин.

ГЛОБАЛЬНИЙ (ГЛОБАЛЬНЫЙ) - загальний, взятий в цілому.

ГЛЮКОФІТИ (ГЛЮКОФИТЫ) - рослини, що ростуть на незасолених ґрунтах.

ГНИТТЯ (ГНИЕНИЕ) - процес розкладання органічних азотвмісних речовин під дією мікроорганізмів.

ГНІЗДОВИЙ НОМЕР (ГНЕЗДОВОЙ НОМЕР) - номер поросят одного посліду.

ГНІЗДОВИЙ ЯЩИК (ГНЕЗДОВОЙ ЯЩИК) - місце, обладнане для проведення окролів.

ГНІЙ (НАВОЗ) - органічне добриво; суміш твердих і рідких виділень тварин.

ГНОЄВИДАЛЕННЯ (НАВОЗОУДАЛЕНИЕ) - різні способи видалення, транспортування і обробки гною.

ГНОЄСХОВИЩЕ (НАВОЗОХРАНИЛИЩЕ) - споруда для зберігання гною с.-г. тварин.

ГОДІВЛЯ ОБМЕЖЕНА (КОРМЛЕНИЕ ОГРАНИЧЕННОЕ) - зменшення вмісту протеїну і збільшення вмісту клітковини в раціоні молодняка птиці для затримки його статевого дозрівання на 5 - 10 днів, що сприяє зменшенню дрібних яєць на початку яйцекладки.

ГОДІВЛЯ ФАЗОВА (КОРМЛЕНИЕ ФАЗОВОЕ)- нормування поживних речовин раціону відповідно до рівня продуктивності і віку птиці.

ГОЛОВНИЙ ЛОКУС (ГЛАВНЫЙ ЛОКУС) - це локус, в якому середні ефекти між альтернативними гомозиготними формами (AA і aa) рівні або вище одного стандартного відхилення.

ГОЛОДНА ТОНІНА ВОВНИ (ГОЛОДНАЯ ТОНІНА ШЕРСТИ) - різке стоншення вовни овець з втратою міцності внаслідок тривалого недокорму.

ГОЛОДУВАННЯ (ГОЛОДАНИЕ) - стан тварини при відсутності або недостатньому надходженні в організм поживних речовин.

ГОМЕОСТАЗ (ГОМЕОСТАЗ) - підтримання сталості фізико-хімічних властивостей внутрішнього середовища організму, що досягається завдяки

діяльності нервової системи, що контролює її стан і регулюючої роботи видільної, травної, дихальної та інших систем організму, спрямованої на усунення його змін .

ГОМЕОСТАЗ ГЕНЕТИЧНИЙ (ГОМЕОСТАЗ ГЕНЕТИЧЕСКИЙ) - властивість популяції підтримувати рівновагу свого генетичного складу і протистояти раптовим змінам.

ГОМОГАМЕТНА СТАТЬ (ГОМОГАМЕТНЫЙ ПОЛ) - стать, що містить однакові статеві хромосоми. У всіх ссавців гомогаметна жіноча стать, у птахів - чоловіча.

ГОМОГЕННИЙ, ОДНОРІДНИЙ ПІДБІР (ГОМОГЕННЫЙ, ОДНОРОДНЫЙ ПОДБОР) - спарювання тварин, схожих за фенотипом або генотипом; його використовують для закріплення і розвитку селекціонованих ознак і застосовують головним чином в племінних господарствах.

ГОНАДИ (ГОНАДЫ) - статеві залози: чоловічі - сім'яники , жіночі - яєчники.

ГОРМОНАЛЬНА АКТИВНІСТЬ (ГОРМОНАЛЬНАЯ АКТИВНОСТЬ) - властивість корму, продукту стимулювати або пригнічувати діяльність органів внутрішньої секреції.

ГОРМОНИ (ГОРМОНЫ) - біологічно активні речовини, що виробляються залозами внутрішньої секреції, виділяються в кров і впливають на діяльність органів шляхом активації або гальмування ферментативних процесів.

ГОСИПОЛ (ГОССИПОЛ) - глікозидоподібне з'єднання, що міститься в насінні бавовнику; клітинна, судинна і нервова отрута.

ГОСПОДАРСЬКИЙ РОЗРАХУНОК (ХОЗЯЙСТВЕННЫЙ РАСЧЕТ) - метод господарювання, спрямований на ефективне ведення виробництва, безумовне виконання планових завдань, отримання максимуму продукції при мінімумі витрат на основі господарсько-оперативної самостійності, самоокупності, економічній відповідальності.

ГРАВІЙ (ГРАВІЙ) – мілко роздроблені камінчики, необхідні птиці для нормального функціонування шлунково-кишкового тракту.

ГРАНУЛЮВАННЯ КОРМІВ (ГРАНУЛИРОВАНИЕ КОРМОВ) - приготування кормів у вигляді гранул для забезпечення кращої збереженості поживних речовин, транспортування і механізованої роздачі.

ГРАНУЛЯТОР КОРМІВ (ГРАНУЛЯТОР КОРМОВ) - агрегат дл приготування кормових гранул з трав'яного борошна, кормових сумішей та інших сипучих продуктів.

ГРЕБІНЬ (ГРЕБЕНЬ) - шкірне утворення на лобовій кістці птахів, зазвичай червоного кольору.

ГРИБИ ПАТОГЕННІ (ГРИБЫ ПАТОГЕННЫЕ) - збудники грибкових захворювань - мікозів і мікотоксикозів у тварин і людини.

ГРУБІ КОРМИ (ГРУБЫЕ КОРМА) - об'ємні корми, які містять не більше 22% вологи, понад 10% клітковини і менше 0,6 5 к.од. в 1 кг сухої речовини.

ГРУДНА КЛІТКА (ГРУДНАЯ КЛЕТКА) - сукупність важких хребців, ребер і грудини, що утворює у плазунів, птахів, ссавців міцну опору для плечового пояса.

ГРУПИ КРОВІ (ГРУППЫ КРОВИ) - імунно-генетичні ознаки крові, зумовлені специфічними антигенами у особин одного виду. Генетичні системи груп крові використовуються в практиці тваринництва для контролю походження тварин, при аналізі генетичної структури порід, стад і споріднених груп . Ведуться пошуки можливих генетичних зв'язків груп крові з господарсько-корисними ознаками с.-г. тварин.

ГРУПОВИЙ ПІДБІР (ГРУППОВОЙ ПОДБОР) - закріплення конкретного плідника за групою подібних самок. Застосовують на товарних фермах з виключенням інбридингу.

ГРУПУВАННЯ ТВАРИН (ГРУППИРОВКА ЖИВОТНЫХ) - розподіл тварин стада на групи за віком, статтю, продуктивністю і походженням.

ГУЖОВИЙ ТРАНСПОРТ, ТЯГЛОВИЙ ТРАНСПОРТ (ГУЖЕВОЙ ТРАНСПОРТ)- транспорт для перевезення пасажирів і вантажів з використанням коней, верблюдів та інших видів тварин.

ГУМУС (ГУМУС) - органічна речовина ґрунту.

ГУСІВНИЦТВО (ГУСЕВОДСТВО) - галузь м'ясного птахівництва; розведення домашніх гусей. Основна продукція гусівництва м'ясо, яйця, жир, печінка, пух, перо, пухові шкурки.

Д

ДАРВІНІЗМ (ДАРВИНИЗМ) - еволюційне вчення, створене англійським вченим Чарльзом Робертом Дарвіном (1809 - 1882), основою якого є теорія відбору як головного чинника еволюції. Його дід, Еразм Дарвін (1731-1802), англійський натураліст, лікар і поет, один з провісників ідеї еволюції органічного світу.

ДАТА ОТЕЛЕННЯ (ДАТА ОТЁЛА) - точний календарний час , тобто число, місяць, рік отелення.

ДВОЛІНІЙНА ГІБРИДНА ПТИЦЯ (ДВУХЛИНЕЙНАЯ ГИБРИДНАЯ ПТИЦА) - птах, отриманий в результаті схрещування двох поєднаних ліній.

ДЕГАЗАЦІЯ (ДЕГАЗАЦИЯ) - знешкодження, тобто нейтралізація отруйних речовин або видалення їх із заражених ділянок.

ДЕГЕЛЬМІНТИЗАЦІЯ (ДЕГЕЛЬМИНТИЗАЦИЯ) - знищення гельмінтів на всіх стадіях їх розвитку в організмі тварин і людини.

ДЕГУСТАЦІЯ (ДЕГУСТАЦИЯ) - оцінка якості харчових продуктів.

ДЕДУКЦІЯ (ДЕДУКЦИЯ) - метод доказів від загального до конкретного.

ДЕЗАКТИВІЗАЦІЯ (ДЕЗАКТИВИЗАЦИЯ) - видалення радіоактивних речовин з поверхонь, продуктів харчування, води, шкірних покривів тварин і людини.

ДЕЗИНВАЦІЯ (ДЕЗИНВАЗІЯ) - знищення у зовнішньому середовищі яєць і личинок гельмінтів, ооцист, кокцидій і інших збудників інвазійних хвороб рослин, тварин і людини.

ДЕЗИНСЕКЦІЯ (ДЕЗИНСЕКЦІЯ) - знищення у зовнішньому середовищі спеціальними засобами шкідливих комах.

ДЕЗИНФЕКЦІЯ (ДЕЗИНФЕКЦІЯ) - знезараження, знищення у зовнішньому середовищі збудників інфекційних захворювань.

ДЕЗКИЛИМОК (ДЕЗКОВРИК) - пристосування для дезінфекції взуття у людей і кінцівок у тварин.

ДЕЗОДОРАЦІЯ (ДЕЗОДОРАЦІЯ) - видалення смердючого запаху таких речовин, як аміак, сірководень, скатол, індол, летючі жирні кислоти та інші, які утворюються в тваринницьких приміщеннях, на підприємствах молочної і м'ясної промисловості, на транспортних засобах після перевезення тварин, м'яса та м'ясо- і рибопродукції.

ДЕНАТУРАЦІЯ (ДЕНАТУРАЦІЯ) - розпад дволанцюгової структури ДНК під дією високої температури, лужної реакції середовища.

ДЕННИК (ДЕННИК) - обгороджена частина майданчика для індивідуального утримання тварин: коней у стайні, корів, биків в корівнику, на скотному подвір'ї, в пологовому відділенні і т.д.

ДЕПІГМЕНТАЦІЯ ШКІРИ (ДЕПІГМЕНТАЦІЯ КОЖИ) - процес знебарвлення шкіри, шкірних лусочок, дзьоба у жовтошкірих курей, качок, гусей, обумовлений використанням запасів каротіноїдних пігментів організму самок в період яйцекладки для освіти яєчної маси, а у молодняка і самців - недоліком каротиноїдів в раціоні.

ДЕРАТИЗАЦІЯ (ДЕРАТИЗАЦІЯ) - комплекс заходів, направлених на винищування шкідливих гризунів.

ДЕРЖАВНИЙ ВОДНИЙ ФОНД (ГОСУДАРСТВЕННИЙ ВОДНИЙ ФОНД) - води і водні об'єкти, тобто ріки, озера, водосховища, канали, ставки та інші поверхневі і підземні води і джерела, внутрішні моря і льодовики, які є загальнодержавною власністю і надаються промисловим та с.г.

підприємствам, установам і організаціям, а також населенню для практичного використання.

ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ, ДСТУ (ГОСУДАРСТВЕННЫЙ СТАНДАРТ, ГОСТ) - нормативно-технічний документ, що визначає основні параметри виробництва, зберігання, перевезення, упаковки і маркування, методи аналізу, правила приймання тваринницької продукції, норми техніки безпеки.

ДЕРМАТОГЕННІСТЬ (ДЕРМАТОГЕННОСТЬ) - властивість корму, продукту забезпечувати в організмі оптимальний ріст і формування структури покривів тіла: шкіри, волосся, пера, луски.

ДЕРТЬ (ДЕРТЬ) - подрібнені зернові корми.

ДЕТЕРМІНУВАТИ (ДЕТЕРМИНИРОВАТЬ) - визначати, обумовлювати.

ДЕФЕКТ (ДЕФЕКТ) - груба морфологічна зміна в організмі, а також всяка зміна, що веде до зниження життєздатності і адаптаційної здатності.

ДЕФЕКТ ШКУРКИ (ДЕФЕКТ ШКУРКИ) - пошкодження, що виникли або при житті кролика, хутрового звіра, або в процесі його забою, первинної обробки, зберігання і транспортування шкурки.

ДЕФІНІЦІЯ (ДЕФИНИЦИЯ) - визначення змісту поняття, його відмінних ознак .

ДЕФРОСТИРОВАНІ ПРОДУКТИ (ДЕФРОСТИРОВАННЫЕ ПРОДУКТЫ) - розморожені харчові продукти.

ДЖЕРЕЛА ВОДОПОСТАЧАННЯ (ИСТОЧНИКИ ВОДОСНАБЖЕНИЯ) - природні скупчення або потоки води, що використовуються людиною в побуті, сільському господарстві, промисловості. Розрізняють джерела водопостачання поверхневі: річки, струмки, озера, водосховища і підземні: ґрунтові, міжпластові.

ДЖЕРЕЛА КОРМІВ (ИСТОЧНИКИ КОРМОВ) - посіви кормових і зернофуражних культур, відходи рослинництва, природні і поліпшені сінокоси і пасовища, виробництво кормів на підприємствах комбикормової

промисловості і кормові відходи переробних підприємств, громадського та індивідуального харчування.

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ОБОРОТНИХ ФОНДІВ (ИСТОЧНИКИ ФОРМИРОВАНИЯ ОБОРОТНЫХ ФОНДОВ) - відрахування від прибутку на поповнення оборотних фондів і короткострокові кредити держави.

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ (ИСТОЧНИКИ ФОРМИРОВАНИЯ ОСНОВНЫХ ФОНДОВ) - амортизація, відрахування від прибутку; вартість худоби основного стада, переведеного на відгодівлю і забитого на м'ясо; виручка від реалізації списаних основних фондів і продажу худоби основного стада; страхові платежі по основних фондах; довгострокові кредити держави.

ДИНАМІКА ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА (ДИНАМИКА ПРОИЗВОДСТВА ПРОДУКЦИИ ЖИВОТНОВОДСТВА) - зміна абсолютної кількості виробленої продукції за роками в натуральних і вартісних показниках.

ДИСИМІЛЯЦІЯ (ДИССИМИЛЯЦИЯ) - протилежна асиміляції сторона обміну речовин, що характеризується руйнуванням органічних сполук з перетворенням в прості речовини нуклеїнових кислот, білків, жирів, вуглеводів.

ДИСПЕТЧЕРСЬКА СЛУЖБА (ДИСПЕТЧЕРСКАЯ СЛУЖБА) - система централізованого оперативного управління для керівництва регулювання і контролю за ходом виконання робіт в господарстві, його виробничих підрозділах з допомогою технічних засобів зв'язку.

ДІАДА (ДИАДА) - єдність двох предметів, понять, величин.

ДІАРЕЯ (ДИАРЕЯ) - пронос, тобто прискорене виділення рідкого калу.

ДІЄТИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ (ДИЕТИЧЕСКИЕ СВОЙСТВА) - здатність кормів, продуктів сповільнювати, послаблювати розвиток негативних змін в обміні речовин.

ДІЙНА КОРОВА (ДОЙНАЯ КОРОВА) - корова, що продукує молоко.

ДІЛОВИЙ ВИХІД МОЛОДНЯКУ – кількість вирощеного потомства по відношенню до маточного стада. Зазвичай визначають на 100 маток.

ДІЛЯНКА ДОСЛІДНА – ділянка поля, луки, відведена для вивчення прийомів агротехніки, обліку біологічної врожайності, поїдання корму та ін.

ДІСПЕПСІЯ (ДИСПЕПСИЯ) - розлад функції шлунково-кишкового тракту.

ДІСПЕРСІЯ (ДИСПЕРСИЯ) - різноманітність, розчленовування діючих факторів на складові елементи.

ДОБРИВА (УДОБРЕНИЯ) - речовини органічного та неорганічного походження, що застосовуються для поліпшення розвитку с.-г. рослин.

ДОГЛЯД ЗА ТВАРИНАМИ (УХОД ЗА ЖИВОТНЫМИ) - застосування комплексу санітарно-гігієнічних прийомів утримання тварин.

ДОДАТКОВА ОПЛАТА ПРАЦІ (ДОПОЛНИТЕЛЬНАЯ ОПЛАТА ТРУДА) - винагорода за досягнення кращих кінцевих результатів в роботі; її розмір визначають на початку року і записують до Положення про оплату праці.

ДОДАТКОВІ ПОКАЗНИКИ РІВНЯ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ТВАРИННИЦТВА (ДОПОЛНИТЕЛЬНЫЕ ПОКАЗАТЕЛИ УРОВНЯ ИНТЕНСИФИКАЦИИ ЖИВОТНОВОДСТВА) - щільність худоби на 1 га с.-г. угідь, структура стада, відсоток високопродуктивної худоби, рівень комплексної механізації, освоєння передової технології; витрати праці в люд.-год, кормів в кормових одиницях, хімічних кормових добавок, кормової площі на умовну голову худоби.

ДОЗИМЕТР ІОНІЗУЮЧИХ ВИПРОМІНЮВАНЬ (ДОЗИМЕТР ИОНИЗИРУЮЩИХ ИЗЛУЧЕНИЙ) - прилад для вимірювання дози і потужності випромінювання.

ДОЇЛЬНА УСТАНОВКА (ДОИЛЬНАЯ УСТАНОВКА) - обладнання для механізованого доїння корів.

ДОЇЛЬНИЙ АПАРАТ (ДОИЛЬНЫЙ АППАРАТ) - частина доїльної установки, яка забезпечує виведення молока з вимені.

ДОЇЛЬНИЙ МАЙДАНЧИК (ДОИЛЬНАЯ ПЛОЩАДКА) - майданчик, обладнаний доїльними станками і доїльної установкою.

ДОЇЛЬНО-МОЛОЧНИЙ БЛОК (ДОИЛЬНО-МОЛОЧНЫЙ БЛОК)- приміщення для доїння корів, первинної обробки та тимчасового зберігання молока на фермі або комплексі.

ДОЇННЯ (ДОЕНИЕ) - процес отримання молока з молочної залози.

ДОМЕСТИКАЦІЯ (ДОМЕСТИКАЦИЯ) - процес історичного перетворення диких тварин в домашніх, що починався 10 - 15 тис. років тому і до теперішнього часу не закінчений, що розширює генофонд майбутнього тваринництва.

ДОМІНАНТА (ДОМИНАНТА) - тимчасове, досить стійке збудження, яке гальмує виникнення рефлексів, що йдуть через інші центри. У природних умовах існування тварин проявляються такі форми доміанти, як харчова, статева, оборонна та ін.

ДОМІНУВАННЯ (ДОМИНИРОВАНИЕ) - прояв дії одного з алелей у гетерозиготного організму.

ДОМІШКА (ПРИМЕСЬ) - речовини у вигляді стороннього включення, не властивого даному корму, продукту.

ДОСТУПНІСТЬ АМІНОКИСЛОТ (ДОСТУПНОСТЬ АМИНОКИСЛОТ) - ступінь використання амінокислот корму, продукту для синтезу білків і метаболічних перетворень в організмі.

ДОТИК, ТАКТИЛЬНА ЧУТЛИВІСТЬ (ОСЯЗАНИЕ, ТАКТИЛЬНАЯ ЧУВСТВИТЕЛЬНОСТЬ) - відчуття, що отримується при дотику шкіри до чого-небудь.

ДОЯРКА (ДОЯРКА) – працівниця, яка обслуговує доїльне обладнання та здійснює доїння тварин.

Е

ЕВОЛЮЦІЙНЕ ВЧЕННЯ (ЭВОЛЮЦИОННОЕ УЧЕНИЕ) - комплекс знань про еволюцію живих організмів, основу якого складає еволюційна теорія Ч. Дарвіна.

ЕВОЛЮЦІЯ (ЭВОЛЮЦИЯ) - процес історичного розвитку організмів на основі спадкової мінливості, боротьби за існування і відбору.

ЕКЗОГЕННІ ФАКТОРИ (ЭКЗОГЕННЫЕ ФАКТОРЫ) - фактори, що знаходяться за межами організму.

ЕКОЛОГІЯ (ЭКОЛОГИЯ) - наука, яка вивчала закономірності існування, формування і функціонування біологічних систем усіх рівнів від організму до спільнот і їх взаємодію з зовнішнім середовищем.

ЕКОНОМІКА ТВАРИННИЦТВА (ЭКОНОМИКА ЖИВОТНОВОДСТВА) - сукупність суспільно-виробничих відносин, які визначають ефективність праці та використання засобів виробництва.

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ЗЕМЛІ (ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ЗЕМЛИ) - кількісне вираження цінності землі як основного засобу с.-г. виробництва.

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА КОРМОВИХ КУЛЬТУР (ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА КОРМОВЫХ КУЛЬТУР) - оцінка з урахуванням наступних показників: урожайність кормових культур в натуральних величинах і в кормових одиницях; вихід кормів на витрачений людино-день і людино-годину; собівартість кормової одиниці; індекс порівняльної ефективності виробництва кормів (по вівсу); інтенсивність використання землі кормовими культурами.

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ПОРІД С.-Г. ТВАРИН (ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ПОРОД С.-Х. ЖИВОТНЫХ) - комплексна оцінка порід як засобу виробництва стосовно до конкретних умов.

ЕКСКРЕТ (ЭКСКРЕТ) - виділяється організмом назовні, непотрібний продукт обміну речовин : піт, сеча, гній, послід та ін.

ЕКСПЕРИМЕНТ (ЭКСПЕРИМЕНТ) - досвід, дослідження, випробування, спроба, проба.

ЕКСПЕРТИЗА (ЭКСПЕРТИЗА) - дослідження, заключення обізнаної особи, фахівця.

ЕКСПЕРТНІ ОЦІНКИ (ЭКСПЕРТНЫЕ ОЦЕНКИ) - метод визначення майбутніх обсягів явища при прогнозуванні процесів виробництва на основі думок експертів, що спираються на суму своїх знань і життєвий досвід.

ЕКСПОРТ ТВАРИН (ЭКСПОРТ ЖИВОТНЫХ) - вивезення високоцінних тварин за межі країни.

ЕКСПРЕССИВНІСТЬ (ЭКСПРЕССИВНОСТЬ) - вплив даної алелі на ступінь вираженості ознаки.

ЕКСТЕР'ЄР (ЭКСТЕРЬЕР) - зовнішні форми статури тварин.

ЕКСТЕР'ЄРНІЙ ТИП (ЭКСТЕРЬЕРНЫЙ ТИП) - внутрішньопородна група тварин, що характеризується певними особливостями статури, зовнішнім виглядом і продуктивністю; відноситься до структурних одиниць породи.

ЕКСТРАПОЛЯЦІЯ (ЭКСТРАПОЛЯЦИЯ) - метод визначення перспективних обсягів досліджуваного явища на основі поширення встановлених тенденцій розвитку процесу в минулі роки.

ЕКСТРУДЕР (ЭКСТРУДЕР) - агрегат для барометричної обробки кормового зерна з метою підвищення його поживності, знищення цвілі. При завантаженні в прес-екструдер суміші зерна ячменю, кукурудзи, пшениці і карбаміду, тобто сечовини, отримують принципово новий кормовий продукт: амідно-концентратну добавку - АКД.

ЕЛАСТИЧНІСТЬ ВОВНИ (ЭЛАСТИЧНОСТЬ ШЕРСТИ) - швидкість відновлення вовною первісної форми.

ЕЛЕВЕР (ЭЛЕВЕР) - спеціалізована ферма з вирощування та перевірки бугаїв-плідників за власною продуктивністю.

ЕЛЕКТРИЧНІ ОГОРОЖІ (ЭЛЕКТРИЧЕСКИЕ ИЗГОРОДИ) - легкі металеві огорожі, які застосовуються для загородного пасіння великої рогатої худоби, а також для огороження літніх таборів, скотопрогонів.

ЕЛЕКТРОЕНЦЕФАЛОГРАФІЯ (ЭЛЕКТРОЭНЦЕФАЛОГРАФИЯ) - метод реєстрації електричних потенціалів мозку, які можуть мати різноманітну форму, амплітуду і частоту.

ЕЛЕКТРОКАРДІОГРАФІЯ (ЭЛЕКТРОКАРДИОГРАФИЯ) - запис електричних потенціалів, що виникають між збудженими ділянками серця.

ЕЛЕКТРООЗБРОЄНІСТЬ ПРАЦІ (ЭЛЕКТРОВООРУЖЁННОСТЬ ТРУДА) - ступінь забезпеченості електроенергією. Обчислюють діленням використаної за рік електроенергії в кВт'г на середньорічну чисельність працівників.

ЕЛІТА (ЕЛИТА) – тварини, які відрізняються найбільшою продуктивністю, міцною конституцією і здоров'ям.

ЕМПІРИЧНИЙ (ЭМПИРИЧЕСКИЙ) - заснований на досвіді.

ЕНДЕМІЧНИЙ (ЭНДЕМИЧЕСКИЙ) - властивий даній області, місцевості.

ЕНДОГЕННІ ФАКТОРИ (ЭНДОГЕННЫЕ ФАКТОРЫ) - фактори , що знаходяться всередині організму.

ЕНДОСКОПІЯ (ЭНДОСКОПИЯ) - метод дослідження порожнистих органів оптичними освітлювальними приладами.

ЕНЕРГЕТИЧНА КОРМОВА ОДИНИЦЯ (ЭНЕРГЕТИЧЕСКАЯ КОРМОВАЯ ЕДИНИЦА) - одиниця виміру енергетичної поживності корму. Дорівнює 2500 ккал або 10500 кДж.

ЕНЕРГЕТИЧНА ПОЖИВНІСТЬ КОРМУ (ЭНЕРГЕТИЧЕСКАЯ ПИТАТЕЛЬНОСТЬ КОРМА) - кількість енергії в одиниці об'єму корму, продукту.

ЕНЕРГОЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ(ЭНЕРГООБЕСПЕЧЕННОСТЬ) - частка від ділення наявних енергетичних ресурсів в кінських силах на посівну площу в гектарах, а в тваринництві - на середньорічне умовне поголів'я.

ЕНЕРГООЗБРОЄНІСТЬ ПРАЦІ (ЭНЕРГОВООРУЖЁННОСТЬ ТРУДА)

- відношення середньорічної кількості енергетичних потужностей в кінських силах до чисельності робітників, зайнятих на виробництві.

ЕНЕРГО-ПРОТЕЇНОВЕ ВІДНОШЕННЯ (ЭНЕРГО-ПРОТЕИНОВОЕ ОТНОШЕНИЕ) - кількість кілокалорій обмінної енергії, що приходить на 1% сирого протеїну.

ЕПІДЕРМІС (ЭПИДЕРМИС) – зовнішній шар шкіри тварин.

ЕПІКРИЗ (ЭПИКРИЗ) - коротке кінцеве судження про хвороби, написані в кінці історії хвороби.

ЕПІСТАЗ (ЭПИСТАЗ) - тип взаємодії, при якому один ген пригнічується іншим, неалельним геном.

ЕРИТРОЦИТИ (ЭРИТРОЦИТЫ) - червоні кров'яні без'ядерні клітини, суха речовина яких складається в основному з залізовмісного білка - гемоглобіну.

ЕСТЕТИКА ТЕХНІЧНА (ЭСТЕТИКА ТЕХНИЧЕСКАЯ) - сукупність практичних заходів з оформлення виробничих приміщень, територій, засобів механізації.

ЕСТЕТИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ (ЭСТЕТИЧЕСКИЕ СВОЙСТВА) - сукупність властивостей продукту, що задовольняють складені в суспільстві позитивні уявлення про його зовнішні ознаки як товару.

ЕТІОЛОГІЯ (ЭТИОЛОГИЯ) - вчення про причини хвороб, про сутність цих причин.

ЕТОЛОГІЯ (ЭТОЛОГИЯ) - наука про поведінку тварин, вивчення закономірностей якої актуально в зв'язку з впровадженням в тваринництво індустриальних методів утримання та розведення.

ЕУКАРІОТИ (ЭУКАРИОТЫ) - багатоклітинні організми, що володіють клітинними ядрами, морфологічно відокремленими від цитоплазми. До них відносяться всі види с.-г. тварин.

ЕФЕКТ (ЭФФЕКТ) - результат дії будь-якої причини, наслідок чого-небудь, засоби їх створення.

ЕФЕКТ ВІДБОРУ (ЭФФЕКТ ОТБОРА) - ступінь спадкового поліпшення дочірнього покоління в середньому в порівнянні із середнім рівнем розвитку ознаки у відібраних для відтворення тварин. Визначається добутком селекційного диференціала на коефіцієнт успадкованого.

ЕФЕКТ СХРЕЩУВАННЯ (ЭФФЕКТ СКРЕЩИВАНИЯ) - перевага помісей або гібридів за одним або декількома продуктивними ознаками над одним або обома початковими батьківськими формами.

ЕФЕКТИВНІСТЬ (ЭФФЕКТИВНОСТЬ) - економічна категорія, що характеризує відносини людей в процесі виробництва з використання наявних виробничих ресурсів з метою забезпечення високих кінцевих результатів матеріального виробництва в конкретних умовах.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ КОРМУ (ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КОРМА) - витрати корму в кормових одиницях або в кг комбікорму на 1 кг приросту маси тварин.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИТРАТ НА ХІМІЗАЦІЮ В ТВАРИННИЦТВІ (ЭФФЕКТИВНОСТЬ ЗАТРАТ НА ХИМИЗАЦИЮ В ЖИВОТНОВОДСТВЕ) - приріст продукції на 1 грн. витрат на хімізацію в тваринництві. Цей показник становить 5-10 грн.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ (ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИНТЕНСИФИКАЦИИ) - віддача вкладень в процес інтенсифікації; її показники: виробництво валового доходу на 1 га с.-г. угідь; врожайність основних с.-г. культур і продуктивність худоби; фондівіддача виробничих фондів і фондів, що використовуються за рік; продуктивність праці; витрати на 1 грн. валової продукції ; прибуток на 1 га с.-г. угідь.

Ж

ЖАГА, СПРАГА (ЖАЖДА) - фізіологічний стан тварини, що відображає потребу у воді.

ЖВАВІСТЬ (РЕЗВОСТЬ) - час, за який кінь проходить певну відстань в метрах.

ЖИВА МАСА (ЖИВАЯ МАССА) - маса живої тварини .

ЖИРИ (ЖИРЫ) - складні ефіри гліцерину і жирних кислот відносяться до ліпідів і входять в склад всіх живих організмів, є енергетичними джерелами раціонів.

ЖИРНОМОЛОЧНІСТЬ (ЖИРНОМОЛОЧНОСТЬ) - вміст жиру в молоці; один з якісних показників молочної продуктивності, залежить від видових і породних особливостей, передається у спадок.

ЖИРОВА ПОЖИВНІСТЬ (ЖИРОВАЯ ПИТАТЕЛЬНОСТЬ) – вміст у кормі, продукті жиру, жирних кислот, в т.ч. незамінних : ліноленової, лінолевої і арахідонової.

ЖИРОПІТ (ЖИРОПОТ) - суміш виділень сальних і потових залоз шкіри овець.

ЖОВТЕ ТІЛО (ЖЕЛТОЕ ТЕЛО) - тимчасова залоза внутрішньої секреції яка розвивається в яєчнику після овуляції яйцеклітини і викидає протягом всього періоду вагітності гормон прогестерон; утворюється під впливом лютеїнізуючого гормону гіпофіза.

ЖОВЧ (ЖЁЛЧЬ) - рідкий секрет, безперервно виробляється клітинами печінки.

ЖОМ (ЖОМ) - відхід бурякоцукрової промисловості, використовується на корм худобі в свіжому, сушеному вигляді, що силосується, поживність 1 кг жому свіжого - 0,12 к.од.

ЖОРСТКІСТЬ ВОДИ (ЖЁСТКОСТЬ ВОДЫ) - властивість, обумовлена присутністю в ній двовуглекислих солей кальцію і магнію, хлористих, вуглекислих, сірчаноокислих і інших з'єднань. Розрізняють загальну, переборну, тобто бікарбонатну, і постійну жорсткість, вимірюється в міліграм-еквівалентах (мг-екв) або градусах.

ЖУЙКА, ЖУЙНИЙ ПЕРІОД (ЖВАЧКА, ЖВАЧНЫЙ ПЕРИОД) - час, протягом якого у жуйних відбувається відригування вмісту передшлунків, пережовування його і змочування слиною в ротовій порожнині, потім повторне проковтування.

3

ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ КОРМАМИ (ОБЕСПЕЧЕННОСТЬ КОРМАМИ) - відсоткове відношення фактичної наявності кормів за видами потреби.

ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ПРИМІЩЕННЯМИ (ОБЕСПЕЧЕННОСТЬ ПОМЕЩЕНИЯМИ) - відсоткове відношення наявності скотомісць до потреби.

ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ХУДОБИ ПЛІДНИКАМИ (ОБЕСПЕЧЕННОСТЬ СКОТА ПРОИЗВОДИТЕЛЯМИ) - відношення можливого злучного контингенту до кількості плідників на початок року; отримані показники порівнюють із зоотехнічно обґрунтованими нормативами.

ЗАБІЙ ТВАРИН (УБОЙ ЖИВОТНЫХ) - технологічний процес переробки с.-г. тварин на м'ясо.

ЗАБІЙНА МАСА (УБОЙНАЯ МАССА) - маса туші і внутрішнього жиру-сирцю.

ЗАБІЙНИЙ ВИХІД (УБОЙНЫЙ ВЫХОД) - відношення забійної маси до передзабійної живої маси тварини, виражене у відсотках.

ЗАБОЛЕВАЕМОСТЬ (ЗАХВОРЮВАНІСТЬ) - частота хвороб в популяції. Виражається в частках одиниці або відсотках.

ЗАВМЕРЛІ ЕМБРІОНИ (ЗАМЕРШИЕ ЭМБРИОНЫ) - ембріони, які загинули на 8 - 18-ту добу інкубації.

ЗАВОРОТ КИШОК (ЗАВОРОТ КИШОК) - поворот кишки з брижі навколо поздовжньої осі.

ЗАГАЛЬНА ТОВАРНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ (ОБЩАЯ ТОВАРНОСТЬ ПРОДУКЦИИ) - відношення обсягу товарної продукції до валової в поточних, порівнянних цінах.

ЗАГАЛЬНИЙ РІВЕНЬ МЕХАНІЗАЦІЇ РОБОЧИХ ПРОЦЕСІВ У ТВАРИННИЦТВІ (ОБЩИЙ УРОВЕНЬ МЕХАНИЗАЦИИ РАБОЧИХ ПРОЦЕССОВ В ЖИВОТНОВОДСТВЕ) - відношення поголів'я худоби, яке міститься на механізованих тваринницьких фермах, до загального поголів'я худоби в господарстві.

ЗАГАЛЬНИЙ СКЛАД КОРМУ (ОБЩИЙ СОСТАВ КОРМА) - відсоткове співвідношення інгредієнтів, що мають і не мають кормове, харчове значення, але створюють специфічні, індивідуальні ознаки корму, продукту.

ЗАГАЛЬНОСОЮЗНІ НОРМИ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ, ЗНТП (ОБЩЕСОЮЗНЫЕ НОРМЫ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ПРОЕКТИРОВАНИЯ, ОНТП) - нормативний документ, що відображає галузеву специфіку підприємств. Для тваринницьких підприємств встановлюють систему утримання тварин, номенклатуру приміщень, нормативи площ, споживання води, виходу гною, вимоги до інженерного і технологічного устаткування та ін.

ЗАГІННЕ ПАСІННЯ (ЗАГОННАЯ ПАСТЬБА) - спосіб використання пасовищ, при якому їх розбивають на декілька приблизно рівних ділянок, тобто загонів, в кожному загоні худобу пасуть не більш шести днів.

“ЗАДОХЛИКИ” (“ЗАДОХЛИКИ”) - ембріони птиці, загинувші в період виведення.

ЗАЇЗДКА (ЗАЕЗДКА) - привчання коней до ходіння в упряжці або під сідлом.

ЗАКОН ПРО СПАДКОВУ ЧАСТКУ ПРЕДКІВ, ЗАКОН ГАЛЬТОНА (ЗАКОН О НАСЛЕДСТВЕННОЙ ДОЛЕ ПРЕДКОВ, ЗАКОН ГАЛЬТОНА) - кожен індивід успадковує $1/2$ своїх задатків від батьків $1/4$ - від прабатьків і т.д., а вся сума спадкових часток особини дорівнює 1 .

ЗАКРУЧУВАННЯ ЯЗИКА У ІНДИЧЕНЯТ (ЗАКРУЧИВАНИЕ ЯЗЫКА У ИНДЮШАТ) - закручування язика вгору і назад з обмеженням його рухливості.

ЗАКУПІВЕЛЬНІ ЦІНИ (ЗАКУПОЧНЫЕ ЦЕНЫ) - ціни, за якими держава закуповує продукцію у с.-г. підприємств і населення.

ЗАКУПОРЕННЯ, АТОНІЯ ВОЛА (ЗАКУПОРКА, АТОНІЯ ЗОБА) - зайві кормові маси викликають втрату тонусу стінки вола і затримку в ньому корму.

ЗАКУС (ЗАКУС) - кусання кроликів один одного зубами, після чого у них на шкірі з'являються дірки.

ЗАЛИШКОВИЙ ЖОВТОК (ОСТАТОЧНИЙ ЖЕЛТОК) - частина жовтка, не використана ембріоном в період його розвитку і втянута разом з жовткових мішком в черевну порожнину пташеняти.

ЗАЛКОВА МАСА (ЗАЧЕТНАЯ МАССА) - кількість с.-г. продукції, яку оплачують с.-г. підприємствам і населенню.

ЗАЛОЗИ ВНУТРІШНЬОЇ СЕКРЕЦІЇ (ЖЕЛЕЗЫ ВНУТРЕННЕЙ СЕКРЕЦИИ) - органи, що виробляють і виділяють безпосередньо в кров гормони. До них відносять: гіпофіз, щитовидну залозу, наднирники і залози змішаної секреції - підшлункову і статеві.

ЗАМІННИКИ НАТУРАЛЬНОГО МОЛОКА, ЗНМ (ЗАМЕНИТЕЛИ ЦЕЛЬНОГО МОЛОКА, ЗЦМ) - кормові суміші, які за поживністю перетравності і біологічної цінності максимально наближаються до натурального цілісного молока, придатні для його заміни в раціонах телят.

ЗАМІННІ ХАРЧОВІ РЕЧОВИНИ (ЗАМЕНИМЫЕ ПИТАТЕЛЬНЫЕ ВЕЩЕСТВА) - поживні речовини, синтезовані в організмі з інших речовин.

ЗАМІСНІ ВЛАСТИВОСТІ (ЗАМЕСТИТЕЛЬНЫЕ СВОЙСТВА) - властивості кормів, продуктів, поживних речовин замінити один одного .

ЗАМОРОЖУВАННЯ СПЕРМИ (ЗАМОРАЖИВАНИЕ СПЕРМЫ) - метод зберігання сперми, при якому заморожена сперма знаходиться в стані глибокого анабіозу. Дає можливість зберігати здатність до запліднення спермій протягом багатьох місяців і років.

ЗАПАРЮВАННЯ КОРМІВ (ЗАПАРИВАНИЕ КОРМОВ) - обробка кормів гарячою водою, парою з метою розм'якшення і поліпшення їх поїдання.

ЗАПАСИ ВОДИ (ЗАПАСЫ ВОДЫ) - сумарний обсяг води в тис. м³ , доступний для народногосподарського використання протягом певного періоду часу.

ЗАПАСИ КОРМІВ НА ТВАРИННИЦЬКИХ КОМПЛЕКСАХ (ЗАПАСЫ КОРМОВ НА ЖИВОТНОВОДЧЕСКИХ КОМПЛЕКСА) – заготівельна кількість кормів для забезпечення безперебійної повноцінної годівлі тварин .
Виражається в вагових одиницях - тоннах, центнерах або у відсотках від річної потреби на стійловий період.

ЗАПАХ (ЗАПАХ) - відчуття, що виникає при впливі корму, продукту на органи нюху, розташовані в носі. Запах впливає на апетит і травлення, залежить від фізіологічного стану, при деяких хворобах може бути несприйнятливим.

ЗАПЛІДНЕНІСТЬ ЯЄЦЬ (ОПЛОДОТВОРЁННОСТЬ ЯИЦ) - кількість запліднених яєць у відсотках від закладених в інкубатор.

ЗАПЛІДНЕННЯ (ОПЛОДОТВОРЕНИЕ) - з'єднання батьківських чоловічої та жіночої статевих клітин в одну нову - зиготу.

ЗАПУСК КОРІВ (ЗАПУСК КОРОВ) - період підготовки корів до отелення, коли їм створюють умови годування і режим доїння, при яких зупиняється продукування молока.

ЗАРОДОК (ЗАРОДЫШ) - організм на ранній стадії розвитку, який живе за рахунок материнського організму.

ЗАСВОЮВАНА ЕНЕРГІЯ (УСВОЯЕМАЯ ЭНЕРГИЯ) – енергія корму, продукту, доступна для використання організмом.

ЗАСВОЮВАНИЙ БІЛОК (УСВОЯЕМЫЙ БЕЛОК) - білок корму, продукту, який після перетравлення використовується організмом.

ЗАСВОЮВАНІСТЬ (УСВОЯЕМОСТЬ) - ступінь використання поживних речовин корму, продукту організмом.

ЗАСНОВНИКИ ТОВАРИСТВА (УЧРЕДИТЕЛИ ОБЩЕСТВА) - організації, підприємства і приватні особи, які уклали засновницький договір про створення товариства з обмеженою відповідальністю за своїми зобов'язаннями, тобто в межах статутного капіталу.

ЗАСОБИ ВИРОБНИЦТВА (СРЕДСТВА ПРОИЗВОДСТВА) - сукупність засобів і предметів праці, використовуваних працівниками для виробництва матеріальних благ.

ЗАСОБИ ОБІГУ (СРЕДСТВА ОБРАЩЕНИЯ) - кошти, що знаходяться в сфері обігу: готова продукція, призначена для реалізації, грошові кошти і кошти в розрахунках.

ЗАТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО С.-Г. ПРОДУКЦІЇ (ЗАТРАТЫ НА ПРОИЗВОДСТВО С.-Х. ПРОДУКЦИИ) - сукупність витрат матеріальних засобів та витрат необхідної праці, виражених у грошовій формі.

ЗАТРАТИ НА ПРОВЕДЕННЯ ВЕТЕРИНАРНИХ ЗАХОДІВ (ЗАТРАТЫ НА ПРОВЕДЕНИЕ ВЕТЕРИНАРНЫХ МЕРОПРИЯТИЙ) - сума витрат на лікування хворих тварин, щеплення, дезінфекцію, встановлення і утримання дезбар'єрів, санітарний ремонт приміщень, утримання ветпунктів, сторожової служби та ін.

ЗАТРАТИ НУ 1 ГРН. ВАЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ (ЗАТРАТЫ НА 1 ГРН. ВАЛОВОЙ ПРОДУКЦИИ) - відношення витрат виробництва і вартості валової продукції в поточних цінах.

ЗАТРИМАННЯ ПОСЛІДУ (ЗАДЕРЖАНИЕ ПОСЛЕДА) – затримання в матці плодкових оболонок після пологів або абортів.

ЗАТРИМКА МОЛОКА (ЗАДЕРЖКА МОЛОКА) - порушення молоковіддачі у тварин.

ЗАЧЕПИ (ЗАЦЕПЫ) – внутрішня пара різців .

ЗАЯЧА ГУБА (ЗАЯЧЬЯ ГУБА) - вроджений дефект: роздвоєння верхньої губи.

ЗБАГАЧУВАЛЬНІ ВЛАСТИВОСТІ (ОБОГАТИТЕЛЬНЫЕ СВОЙСТВА)- властивості одного корму, продукту в мінімальних кількостях посилювати наявні або створювати нові біологічні властивості .

ЗВИВИСТІСТЬ ВОВНИ (ИЗВИТОСТЬ ШЕРСТИ) - властивість вовни утворювати завитки.

ЗВІРІВНИЦТВО (ЗВЕРОВОДСТВО) - галузь тваринництва, що займається розведенням та утриманням хутрових звірів з метою отримання і господарського використання шкурок.

ЗВОРОТНЄ СХРЕЩУВАННЯ (ВОЗВРАТНОЕ СКРЕЩИВАНИЕ) - схрещування помісей 1 покоління з однією з вихідних батьківських форм.

ЗЕЛЕНИЙ КОНВЕЙЄР (ЗЕЛЕНЬКИЙ КОНВЕЙЕР) - система польового кормовиробництва, при якому забезпечується безперебійне виробництво і використання різноманітних зелених і соковитих кормів протягом весняного, літнього та осіннього періодів при безпасовищному утриманні тварин.

ЗЕЛЕНИЙ КОРМ (ЗЕЛЕНЬКИЙ КОРМ) - надземна маса зелених кормових рослин, згодуюють тваринам у свіжому вигляді.

ЗЕМЕЛЬНИЙ БАЛАНС (ЗЕМЕЛЬНИЙ БАЛАНС) - система взаємопов'язаних показників, що характеризують зміни в співвідношенні розмірів і складу земельних угідь в країні, області, районі, господарстві, групі господарств.

ЗЕМЕЛЬНИЙ КАДАСТР (ЗЕМЕЛЬНИЙ КАДАСТР) - державна система всебічної характеристики земель, яка представляє сукупність достовірних даних про їх розміри, природні і господарські особливості, правовий стан, якість і економічну оцінку.

ЗЕМЕЛЬНИЙ ФОНД (ЗЕМЕЛЬНИЙ ФОНД) - площа землі в межах господарства незалежно від цільового призначення, господарського використання і відмінностей в правовому режимі.

ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ (ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАНИЕ) - система заходів, що визначають порядок, умови, форми користування землею, а також її закріплення за землекористувачами.

ЗЕМЛЕУСТРІЙ, ЗЕМЛЕВПОРЯДЖЕННЯ, ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ (ЗЕМЛЕУСТРОЙСТВО) - система державних заходів з регулювання земельних відносин, створення та зміцнення форм землекористування, а також організація використання землі як засобу виробництва.

ЗИГОТА (ЗИГОТА) - диплоїдна клітина, яка утворюється після злиття двох гамет: жіночої - яйцеклітини і чоловічої - спермія.

ЗИМІВНИК, ОМШАНИК (ЗИМОВНИК, ОМШАНИК) - утеплене неопалюване приміщення для зимівлі бджіл.

ЗИМОВІ ПАСОВИЩА (ЗИМНИЕ ПАСТБИЩА) – пасовище, призначене для використання взимку.

ЗЛУЧКА (СЛУЧКА) - природне спарювання тварин.

ЗЛУЧНИЙ КОНТИНГЕНТ (СЛУЧНОЙ КОНТИНГЕНТ) - всі матки (корови, основні свиноматки, вівцематки), що знаходяться на фермі на початок року, нетелі в скотарстві, перевірювані свиноматки в свинарстві, ярки у вівчарстві, виключаючи призначених до вибракування протягом року, та інше поголів'я, підлягаюче паруванню.

ЗЛУЧНИЙ ПЛАН (СЛУЧНОЙ ПЛАН) - календарні терміни спарювання с.-г. тварин.

ЗМІШУВАЧ КОРМІВ (СМЕСИТЕЛЬ КОРМОВ) - машина для механічного змішування кормових компонентів.

ЗНЕЗАРАЖЕННЯ ВОДИ (ОБЕЗЗАРАЖИВАНИЕ ВОДЫ) - звільнення води від мікроорганізмів, патогенних для тварин і людини. З цією метою застосовують хлорування, озонування, сріблення, ультрафіолетове опромінення, кип'ятіння тощо.

ЗНЕЗАРАЖЕННЯ ГНОЮ ТА ГНОЇВКИ (ОБЕЗЗАРАЖИВАНИЕ НАВОЗА И НАВОЗНОЙ ЖИЖИ) - технологічний прийом звільнення гною від патогенних мікроорганізмів. Для знезараження гною застосовують хімічні реагенти: хлорне вапно, формалін, сірчано-карболову суміш та інші; фізичні фактори: нагрівання, висушування, використання струмів високої частоти, тривале зберігання та інше; біологічні методи: біотермічне знезараження в аеротенках, біологічних ставках і лагунах, на полях фільтрації та ін.

ЗНЕРОЖУВАННЯ (ОБЕЗРОЖИВАНИЕ) - штучне запобігання росту рогів або їх оперативне видалення у великої рогатої худоби.

ЗОВНІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ (ВНЕШНЯЯ СРЕДА) - сукупність природних умов, в яких живе організм.

ЗОНА САНІТАРНО-ЗАХИСНА (ЗОНА САНІТАРНО-ЗАЩИТНАЯ) - територія між джерелом виділення в зовнішнє середовище виробничих шкідливостей і житловими, а також громадськими будівлями.

ЗОНДУВАННЯ (ЗОНДИРОВАНИЕ) - дослідження спеціальним інструментом - зондом каналу, порожнини тіла.

ЗОНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ ТВАРИННИЦЬКОГО КОМПЛЕКСУ (ЗОНИРОВАНИЕ ТЕРРИТОРИИ ЖИВОТНОВОДЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА) - взаємне розміщення зон комплексу, тобто частини його території, на якій розміщені будівлі і споруди, що мають спільність виробничого призначення, єдність санітарної, зооветеринарної і протипожежної характеристики, однорідний рівень інженерного обладнання і транспортного обслуговування.

ЗООВЕТЕРИНАРНІ ВИМОГИ ДО ТВАРИННИЦЬКИХ КОМПЛЕКСІВ (ЗООВЕТЕРИНАРНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К ЖИВОТНОВОДСКИМ КОМПЛЕКСАМ) - правила щодо забезпечення оптимальних умов утримання тварин, виключенню занесення і поширення інфекційних та інвазійних захворювань.

ЗООВЕТЕРИНАРНІ РОЗРИВИ (ЗООВЕТЕРИНАРНЫЕ РАЗРЫВЫ) - мінімальні відстані між тваринницькими, птахівницькими фермами і комплексами, а також відстань від тваринницьких об'єктів до залізничних і автомобільних доріг, підприємств з переробки продуктів тваринництва і т.п.

ЗООВЕТЕРИНАРНІ УСТАНОВИ (ЗООВЕТЕРИНАРНЫЕ УЧРЕЖДЕНИЯ) - навчальні та науково-дослідні установи, які готують фахівців з зоотехнії і ветеринарії, ведуть науково-дослідну роботу.

ЗООІНЖЕНЕР (ЗООИНЖЕНЕР) - фахівець сільського господарства з вищою зоотехнічною освітою, що володіє знаннями, вмінням і практичними навичками в області розведення, годування, утримання, використання с.-г. тварин, вдосконалення існуючих і створення нових порід. Є організатором тваринництва, який застосовує свої знання для отримання

від тварин якомога більшої кількості високоякісної продукції при мінімальних витратах кормів, праці і коштів.

ЗООТЕХНІЧНИЙ АНАЛІЗ КОРМІВ (ЗООТЕХНИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ КОРМОВ) - визначення в кормах складу поживних і біологічно активних речовин, їх якості і кількості. Це один з метод оцінки поживності кормів.

ЗООТЕХНІЧНИЙ ОБЛІК (ЗООТЕХНИЧЕСКИЙ УЧЁТ) - первинні документи про продуктивність та якість одержуваної продукції, походження, масу тварин, часу їх осіменіння, отелення і т.д.

ЗООТЕХНІЯ (ЗООТЕХНИЯ) - наука про розведення, годівлю, утримання та використання с.-г. тварин.

ЗРОШУВАЛЬНА СИСТЕМА (ОРОСИТЕЛЬНАЯ СИСТЕМА) - земельна територія, обладнана комплексом гідротехнічних і допоміжних споруд і пристроїв для зрошення ґрунтів.

ЗРОШУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ (ОРОШЕНИЕ ЗЕМЕЛЬ) - штучне зволоження ґрунтів для підвищення їх родючості.

ЗУБИ (ЗУБЫ)– органи ротової порожнини, призначені для захоплення і перетирання корму.

ЗУБНИЙ КАМІНЬ (ЗУБНОЙ КАМЕНЬ) - кальцієві відкладення на зубах.

ЗУБНИЙ БРАК (ЗУБНОЙ БРАК)– тварини, виведені із стада за віком, мають зтерті зуби або не мають їх взагалі.

ЗЧІПЛЕННЯ ГРУПИ ГЕНІВ (СЦЕПЛЕНИЕ ГРУППЫ ГЕНОВ) - група генів, локалізована і зчіплена в одній хромосомі. Кількість груп зчеплення завжди відповідає гаплоїдному числу хромосом.

I

ІДІОАДАПТАЦІЯ (ИДИОАДАПТАЦИЯ) - пристосування до спеціальних умов середовища, корисне в боротьбі за існування, але не змінює рівня організації.

ІДІОТИПИ (ИДИОТИПЫ) - антигенні відмінності між антитілами, що належать до одного класу, субкласу і алотипу у окремих особин.

ІЗОЛЯТОР (ИЗОЛЯТОР) - спеціально обладнане приміщення, призначене для ізоляції хворих тварин.

ІЗОМОРФНИЙ (ИЗОМОРФНЫЙ) - подібний за формою.

ІЗОТОПИ (ИЗОТОПЫ) - антигенна специфічність, загальна для всіх особин даного виду.

ІЗОТОПНЕ СЕРЕДОВИЩЕ (ИЗОТРОПНАЯ СРЕДА) - фізичне середовище з однаковими властивостями в усіх напрямках.

ІКЛИ (КЛЫКИ) - зуби, розташовані позаду різців по одному праворуч і ліворуч на верхній і нижній щелепах порожнини, що складаються з кісткової тканини .

ІМПОТЕНЦІЯ, СТАТЕВЕ БЕЗСИЛЛЯ (ИМПОТЕНЦИЯ, ПОЛОВОЕ БЕССИЛИЕ) - повна або часткова втрата здатності самця до статевого акту і відтворення потомства.

ІМУНІТЕТ (ИММУНИТЕТ) - несприйнятливність організму до дії хвороботворних агентів, продуктів їх життєдіяльності і здатність протистояти їм.

ІМУННА РЕАКЦІЯ (ИММУННАЯ РЕАКЦИЯ) – адаптивна відповідь організму, що викликає руйнування, нейтралізацію, відторгнення або знищення генетично чужорідних речовин - бактерій, вірусів, найпростіших та ін.

ІМУННА СИСТЕМА ОРГАНІЗМУ (ИММУННАЯ СИСТЕМА ОРГАНИЗМА) - сукупність всіх лімфоїдних клітин, що забезпечують реалізацію реакцій імунітету.

ІМУНОГЕНЕТИКА (ИММУНОГЕНЕТИКА) - розділ біології, який вивчає генетичний контроль імунної відповіді, генетику несумісності тканин при пересадках, закономірності успадкування антигенної специфічності, проблему підтримки генетичного гомеостазу соматичних клітин організму. Методи імуногенетики дозволяють визначити генотип тварини, виходячи

безпосередньо з його фенотипу, не вдаючись до спеціального гібридологічного аналізу.

ІМУНОГЕННІСТЬ (ИММУНОГЕННОСТЬ) - здатність антигену викликати імунну відповідь.

ІМУНОГЛОБУЛІНИ (ИММУНОГЛОБУЛИНЫ) - специфічні білки, що виробляються організмом у відповідь на впровадження в нього чужорідних білків, тобто антигенів, з якими імуноглобуліни зв'язуються, нейтралізую їх шкідливу дію.

ІНАКТИВАЦІЯ (ИНАКТИВАЦИЯ) - знезаражування об'єктів зовнішнього середовища.

ІНБРЕДНА ДЕПРЕСІЯ (ИНБРЕДНАЯ ДЕПРЕССИЯ) - явище зниження життєздатності і продуктивності, погіршення відтворювальної функції в результаті інбридингу.

ІНБРЕДНІ ЛІНІЇ (ИНБРЕДНЫЕ ЛИНИИ) - лінії, що створюються на основі інбридингу протягом ряду поколінь.

ІНБРИДИНГ (ИНБРИДИНГ) - спарювання близькоспоріднених тварин; в залежності від ступеня їх споріднення розрізняють тісний, помірний і віддалений інбридинг.

ІНВАЗІЙНІ ХВОРОБИ (ИНВАЗИОННЫЕ БОЛЕЗНИ) - хвороби тварин, обумовлені паразитуванням в їхньому організмі одноклітинних найпростіших, хробаків, кліщів і деяких членистоногих.

ІНВЕНТАРНИЙ НОМЕР (ИНВЕНТАРНЫЙ НОМЕР) - індивідуальний номер тварини, окремий, одиничний, присвоєний тільки йому.

ІНВЕРСІЯ (ИНВЕРСИЯ) - перерозстановка, перевертання, тобто зміна положення хромосомного сегмента з поворотом на 180°.

ІНВОЛЮЦІЯ (ИНВОЛЮЦИЯ) - вигин, завиток.

ІНГІБІТОР (ИНГИБИТОР) - сполука, що викликає коротке гальмування фізіологічного процесу.

ІНДЕКС БІЛКА ЯЄЦЬ (ИНДЕКС БЕЛКА ЯИЦ) - відношення висоти зовнішнього щільного білка до середньої величини його діаметра . Величина індексу 0,07 - 0,10.

ІНДЕКС ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЛІ КОРМОВОЇ КУЛЬТУРОЮ (ИНДЕКС ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЗЕМЛИ КОРМОВОЙ КУЛЬТУРОЙ) - показник, який визначається шляхом ділення врожайності в умовних одиницях кормової культури на врожайність вівса або ячменю.

ІНДЕКС ВИМ'Я (ИНДЕКС ВЫМЕНИ) - відношення удою передніх чвертей до загального удою, виражене у відсотках.

ІНДЕКС ЕКСТЕР'ЄРНИЙ (ИНДЕКС ЭКСТЕРЬЕРНЫЙ) - співвідношення анатомічно взаємопов'язаних промірів тварини, виражене у відсотках і характеризує особливості його статури.

ІНДЕКС ЖОВТКА ЯЄЦЬ (ИНДЕКС ЖЕЛТКА ЯИЦ) - відношення висоти жовтка до його діаметра. Величина індексу жовтка для яєць курей та індиків складає 0,4 - 0,5, водоплавної птиці - 0,35 - 0,40.

ІНДЕКС ФОРМИ ЯЙЦЯ (ИНДЕКС ФОРМЫ ЯЙЦА) - відношення поздовжнього діаметра до поперечного. Для яєць курей та індиків він становить 1,3 - 1,4; водоплавної птиці - 1,5 - 1,6.

ІНДЕКСИ (ИНДЕКСЫ) - цифрові, буквенні знаки для відмінності величин.

ІНДЕКС-СЕЛЕКЦІЯ (ИНДЕКС-СЕЛЕКЦИЯ) - відбір тварин по селекційному індексу при низькій або негативній кореляції між ознаками. Її перевага, порівняно з іншими методами селекції, підвищується зі зростанням числа включених у відбір ознак і досягає максимуму, якщо ознаки мають однакове економічне значення. Цей метод найбільше застосування знаходить в птахівництві.

ІНДИВІДУАЛЬНА ПОТЕНЦІЯ (ИНДИВІДУАЛЬНАЯ ПОТЕНЦИЯ) - здатність тварини стійко передавати свої цінні властивості потомству.

ІНДИВІДУАЛЬНА СЕЛЕКЦІЯ (ИНДИВІДУАЛЬНАЯ СЕЛЕКЦИЯ) - селекція, заснована на оцінці за індивідуальними якостями (фенотипу) і

спадковими (генотипу). Найбільш надійним критерієм цієї селекції є оцінка відібраних тварин за якістю нащадків, для яких повинно бути сприятливе поєднання генів обох батьків.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ РОЗВИТОК (ИНДИВИДУАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ) - сукупність кількісних і якісних змін, що відбуваються з віком в клітинах, органах і в усьому організмі тварини під впливом його спадковості і постійної взаємодії з навколишнім середовищем.

ІНДИКОВОДСТВО (ИНДЕЙКОВОДСТВО) - галузь м'ясного птахівництва ; розведення домашніх індичок.

ІНДУКЦІЯ (ИНДУКЦИЯ) - метод пізнання від часткового до загального.

ІНДУРАЦІЯ ВИМ'Я (ИНДУРАЦИЯ ВЫМЕНИ) - ущільнення вимені внаслідок розростання сполучної тканини і атрофії паренхіми.

ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА (ИНДУСТРИАЛИЗАЦИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА) - процес перетворення його в машинне виробництво із застосуванням комплексної механізації і автоматизації праці і виробництва, індустриальних технологій, що перетворюють с.-г. працю в різновид індустриальних .

ІНЖЕНЕРНЕ ОБЛАДНАННЯ (ИНЖЕНЕРНОЕ ОБОРУДОВАНИЕ) - оснащення будівлі системами опалення, вентиляції, водопостачання, каналізації, освітлення.

ІНКУБАТОР (ИНКУБАТОР) - стаціонарна машина для інкубації яєць с.-г. птиці.

ІНКУБАТОРІЙ (ИНКУБАТОРИЙ) - приміщення, обладнане інкубаторами, в яких відбувається процес виведення молодняку з інкубаційних яєць.

ІНКУБАТОРНО-ПТАХІВНИЧА СТАНЦІЯ (ИНКУБАТОРНО-ПТИЦЕВОДЧЕСКАЯ СТАНЦИЯ) - підприємство, яке здійснює інкубування яєць с.-г. птиці і реалізацію добового молодняку.

ІНКУБАЦІЙНА ША ФА (ИНКУБАЦИОННЫЙ ШКАФ) - камера інкубатора, де яйця інкубуються з моменту закладки до наклеювання, а вивід молодняку проводиться в вивідній шафі.

ІНКУБАЦІЙНИЙ ЛОТОК (ИНКУБАЦИОННЫЙ ЛОТОК) - лоток інкубаційної шафи, в якому яйця інкубуються з моменту закладки до наклеювання, а потім перекладаються у вивідні лотки переносяться у вивідну шафу на вивід .

ІНКУБАЦІЯ (ИНКУБАЦИЯ) - виведення молодняка птиці з яєць в штучних умовах.

ІНСТІНКТ НАСИДЖУВАННЯ (ИНСТІНКТ НАСИЖИВАНИЯ) – прагнення птиці насиджувати яйця, яке з'являється в результаті припинення яйцекладки і виділення пролактину в кров.

ІНТЕГРАЦІЯ ВЕРТИКАЛЬНА (ИНТЕГРАЦИЯ ВЕРТИКАЛЬНАЯ) - об'єднання с.-г. і промислових підприємств по переробці з с.-г. сировини виробництву засобів виробництва для сільського господарства зайнятих технічним обслуговуванням, заготівлею, зберіганням, транспортуванням, реалізацією кінцевого продукту, а також с.-г. наукових установ.

ІНТЕГРАЦІЯ ГОРИЗОНТАЛЬНА (ИНТЕГРАЦИЯ ГОРИЗОНТАЛЬНАЯ) - об'єднання с.-г. підприємств високого типу концентрації і підприємств по переробці с.-г. сировини з метою виробництва готового виду продукту при високому рівні використання наявних ресурсів. Наприклад, свинарство - кормовиробництво - переробка продукції.

ІНТЕНСИВНА ВІДГОДІВЛЯ (ИНТЕНСИВНЫЙ ОТКОРМ)- спосіб годівлі та утримання тварин, при якому вони дають максимальний приріст живої маси. Для великої рогатої худоби він становить 1000 - 1200 г на добу.

ІНТЕНСИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ С.-Г. ТВАРИН (ИНТЕНСИВНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ С.-Х. ЖИВОТНЫХ) - напружене, посилене використання с.-г. тварин, що дають найбільшу продуктивність за найбільш короткий термін.

ІНТЕНСИВНІСТЬ ВІДБОРУ (ИНТЕНСИВНОСТЬ ОТБОРА) - ступінь вибракування тварин після їх оцінки. Для збереження стабільності стада необхідно залишати на плем'я самок: у великої рогатої худоби 50 - 70%, у коней - 30, у овець - 50, у свиней і курей - 10 - 15%.

ІНТЕНСИВНІСТЬ НЕСУЧОСТІ (ИНТЕНСИВНОСТЬ ЯЙЦЕНОСКОСТИ) - відношення кількості знесених яєць до числа птицеводів, виражене у відсотках.

ІНТЕНСИВНІСТЬ ОСВІТЛЕННЯ (ИНТЕНСИВНОСТЬ ОСВЕЩЕНИЯ) - яскравість, потужність освітлення, яка вимірюється в ватах на 1 м² площі підлоги, а також в люксах.

ІНТЕНСИВНІСТЬ РОСТУ (ИНТЕНСИВНОСТЬ РОСТА) - швидкість росту тварини за певний період часу: добу, тиждень, декаду, місяць, період. Встановлюється шляхом обчислення відносного приросту у відсотках і середньодобового - в грамах.

ІНТЕНСИФІКАЦІЯ (ИНТЕНСИФИКАЦИЯ) - економічний процес, при якому в результаті додаткових витрат на виробництво або на вдосконалення його структури збільшується вихід продукції в розрахунку на одиницю основних засобів виробництва.

ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКТІВ ТВАРИННИЦТВА (ИНТЕНСИФИКАЦИЯ ПРОИЗВОДСТВА ПРОДУКТОВ ЖИВОТНОВОДСТВА) - збільшення виробництва продукції з допомогою інтенсивних заходів.

ІНТЕРВАЛ МІЖ ПОКОЛІННЯМИ (ИНТЕРВАЛ МЕЖДУ ПОКОЛЕНИЯМИ) - проміжок часу між народженням батьків нащадків. Інтервал між поколіннями "мати - нащадок" вище ніж інтервал між поколіннями "батько - нащадок".

ІНТЕРВАЛ НЕСУЧОСТІ (ИНТЕРВАЛ ЯЙЦЕНОСКОСТИ) –

ІНТЕР'ЄР ТВАРИН (ИНТЕРЬЕР ЖИВОТНЫХ) - сукупність внутрішніх морфологічних, фізіологічних і біохімічних особливостей організму, пов'язаних з продуктивними якостями тварин .

ІНТОКСИКАЦІЯ (ИНТОКСИКАЦИЯ) - отруєння організму токсичними речовинами, що утворилися в ньому або надійшли ззовні

ІНТУЇЦІЯ (ИНТУИЦИЯ) - чуття , здогадка, проникливість, основані попередньому досвіді.

ІНФАНТИЛІЗМ (ИНФАНТИЛИЗМ) - загальне недорозвинення особини на перших стадіях післяутробного періоду, що характеризується збереженням у дорослої тварини рис молодого організму: високоногість, укороченість тулуба, вузькість грудей, таза.

ІНФЕКЦІЙНІ ХВОРОБИ (ИНФЕКЦИОННЫЕ БОЛЕЗНИ) - найбільш яскравий клінічний прояв інфекційного процесу, представляючий собою сукупність явищ, що відбуваються в тваринному організмі при проникненні та розмноженні в ньому патогенних мікроорганізмів.

ІНФРАКРАСНІ ПРОМЕНІ (ИНФРАКРАСНЫЕ ЛУЧИ) - невидимі теплові промені сонячного спектра з довжиною хвилі від 760 до 3400 нм.

К

КАЗЕЇН (КАЗЕИН) - білок молока з групи фосфоропротеїдів. Становить близько 85% загальної кількості білка в молоці.

КАЛОРИФЕР (КАЛОРИФЕР) - прилад, призначений для | нагрівання повітря, що подається в приміщення.

КАЛЬКУЛЯЦІЙНІ СТАТТІ ЗАТРАТ В ТВАРИННИЦТВІ (КАЛЬКУЛЯЦИОННЫЕ СТАТЬИ ЗАТРАТ В ЖИВОТНОВОДСТВЕ) - заробітна плата з нарахуваннями, корми, амортизація основних засобів, поточний ремонт основних засобів, інші основні витрати, загальновиробничі і загальногосподарські витрати.

КАМЗОЛ (КАМЗОЛ) - формений одяг наїзників і жокеїв під час іподромних випробувань коней.

КАНАЛІЗАЦІЯ (КАНАЛИЗАЦИЯ) - комплекс інженерних споруд, обладнання та санітарних заходів, забезпечуючих збір і відведення за межі

населених місць і промислових підприємств забруднених стічних вод, а також їх очищення і знезараження перед скиданням в водойму.

КАНІБАЛІЗМ (КАННИБАЛІЗМ) - захворювання тварин, яке у птахів характеризується розкльовом одних особин іншими, у свиней - відкусуванням вух, хвостів, поїданням новонароджених.

КАНОН (КАНОН) - тверде правило, припис, тобто все, що встановлено, стало традиційним і загальноприйнятим.

КАНЦЕРОГЕН (КАНЦЕРОГЕН) - речовина або фізичний агент, що викликає розвиток злоякісних новоутворень або сприяє їх виникненню.

КАПІТАЛЬНІ ВКЛАДИ В СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО (КАПИТАЛЬНЫЕ ВЛОЖЕНИЯ В СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО) - витрати на створення нових, реконструкцію і розширення основних виробничих фондів з метою зміцнення матеріально-технічної бази і підвищення ефективності с.-г. виробництва.

КАПЛУНУВАННЯ (КАПЛУНИРОВАНИЕ) - кастрація півнів.

КАРАКУЛЬ (КАРАКУЛЬ) - шкурки, зняті з каракульських ягнят, вбиті не пізніше третього дня після народження.

КАРАКУЛЬЧА (КАРАКУЛЬЧА) - шкурки, зняті з недоношеного плода овець каракульської породи у віці плода 135 - 14 днів.

КАРАНТИН (КАРАНТИН) - система обмежувальних заходів, що дозволяють попередити поширення заразних хвороб.

КАРБОКСИГЕМОГЛОБІН (КАРБОКСИГЕМОГЛОБИН) – з'єднання гемоглобіну з окисом вуглецю, що утворюється при отруєнні чадним газом і не здатне брати участь в перенесенні гемоглобіна.

КАРІОТИП (КАРИОТИП) - хромосомний комплекс клітини, властивий певному виду тварин.

КАРОТИНОЇДИ (КАРОТИНОИДЫ) - жовті, оранжеві або червоні пігменти.

КАРПІТ (КАРПИТ) - запалення зап'ястного суглоба.

КАРТА ТЕХНОЛОГІЧНА (КАРТА ТЕХНОЛОГИЧЕСКАЯ) - план-графік виробництва із зазначенням календарних термінів проведення протягом року зоотехнічної та ветеринарної роботи.

"КАРУСЕЛЬ" ("КАРУСЕЛЬ") - доїльна установка конвеєрно-кільцевого типу. Основний робочий орган - платформа, що обертається, на якій здійснюється машинне доїння корів.

КАСТРАТИ (КАСТРАТЫ) - тварини, у яких вилучені сім'яники або яєчники.

КАСТРАЦІЯ (КАСТРАЦИЯ) - повне або часткове видалення статевих залоз хірургічним шляхом з економічною або лікувальною метою.

"КАШТАНИ" ("КАШТАНЫ") - рогові шкірні утворення на кінцівках коней.

КВАДРАНТ (КВАДРАНТ) - четверта частина площини, розділеної двома взаємно перпендикулярними координатами; нумерують квадранти проти годинникової стрілки, починаючи з верхнього правого.

КВАЗІ (КВАЗИ) - перша складова частина слова, відповідного значенню: несправжній, майже такий же.

КЕТОГЕННА ВЛАСТИВІСТЬ (КЕТОГЕННОЕ СВОЙСТВО) – влістивість корму, продукту при його вживанні утворювати в організмі ацетонові і споріднені з ними з'єднання.

КЕТОЗ (КЕТОЗ) - масове тяжке захворювання великої і дрібної рогатої худоби, характеризується порушенням білкового, вуглеводного і жирового обмінів з підвищенням вмісту в крові ацетонових, тобто кетонів, тіл і рясним виділенням їх з організму з молоком, сечею і повітрям, що видихається.

КЕФІР (КЕФИР) - кисломолочний продукт, що отримується з пастеризованого молока при квашенні його спеціальною закваскою.

КИСЕНЬ (КИСЛОРОД) - хімічний елемент, газ без кольору, запаху і смаку, який грає найважливішу роль в процесах життєдіяльності рослин, тварин і людини.

КИСЛОТНІ ВЛАСТИВОСТІ (КИСЛОТНЫЕ СВОЙСТВА)- властивості корму, продукту після його вживання зрушувати рН в кислотну сторону.

КИСЛОТНО-ЛУГОВА РІВНОВАГА КРОВІ (КИСЛОТНО-ЩЕЛОЧНОЕ РАВНОВЕСИЕ КРОВИ)- певне співвідношення між кислотними та лужними еквівалентами, що підтримує сталість рН у внутрішньому середовищі організму.

КИСЛЯК, КИСЛЕ МОЛОКО (ПРОСТОКВАША) - кисломолочний дієтичний продукт, отриманий шляхом сквашування молока.

КИСНЕВИЙ ДЕФІЦИТ У ВОДОЙМИЩАХ (КИСЛОРОДНЫЙ ДЕФИЦИТ В ВОДОЁМАХ) - зниження вмісту розчиненого у воді кисню за наявності великої кількості органічних речовин.

КІБЕРНЕТИКА (КИБЕРНЕТИКА) - наука про управління, зв'язок та переробку інформації.

КІГТІ, ПАЗУРИ (КОГТИ) - зігнута рогова пластинка, що покриває основу шкіри пальцевої фаланги птаха, тварин і хутрових звірів.

КІЛЬКІСНІ ОЗНАКИ (КОЛИЧЕСТВЕННЫЕ ПРИЗНАКИ) - господарсько корисні ознаки тварин, які враховують на основі їх зважування, вимірювання, підрахунку і записують в вигляді чисел.

КІЛЬКІСТЬ ТВАРИН ЗА ВИДАМИ І СТАТЕВО-ВІКОВИМИ ГРУПАМИ (КОЛИЧЕСТВО ЖИВОТНЫХ ПО ВИДАМ И ПОЛОВОЗРАСТНЫМ ГРУППАМ) - абсолютне поголів'я за видами і віковими групами на початок і кінець року, місяця.

КІЛЬЦЮВАННЯ (КОЛЬЦЕВАНИЕ) - нумерація селекційної птиці за допомогою кільця, закріпленого на нозі.

КІННІ ЗАВОДИ (КОННЫЕ ЗАВОДЫ) - спеціалізовані господарства для відтворення і вирощування племінних і користувальних коней.

КІННОЗАВОДСТВО (КОННОЗАВОДСТВО) - розведення цінних породистих коней.

КІНСЬКА СИЛА (КОНСКАЯ СИЛА)– одиниця виміру потужності, що дорівнює 75 кг/с, тобто кількість енергії, яка потрібна для підйому 75 кг на висоту 1м протягом 1с.

КІСТКА (КОСТЬ) - тверде утворення в тілі тварини, яке є складовою частиною скелета.

КІСТКОВЕ БОРОШНО (КОСТНАЯ МУКА) - мінеральна підкормка, що отримується з кісток тварин.

КЛАСИРУВАННЯ І СПАКОВУВАННЯ ВОВНИ (КЛАССИРОВКА И УПАКОВКА ШЕРСТИ) - оцінка вовни за якістю, її сортування і упаковка для транспортування на вовномийку.

КЛАСИФІКАЦІЯ КОРМОВИХ ЗАСОБІВ (КЛАССИФИКАЦИЯ КОРМОВЫХ СРЕДСТВ) - розділення кормів на групи і сорти відповідно до їх ознак, властивостей, пов'язаних з технологічними особливостями.

КЛАСИФІКАЦІЯ ПОРІД С.-Г. ТВАРИН (КЛАССИФИКАЦИИ ПОРОД С.-Х. ЖИВОТНЫХ) - поділ порід на групи по екстер'єру, конституції і напрямку продуктивності.

КЛАСНІСТЬ ТВАРИН (КЛАССНОСТЬ ЖИВОТНЫХ) - приналежність до бонітувального класу.

КЛІМАТ (КЛИМАТ) - багаторічний режим погоди, властивий тій чи іншій місцевості на Землі і є однією з її географічних характеристик.

КЛІТИНА (КЛЕТКА) - основна елементарна структурна і функціональна одиниця живих багатоклітинних організмів, що складається з ядра і цитоплазми, здатна до самостійного існування, самовідтворення і розвитку.

КЛІТИНИ СОМАТИЧНІ (КЛЕТКИ СОМАТИЧЕСКИЕ) - всі клітини організму, за винятком статевих.

КЛІТКА ІНДИВІДУАЛЬНА (КЛЕТКА ИНДИВИДУАЛЬНАЯ) - невелика споруда для індивідуального утримання молодняка в перші дні після народження.

КЛІТКА-КУПКА (КЛЕТКА-КУЧКА) - невелика огорожа в приміщенні для утримання матки і ягняти в перші дні після ягнення.

КЛІТКОВА БАТАРЕЯ ДЛЯ ПТИЦІ (КЛЕТОЧНАЯ БАТАРЕЯ ДЛЯ ПТИЦЫ) - пристрій, що складається з певної кількості клітин для вирощування та утримання птиці, скріплених між собою і оснащених засобами напування, годування птиці, збору яєць і видалення посліду.

КЛІТКОВИНА (КЛЕТЧАТКА) - речовина, з якої складається оболонка рослинної клітини.

КЛОК (КЛОК) - дрібні забруднені шматочки вовни.

КЛОН (КЛОН) - сукупність всіх нащадків, отриманих від однієї вихідної особини шляхом вегетативного розмноження.

КЛОН КЛІТИН (КЛОН КЛЕТОК) - чиста лінія клітин, що утворюється в результаті послідовного розмноження однієї вихідної родоначальної клітини при вегетативному розмноженні. Встановлено, що всі пухлинні клітини є клонами, тобто потомство однієї зміненої клітини, яке потім поширилося, супроводжувалось метастазами по всій кровотворній системі.

КЛЮНКЕР (КЛЮНКЕР) – вовна овець, зістрижена з задніх кінцівок і хвоста, забруднена калом і сечею.

КНУР (ХРЯК) - самець свиней.

КОАГУЛЯНТИ (КОАГУЛЯНТЫ) - кровозупинні засоби, що підсилюють процеси згортання крові.

КОБИЛА (КОБЫЛА) - самка коней.

КОД (КОД) - система умовних знаків для передачі, зберігання або запам'ятовування різноманітної інформації.

КОДОМІНАНТНІСТЬ (КОДОМИНАНТНОСТЬ) – фенотиповий прояв обох алелей у гетерозиготних організмів.

КОДОН (КОДОН) - одиниця генетичного коду, за допомогою якого в молекулах ДНК і РНК записана вся генетична інформація.

КОЕФІЦІЄНТ ВИКОРИСТАННЯ ПАСОВИЩ (КОЭФФИЦИЕНТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПАСТБИЩ) - відношення фактичного навантаження тварин на пасовище до можливого.

КОЕФІЦІЄНТ ВИХОДУ ПРИПЛОДУ НА МАТКУ (КОЭФФИЦИЕНТ ВЫХОДА ПРИПЛОДА НА МАТКУ) - відношення кількості отриманого приплоду до середньорічної кількості маток за видами тварин.

КОЕФІЦІЄНТ ЗАЛІКУ МОЛОКА (КОЭФФИЦИЕНТ ЗАЧЕТА МОЛОКА) - відношення залікової маси молока до фактично проданого обсягу.

КОЕФІЦІЄНТ ОНОВЛЕННЯ МАТОЧНОГО ПОГОЛІВ'Я (КОЭФФИЦИЕНТ ОБНОВЛЕНИЯ МАТОЧНОГО ПОГОЛОВЬЯ) – відношення кількості телиць в 16 - 18-місячному віці, молодих свинок, ярок, переведених в основне стадо, до маткового поголів'я на кінець року.

КОЕФІЦІЄНТ ОПЕРЕННЯ (КОЭФФИЦИЕНТ ОПЕРЯЕМОСТИ) - кількісний показник інтенсивності відростання пера у птиці. У молодняку визначається в двомісячному віці за формулою $K = (П / В) 100$, де К - коефіцієнт оперення у відсотках, П - довжина 4-го махового пера, см, В - жива маса курчати в день вимірювання пера, г .

КОЕФІЦІЄНТ ОСВОЄННЯ НОВИХ ВИСОКОПРОДУКТИВНИХ ПОРІД ТВАРИН (КОЭФФИЦИЕНТ ОСВОЕНИЯ НОВЫХ ВИСОКОПРОДУКТИВНЫХ ПОРОД СКОТА) - відношення поголів'я нових високопродуктивних порід худоби до загального поголів'я за видами.

КОЕФІЦІЄНТ ПЕРЕВЕДЕННЯ ВАЛОВОГО ЗБОРУ ОСНОВНИХ КУЛЬТУР В ЗЕРНООДИНИЦІ (КОЭФФИЦИЕНТ ПЕРЕВОДА ВАЛОВОГО СБОРА ОСНОВНЫХ КУЛЬТУР В ЗЕРНОЕДИНИЦЫ) - для пшениці і кукурудзи - 1, жита і проса - 0,9, гречки, гороху, бобів, люпину - 1,4, сої - 1, 8, сорго, квасолі та соняшника - 2, нуту - 1,6, ячменю - 0,8, вівса - 0,7, рису - 2,5, насіння однорічних трав і вика на зерно - 1,2, еспарцету - 2, 5, конюшини, люцерни і рицини - 10, коренеплодів цукрових буряків - 0,26, тютюну - 6, хмелю - 15, насіння маку - 8, коробочок - 5, картоплі раннього - 0,6, пізнього

- 0,3, овочевих - 0,5, в теплицях - 6, баштанних - 0,4, фруктів і винограду - 3, ягід - 6, горіхів - 7,5, сіна - 0,3 - 0,5, силосу - 0,16 - 0,20 , кормових коренеплодів - 0,13, зелених кормів - 0,10 - 0,15, соломи - 0,10 - 0,15.

КОЕФІЦІЄНТ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ГОСПОДАРСТВА (КОЭФФИЦИЕНТ ПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТИ ХОЗЯЙСТВА) - відношення сум готівкою, які можуть бути використані для платежів за отримані цінності і послуги, до суми платіжних вимог до господарства.

КОЕФІЦІЄНТ ПОРІВНЯННОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ КОРМУ ПО СОБІВАРТОСТІ (КОЭФФИЦИЕНТ СОПОСТАВИМОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ КОРМА ПО СЕБЕСТОИМОСТИ) - показник, який вираховується шляхом ділення найменшого показника собівартості кормів на конкретні показники собівартості кожної кормової культури.

КОЕФІЦІЄНТ РОДЮЧОСТІ ЗЕМЛІ (КОЭФФИЦИЕНТ ПЛОДОРОДИЯ ЗЕМЛИ) - співвідношення багаторічної середньої врожайності основної культури до її багаторічної середньої врожайності на кращих землях району, в ц з 1 га.

КОЕФІЦІЄНТ СВІТЛОВИЙ (КОЭФФИЦИЕНТ СВЕТОВОЙ) - величина, яка визначає природне освітлення приміщень, тобто відношення світлової площі вікон до площі підлоги.

КОЕФІЦІЄНТ УПРОВАДЖЕННЯ НОВОЇ ТЕХНІКИ В ТВАРИННИЦТВІ (КОЭФФИЦИЕНТ ВНЕДРЕНИЯ НОВОЙ ТЕХНИКИ В ЖИВОТНОВОДСТВЕ) - відношення вартості нової техніки до загальної вартості техніки в галузі.

КОЕФІЦІЄНТ УСПАДКУВАННЯ (КОЭФФИЦИЕНТ НАСЛЕДУЕМОСТИ) - величина, що дозволяє оцінити частку фенотипової мінливості особин, обумовлену генотипом батьків; коливається від 0 до 1 і чим вище, тим ефективніше відбір за фенотипом.

КОЕФІЦІЄНТ ХІМІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА (КОЭФФИЦИЕНТ ХИМИЗАЦИИ ПРОИЗВОДСТВА) - відношення витрат на хімічні матеріали до загальних витрат на виробництво продукції.

КОЕФІЦІЄНТИ ПЕРЕВЕДЕННІ ТВАРИННИЦЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В ЗЕРНООДИНИЦІ (КОЭФФИЦИЕНТЫ ПЕРЕВОДА ЖИВОТНОВОДЧЕСКОЙ ПРОДУКЦИИ В ЗЕРНОЕДИНИЦЫ) - м'ясо великої рогатої худоби - 8,5, свиней - 9, овець - 8, птиці - 9, кроликів - 9, інших видів тварин - 6, молоко - 1, 5, 1000 шт яєць - 6,5, кокони - 50, мед - 25, риба - 6, вовна тонка - 63 напівтонка - 50, напівгруба - 35, груба - 30.

КОЕФІЦІЄНТИ ПЕРЕВЕДЕННЯ ЯЄЦЬ УСІХ ВИДІВ С.-Г. ПТИЦІ В УМОВНІ (КОЭФФИЦИЕНТЫ ПЕРЕВОДА ЯИЦ ВСЕХ ВИДОВ С.-Х. ПТИЦЫ В УСЛОВНЫЕ) - для курей - 1, індичок - 2, качок - 2,5, гусей - 5.

КОЕФІЦІЄНЬ ОСВОЄННЯ ЗЕМЛІ ПІД С.-Г. ВИРОБНИЦТВО (КОЭФФИЦИЕНТ ОСВОЕНИЯ ЗЕМЛИ ПОД С.-Х. ПРОИЗВОДСТВО) - відношення с.-г. угідь до загальної земельної площі.

КОЗІВНИЦТВО (КОЗОВОДСТВО) - галузь тваринництва, яка займається розведенням і вирощуванням кіз з метою отримання молока, м'яса, пуху, шкіри, вовни та хутра.

КОЗЛЯТИНА (КОЗЛЯТИНА) - м'ясо кіз як харчовий продукт.

КОЛАТЕРАЛЬНІ, БОКОВІ РОДИЧІ (КОЛЛАТЕРАЛЬНЫЕ, БОКОВЫЕ РОДСТВЕННИКИ)- частіше брати і сестри, показники яких служать для оцінки племінної цінності тварин.

КОЛІ-ТИТР (КОЛИ-ТИТР) - кількісні показники фекалійного забруднення води, харчових продуктів і об'єктів зовнішнього середовища.

“ КОЛОДОЧКИ ” (“ПЕНЬКИ ”) - початкова стадія росту пір'я, що характеризується великою кількістю добре фіксованих коротких стовбурів в шкірі птиці.

КОЛОДЯЗЬ (КОЛОДЕЦ) - гідротехнічна споруда в вигляді вертикальної шахти або свердловини; влаштовують з метою підйому підземних вод для водопостачання і зрошення .

КОМБІКОРМ (КОМБИКОРМ) - складна однорідна суміш очищених і подрібнених різних кормових засобів і мікродобавок, що виробляється за

науково обґрунтованими рецептами та забезпечує повноцінне годування тварин.

КОМБІКОРМ-КОНЦЕНТРАТ (КОМБИКОРМ-КОНЦЕНТРАТ) - комбікорм з підвищеним вмістом протеїну, мінеральних речовин і мікродобавок, згодовуваний з зерновими, соковитими чи грубими кормами для забезпечення біологічно повноцінного годування тварин.

КОМБІНАЦІЇ (КОМБИНАЦИИ) - нові поєднання генів, що виникають в результаті розщеплення і перекомбінації генів, що є основною формою спадкової мінливості.

КОМБІНОВАНЕ ВИРОЩУВАННЯ І УТРИМАННЯ ПТИЦІ (КОМБИНИРОВАННОЕ ВЫРАЩИВАНИЕ И СОДЕРЖАНИЕ ПТИЦЫ)- застосування кліткової та підлогової систем утримання. Наприклад, курчат до 60-денного віку містять в клітках, а від 60 до 120 днів - в акліматизаторі на глибокій підстилці.

КОМБІНОВАНИЙ СИЛОС (КОМБИНИРОВАННЫЙ СИЛОС) - спеціальна суміш кормів, законсервована квашенням. Компонентами можуть бути коренеплоди, баштанні, зернові, бобові культури та ін.

КОМБІНОВАНІ ПОРОДИ (КОМБИНИРОВАННЫЕ ПОРОДЫ) - породи с.-г. тварин, птиці, від яких отримують кілька видів продукції.

КОМБІНУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА (КОМБИНИРОВАНИЕ ПРОИЗВОДСТВА) - форма концентрації виробництва в сільському господарстві, заснована на поєднанні в одному підприємстві виробництва с.-г. продуктів і їх переробки.

КОМОЛІСТЬ (КОМОЛОСТЬ) - відсутність рогів, у тварин.

КОМПАКТНИЙ (КОМПАКТНЫЙ) - щільний, стислий.

КОМПЕНСАЦІЯ (КОМПЕНСАЦИЯ) - повне або часткове відновлення функції пошкоджених органів і тканин організму за рахунок компенсаторних процесів.

КОМПЛЕКС ПО ВИРОБНИЦТВУ МОЛОКА (КОМПЛЕКС ПО ПРОИЗВОДСТВУ МОЛОКА) - с.-г. підприємство, де утримують молочних

корів, а виробництво молока організовано із застосуванням промислової технології.

КОМПЛЕКС ПО ВІДГОДІВЛІ ХУДОБИ (КОМПЛЕКС ПО ОТКОРМУ СКОТА) - с.-г. підприємство, в якому на промисловій основі організовано виробництво яловичини шляхом вирощування телят, їх дорощування і відгодівлю молодняку великої рогатої худоби.

КОМПЛЕКСИ ПО ВИРОБНИЦТВУ СВИНИНИ (КОМПЛЕКСЫ ПО ПРОИЗВОДСТВУ СВИНИНЫ) - тваринницькі комплекси, на яких здійснюються репродукція відгодівельного поголів'я, його відгодівля.

КОМПЛЕКСНА КОРМОВА ОДИНИЦЯ (КОМПЛЕКСНАЯ КОРМОВАЯ ЕДИНИЦА) - умовний вираз кормової цінності, поживності і якості корму з урахуванням кількості перетравного протеїну, цукру, каротину і мінеральних речовин, кг в 1 ц корму.

КОМПЛЕКСНА МЕХАНІЗАЦІЯ В ТВАРИННИЦТВІ (КОМПЛЕКСНАЯ МЕХАНИЗАЦИЯ В ЖИВОТНОВОДСТВЕ) - механізація всіх основних і допоміжних виробничих процесів, пов'язаних з утриманням тварин, отриманням продукції і первинною її обробкою.

КОМПОЗИЦІЯ (КОМПОЗИЦИЯ) - з'єднання, зв'язок, побудова.

КОМПОНЕНТ, ІНГРЕДІЄНТ КОМБІКОРМУ (КОМПОНЕНТ, ИНГРЕДИЕНТ КОМБИКОРМА) - технологічно підготовлена складова частина комбікорму.

КОНГЛЮТИНАЦІЯ (КОНГЛЮТИНАЦИЯ) – імунологічна реакція склеювання еритроцитів під впливом відповідних антитіл, комплекменту і конглютиніна.

КОНДИЦІЯ (КОНДИЦИЯ) - стан вгодованості тварин.

КОНИНА (КОНИНА) - м'ясо коней як харчовий продукт.

КОНСЕРВАНТ (КОНСЕРВАНТ) - хімічний препарат, використовуваний для консервування кормів.

КОНСЕРВИ (КОНСЕРВЫ) - харчові продукти, спеціально оброблені та герметично упаковані.

КОНСЕРВУВАННЯ КОРМІВ (КОНСЕРВИРОВАНИЕ КОРМОВ) - приготування кормового засобу із застосуванням хімічних консервантів, створенням певних температурних або біологічних умов з метою запобігання його від псування, зниження втрат поживних речовин при зберіганні.

КОНСЕРВУЮЧІ ВЛАСТИВОСТІ (КОНСЕРВИРУЮЩИЕ СВОЙСТВА) - властивість корму, продукту при додаванні до іншого корму, продукту сповільнювати процеси його розкладання.

КОНСИСТЕНЦІЯ КОРМУ (КОНСИСТЕНЦИЯ КОРМА) - характер взаємозв'язку окремих частин корму, продукту один з одним.

КОНСТИТУЦІЯ (КОНСТИТУЦИЯ) - сукупність морфофізіологічних і господарських ознак тварини, що характеризує організм як єдине ціле.

КОНТРАСТ (КОНТРАСТ) - різко виражена протилежність .

КОНТРОЛЬНА ВІДГОДІВЛЯ (КОНТРОЛЬНЫЙ ОТКОРМ) - захід по оцінці спадкових властивостей племінних кнурів і маток за відгодівельними і м'ясними якостями потомства, відгодовуємого в контрольованих умовах середовища з подальшим забоєм.

КОНТРОЛЬНА ФЕРМА (КОНТРОЛЬНАЯ ФЕРМА) - ферма для перевірки бугаїв за якістю потомства. На ній утримують лише корів первісток, придатних для оцінки за селекційними ознаками.

КОНТРОЛЬНЕ ВИРОЩУВАННЯ (КОНТРОЛЬНОЕ ВЫРАЩИВАНИЕ) - вирощування ремонтних свинок і кнурів с 2 - 3-місячного віку до досягнення ними живої маси 100 кг з індивідуальним урахуванням зростання і розвитку.

КОНТРОЛЬНЕ ГНІЗДО (КОНТРОЛЬНОЕ ГНЕЗДО) - спеціальне місце для знесення несучкою яйця; призначене для проведення індивідуального обліку несучості.

КОНЦЕНТРАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА (КОНЦЕНТРАЦИЯ ПРОИЗВОДСТВА) - одна з форм суспільної організації виробництва, що

виражається в зосередженні виробництва продукції в невеликому числі великих і найбільших підприємств.

КОНЦЕНТРАЦІЯ ГРАНИЧНО ДОПУСТИМА, ГДК (КОНЦЕНТРАЦИЯ ПРЕДЕЛЬНО ДОПУСТИМАЯ, ПДК) - кількість шкідливої речовини в навколишньому середовищі, практично не впливає на здоров'я тварин або людини. У тваринницьких приміщеннях ГДК вуглекислого газу 0,25% за обсягом приміщення, сірководню 5 мг / м³ і аміаку 15 мг / м³ об'єму приміщення.

КОНЦЕНТРОВАННИЙ КОРМ (КОНЦЕНТРИРОВАННЫЙ КОРМ) - корм з високим вмістом поживних речовин, що містить в 1 кг не менше 0,7 к.од.: зернові, комбікорм, макуха, шрот, висівки та інші, які входять до складу раціонів всіх видів с.- г. тварин.

КОНЦЕНТРОВАНІ ПРОДУКТИ (КОНЦЕНТРИРОВАННЫЕ ПРОДУКТИ) - зневоднені пресовані продукти і напівфабрикати, зручні для зберігання і швидкого приготування.

КОНЮХ (КОНЮХ) - робітник, зайнятий доглядом за кіньми, їх годуванням і напуванням.

КОНЬЯРСТВО (КОНЕВОДСТВО) - галузь тваринництва, яка займається розведенням коней з метою спортивного або господарського їх використання в якості живої тяглової сили, а так само для отримання м'яса, молока, шкури, вовни, волосу.

КООПЕРУВАННЯ С.-Г. ВИРОБНИЦТВА (КООПЕРИРОВАНИЕ С.-Х. ПРОИЗВОДСТВА) - одна з форм концентрації виробництва, при якій підприємства спільно беруть участь у виробництві певного виду продукції на основі організації великого спеціалізованого господарства при збереженні своєї господарської самостійності.

КООРДИНАЦІЙНІ, РОЗБИВОЧНІ ВІСІ (КООРДИНАЦИОННЫЕ, РАЗБИВОЧНЫЕ ОСИ) - лінії, що визначають розташування несних конструкцій на кресленні.

КОПИТНИЙ НІЖ (КОПЫТНЫЙ НОЖ) - спеціальний ніж із загнутим кінцем для розчищення та обрізання копит у тварин.

КОРАЛИ (КОРАЛЛЫ) - шкірні утворення у вигляді бородавко подібних наростів на голові і шиї індиків.

КОРЕЛЯЦІЯ(КОРРЕЛЯЦІЯ) - взаємозалежна мінливість двох або більшого числа ознак, статистичний зв'язок в їх зміні в процесі селекції, коли зміна величини однієї ознаки веде до корелятивної зміни величини іншої.

КОРЕНЕБУЛЬБОПЛОДИ (КОРНЕКЛУБНЕПЛОДЫ) - група культурних рослин: картопля, топінамбур, батат та інші, у яких на підземних стеблах, бічних коренях утворюються бульби, які використовуються на корм худобі, в їжу людині і для технічних цілей.

КОРІВНИК (КОРОВНИК) - приміщення для утримання корів, нетелів.

КОРМИ (КОРМА) - продукти рослинного, тваринного, мікробіологічного і хімічного походження, що містять поживні речовини в засвоюваній формі і не мають шкідливого впливу на здоров'я тварин.

КОРМОВА БАЗА (КОРМОВАЯ БАЗА) - обсяг і якість кормів, джерела їх отримання, система виробництва, зберігання і використання їх в тваринництві.

КОРМОВА ДОБАВКА (КОРМОВАЯ ДОБАВКА) - добавка корму, що підвищує його повноцінність.

КОРМОВА НОРМА (КОРМОВАЯ НОРМА) - кількість поживних речовин, необхідних тваринам для підтримки здоров'я і високої продуктивності. На основі кормових норм складають кормовий раціон.

КОРМОВА ОДИНИЦЯ (КОРМОВАЯ ЕДИНИЦА) - одиниця виміру і порівняння загальної поживності кормів. В значенні кормової одиниці прийнята поживність 1 кг вівса середньої якості еквівалентного відкладенню в тілі дорослого вола 150 г жиру і 1414 ккал.

КОРМОВА СУМІШ (КОРМОВАЯ СМЕСЬ) - суміш різних подрібнених кормів, підготовлена для згодовування с.-г. тваринам.

КОРМОВА ЦІННІСТЬ (КОРМОВАЯ ЦЕННОСТЬ) - властивість корму задовольняти потребу тварин в енергії, поживних і біологічно активних речовинах для забезпечення здоров'я, продуктивності та відтворення; визначається хімічним складом і фізичною структурою корму.

КОРМОВИЙ БАЛАНС (КОРМОВОЙ БАЛАНС) - співвідношення потреби і наявності кормів за їх видами в натуральних показниках, в кормових, кормопротеїнових і комплексних кормових одиницях.

КОРМОВИЙ КОЕФІЦІЄНТ (КОРМОВОЙ КОЭФФИЦИЕНТ) - кількість корму, витраченого на приріст 1 кг живої маси тварини, зокрема риби.

КОРМОВИЙ РАЦІОН (КОРМОВОЙ РАЦИОН) - добова даванка, складена з різних кормів з урахуванням потреби тварин в поживних речовинах.

КОРМОВИРОБНИЦТВО (КОРМОПРОИЗВОДСТВО) - науково обґрунтована система організаційно-господарських і технологічних заходів по виробництву, переробці та зберіганню кормів.

КОРМОВІ КУЛЬТУРИ (КОРМОВЫЕ КУЛЬТУРЫ) - с.-г. культури, вирощувані з метою використання на корм тваринам.

КОРМОВІ УГІДДЯ (КОРМОВЫЕ УГОДЬЯ) - с.-г. угіддя, відокремлені для виробництва кормів.

КОРМОПРОТЕЇНОВА ОДИНИЦЯ (КОРМОПРОТЕИНОВАЯ ЕДИНИЦА) - умовний вираз поживності і якості корму з урахуванням змісту кормових одиниць і перетравного протеїну, кг в 1 ц корму.

КОРМОЦЕХ (КОРМОЦЕХ) - споруда, призначена для приготування багатокомпонентних кормосумішей безпосередньо перед згодовуванням їх тваринам.

КОРТЕЖ (КОРТЕЖ) - урочиста хода.

КОСИЦА (КОСИЦЯ) - пучок неоднакових по довжині шерстинок, тісно прилягаючих один до одного.

КОСЯК У ТАБУННОМУ КОНЯРСТВІ (КОСЯК В ТАБУННОМ КОНЕВОДСТВЕ) - група з 25 кобил і одного жеребця.

КОШТОРИС (СМЕТА) - розрахунок, що визначає вартість об'єкту, що будується.

КРАТНІСТЬ ДОЇННЯ (КРАТНОСТЬ ДОЕНИЯ) - режим доїння. Найбільш поширене дво- і триразове доїння корів на добу.

КРИЛОМІТКА (КРЫЛОМЁТКА) - пластинка з номером птиці, що закріплюється на крилі. Номер семизначний: перший знак або літера означає лінію птиці; другий і третій - номер самця; четвертий і п'ятий - номер самки і два останніх знака - порядковий номер обліковуваної особини.

КРИТЕРІЙ (КРИТЕРИЙ) - ознака, необхідна і достатня, щоб на її підставі здійснювати оцінку, визначення класифікації чого-небудь.

КРОВНІСТЬ (КРОВНОСТЬ) - старе заводське поняття, яке означає породність тварини; термін "чистокровна тварина" відповідає терміну "чистопородна тварина".

КРОВООБІГ (КРОВООБРАЩЕНИЕ) - безперервний рух крові по замкнутій системі порожнин серця і кровоносних судин, що сприяє підтримці всіх життєво важливих функцій організму.

КРОВОТВОРНІ ОРГАНИ (КРОВЕТВОРНЫЕ ОРГАНЫ) - органи, в яких відбувається утворення клітинних елементів крові: червоний кістковий мозок, лімфатичні вузли, загруднинна залоза, селезінка.

КРОВОСОСКА ОВЕЧА (КРОВОСОС ОВЕЧИЙ)– (рунець), невелика комаха, позбавлена крил і нагадує павука.

КРОЛІВНИЦТВО (КРОЛИКОВОДСТВО) - галузь

КРОЛЯТИНА (КРОЛЬЧАТИНА) - м'ясо кроликів як харчовий продукт.

КРОЛЯТНІК (КРОЛЬЧАТНИК) - закрите приміщення для клітинного утримання кроликів.

КРОЛЯЧИЙ ПУХ (КРОЛИЧИЙ ПУХ) - волосяний покрив, знятий з живих кроликів пухових порід.

КРОС (КРОСС) - комплекс високопродуктивних відселекціонованих ліній, які при схрещуванні за певною схемою дають потомство з ефектом гетерозису по продуктивним якостям і життєздатності.

КРОСИНГОВЕР (КРОССИНГОВЕР) - взаємний обмін ділянками гомологічних хромосом, що відбувається в результаті розриву і з'єднання в новому порядку хроматид, що призводить до рекомбінації зчеплених генів і забезпечує комбінативну мінливість.

КРОХМАЛЬ (КРАХМАЛ) - борошністий вуглевод, одержуваний з рослин.

КРУП (КРУП) - задня третина тулуба тварини, утворена крижовою кісткою, кістками таза і першими хвостовими хребцями.

КСЕРОФІТИ (КСЕРОФИТЫ) - рослини, добре переносять посуху: кактуси, алоє, лишайники, очиток їдкий, вероніка сиза, верблюжа колючка та ін.

КУВАЛЬНЯ КУЗНЯ (КУЗНИЦА КОВОЧНАЯ) - приміщення для підковування тварин.

КУЛЬТИВУВАННЯ (КУЛЬТИВИРОВАНИЕ) - вирощування тварин і рослинних клітин, тканин або організмів в штучних умовах.

КУЛЬТУРНІ ПАСОВИЩА (КУЛЬТУРНЫЕ ПАСТБИЩА)- ділянки сіяних сумішей багаторічних трав, які використовуються для випасу худоби.

КУПАННЯ ОВЕЦЬ (КУПАНИЕ ОВЕЦ) – має велике значення для очищення шкіри від бруду, посилення обміну речовин, загартовування організму, лікування та ін.

КУПКА (КУПКА) – дерев'яна, можливо залізна клітка, розміром 1x1,5 м, без підлоги і стелі, що служить для утримання маток з ягнятами в перші 2-3 доби.

КУРДЮК (КУРДЮК) - жирові відкладення на задній частині тіла вівці.

КУРІВНИЦТВО (КУРОВОДСТВО) - основна галузь птахівництва, що займається розведенням курей для отримання яєць, м'яса, пір'я.

КУТИКУЛІТ (КУТИКУЛИТ)- аліментарний гастрит птахів, що проявляється виразково-некротичним розпадом внутрішньої оболонки м'язового шлунка - кутикули.

КУЧЕРЯВІСТЬ ОПЕРЕННЯ (КУРЧАВОСТЬ ОПЕРЕНИЯ) – викривлення стовбурів пір'я по направленню до голови птиці; перекручування борідок пір'я і загальна розпатланість.

Л

ЛАБІЛЬНИЙ (ЛАБИЛЬНЫЙ) - нестійкий, мінливий, що коливається, легко порушуваний.

ЛАКТАЦІЯ (ЛАКТАЦИЯ) - процес утворення, накопичення і виділення молока молочною залозою ссавців.

ЛАКТАЦІЙНА КРИВА (ЛАКТАЦИОННАЯ КРИВАЯ) - графічне зображення динаміки молочної продуктивності корів протягом лактаційного періоду.

ЛАКТАЦІЙНИЙ ПЕРІОД (ЛАКТАЦИОННЫЙ ПЕРИОД)- період часу, протягом якого відбувається активне функціонування молочних залоз у тварин від пологів до припинення поділу молока. Середня тривалість його, міс .: у корів - 10, кіз - 8 - 10, овець - 4-5, кобил - 9, верблюдиць - 10, свиней - 2.

ЛАКТОГЕННІ ВЛАСТИВОСТІ (ЛАКТОГЕННЫЕ СВОЙСТВА) - властивості кормів, продуктів трансформуватися в молоко в процесі їх споживання організмом.

ЛАКТОДЕНСИМЕТР (ЛАКТОДЕНСИМЕТР) - прилад для визначення щільності молока.

ЛАКТОЗА (ЛАКТОЗА) - молочний цукор.

ЛАКТОРЕЯ (ЛАКТОРЕЯ) - молоковиділення, мимовільне виділення молока з вимені, що є ознакою слабкого або параліча сфінктера вивідного каналу.

ЛАМПА РТУТНО-КВАРЦОВА (ЛАМПА РТУТНО-КВАРЦЕВАЯ) - лампа, яка генерує ультрафіолетові промені.

ЛАМПИ НАКАЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРИЧНІ (ЛАМПЫ НАКАЛИВАНИЯ ЭЛЕКТРИЧЕСКИЕ) – джерело світла, в якому перетворення електричної

енергії у світлову відбувається в результаті розжарювання електричним струмом тугоплавкого провідника.

ЛАНКИ БЕЗНАРЯДНІ (ЗВЕНЬЯ БЕЗНАРЯДНЫЕ) - це робочі колективи, які працюють із застосуванням колективних форм праці, що виключають знеособлення, на основі господарського підряду і відповідають за кінцеві результати праці.

ЛАНОЛІН (ЛАНОЛИН) - жироподібна речовина світло-жовтого кольору, що отримується з вовняного жиру овець і володіє здатністю утворювати в з'єднанні з водою стійкі емульсії .

ЛАРИНГІТ (ЛАРИНГИТ) - катаральне або крупозне запалення.

ЛАСИ (ЛАСЫ) - частини каракульського смужка, покриті гладким волоссям.

ЛАТЕНТНИЙ (ЛАТЕНТНЫЙ) - потайний, невидимий, непомітно протікаючий, безсимптомний патологічний процес.

ЛАТІРІЗМ (ЛАТИРИЗМ) - отруєння в результаті поїдання рослин роду чини, більш можливо вика, разом з насінням.

ЛЕГКОСИЛОСОВУВАНІ РОСЛИНИ (ЛЕГКОСИЛОСУЕМЫЕ РАСТЕНИЯ)- культури, що містять таку кількість цукру, якого при неповному переході в молочну кислоту досить для підкислення корму до рН 4,2 - 4,3.

ЛЕЙКОДЕРМА (ЛЕЙКОДЕРМА) - білі ділянки шкіри, обумовлені відсутністю меланіну, що з'являються на місці опіків, виразкових місцях та ін.

ЛЕЙКОЗ, ЛЕЙКЕМІЯ, БІЛОКРІВ'Я (ЛЕЙКОЗ, ЛЕЙКЕМИЯ, БЕЛОКРОВИЕ) - хронічна пухлинної природи хвороба кровотворної тканини, що характеризується стійким збільшенням в крові числа лейкоцитів, в т.ч. незрілих.

ЛЕЙКОМА (ЛЕЙКОМА) - більмо рогівки, біла непрозора пляма або білий рубець на рогівці - наслідки запалення або травми.

ЛЕЙКОЦИТАРНА ФОРМУЛА (ЛЕЙКОЦИТАРНАЯ ФОРМУЛА) – відсоткове співвідношення окремих форм лейкоцитів у крові: нейтрофілів, еозинофілів, базофілів, лімфоцитів, моноцитів.

ЛЕЙКОЦИТОЗ (ЛЕЙКОЦИТОЗ) - тимчасове збільшення числа лейкоцитів в крові.

ЛЕТАЛЬНІ ГЕНИ (ЛЕТАЛЬНЫЕ ГЕНЫ) - гени, що викликають загибель організму в 100% випадків.

ЛЕТАЛЬНІ МУТАЦІЇ (ЛЕТАЛЬНЫЕ МУТАЦИИ) - зміни генотипу, які приводять до втрати життєздатності.

ЛЕТАЛЬНІСТЬ (ЛЕТАЛЬНОСТЬ) – летальність ; відношення числа загиблих тварин до тих, що хворіли, обчислюється за певний період, як правило за рік .

ЛИЗУХА (ЛИЗУХА) - збочення апетиту, що проявляється лизанням, гризінням, проковтуванням різноманітних предметів, іноді при відмові від корму; є симптомом хвороби : остеомаліяція рахіту, хронічних гастритів і гастроентеритів, інвазій, сказу, захворювань печінки та ін.

ЛИНЯННЯ (ЛИНЬКА) - періодична зміна вовняного або пір'яного покривів, що характеризується повним відмиранням, випаданням старого і відростанням нового волоса або пера.

ЛИНЯННЯ ПТИЦІ ПРИМУСОВЕ (ЛИНЬКА ПТИЦЫ ПРИНУДИТЕЛЬНАЯ) - линька, викликана штучно.

ЛИХОМАНКА (ЛИХОРАДКА) - загальна реакція теплокровних організмів на вплив подразників, яка проявляється підвищенням температури тіла, загальною слабкістю, почастищенням пульсу і дихання.

ЛІЗИНГ (ЛИЗИНГ) - форма оренди, пов'язана з передачею в користування машин, устаткування, транспортних та інших матеріальних засобів на тривалі терміни: від 1 року до 15 років.

ЛІЗИС (ЛИЗИС) - розчинення.

ЛІКВІДНІСТЬ (ЛИКВИДНОСТЬ) - здатність ринку легко проковтнути і перетворити на готівку товарно-матеріальні цінності, що реалізуються, цінні папери та інші активи при розумній зміні їх ціни.

ЛІКУВАЛЬНІ ВЛАСТИВОСТІ (ЛЕЧЕБНЫЕ СВОЙСТВА) – властивості кормів, продуктів, речовин, що сприяють лікуванню від хвороб.

ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНИЙ ПУНКТ (ЛЕЧЕБНО-ПРОФИЛАКТИЧЕСКИЙ ПУНКТ) - місце утримання на сезонних або відгінних пасовищах ослаблих і хворих тварин для надання їм необхідної допомоги.

ЛІМІТ ВИДАЧІ (ЛИМИТ ВЫДАЧИ) - гранична сума кредитів, яка може бути надана позичальникові в календарному періоді.

ЛІМІТЕД (ЛИМИТЕД) - обмежена відповідальність господарюючого об'єкту по усіх зобов'язаннях тільки в межах акціонерного або пайового капіталу, майна, що належить йому, він не несе відповідальності по зобов'язаннях акціонерів, як і акціонери не несуть відповідальності по зобов'язаннях суспільства обмеженої відповідальності.

ЛІНІЙНІ ДОЇЛЬНІ УСТАНОВКИ (ЛИНЕЙНЫЕ ДООИЛЬНЫЕ УСТАНОВКИ) - обладнання для доїння корів у стійлі.

ЛІНІЯ (ЛИНИЯ) - послідовний ряд предків або нащадка що походять від високопродуктивних виробників і характеризуються більш високими продуктивними і племінними якостями в порівнянні з іншими тваринами.

ЛІНІЯ В ПТАХІВНИЦТВІ (ЛИНИЯ В ПТИЦЕВОДСТВЕ) - внутрішньопородна або міжпородна група, що походить від високопродуктивних виробників і спеціалізується за одним або декількома господарсько-корисними ознаками, успадкованими потомством.

ЛІНІЯ ГЕНЕАЛОГІЧНА (ЛИНИЯ ГЕНЕАЛОГИЧЕСКАЯ)- група тварин кількох поколінь із загальним родоначальником, яка характеризується певною схожістю між собою по екстер'єрним особливостям і продуктивністю.

ЛІНІЯ ЗАВОДСЬКА (ЛИНИЯ ЗАВОДСКАЯ) - група заводських тварин зі спадково поліпшеною продуктивністю по одній або декількох ознак, з поголів'ям не менше 100 основних маток, споріднених між собою в межах чотирьох рядів предків.

ЛІНІЯ МАТЕРИНСЬКА (ЛИНИЯ МАТЕРИНСКАЯ) - лінія, в якій використовують переважно цінних маток для схрещування в системі гібридизації.

ЛІНІЯ СИНТЕТИЧНА (ЛИНИЯ СИНТЕТИЧЕСКАЯ) - лінія птиці або свиней, створена в результаті схрещування кількох ліній однієї або різних порід.

ЛІНІЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНА (ЛИНИЯ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННАЯ) - лінія, створена для цілей інбридизації шляхом селекції тварин по одному або групі подібних ознак: відтворювальних, відгодівельних або м'ясних.

ЛІПІДИ (ЛИПИДЫ) - група природних з'єднань, що включає жири і жироподібні речовини, виявлені у всіх живих клітинах у вільному і зв'язаному стані. Прості ліпіди містять тільки залишки жирних кислот і спиртів, складні - білки, вуглеводи, фосфоліпіди.

ЛІТНЄ УТРИМАННЯ ОВЕЦЬ (ЛЕТНЕЕ СОДЕРЖАНИЕ ОВЕЦ) - характерне тим, що тварини більшу частину доби знаходяться на пасовищі, задовольняючись моціоном і високопоживним зеленим кормом.

ЛІТНІЙ ТАБІР (ЛЕТНИЙ ЛАГЕРЬ) - комплекс полегшених споруд для літнього утримання великої рогатої худоби, свиней, коней, овець.

ЛІЦЕНЗІЯ (ЛИЦЕНЗИЯ) - дозвіл, що видається компетентними державними органами на ведення деяких видів діяльності.

ЛІЧИЛЬНИК МОЛОКА (СЧЕТЧИК МОЛОКА) - прилад для відліку кількості молока.

ЛОКУС (ЛОКУС) - ділянка хромосоми, в якій розміщений певний ген.

ЛОШАК (ЛОШАК) - міжвидовий гібрид, отриманий від схрещування ослиці і жеребця.

ЛУЗГА СОНЯШНИКОВА (ЛУЗГА ПОДСОЛНЕЧНАЯ) - оболочки насіння соняшнику, відходи олійноекстракційного виробництва. Містять багато клітковини, безазотистих екстрактивних речовин, використовується в годуванні с.-г. тварин і як середовище для вирощування кормових дріжджів.

ЛЮДИНО-ГОДИНА (ЧЕЛОВЕКО-ЧАС) - одиниця обліку робочого часу.

ЛЮДИНО-ДЕНЬ (ЧЕЛОВЕКО-ДЕНЬ) - робочий день, відпрацьований працівником на підприємстві.

ЛЮСТРА (ЛЮСТРА) - сильний шовковидний блиск шерсті, оперення.

ЛЯМКА (ЛЯМКА) - шкурки ягнят з однорідною вовною.

М

МАКРОЕВОЛЮЦІЯ (МАКРОЭВОЛЮЦИЯ) - біологічний процес утворення міжвидових таксонів за історично великий період часу, охоплюючий мільйони і навіть мільярди років.

МАКРОЕЛЕМЕНТИ (МАКРОЭЛЕМЕНТЫ) - мінеральні речовини, концентрація яких в кормах, продуктах становить від 0,01 до 9%, вимірюються в мікрограмах на 1 г або на 1 л; це кальцій, фосфор, сірка, магній, натрій, калій, хлор, кремній.

МАКУХА (ЖМЫХ) - побічний продукт, одержуваний після отримання олії з насіння олійних культур. Концентрований корм, багатий протеїном, жиром. В 1 кг макухи міститься в середньому 1,09 к.од.

МАНЕЖНІ РУХИ (МАНЕЖНЫЕ ДВИЖЕНИЯ) - періодичні довільні рухи тварини по колу манежу внаслідок однобічного ураження головного мозку.

МАРКЕРНИЙ, СИГНАЛЬНИЙ ГЕН (МАРКЕРНЫЙ, СИГНАЛЬНЫЙ ГЕН) - ген з відомою локалізацією і дією, по якому можна визначити ту чи іншу якісну ознаку.

МАРКІРТНІСТЬ (МАРКИРТНОСТЬ) - висока стиснута звивистість вовни.

МАРКУВАННЯ ВОВНИ (МАРКИРОВКА ШЕРСТИ) - позначення на стосах виду , класу, кольору і маси вовни.

МАРМУРОВА ШКАРАЛУПА (МРАМОРНАЯ СКОРЛУПА) - шкаралупа, яка при просвічуванні яйця має плямистий вигляд.

МАРМУРОВЕ М'ЯСО (МРАМОРНОЕ МЯСО) – чергування м'язових волокон з жировими прошарками у м'ясі, що надає йому ніжність, соковитість і приємний смак.

МАСА ТВАРИНИ (МАССА ЖИВОТНОГО) - показник величини тіла, виражений в кілограмах.

МАСАЖ (МАССАЖ) - комплекс механічних подразнень тіла тварини або окремих його ділянок, який використовують з лікувальною, профілактичною і гігієнічною метою.

МАСЛО КОРОВ'ЯЧЕ (МАСЛО КОРОВЬЕ) - харчовий продукт, концентрат молочного жиру, одержуваний при переробці вершків чи сметани з вмістом молочного жиру від 78 до 98%.

МАСОВА СЕЛЕКЦІЯ (МАССОВАЯ СЕЛЕКЦИЯ) - відбір тварин за власною продуктивністю, тобто за фенотипом.

МАСТИТ (МАСТИТ) - запалення вимені. Виникає при ударах, пораненнях молочної залози, порушеннях правил доїння.

МАСТЬ (МАСТЬ) - забарвлення волосяного покриву.

МАСТЬ БУЛАНА (МАСТЬ БУЛАНАЯ) - пісочно-жовте забарвлення корпусу і голови коня при чорному забарвленні волосся нижньої частини кінцівок, гриви і хвоста.

МАСТЬ БУРА (МАСТЬ БУРАЯ) - бруднокоричневе, каштанове забарвлення волосся голови, тулуба і кінцівок коня, хвіст і грива - темні.

МАСТЬ ВОРОНА (МАСТЬ ВОРОНАЯ) - чорне забарвлення волосся всієї поверхні коні.

МАСТЬ ГНІДА (МАСТЬ ГНЕДАЯ) - коричневе забарвлення волосся корпусу і голови при чорному забарвленні волосся нижньої частини кінцівок, гриви і хвоста.

МАСТЬ ІГРЕНЄВА (МАСТЬ ИГРЕНЕВАЯ) - буре, шоколадного кольору забарвлення голови, тулуба, кінцівок коня, грива і хвіст - білі або з домішкою чорного волосся.

МАСТЬ КАУРА (МАСТЬ КАУРАЯ) - забарвлення волосся голови, тулуба, кінцівок світло-руде, блякле, з посвітлене навколо очей, на кінці морди, в паху і на животі. Грива коня і хвіст складаються з неоднорідно забарвленого рудого і бурого волосся. Уздовж спини і по крупу - темний "ремінь".

МАСТЬ МЫШАСТАЯ (МАСТЬ МИШАСТА) - тулуб лоша, "мишачого" або "зольного" кольору, голова, грива, хвіст і кінцівки нижче зап'ястка і скакального суглоба чорні, на спині - темний "ремінь", на лопатках можуть бути темні плями, на кінцівках зеброїдність.

МАСТЬ РУДА (МАСТЬ РЫЖАЯ) - червоно-коричнєве забарвлення волосу усїєї поверхні коня.

МАСТЬ РЯБА (МАСТЬ ПЕГАЯ) - великі білі плями на тілі і кінцівках вище зап'ястя і скакального суглоба коней рудої, вороної, гнідої, буланої та інших мастей.

МАСТЬ САВРАСА (МАСТЬ САВРАСАЯ) - коричневе блякле забарвлення волосся голови і тулуба з посвітленням навколо очей, і кінці морди, в паху і на животі коня. Грива і хвіст - чорний з домішкою бурого волосся. По спині - темний "ремінь", на лопатках можуть бути темні плями, на предпліччах і зап'ястках – зеброїдність .

МАСТЬ СІРА (МАСТЬ СЕРАЯ) - рівномірна суміш білого і темного волосся з поступовим побілінням його з віком коней

МАСТЬ СОЛОВА (МАСТЬ СОЛОВАЯ) - пісочно-жовте забарвлення волосся по всій поверхні коня.

МАСТЬ ЧУБАРА (МАСТЬ ЧУБАРАЯ) - на основному білому забарвленні тулуба - дрібні плями або смужки пофарбованого в один колір волосся.

МАТЕРИНСЬКИЙ ЕФЕКТ (МАТЕРИНСКИЙ ЭФФЕКТ) - вплив матері на нащадків, обумовлений плазматичним спадковим розвитком ембріона в утробний період і вирощуванням нащадка в підсисний період.

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНА БАЗА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАСТВА (МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКАЯ БАЗА СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА) - єдність взаємозалежної сукупності засобів і предметів праці, включаючи земельні і водні ресурси, за допомогою яких працівники галузі виробляють для суспільства необхідні с.-г. продукти.

МАТОЧНЕ ПОГОЛІВ'Я ХУДОБИ (МАТОЧНОЕ ПОГОЛОВЬЕ СКОТА) - основна частина худоби в будь-якій галузі тваринництва, що складається з дорослих маток і самок, придатних для відтворення стада. Кількість і частка маток з усієї чисельності тварин визначають стан і перспективи розвитку даної галузі тваринництва. До маточного поголів'я відносяться: матки, що дали приплід - корови, основні свиноматки, вівцематки, ярки і кози старше року, кобили.

МЕДОНОСНА РОСЛИННІСТЬ (МЕДОНОСНАЯ РАСТИТЕЛЬНОСТЬ) - рослини, що служать кормовою базою для бджіл: акація біла і жовта, липа, конюшина рожева, клен гостролистий, гледичія, буркун, фацелія, шалфей кільчастий, еспарцет та ін.

МЕЗГА (МЕЗГА) - відходи крохмального виробництва.

МЕЗДРІННЯ ШКІРОК (МЕЗДРЕНИЕ ШКУРОК) - зняття з шкурки підшкірного жирового шару.

МЕЛІОРАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ (МЕЛИОРАЦИЯ ЗЕМЕЛЬ) - корінне їх поліпшення з метою підвищення економічної родючості і вирощування гарантованих і високих врожаїв с.-г. культур. Вона охоплює цілий комплекс заходів: зрошення посушливих і недостатньо зволжених земель - регулярне і лиманове; осушення заболочених і перезволжених земель - гідротехнічні види меліорації; боротьбу з водною і вітровою ерозією ґрунтів; заліснення малопродуктивних земель, особливо ярів, балок, кам'янистих і піщаних територій, створення полезахисних лісосмуг - лісомеліоративних; корінне

поліпшення луків і пасовищ, підвищення їх продуктивності та закладку довголітніх культурних пасовищ - біомеліорація; внесення добрив, вапнування кислих, гіпсування засолених солонцюватих ґрунтів - хімічна меліорація і інші її види.

МЕРИНОСИ (МЕРИНОСЫ) - породи тонкорунних овець.

МЕРЛУШКИ (МЕРЛУШКИ) - шкурки ягнят несмужкових грубововнових порід.

МЕРТВЕ ВОЛОССЯ (МЕРТВЫЙ ВОЛОС) – найбільш грубі, ламкі вовнинки, піддаються фарбуванню. Зустрічаються в рунах деяких грубововнових порід овець.

МЕТОД (МЕТОД) - прийом, спосіб дії, спосіб дослідження явищ, аналітичних залежностей і т.п.

МЕТОДИ ПРОГНОЗУВАННЯ (МЕТОДЫ ПРОГНОЗИРОВАНИЯ) - екстрополяція, експертні оцінки, моделювання обсягів явищ, системно-факторний аналіз.

МЕТОДИ РОЗВЕДЕННЯ (МЕТОДЫ РАЗВЕДЕНИЯ) - способи вдосконалення домашніх тварин, що перетворюють їх спадковість в бажаному напрямку.

МЕХАНІЗАЦІЯ РОБІТ (МЕХАНИЗАЦИЯ РАБОТ) - примінення машин і механізмів в виробничих процесах на фермах і комплексах.

МИТО (ПОШЛИНА) - грошовий збір, вид особливого податку, що стягується митницею з товарів, що перевозяться через кордон країни.

МІЖГОСПОДАРСЬКА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ (МЕЖХОЗЯЙСТВЕННАЯ СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ) - одна з форм спеціалізації виробництва, заснована на поділі праці між окремими с.-г. підприємствами і представляє собою обмеження видів продукції, які виробляються в кожному господарстві.

МІЖНАРОДНА СИСТЕМА ОДИНИЦЬ (МЕЖДУНАРОДНАЯ СИСТЕМА ЕДИНИЦ) - система одиниць фізичних величин, прийнята в 1960р .

МЕЗДРА (МЕЗДРА) - шар підшкірної клітковини у тварин , виворіт необробленої шкіри.

МІКОЗИ (МИКОЗЫ) – хвороби людей і тварин, що викликаються різними грибами.

МІКРОБОНОСІЙСТВО (МИКРОБОНОСИТЕЛЬСТВО) – тривале перебування в організмі тварини або людини і виділення ними в навколишнє середовище збудників інфекційних хвороб .

МІКРОЕВОЛЮЦІЯ (МИКРОЭВОЛЮЦИЯ) – генотипові перетворення, що відбуваються в популяції в історично короткий проміжок часу і доступні для безпосереднього контролю .

МІКРОЕЛЕМЕНТИ (МИКРОЭЛЕМЕНТЫ) - мінеральні речовини, концентрація яких в кормах, продуктах вимірюється в мікрограмах на 1 г або на 1 л і становлять від 0,001 до 0,00009 %; це залізо, йод, мідь, цинк, марганець, кобальт, селен, хром, нікель фтор, олово, бор, ванадій.

МІКРОКАЖУЛЬОВАНІ КОРМИ (МИКРОКАЖУЛИРОВАННЫЕ КОРМА) - корми, в основному для риби, покриті спеціальним захисним матеріалом, що забезпечує доставку речовини в незмінному вигляді до потрібного відділу травного тракту і дозволяє не тільки захистити компоненти від вимивання і взаєморуйнування , але і доставляти їх в зону найбільш інтенсивної абсорбції .

МІКРОКЛІМАТ ТВАРИННИЦЬКИХ ПРИМІЩЕНЬ (МИКРОКЛИМАТ ЖИВОТНОВОДЧЕСКИХ ПОМЕЩЕНА) - сукупність фізичних, хімічних, механічних факторів зовнішнього середовища, які впливають на організм тварини і людини.

МІНЕРАЛЬНА ПОЖИВНІСТЬ (МИНЕРАЛЬНАЯ ПИТАТЕЛЬНОСТЬ) - валовий вміст в кормі , продукті макро -, мікроелементів.

МІНЕРАЛЬНИЙ ОБМІН (МИНЕРАЛЬНЫЙ ОБМЕН) - сукупність безперервно протікаючих в організмі тварин процесів засвоєння і виділення мінеральних речовин. Мінеральний обмін складається з наступних етапів: надходження мінеральних речовин в організм тварини з зовнішнього

середовища; їх всмоктування і розподілення; використання в процесі життєдіяльності організму; виділення їх з організму.

МІНЕРАЛЬНІ КОРМИ (МИНЕРАЛЬНЫЕ КОРМА) - продукти природного і штучного походження, що застосовуються в якості кормових добавок для балансування раціонів тварин за мінеральним складом.

МІНІ-КУРИ (МИНИ-КУРЫ) - птах, що має зменшені розміри і масу тіла, обумовлені наявністю скріпленого зі статтю рецесивного гена карликовості, або ж отримані шляхом селекції на низький показник живої маси.

МІНЛИВІСТЬ (ИЗМЕНЧИВОСТЬ) - здатність організмів і їх ознак змінюватися під впливом спадкових і неспадкових факторів. Мінливість, поряд зі спадковістю і відбором, є основою еволюції і селекції. Загальна, тобто фенотипова, мінливість складається з спадкової - генетичної і неспадкової - середовищної. Для селекції с.-г. тварин першорядне значення має спадкова мінливість, пов'язана з розщепленням, рекомбінацією і мутаціями генів.

МІРАЖНИЙ СТІЛ (МИРАЖНЫЙ СТОЛ) - стіл з освітленою освітлювальним блоком поверхнею для овоскопування яєць в інкубаційних лотках.

МІСТКІСТЬ ІНКУБАТОРА (ВМЕСТИМОСТЬ ИНКУБАТОРА) - кількість яйцемісць в інкубаторі в перерахунку на курячі яйця по певним коефіцієнтами для кожного виду птиці: для курей -1, качок - 2,5, індичок - 2, гусей – 5.

МІСТКІСТЬ ІНКУБАТОРІЮ (ВМЕСТИМОСТЬ ИНКУБАТОРИЯ) - загальна кількість яйцемісць в інкубаторії в перерахунку на курячі яйця за коефіцієнтами.

МІЦНІСТЬ ВОВНИ (КРЕПОСТЬ ШЕРСТИ) - властивість вовни протистояти розриваючим зусиллям, виражається в грамах кілограмах і кілометрах розривної довжини.

МІЧЕННЯ ХУДОБИ (МЕЧЕНИЕ СКОТА) - нумерація, позначення тварин умовними мітками: татуюванням, вищипами на вухах вижиганням номерів на рогах і т.д.

МОДЕЛЮВАННЯ (МОДЕЛИРОВАНИЕ) - метод вивчення будь-якого процесу, явища або об'єкта шляхом відтворення його самого або його істотних властивостей у вигляді моделей, які можуть бути фізичними, математичними, біологічними і т.д.

МОДИФІКАЦІЇ (МОДИФИКАЦИИ)- неспадкові зміни ознак організму, тобто фенотипу, викликані впливом зовнішнього середовища, наприклад, зміна продуктивності в залежності від годування.

МОЗОЧОК (МОЗЖЕЧОК) - відділ задньої частини головного мозку, розташований над довгастим мозком і вароліївим мостом. Бере участь в координації рухів, регуляції м'язового тону, збереженості пози і рівноваги тіла.

МОЛОДКА (МОЛОДКА) - самка птиці першого року несучості.

МОЛОДНЯК РІЗНИХ ВИДІВ ТВАРИН (МОЛОДНЯК РАЗЛИЧНЫХ ВИДОВ ЖИВОТНЫХ) - тварини від народження до настання статевої зрілості: у великої рогатої худоби : телята - бички і телички - від народження до 6 міс., телиці - від 6 міс. до досягнення случного віку, бички - від 6 міс. до 2 років, волики, тобто кастровані бички - від 6 міс. до 3 років; у овець: ягнята - ярочки і баранчики - від народження до відбиття, ярки - від 3 - 4 міс. до 1,5 року; у свиней: поросята сисуни - від народження до відлучення, поросята-відлучені - від відлучення до 4 міс., підсвинки - від 4 до 9 міс. ; у коней: лошата - від народження до 1 року, жеребчики - від 2 до 3 років; у птиці: курчата - до 5 - 6 міс., каченята - до 6 - 7, индичата - до 7 - 8, гусенята - до 9 - 10 міс.

МОЛОЗИВО (МОЛОЗИВО) - секрет, що виробляється молочною залозою в перші дні лактації.

МОЛОКО ЗБИРАНЕ, ВІДВІЙКИ (МОЛОКО ОБЕЗЖИРЕННЕ, ОБРАТ)- харчовий і кормовий продукт, одержуваний при сепаруванні незбираного молока.

МОЛОКОВІДДАЧА (МОЛОКООТДАЧА) - складний рефлекс, сприяючий виведенню молока з вимені.

МОЛОЧНА ЗАЛОЗА (МОЛОЧНАЯ ЖЕЛЕЗА) - вим'я.

МОЛОЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ (МОЛОЧНАЯ ПРОДУКТИВНОСТЬ) - кількість молока, яке виділяє тварина за період лактації.

МОЛОЧНА СПРАВА (МОЛОЧНОЕ ДЕЛО) - наука, яка вивчає склад молока, технологію його одержання і переробку молочних продуктів.

МОЛОЧНА ХУДОБА (МОЛОЧНЫЙ СКОТ) - с.-г. тварини яких розводять переважно для отримання молока, частіше всього велику рогату худобу.

МОЛОЧНА, МОЛОЧНИЙ БЛОК (МОЛОЧНАЯ, МОЛОЧНЫЙ БЛОК) - приміщення для збору та переробки свіжовидоєного молока.

МОЛОЧНЕ ДЗЕРКАЛО (МОЛОЧНОЕ ЗЕРКАЛО) - шкіра задньої поверхні вимені, вкрита рідкими волосками, форма величина його в деякій мірі характеризує молочну продуктивність.

МОЛОЧНЕ СКОТАРСТВО (МОЛОЧНОЕ СКОТОВОДСТВО) - галузь тваринництва, основана на розведенні порід молочного і комбінованого напрямку продуктивності, головна продукція - молоко.

МОЛОЧНИЙ ЖИР (МОЛОЧНЫЙ ЖИР) - суміш складних ефірів гліцерину і жирних кислот, середній вміст жиру в молоці корів - 3,8%.

МОЛОЧНИЙ КОЛОДЯЗЬ (МОЛОЧНЫЙ КОЛОДЕЦ) - місце входу молочної вени в черевну порожнину.

МОЛОЧНО-ТОВАРНА ФЕРМА (МОЛОЧНО-ТОВАРНАЯ ФЕРМА) - форма організації молочного скотарства, головним завданням якої є виробництво молока та яловичини.

МОНІТОРИНГ (МОНИТОРИНГ) - система спостереження і контролю за станом навколишнього середовища, за динамікою генетичної структури популяції і т.д.

МОНОБЛОК (МОНОБЛОК) – тваринницьке приміщення шириною більше 48 м.

МОНОЗИГОТНІ ТВАРИНИ (МОНОЗИГОТНЫЕ ЖИВОТНЫЕ) - однойцеві близнюки однієї статі, що виникли з однієї зиготи.

МОНОКЛОНІАЛЬНІ АНТИТІЛА (МОНОКЛОНИАЛЬНЫЕ АНТИТЕЛА) - імуноглобуліни, синтезуюмі одним клоном клітин.

МОРДА (МОРДА) - передня частина голови тварини.

МОЦІОН (МОЦИОН) - регулярні прогулянки або проводки тварин на свіжому повітрі.

МОЧКИ ВУШНІ (МОЧКИ УШНЫЕ) - шкірні утворення на голові курей, що знаходяться під слуховим проходом, в залежності від породи, умов годівлі та рівня яєчної продуктивності можуть бути червоного, білого або жовтого кольору.

МОШОНКА (МОШОНКА) - шкірно-м'язова оболонка сім'яних залоз у самців.

МУЛ (МУЛ) - помісь від схрещування кобили з ослом.

МУСТАНГ (МУСТАНГ) - здичавілий нащадок домашніх коней.

МУТАГЕННОСТЬ (МУТАГЕННОСТЬ) - властивість корму, продукту викликати небажані зміни в молекулах нуклеїнових кислот, що зберігають і передають спадкову інформацію.

МУТАЦІЯ (МУТАЦИЯ) - спадкова зміна ознаки, викликана зміною гена або перебудовою хромосоми.

МУФЛОН (МУФЛОН) - дикий баран, один з найближчих родоначальників сучасних порід домашніх овець.

МУЧНІ, ЗЕРНОВІ КЛІЩІ (МУЧНЫЕ, ЗЕРНОВЫЕ КЛЕЩИ) - небезпечні шкідники зерна, продуктів його переробки та інших продовольчих і фуражних запасів.

“М’ЯЗОВЕ ВІЧКО” (“МЫШЕЧНЫЙ ГЛАЗОК”) - площа поперечного зрізу найдовшого м'язу спини, одна з ознак, що характеризують м'ясні якості тварин.

М’ЯСНА ПРОДУКТИВНІСТЬ (МЯСНАЯ ПРОДУКТИВНОСТЬ) – одна з основних ознак тварин і птиці, через яку їх і розводять.

М’ЯСНА ХУДОБА (МЯСНОЙ СКОТ) - породи великої рогатої худоби, що розводяться переважно для відгодівлі і потім забою на м'ясо.

М’ЯСНЕ СКОТАРСТВО (МЯСНОЕ СКОТОВОДСТВО) – гаузь тваринництва, заснована на розведенні худоби м'ясних порід, головна продукція - яловичина і телятина.

М’ЯСНІ ЯКОСТІ (МЯСНЫЕ КАЧЕСТВА) - група таких признаков як довжина туші, товщина шпику, площа "м'язового вічка", маса окосту, відсоток м'яса, жиру і кісток, що характеризують склад туш тварин.

М’ЯСО-КІСТКОВЕ БОРОШНО (МЯСО-КОСТНАЯ МУКА) - білково-мінеральний корм, виготовлений з туш тварин, непридатних для харчових цілей.

М’ЯСОКОМБІНАТ (МЯСОКОМБИНАТ) - комбіноване промислове підприємство по переробці забійних тварин: великої рогатої худоби, коней, свиней, овець, верблюдів та ін. в харчові, кормові, технічні вироби, медичні препарати.

М’ЯСО-ЯЄЧНІ ПОРОДИ ПТИЦІ (МЯСО-ЯИЧНЫЕ ПОРОДЫ ПТИЦЫ) - породи, метою розведення яких є отримання м'яса і яєць.

Н

НАБРЯК (ОТЁК) - набрякання тканини через збільшене скупчення серозної рідини в тканинних просторах на підставі порушення водно-сольового обміну.

НАВАЛ (НАВАЛ) - забруднення волосяного покриву, вовни шкур тварин гноєм і брудом. Відноситься до суттєвих пороків, утворюється при незадовільному утриманні тварин.

НАВАНТАЖЕННЯ НА ПАСОВИЩЕ (НАГРУЗКА НА ПАСТБИЩЕ)- кількість тварин, що містяться на 1 га пасовища.

НАВІСИ ДЛЯ ХУДОБИ (НАВЕСЫ ДЛЯ СКОТА) - легкі каркасні, частіше дерев'яні, побудови для укриття тварин від сонця, вітру і атмосферних опадів.

НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ (ОКРУЖАЮЩАЯ СРЕДА) - всі елементи природи, в тому числі змінені діяльністю людини.

НАГУЛ ТВАРИН (НАГУЛ ЖИВОТНЫХ) - вирощування та відгодівля на пасовищах великої рогатої худоби, овець і коней, призначених для забою на м'ясо.

НАГУЛЬНИЙ СТАВОК (НАГУЛЬНИЙ ПРУД) - ставок для вирощування товарної риби.

НАДДОМІНУВАННЯ (СБЕРХДОМИНИРОВАНИЕ) - вищий рівень розвитку ознаки у гетерозигот в порівнянні з гомозиготами; є одним з генетичних механізмів виникнення гетерозису.

НАДНИРКОВІ ЗАЛОЗИ (НАДПОЧЕЧНИКИ) - парні залози, розташовані в черевній порожнині над верхньою частиною нирок.

НАКЛАДНА (НАКЛАДНАЯ) - супровідний документ до вантажу, що перевозиться, та товару, що передається.

НАКЛАДНІ ВИТРАТИ (НАКЛАДНЫЕ РАСХОДЫ) - витрати на господарське обслуговування виробництва і управління. Поряд з основними витратами на виробництво включаються у вартість продукції.

НАКЛЬОВ (НАКЛЁВ) - початок пробивання шкаралупи пташеням при виведенні.

НАКОПИЧЕННЯ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ (НАКОПЛЕНИЕ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ) - частина чистого доходу, яка використовується для збільшення основних і оборотних виробничих фондів, невиробничих фондів в сфері соціально-культурного та житлового господарства, а також освіти матеріальних і фінансових резервів.

НАКОПИЧЕННЯ ГНОЮ ТА ПОСЛІДУ (НАКОПЛЕНИЕ НАВОЗА И ПОМЕТА) - річний вихід новоза за видами тварин: велика рогата худоба - 8 - 9 т; коні - 6 - 7; свині - 1,5 - 2; вівці і кози - 0,8 - 0,9 т; кури - 0,9 - 1,1 ц; качки і гуси - 2 - 2,2 ц.

НАПІВПАТРАНА ТУШКА (ПОЛУПОТРОШЕНАЯ ТУШКА) - тушка птиці без крові, пера, шлунково-кишкового тракту.

НАПІВСИБСИ (ПОЛУСИБСЫ) - напівбрати і напівсестри; тварини, які мають одного загального батька, наприклад, батько у них один і той же, а матері різні.

НАПІВТУША (ПОЛУТУША) - половина туші, розпиляна уздовж хребта.

НАПОВНЮВАЧ ПРЕМІКСІВ (НАПОЛНИТЕЛЬ ПРЕМИКСОВ)-компонент комбікорму, застосований в якості середовища для рівномірного розподілу в ній мікродобавок і забезпечує найбільш повне змішування їх з комбікормом.

НАПРЯМКИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ (НАПРАВЛЕНИЯ НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОГО ПРОГРЕССА СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ) - напрями впровадження прогресивних технологій, їх три: технічне, передбачаюче якісне вдосконалення, кількісне зростання і повне використання механічних засобів праці; агротехнічне - відновлення і підвищення родючості ґрунтів, краще їх використання, кількісне і якісне поліпшення рослин і технології їх вирощування; зоотехнічне - поліпшення продуктивності с.-г. тварин, птиці і методів їх використання.

НАПРЯМОК СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ ТА ЇЇ РІВЕНЬ НА АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ (НАПРАВЛЕНИЕ СПЕЦИАЛИЗАЦИИ И ЕЁ УРОВЕНЬ НА АГРОПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ) - співвідношення галузей, яке визначають по структурі товарної продукції і питомій вазі провідних галузей. У багатогалузевих господарствах товарна продукція будь-якої галузі в її структурі становить не

більше 24%. При низькому рівні спеціалізації товарна продукція головної галузі дорівнює 25 - 35%, при середньому - 40 - 50, високому - понад 51%, а сукупність провідних галузей - більше 80%.

НАПУВАЛКИ (ПОИЛКИ) - пристрої, з яких тварини п'ють воду.

НАПУВАННЯ ТВАРИН (ПОЕНИЕ ЖИВОТНЫХ) - забезпечення потреби тварин у питній воді.

НАТИВНІ БІЛКИ (НАТИВНЫЕ БЕЛКИ) - білки, що знаходяться в клітинах живих організмів тварин, рослин, мікроорганізмів.

НАУКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦІ, НОП (НАУЧНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ТРУДА, НОТ) - система заходів, спрямована на раціональний поділ праці, організацію робочих місць, застосування науково обґрунтованих норм виробітку, режимів праці, підвищення кваліфікації кадрів, вдосконалення методів стимулювання високої продуктивності праці.

НАУКОВО ОБГРУНТОВАНЕ СПІВВІДНОШЕННЯ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРИВ (НАУЧНО ОБОСНОВАННОЕ СООТНОШЕНИЕ МИНЕРАЛЬНЫХ УДОБРЕНИЙ) - співвідношення добрив, яке повинно скласти в середньому за даними Міністерства аграрної політики: азоту, фосфору та калію - 1: 0,85: 0,80.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ (НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИЙ ПРОГРЕСС В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ) - процес безперервного поступального і взаємопов'язаного розвитку науки, техніки і технології, обумовлений потребами матеріального виробництва і спрямований на отримання максимальної кількості високоякісної с.-г. продукції з мінімальними витратами на її одиницю.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИБУТОК (НАЦИОНАЛЬНЫЙ ДОХОД) - новостворена вартість в країні. Його обчислюють як різницю між вартістю створеного суспільного продукту і витраченими коштами виробництва за рік.

НАЯНІСТЬ КРЕДИТОРСЬКОЇ ТА ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ (НАЛИЧИЕ КРЕДИТОРСКОЙ И ДЕБИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ) - розмір залучених коштів для потреб господарської діяльності, тобто

кредиторська заборгованість або абстрактних коштів з господарського обороту, тобто дебіторська заборгованість.

НЕБЛАГОПОЛУЧНИЙ ПУНКТ (НЕБЛАГОПОЛУЧНЫЙ ПУНКТ) - населений пункт, окремі тваринницькі об'єкти, на території яких виявлені осередки інфекційної хвороби тварин.

НЕВИРОБНИЧІ ВИТРАТИ (НЕПРОИЗВОДСТВЕННЫЕ ЗАТРАТЫ) - витрати по реалізації продукції, недостачі реалізованої продукції в межах норм природних втрат, відрахування на утримання вищестоячих організацій та ін.

НЕЗАВЕРШЕНЕ ВИРОБНИЦТВО (НЕЗАВЕРШЁННОЕ ПРОИЗВОДСТВО) - виробничі процеси і витрати на них, від яких станом на кінець календарного року не отримана кінцева продукція, тобто витрати під зимову оранку, під посів озимих, посіви багаторічних трав, снігозатримання та інші роботи виконані до початку року, в якому буде отримана продукція. У тваринництві сюди відноситься весь молодняк, наявний на кінець календарного року і призначений в майбутньому році для вирощування, заключної відгодівлі і реалізації.

НЕЗАМІННІ МІКРОЕЛЕМЕНТИ (НЕЗАМЕНИМЫЕ МИКРОЭЛЕМЕНТЫ) - мінеральні речовини, наявність яких в раціоні обов'язкова через відсутність компенсації іншими мікроелементами тому вони повинні надходити в організм з кормом: залізо, мідь, цинк, марганець, селен, кобальт, молібден, кремній, фтор, хлор, йод, бор.

НЕЗАМІННІ ПОЖИВНІ РЕЧОВИНИ (НЕЗАМЕНИМЫЕ ПИТАТЕЛЬНЫЕ ВЕЩЕСТВА) – поживні речовини, що не синтезуються в організмі за рахунок інших речовин, тому повинні обов'язково надходити з кормом.

НЕЗАРАЗНІ ХВОРОБИ (НЕЗАРАЗНЫЕ БОЛЕЗНИ)- хвороби с.-г. тварин, що виникають внаслідок неправильного їх годування, утримання, догляду та господарського використання.

НЕЙТРАЛЬНИЙ ЖИР (НЕЙТРАЛЬНЫЙ ЖИР) - органічна речовина корму, що складається з жирних кислот, пов'язаних з гліцерином.

НЕКРОЗ (НЕКРОЗ) - омертвіння клітин, тканини, органу.

НЕЛІКВІДИ (НЕЛИКВИДЫ) - товарно-матеріальні цінності, непотрібні господарському суб'єкту, а також важко реалізовані готові вироби.

НЕОБХІДНА ЗЕМЕЛЬНА ПЛОЩА ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА ОДИНИЦІ ТВАРИННИЦЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ (НЕОБХОДИМАЯ ЗЕМЕЛЬНАЯ ПЛОЩАДЬ ДЛЯ ПРОИЗВОДСТВА ЕДИНИЦЫ ЖИВОТНОВОДЧЕСКОЙ ПРОДУКЦИИ) - землемісткість продукції, яку обчислюють шляхом підсумовування приватних від ділення необхідної кількості кормів по видах, тобто концентровані, соковиті, грубі, зелені, на виробництво одиниці продукції на їх перспективну врожайність в кормових одиницях.

НЕОРГАНІЧНІ РЕЧОВИНИ, СИРИЙ ПОПІЛ (НЕОРГАНИЧЕСКИЕ ВЕЩЕСТВА, СЫРАЯ ЗОЛА) - речовини у вигляді зольного залишку після спалювання корму, продукту при температурі 400 - 500 ° С.

НЕПЛІДНІ, ЯЛОВІ (БЕСПЛОДНЫЕ) - нездатні давати потомство.

НЕПРИТОМНІСТЬ, НЕПРИТОМНИЙ СТАН (ОБМОРОК, ОБМОРОЧНОЕ СОСТОЯНИЕ) – короткочасна втрата реакції на зовнішні роздратування внаслідок гострої анемії мозку.

НЕПРЯМИЙ ВІДБІР (КОСВЕННЫЙ ОТБОР) - форма відбору при якій ознака не піддається прямій селекції, а покращується залежно від генетичної кореляції між основною непрямую ознакою і мірою спадковості останньої .

НЕРУХОМІСТЬ (НЕДВИЖИМОСТЬ) - земельні та інші природні угіддя, що знаходяться у власності фізичних і юридичних осіб, а також всяке майно, прикріплене до землі пов'язане з нею.

НЕСИЛОСОВУВАНІ РОСЛИНИ (НЕСИЛОСУЕМЫЕ РАСТЕНИЯ) - рослини, що містять незначну кількість цукру, якого навіть при повному переході його в молочну кислоту недостатньо для підкислення корму до рН 4,2 - 4,3.

НЕСПЕЦИФІЧНИЙ СКЛАД (НЕСПЕЦИФИЧЕСКИЙ СОСТАВ) - наявність інгредієнтів, не властивих за своєю природною або технологічною сутністю даному корму, продукту.

НЕСТАНДАРТИЗОВАНЕ ОБЛАДНАННЯ (НЕСТАНДАРТИЗИРОВАННОЕ ОБОРУДОВАНИЕ) - обладнання, яке передбачається в затверджених проектах і кошторисах на капітальне будівництво і виготовляється в індивідуальному разовому порядку, не повторюється і застосовується лише в силу особливих технічних рішень у проекті.

НЕСУЧІСТЬ (ЯЙЦЕНОСКОСТЬ) - кількість яєць, знесених самкою за певний період часу.

НЕСУЧІСТЬ НА ПОЧАТКОВУ НЕСУЧКУ (ЯЙЦЕНОСКОСТЬ НА НАЧАЛЬНУЮ НЕСУШКУ) - відношення валового збору яєць до загального поголів'я птиці на початок облікового періоду.

НЕСУЧІСТЬ НА СЕРЕДНЬОРІЧНУ, СЕРЕДНЬОМІСЯЧНУ НЕСУЧКУ (ЯЙЦЕНОСКОСТЬ НА СРЕДНЕГОДОВУЮ, СРЕДНЕМЕСЯЧНУЮ НЕСУШКУ) - відношення валового збору яєць до середнього поголів'я несучок за період, що враховується.

НЕТЕЛЬ (НЕТЕЛЬ) - запліднена телиця.

НЕТЕЛЬНИЙ КОМПЛЕКС (НЕТЕЛЬНЫЙ КОМПЛЕКС) - с.-г. підприємство, в якому вирощують телиць і нетелей для ремонту стада з 15 - 20-денного віку до 4 - 5-місячної тільності.

НЕТРАДИЦІЙНІ КОРМИ (НЕТРАДИЦИОННЫЕ КОРМА) - корми, які отримують з так званої вторинної сировини: відходи бродильної, масложирової, деревообробної промисловості, нафтохімії, шкіряного виробництва і т.д. Нетрадиційні корми умовно поділяють на три групи: що містять велику кількість клітковини і замінюють традиційні грубі корми; багаті вуглеводами і замінюють зернові злакові корми; білкові корми.

НЕУСТОЙКА (НЕУСТОЙКА) - сума, яку боржник зобов'язаний сплатити кредитору в разі невиконання або неякісного виконання зобов'язання - пеня, штраф та ін.

НЕСКІДЛИВІСТЬ (БЕЗВРЕДНОСТЬ) - відсутність у кормі, продукті шкідливих властивостей викликати різні захворювання з порушенням обміну речовин, інтоксикацією, токсикоінфекцією, алергією, ослабленням імунно-біологічного стану організму, появи каліцтв, злоякісних новоутворень тощо. Нешкідливість - поняття, прямо протилежне шкідливості, частим випадком якої є токсичність.

НИЖНЯ ГОРТАНЬ (НИЖНЯЯ ГОРТАНЬ) - орган дихання, розташований в місці розгалуження трахеї на бронхи.

"НИТКА" ("НИТКА") - петлиста звивистість вовни.

НИМФОМАНІЯ (НИМФОМАНИЯ) - хвороба самок, що характеризується патологічно підвищеною статевою збудливістю.

НІТРАТИ (НИТРАТЫ) - солі азотної кислоти - селітри.

НІТРИТИ (НИТРИТЫ) - солі азотистої кислоти.

"НОЖИЦІ ЦІН" ("НОЖНИЦЫ ЦЕН") - розбіжність, розрив між цінами на товари що продаються та купуються.

НОМІНАЛ (НОМИНАЛ) - номінальна вартість, вказана на банкнотах, монетах, поштових марках, цінних паперах.

НОРМА АМОРТИЗАЦІЇ (НОРМА АМОРТИЗАЦИИ) - щорічне відрахування на відшкодування, капітальний ремонт і модернізацію кожного виду основних фондів.

НОРМА ВЖИВАННЯ ВОДИ НА ОДНУ ТВАРИНУ ЗА ДОБУ (НОРМА ПОТРЕБЛЕНИЯ ВОДЫ НА ОДНО ЖИВОТНОЕ В СУТКИ) - кількість води для молочних корів - 100 л., м'ясної худоби - 70, свиноматок - 60, кроликів - 3, гусаків - 2, курей - 1 л.

НОРМА ГОДІВЛІ (НОРМА КОРМЛЕНИЯ) - кількість поживних речовин, необхідна для підтримки нормальної життєдіяльності організму тварин і отримання від них продукції вищої якості.

НОРМА КЕРОВАННОСТІ (НОРМА УПРАВЛЯЕМОСТИ) - раціональне навантаження на працівника управління у вигляді визначення кількості підлеглих: для керівників с.-г. підприємств оптимальна норма - 5 - 9 керівників функціональних підрозділів, цехів, відділень.

НОРМА НАВАНТАЖЕННЯ В ТВАРИННИЦТВІ (НОРМА НАГРУЗКИ В ЖИВОТНОВОДСТВЕ) - кількість голів худоби, птиці закріплених за одним або декількома працівниками.

НОРМА ОБСЛУГОВУВАННЯ ТВАРИН (НОРМА ОБСЛУЖИВАНИЯ ЖИВОТНЫХ) - кількість тварин , яку обслуговує один робітник протягом 8-годинного робочого дня з урахуванням затверджених технологій виробництва , організації праці.

НОРМА РЕАКЦІЇ (НОРМА РЕАКЦИИ) - спадково обумовлені межі, усередині яких середовище визначає фенотипічне вираження ознаки тварини, тобто це специфічний спосіб реагування тварин на зміну умов середовища, залежний від природи генотипу.

НОРМАЛІЗАЦІЯ МОЛОКА, ВЕРШКІВ (НОРМАЛИЗАЦИЯ МОЛОКА, СЛИВОК) - отримання молока, вершків заданої жирності.

НОРМАТИВ ОБОРОТНИХ КОШТІВ (НОРМАТИВ ОБОРОТНЫХ СРЕДСТВ) - мінімальна сума оборотних коштів, необхідна для створення необхідних запасів матеріальних цінностей і авансування поточних витрат на виробництво в плановому році.

НОРМАТИВИ ОСВОЄННЯ НОВИХ ВИРОБНИЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ (НОРМАТИВЫ ОСВОЕНИЯ НОВЫХ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ МОЩНОСТЕЙ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ) - перший рік освоєння - 75 - 85%, другий - 86 - 95%, третій - 96 - 100% проектного обсягу виробництва в залежності від складності виробництва.

НОРМОВАНА ГОДІВЛЯ (НОРМИРОВАННОЕ КОРМЛЕНИЕ) - годування с.-г. тварин і птиці по деталізованим нормам, тобто усередненим показникам потреби тварин в окремих поживних речовинах відповідно до їх планованої продуктивності, за фізіологічним станом, живою масою.

НОРМОВАНІ ВЛАСТИВОСТІ (НОРМИРУЕМЫЕ СВОЙСТВА) - властивості, які не тільки виявляються відповідними способами, але і вимірюються за оптимальною їх вираженістю.

НОРМУВАННЯ ПРАЦІ (НОРМИРОВАНИЕ ТРУДА) - визначення міри витрат робочого часу на виробництво продукції або виконання певного виду роботи в заданих виробничих умовах.

НУТРОВКА ТУШІ (НУТРОВКА ТУШИ) - відділення і видалення з туші органів черевної порожнини.

О

ОБВАЛКА М'ЯСА (ОБВАЛКА МЯСА) - відділення від кісток туші м'яких тканин: м'язової, сполучної, жирової.

ОБ'ЄМИСТІ КОРМИ (ОБЪЁМИСТЫЕ КОРМА) - корми рослинного походження з вмістом в 1 кг не більше 0,65 к.од. з високим, понад 40% вмістом вологи і більше 19% клітковини

ОБ'ЄМ КОРМІВ (ОБЪЁМ КОРМОВ) – наявність їх в господарстві, виражена в натуральних показниках, кормових, кормопротейнових комплексних кормових одиницях.

ОБЛІКОВЕЦЬ ФЕРМИ (УЧЁТЧИК ФЕРМЫ) - працівник, який веде облік кількості поголів'я і продукції.

ОБМІННА ЕНЕРГІЯ, ОЕ (ОБМЕННАЯ ЭНЕРГИЯ, ОЭ) - кількість енергії в засвоєних тваринами після перетравлення органічних речовин корму. Є науково обґрунтованим критерієм енергетичної поживності кормів і виразом енергетичної потреби тварин.

ОБМІННИЙ ПРОТЕЇН (ОБМЕННЫЙ ПРОТЕИН) - протеїн, який засвоєний організмом на збільшення маси тіла і на продукцію: яйця, молоко, вовна.

ОБОРОТ СТАДА (ОБОРОТ СТАДА) - планові та фактичні зміни в складі статевовікових груп тварин протягом певного календарного терміну : за рік, квартал, сезон і т.д.

ОБОРОТНЄ ВОДОПОСТАЧАННЯ (ОБОРОТНОЕ ВОДОСНАБЖЕНИЕ) - система подачі води на виробничі потреби, по якій відпрацьована вода очищується, охолоджується, обробляється і знову подається в виробництво при дуже обмеженому (до 1-3%) скиданні у водні об'єкти.

ОБОРОТНІ КОШТИ (ОБОРОТНЫЕ СРЕДСТВА)- грошовий вираз суми оборотних фондів і фондів обігу.

ОБОРОТНІ ФОНДИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА (ОБОРОТНЫЕ ФОНДЫ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА)- сукупність матеріально- речових цінностей, які споживаються в процесі виробництва за один кругообіг, переносять свою вартість повністю на вироблений продукт і повертаються підприємству в грошовій формі після кожного кругообігу.

ОБРОБКА І ПЕРЕРОБКА МОЛОКА (ОБРАБОТКА И ПЕРЕРАБОТКА МОЛОКА) - фільтрування, охолодження, а в ряді випадків і знешкодження молока.

ОБРОБКА ТВАРИН ВЕТЕРИНАРНА (ОБРАБОТКА ЖИВОТНЫХ ВЕТЕРИНАРНАЯ) - комплекс заходів по знезараженню за допомогою бактерицидних засобів, руйнування отруйних і видалення радіоактивних речовин , що потрапили на зовнішні покриви тварин; здійснюються для запобігання захворювань.

ОВАРІЕКТОМІЯ (ОВАРИЭКТОМИЯ) - оперативне видалення обох яєчників, знепліднювання самок шляхом видалення яєчників.

ОВАРІЇТ (ОВАРИИТ)- запалення яєчника.

ОВЕС (ОВЕС) – хлібний злак, який вирощують на зерно і який охоче споживають тварини.

ОВОГЕНЕЗ (ОВОГЕНЕЗ) - сукупність послідовних процесів розвитку жіночої статевої клітини - від первинної до зрілого яйця; в процесі овогенеза розрізняють три періоди: розмноження, зростання і дозрівання.

ОВОСКОП (ОВОСКОП) - прилад для просвічування яєць.

ОВОЦИТ (ОВОЦИТ) - яйцеклітина перед дозріванням, яка знаходиться в яєчнику.

ОВУЛЯЦІЯ (ОВУЛЯЦІЯ) - виділення яйцеклітин після розриву фолікулів.

ОВЧИНА (ОВЧИНА) - виділена овеча шкура: шубна, хутрова, шкіряна.

ОДНОКРАТНЕ КОМПЛЕКТУВАННЯ СТАДА ПТИЦІ (ОДНОКРАТНОЕ КОМПЛЕКТОВАНИЕ СТАДА ПТИЦЫ) - заміна дорослої птиці ремонтним молодняком один раз на рік.

ОЖИРЕНИЕ ЖИВОТНЫХ (ОЖИРІННЯ ТВАРИН) - збільшення маси тіла і підвищення вгодованості тварин внаслідок відкладення великої кількості жиру переважно в підшкірній клітковині і очеревині, обумовлене порушенням обміну речовин.

ОЗОНУВАННЯ ПОВІТРЯ (ОЗОНИРОВАНИЕ ВОЗДУХА)- один з методів знезараження повітря . Озон, як сильний окисник , має високу бактерицидність.

ОКІТ (ОКОТ) – ягніння овець, одна з найважливіших кампаній в галузі.

ОКРІЛ (ОКРОЛ) - пологи у кролиці.

ОНТОГЕНЕЗ (ОНТОГЕНЕЗ) - індивідуальний розвиток особи від зиготи до кінця життя.

ОПЕРАТОР (ОПЕРАТОР) - працівник тваринницької ферми комплексу, що виконує певну роботу з обслуговування тварин за допомогою машин і механізмів.

ОПЛАТА КОРМУ ПРОДУКЦІЄЮ (ОПЛАТА КОРМА ПРОДУКЦИЕЙ) - показник економічної оцінки кормових раціонів; рівний кількості продукції тваринництва в центнерах, що доводиться на 1 центнер кормових одиниць витраченого корму.

ОПЛАТА ПРАЦІ (ОПЛАТА ТРУДА) - система винагороди працівників галузей тваринництва за виконання певної роботи, отримання продукції.

ОРГАН (ОРГАН) - частина організму, що має певну будову і виконує одну або кілька специфічних фізіологічних функцій.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА (ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОИЗВОДСТВА) - система заходів щодо раціональної побудови і ведення господарства на підприємствах з метою повного використання його виробничих ресурсів, отримання максимуму продукції і створення сприятливих умов для учасників виробництва.

ОРГАНІЧНІ РЕЧОВИНИ (ОРГАНИЧЕСКИЕ ВЕЩЕСТВА)- азотовмісні і безазотисті сполуки; визначаються як різниця між сухою речовиною і сирою золою після спалювання корму, продукту.

ОРГАНОЛЕПТИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ (ОРГАНОЛЕПТИЧЕСКИЕ СВОЙСТВА) - зовнішній вигляд, колір, запах, консистенція, апетитність продукту для людей і поїдання корму відповідними тваринами. Сприймаються і визначаються органами почуттів.

ОРЕНДА (АРЕНДА) - надання тимчасового користування землі, тварин, будівель, машин, механізмів, інвентарю і т.д. за певну орендну плату.

ОРТОГОНАЛЬНИЙ (ОРТОГОНАЛЬНЫЙ) - прямокутний, взаємно перпендикулярний.

ОСВІЖЕННЯ КРОВІ (ОСВЕЖЕНИЕ КРОВИ)- використання в стаді неспоріднених тварин однієї і тієї ж породи, але з інших племінних господарств для усунення окремих недоліків в розвитку попередження інбридингу.

ОСВІТЛЕНІСТЬ ТВАРИННИЦЬКИХ ПРИМІЩЕНЬ (ОСВЕЩЁННОСТЬ ЖИВОТНОВОДЧЕСКИХ ПОМЕЩЕНИЙ) - один з найважливіших параметрів зовнішнього середовища тварин, що впливає на здоров'я і продуктивність.

ОСВІТЛЕННЯ (ОСВЕЩЕНИЕ) - створення освітленості поверхонь предметів, що забезпечує видимість, можливість їх реєстрації світлочутливими пристроями.

ОСНОВНІ ВЛАСТИВОСТІ (ОСНОВНЫЕ СВОЙСТВА) - ряд властивостей корму, продукту, прояв яких обов'язковий для характеристики за ознакою, що враховується.

ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ ВИРОБНИЦТВА (ОСНОВНЫЕ ЭЛЕМЕНТЫ ПРОИЗВОДСТВА) - праця як доцільна діяльність людини; предмет праці - то, на що впливає праця людини, земля, рослини, тварини і т.д. ; засоби праці - те, чим діють на предмети праці: машини, обладнання та ін.

ОСНОВНІ КНУРИ СВИНОМАТКИ (ОСНОВНЫЕ ХРЯКИ И СВИНОМАТКИ) – дорослі тварини , не молодше 18 міс., Призначені для отримання племінного і товарного молодняка.

ОСНОВНІ КОШТИ (ОСНОВНЫЕ СРЕДСТВА) - грошове вираження основних фондів, відображене на бухгалтерському балансі.

ОСНОВНІ ФОНДИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА (ОСНОВНЫЕ ФОНДЫ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА) - сукупність матеріально-речових цінностей, які багаторазово беруть участь в процесі виробництва в незмінній натуральній формі, перенесення, свою вартість на вироблений продукт поступово в міру зношування й повертаються підприємству в грошовій формі після ряду кругообігів . У практиці до складу основних фондів включаються засоби праці, які служать більше одного року і оцінюються вище 1 грн.

ОСНОВНІ ШЛЯХИ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ (ОСНОВНЫЕ ПУТИ ИНТЕНСИФИКАЦИИ) - це комплексна механізація і електрофікація виробництва, меліорація земель, хімізація, поглиблення спеціалізації та концентрації на базі міжгосподарської кооперації і агропромислової інтеграції, використання досягнень науки виробництва.

ОСОБИСТЕ ПІДСОБНЕ ГОСПОДАРСТВО (ЛИЧНОЕ ПОДСОБНОЕ ХОЗЯЙСТВО) - різновид особистої власності, включає житловий будинок, господарські будівлі, продуктивну худобу, птицю, бджолині сім'ї, багаторічні насадження, дрібний с.-г. інвентар, необхідний для обробки присадибної ділянки, посіви с.-г. культур.

ОСТЬ (ОСТЬ) – грубе волокно вовни в грубововнових овець різних напрямків продуктивності.

ОСТЕОМАЛЯЦІЯ (ОСТЕОМАЛЯЦИЈА) - розм'якшення кісток їх деформація через збіднення організму солями кальцію фосфору і Д-авітамінозу.

ОСУШЕННЯ ЗЕМЕЛЬ (ОСУШЕНИЕ ЗЕМЕЛЬ)- усунення надмірної вологості ґрунтів.

ОСУШУВАЛЬНА СИСТЕМА (ОСУШИТЕЛЬНАЯ СИСТЕМА) - земельна територія з комплексом інженерних споруд і пристроїв, що створюють необхідні умови для поліпшення водного режиму перезволожених земель.

ОТАВА (ОТАВА) - травостій, відрослий після його скошування або підбурювання тваринами протягом одного вегетаційного періоду.

ОТАРА (ОТАРА) - стадо овець, підібране за статтю та віком.

ОТЕЛЕННЯ (ОТЁЛ) - пологи у великої рогатої худоби.

ОТНОСИТЕЛЬНАЯ ВЛАЖНОСТЬ (ВІДНОСНА ВОЛОГІСТЬ) - відношення абсолютної вологості до максимальної, виражене в відсотках .

ОТРУЄННЯ КОРМОВІ (ОТРАВЛЕНИЯ КОРМОВЫЕ) – хвороби тварин, що виникають після прийому корму, що містить токсичні речовини різного походження.

ОХОЛОДЖЕННЯ МОЛОКА (ОХЛАЖДЕНИЕ МОЛОКА) - зниження температури молока до $+10 - +6$ ° С з метою з охорони його вихідних якостей.

ОХОЛОДЖЕННЯ М'ЯСА (ОХЛАЖДЕНИЕ МЯСА) - зниження температури м'яса по всій товщині до $+4 - 0$ ° С з метою збереження його вихідних якостей.

ОХОРОНА ПРИРОДИ (ОХРАНА ПРИРОДЫ) - система державних, міжнародних і громадських заходів, спрямованих на раціональне використання, охорону та відновлення природних ресурсів, на захист навколишнього середовища від забруднення і руйнування , для створення оптимальних умов існування людського суспільства.

ОХОТА СТАТЕВА (ОХОТА ПОЛОВАЯ) - прояв у самки статевого рефлексу. Дозрівання і вихід яйцеклітини з яєчника супроводжується тічкою та охотою .

ОЦІНКА БИКІВ-ПЛІДНИКІВ (ОЦЕНКА БЫКОВ-ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ) - визначення племінних якостей плідників за інтенсивністю зростання і розвитку: екстер'єру і конституції; відтворювальної здатності; походження , тобто родоvodu; якістю потомства. Комплексна оцінка бугаїв-плідників проводиться по селекційним індексам.

ОЦІНКА ПЛЕМІННОЇ ЦІННОСТІ (ОЦЕНКА ПЛЕМЕННОЙ ЦЕННОСТИ) - визначення племінних якостей тварини на основі аналізу інформації про його предків , бічних родичів, нащадків, а також по самій тварині.

ОЦІНКА СПЕРМИ (ОЦЕНКА СПЕРМЫ) - визначення показників якості сперми, пов'язаних з її запліднюючою здатністю.

ОЦІНКА ТВАРИН ЗА ВЛАСНОЮ ПРОДУКТИВНІСТЮ (ОЦЕНКА ЖИВОТНЫХ ПО СОБСТВЕННОЙ ПРОДУКТИВНОСТИ) – визначення спадкових якостей племінних тварин за показниками їх розвитку та продуктивності, тобто оцінка за фенотипом.

ОЦІНКА ТВАРИН ЗА ЇХ ПРИДАТНІСТЮ ДЛЯ ПРОМИСЛОВИХ КОМПЛЕКСІВ (ОЦЕНКА ЖИВОТНЫХ ПО ИХ ПРИГОДНОСТИ ДЛЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ КОМПЛЕКСОВ) - комплексна оцінка порід, стад, окремих тварин за їх придатності до машинного доїння, індустріальним умовам годівлі та утримання.

ОЦІНКА ТВАРИН ЗА КОНСТИТУЦІЄЮ ТА ЕКСТЕР'ЄРОМ (ОЦЕНКА ЖИВОТНЫХ ПО КОНСТИТУЦИИ И ЭКСТЕРЬЕРУ) - визначення за зовнішніми ознаками особливостей статури тварин. Для цього застосовують методи: описовий, бальний, масштабне фотографування, вимір, тобто взяття промірів, обчислення індексів статури, побудова екстер'єрного профілю.

ОЦІНКА ТВАРИН ЗА ПОХОДЖЕННЯМ (ОЦЕНКА ЖИВОТНЫХ ПО ПРОИСХОЖДЕНИЮ) - визначення спадкових якостей племінних тварин по продуктивності їх предків.

ОЦІНКА ТВАРИН ЗА ЯКІСТЮ ПОТОМСТВА (ОЦЕНКА ЖИВОТНЫХ ПО КАЧЕСТВУ ПОТОМСТВА) - визначення спадкових якостей племінних тварин за продуктивністю їх нащадків тобто оцінка за генотипом.

ОЦІНКА ТВАРИН ПО БОКОВИХ РОДИЧАХ (ОЦЕНКА ЖИВОТНЫХ ПО ИХ БОКОВЫМ РОДСТВЕННИКАМ) - визначення спадкових якостей племінних тварин за продуктивністю їх братів і сестер, тобто сибсів, напівбратів і напівсестер, тобто напівсибсів.

П

ПАВІЛЬЙОННА ЗАБУДОВА (ПАВИЛЬОННАЯ ЗАСТРОЙКА) - розміщення на ділянці вузькогабаритних тваринницьких будівель паралельно один одному.

ПАДОК, ВАРОК (ПАДДОК) - вигульний майданчик для племінних коней.

ПАЙ (ПАЙ) - частина, доля, сума, що вноситься в загальну справу окремими його учасниками. Є свідченням членства і прав участі в управлінні.

ПАНМІКСІЯ (ПАНМИКСИЯ) - вільне спаровування різностатевих особин в популяції за принципом випадковості, з різною ймовірністю зустрічі для кожної особини в різних поєднаннях батьківських пар.

ПАР (ПАР) - рілля, протягом року не зайнята посівом с.-г. культур.

ПАРАЛІЧ (ПАРАЛИЧ) - втрата органом будь-якої функції або припинення його діяльності внаслідок порушення іннервації.

ПАРАМЕТРИ МІКРОКЛІМАТУ ТВАРИННИЦЬКОГО ПРИМІЩЕННЯ (ПАРАМЕТРЫ МИКРОКЛИМАТА ЖИВОТНОВОДЧЕСКОГО ПОМЕЩЕНИЯ) - фізичні умови середовища тваринницького приміщення: температура, відносна вологість, швидкість руху повітря, обсяг

повітрообміну, вміст у повітрі вуглекислоти, аміаку, сірководню, а також зважених частинок пилу і мікроорганізмів.

ПАРЕЗ (ПАРЕЗ) - неповний параліч, ослаблення або неповна втрата рухових функцій.

ПАРИТЕТ (ПАРИТЕТ) - участь в будь-якій економічній чи політичній акції на засадах рівності, рівних прав, рівного представництва.

ПАНУВАННЯ (ОПЛОДОТВОРЕНИЕ) – процес покриття маток для одержання потомства.

ПАРТЕНОГЕНЕЗ (ПАРТЕНОГЕНЕЗ) - розвиток зародка із незаплідненої яйцеклітини.

ПАСІКА (ПАСЕКА) - земельна ділянка або майданчик, на якій розміщені вулики з бджолами і різноманітні будівлі.

ПАСОВИЩЕ, ПАСОВИСЬКО (ПАСТБИЩЕ) - вид с.-г. угідь, рослинність якого використовують для випасання тварин. Пасовища бувають природні і штучні.

ПАСОВИЩНА ЕРОЗІЯ (ПАСТБИЩНАЯ ЭРОЗИЯ)- руйнування ґрунту пасовища внаслідок невмірного випасу худоби без урахування норм стравлювання.

ПАСТЕРИЗАТОР (ПАСТЕРИЗАТОР) - апарат для нагрівання молока з метою пастеризації.

ПАСТЕРИЗАЦІЯ (ПАСТЕРИЗАЦИЯ) - знешкодження молока шляхом нагрівання до температури нижче точки кипіння.

ПАТЕНТ (ПАТЕНТ) - документ на право виключного користування.

ПАТОГЕНЕЗ (ПАТОГЕНЕЗ) - виникнення і розвиток хвороби або хворобливого процесу.

ПАТОГЕННІСТЬ (ПАТОГЕННОСТЬ) - хвороботворність, тобто потенційна здатність мікробів визивати інфекційні хвороби.

ПАТОКА, МЕЛЯСА (ПАТОКА) - густа солодка речовина; продукт, одержуваний при виробництві цукру, використовують на корм худобі.

ПАТРАНА ТУШКА (ПОТРОШЁНАЯ ТУШКА) - тушка птиці без крові, пера, голови, кінцівок, крил, органів шлунково-кишкового тракту, яйцепровіду, яєчників, сім'яників, гортані, трахеї; легені і нирки залишаються в тушці.

ПАХТА, СКОЛОТИНИ (ПАХТА, ПАХТАНЬЕ) - побічний продукт олійного виробництва, одержуваний при виробництві вершкового масла.

ПЕКАРИНО (ПЕКАРИННО) – твердий сир, що виготовляється з овечого молока.

ПЕНЕТРАНТНІСТЬ (ПЕНЕТРАНТНОСТЬ) - частота фенотипового прояву гена в популяції.

ПЕПСИН (ПЕПСИН) - основний протеолітичний фермент шлункового соку.

ПЕРВИННА ВОЛОГА КОРМУ, ПРОДУКТУ (ПЕРВИЧНАЯ ВЛАГА КОРМА, ПРОДУКТА) - вода, яку видаляють з корму, продукту при висушуванні при температурі 60 - 65 ° С.

ПЕРВІСТКА (ПЕРВОТЁЛКА) - корова, яка отелилася і лактує в перший раз.

ПЕРГА (ПЕРГА) - квітковий пилок, зібраний бджолами, утрамбований ними в осередках стільників і підданий молочно-кислому бродінню; корм для бджіл.

ПЕРЕВІРЮВАНА СВИНОМАТКА (ПРОВЕРЯЕМАЯ СВИНОМАТКА) - тварина, що знаходиться на перевірці від часу встановлення поросності до відлучення поросят першого опоросу.

ПЕРЕВІРЮВАНІ КНУРИ (ПРОВЕРЯЕМЫЕ ХРЯКИ) - плідники, які оцінюються за якістю потомства від часу злучки до закінчення їх оцінки.

ПЕРЕГОРОДКА (ПЕРЕГОРОДКА) - вертикальний плоский елемент, який ділить будинок на окремі приміщення, секції, станки .

ПЕРЕДЗАБІЙНИЙ ОГЛЯД (ПРЕДУБОЙНЫЙ ОСМОТР) - ветеринарне обстеження тварин перед забоєм.

ПЕРЕДШЛУНКИ (ПРЕДЖЕЛУДКИ) - перші три камери: рубець, сітка, книжка складного багатокамерного шлунку жуйних.

ПЕРЕКОНАННЯ (УБЕЖДЕНИЕ) - твердий погляд на що-небудь, заснований на якій-небудь думці, ідеї, світогляді, а також прийом ефективного повідомлення точки зору однієї людини іншою.

ПЕРЕКРИТТЯ (ПЕРЕКРЫТИЕ) - горизонтальний плоский елемент, який ділить будинок на поверхи.

ПЕРЕЛІК ТИПОВИХ ПРОЕКТІВ ТВАРИННИЦЬКИХ КОМПЛЕКСІВ (ПЕРЕЧЕНЬ ТИПОВЫХ ПРОЕКТОВ ЖИВОТНОВОДЧЕСКИХ КОМПЛЕКСОВ) - каталог діючих проектів тваринницьких комплексів, які передбачають сучасну технологію виробництва, найбільш ефективно використання капітальних вкладень, широке впровадження індустріальних методів будівництва.

ПЕРЕРОБКА ТА УТИЛІЗАЦІЯ ГНОЮ (ПЕРЕРАБОТКА И УТИЛИЗАЦИЯ НАВОЗА) - процес видалення, складування і знезараження гною. Споруди для переробки та утилізації гною розміщуються зазвичай нижче території комплексів, з тим щоб виключити необхідність будівництва насосних станцій для перекачування.

ПЕРЕТРАВНА ЕНЕРГІЯ (ПЕРЕВАРИМАЯ ЭНЕРГИЯ) - різниця енергії раціону і втрат енергії з калом і сечею.

ПЕРЕТРАВНИЙ ПРОТЕЇН (ПЕРЕВАРИМЫЙ ПРОТЕИН) - спожитий протеїн корму, продукту за вирахуванням протеїну, виділеного з калом і сечею.

ПЕРЕТРАВНІСТЬ ПОЖИВНИХ РЕЧОВИН КОРМУ (ПЕРЕВАРИМОСТЬ ПИТАТЕЛЬНЫХ ВЕЩЕСТВ КОРМА) - кількість переварених речовин, яка визначається різницею між прийнятими з кормом і виділеними з калом і сечею.

ПЕРЕЯРА ПТИЦЯ (ПЕРЕЯРАЯ ПТИЦА) - самка другого року яйцекладки.

ПЕРЕЯРКА (ПЕРЕЯРКА) - не злучена ярка від 1,5 до 2,5-річного віку.

ПЕРИТОНІТ (ПЕРИТОНИТ) - запалення очеревини.

ПЕРІОДИ “ПІК” (ПЕРИОДЫ “ПИК”) - календарний час, на який припадає найбільший обсяг с.-г. робіт і виникає найбільша потреба в робочій силі і техніці для своєчасного і якісного виконання робіт. Це обумовлено сезонністю с.-г. виробництва.

ПЕСТИЦИДИ (ПЕСТИЦИДЫ) - отрутохімікати, застосовувані в сільському господарстві для боротьби з шкідниками, збудниками хвороб рослин і тварин, а також для знищення бур'янів.

ПИВНА ДРОБИНА (ПИВНАЯ ДРОБИНА) - побічний продукт при виробництві пива.

ПИЛ (ПЫЛЬ) - дрібні щільні частинки, що знаходяться в повітрі в підвішеному стані; розрізняють мінеральний і органічний .

ПИТОМА ВАГА ВИТРАТ НА УПРАВЛІННЯ (УДЕЛЬНЫЙ ВЕС ЗАТРАТ НА УПРАВЛЕНИЕ) – відсоткове відношення витрат на управління до загальних витрат підприємства.

ПИТОМА ВАГА КАПІТАЛЬНИХ ВКЛАДЕНЬ ІНТЕНСИВНОГО ТИПУ (УДЕЛЬНЫЙ ВЕС КАПИТАЛЬНЫХ ВЛОЖЕНИЙ ИНТЕНСИВНОГО ТИПА) - відношення витрат, спрямованих на інтенсифікацію виробництва, до загальної суми капітальних вкладень, виражене у відсотках.

ПИТОМА ВАГА ОСУШЕНИХ ТА ЗРОШУВАЛЬНИХ С.-Г. УГІДЬ (УДЕЛЬНЫЙ ВЕС ОСУШЕННЫХ И ОРОШАЕМЫХ С.-Х. УГОДИЙ) - відношення осушених або зрошуваних земель до загальної площі с.-г. угідь, виражене у відсотках.

ПИТОМА ВАГА ПОЛЕЗАХИСНИХ ЛІСОНАСАДЖЕНЬ (УДЕЛЬНЫЙ ВЕС ПОЛЕЗАЩИТНЫХ ЛЕСОНАСАЖДЕНИЙ) - відсоткове відношення загальної площі полезахисних лісосмуг і лісонасаджень по пісках, ярах і балкам до загальної площі с.-г. угідь.

ПИТОМА ВАГА ПРОДУКЦІЇ ВИСОКОЇ ЯКОСТІ (УДЕЛЬНЫЙ ВЕС ПРОДУКЦИИ ВЫСШЕГО КАЧЕСТВА) - відношення вартості реалізованої продукції вищої якості до загальної її вартості, помноженої на 100.

ПИТОМІ КАПІТАЛЬНІ ВКЛАДЕННЯ (УДЕЛЬНЫЕ КАПИТАЛЬНЫЕ ВЛОЖЕНИЯ) - капітальні вкладення в розрахунку на одиницю проектної потужності: на ското-місце або іншу одиницю виміру розміру підприємства, на одиницю приросту валової продукції за рік або період.

ПИГМЕНТИ (ПИГМЕНТЫ) - забарвлені речовини, що містяться в тканинах рослин і організмі тварини.

ПІДБІР (ПОДБОР) - найбільш доцільне складання з відібраних тварин батьківських пар для отримання від них потомства з бажаними якостями.

ПІДБІР ГРУПОВИЙ (ПОДБОР ГРУППОВОЙ) - підбір, при якому до групи маток, схожих між собою за комплексом ознак: походження, вік, рівень і тип продуктивності і т.д. або по одному з них, підбирають одного або декількох плідників певних якостей і походження.

ПІДБІР ІНДИВІДУАЛЬНИЙ (ПОДБОР ИНДИВИДУАЛЬНЫЙ) - підбір, при якому кожній матці підбирають конкретного плідника .

ПІДБІР РОТАЦІЙНО-ГРУПОВИЙ (ПОДБОР РОТАЦИОННО-ГРУППОВОЙ) - закріплення за матками одного - двох плідників однієї лінії на 2 - 2,5 роки.

ПІДГОТОВКА КОРМІВ ДО ЗГОДОВУВАННЯ (ПОДГОТОВКА КОРМОВ К СКАРМЛИВАНИЮ) - обробка кормів різними способами для поліпшення їх поїдаємості, підвищення перетравності і поживності, а також з метою профілактики деяких інфекційних хвороб і токсикозів. Застосовують подрібнення, плющення , зволоження, варіння, запарювання, дріжджування та ін.

ПІДКОВУВАННЯ (ПОДКОВЫВАНИЕ) - прикріплення підкови до копиту тварини для попередження можливого травмування рогової капсули і порушення тканин пальця, а також розтягнення зв'язкового-суглобового апарату кінцівки. Підковують коней, ослів, мулів, волів.

ПІДПРИЄМСТВА З ВИРОБНИЦТВА КОРМІВ ТА КОРМОВИХ СУМІШЕЙ (ПРЕДПРИЯТИЯ ПО ПРОИЗВОДСТВУ КОМБИКОРМОВ И

КОРОМОВЫХ СМЕСЕЙ) - переробні підприємства, які підрозділяється на промислові і міжгосподарські.

ПІДРУНЮВАННЯ ВОВНИ (ПОДРУНИВАНИЕ ШЕРСТИ) - витончення вовни у овець весною між поверхнею шкіри і основною масою вовни, що полегшує стрижку овець і підвищує якість вовни.

ПІДРЯД (ПОДРЯД) - договір, за яким сторона на замовлення іншої за плату зобов'язується виконати певну роботу.

ПІДРЯДЧИК (ПОДРЯДЧИК) - будівельна організація, що зводить будівлю.

ПІДСИСНА КОРОВА (ПОДСОСНАЯ КОРОВА) - лактуюча корова, що вигодовує одного або декількох телят на підсосі.

ПІДСТИЛКА (ПОДСТИЛКА) - матеріал, який настиляють на підлогу в тваринницьких приміщеннях: солома, торф, тирса, лузга та ін.

ПІКЕЛЮВАННЯ (ПИКЕЛЕВАНИЕ) - основний процес вичинки шкір тварин з використанням кислот, в результаті якого змінюються структура білків і властивості тканин шкіри.

ПІЛЬГА (ЛЬГОТА) - часткове або повне звільнення від сплати податків.

ПІСЛЯРОДОВИЙ ПЕРІОД (ПОСЛЕРОДОВОЙ ПЕРИОД) - час від виділення посліду до завершення інволюції органів статеві та інших систем організму самки, що піддаються зміні в процесі вагітності.

ПІТ (ПОТ) – секрет, що виділяється потовими залозами шкіри, складається головним чином з води з невеликої кількості сечовини, солей, жирів, білків та ін. органічних речовин.

ПІХВА (ВЛАГАЛИЩЕ) - внутрішній статевий орган самок, призначений для спаровування і є похідним каналом для плоду, плодових оболонок і плодових вод.

ПІАЗМА КРОВІ (ПІАЗМА КРОВИ) - рідка частина крові, кров без формених елементів.

ПІАЗМІДИ (ПІАЗМИДЫ) - кільцеві молекули ДНК, здатні стабільно існувати в автономному, не пов'язаному з хромосомами, стані.

ПЛАН БУДІВЛІ (ПЛАН ЗДАНИЯ) - графічне зображення будівлі, умовно розсічене горизонтальною площиною.

ПЛАН ПОТРЕБИ КОРМІВ (ПЛАН ПОТРЕБНОСТИ КОРМОВ) - розрахунок необхідної кількості кормів на рік для повного забезпечення громадського тваринництва, страхового фонду, продажу державі. Потребу в кормах на кожен календарний рік розраховують на два періоди: з початку року до нового врожаю і з нового врожаю до кінця року.

ПЛАН СЕЛЕКЦІЙНО-ПЛЕМІННОЇ РОБОТИ (ПЛАН СЕЛЕКЦИОННО-ПЛЕМЕННОЙ РАБОТЫ) - документ, що включає систему заходів на 5 - 10 років, що забезпечують поліпшення продуктивності і племінних якостей стада.

ПЛАНКТОН (ПЛАНКТОН) - сукупність дрібних організмів, позбавлених активних органів пересування і як би ширяючих у воді: зоопланктон - тваринні організми, фітопланктон - рослини.

ПЛАНУВАННЯ С.-Г. ВИРОБНИЦТВА (ПЛАНИРОВАНИЕ С.-Х. ПРОИЗВОДСТВА) - розробка і виконання системи узгоджених економічних і організаційно-господарських заходів, що забезпечують стабільні темпи розвитку з метою збільшення виробництва кінцевої продукції. Розрізняють оперативне, поточне і перспективне планування.

ПЛАТА ЗА ЗЕМЛЮ (ПЛАТА ЗА ЗЕМЛЮ) - сума, яку вносить щорічно у вигляді земельного податку за землекористування або орендної плати за землекористування.

ПЛАЦЕНТА (ПЛАЦЕНТА) - орган зв'язку зародка з організмом матері в період внутрішньутробного розвитку ссавців.

ПЛЕЙОТРОПІЯ (ПЛЕЙОТРОПИЯ) - вплив одного гена на розвиток двох або більше ознак.

ПЛЕМІННА КНИГА (ПЛЕМЕННАЯ КНИГА) - книга для запису племінних тварин, що відповідають певним вимогам, з метою обліку їх якості і походження.

ПЛЕМІННА РОБОТА (ПЛЕМЕННАЯ РАБОТА) - комплекс організаційно-господарських заходів, спрямованих на підвищення племінних і продуктивних якостей тварин.

ПЛЕМІННА СЕЛЕКЦІЙНА ГРУПА (ПЛЕМЕННОЕ ЯДРО, СЕЛЕКЦИОННАЯ ГРУППА) - група кращих племінних тварин від яких отримують ремонтний молодняк.

ПЛЕМІННА СПРАВА (ПЛЕМЕННОЕ ДЕЛО) - система зоотехнічних, селекційних та організаційних заходів, спрямованих на поліпшення господарсько-корисних ознак і вдосконалення племінних якостей тварин .

ПЛЕМІННА ЦІННІСТЬ ОСОБИНИ (ПЛЕМЕННАЯ ЦЕННОСТЬ ОСОБИ) - це середнє значення кількісної ознаки всіх її нащадків. Загальна племінна цінність визначається адитивним ефектом генів в популяції у всіляких комбінаціях. Специфічна племінна цінність визначається відхиленням від адитного ефекта генів, обумовлюються домінуванням і епіста .

ПЛЕМІННИЙ ЗАВОД (ПЛЕМЕННОЙ ЗАВОД) - вища категорія племінного господарства, в якому розводять високопродуктивних тварин.

ПЛЕМІННИЙ МОЛОДНЯК (ПЛЕМЕННОЙ МОЛОДНЯК) - самки і самці с.-г. тварин від народження до першої злучки, отримані від батьків з відомим походженням, призначені для відтворення стада.

ПЛЕМІННИЙ ОБЛІК (ПЛЕМЕННОЙ УЧЁТ) - сукупність різних карток, журналів та відомостей, в які записують відомості про народження, походження, розвиток, відтворювальну здатність та продуктивність кожної тварини, привласнюючи йому індивідуальний номер.

ПЛЕМІННИЙ РЕПРОДУКТОР (ПЛЕМЕННОЙ РЕПРОДУКТОР) - племінне господарство, що займається розмноженням тварин, поступаючих з племінних заводів.

ПЛЕМІННІ ЗАПИСИ (ПЛЕМЕННЫЕ ЗАПИСИ) - реєстрація даних, які характеризують племінних тварин.

ПЛЕМІННІ ТВАРИНИ (ПЛЕМЕННЫЕ ЖИВОТНЫЕ) - чистопородні високопродуктивні тварини з походженням, відомим не менше ніж за чотирма рядами предків, які використовуються для отримання племінного молодняка.

ПЛЕМІННІ ФЕРМИ (ПЛЕМЕННЫЕ ФЕРМЫ) - спеціалізовані ферми товарних господарств, основне завдання яких - репродукція племінного молодняка для власного стада.

ПЛЕМОБ'ЄДНАННЯ (ПЛЕМОБЪЕДИНЕНИЕ) - спеціалізоване підприємство, що займається в зоні своєї діяльності організацією племінної роботи, штучним осіменінням с.-г. тварин, продажем племінного молодняка.

ПЛИННІСТЬ КАДРІВ (ТЕКУЧЕСТЬ КАДРОВ) - показник, що характеризує стабільність, закріпленості кадрів на підприємстві; обчислюється відношенням числа звільнених працівників до середньооблікової чисельності працюючих за певний період часу - рік, квартал, місяць.

ПЛІД (ПЛОД) - зародок тварини після проходження стадії ембріона.

ПЛІДНІ ОБОЛОНКИ (ПЛОДНЫЕ ОБОЛОЧКИ) - тимчасові утворення в матці вагітної самки, що оточують плід.

ПЛІДНИК (ПРОИЗВОДИТЕЛЬ) - зрілий самець (бик, жеребець, баран, хряк), якого використовують для покриття самок.

ПЛОДЮЧІСТЬ (ПЛОДОВИТОСТЬ) - кількість нащадків, отриманих від однієї самки за певний період часу.

ПЛОЩА ВИПАСУ (ПЛОЩАДЬ ВЫПАСАНИЯ) – площа пасовища, яка відводиться на певний час.

ПЛЮЩЕНЕ ЗЕРНО (ПЛЮЩЕННОЕ ЗЕРНО) - зерно, оброблене на плющилиці.

ПЛЮЩЕННЯ ТРАВ (ПЛЮЩЕНИЕ ТРАВ) - механічне розчавлювання стебел рослин для прискорення їх сушіння.

ПОВІЛЬНООПЕРЮВАНІ КУРЧАТА (МЕДЛЕННООПЕРЯЮЩИЕСЯ ЦЫПЛЯТА) - молодняк, у якого до моменту виведення первинні махові пера по довжині рівні покривним або коротші за них.

ПОВІРЕНИЙ (ПОВЕРЕННЫЙ) - особа, яка має повноваження на вчинення будь-яких дій.

ПОВІТРЯ (ВОЗДУХ) - механічна суміш газів, що входять до складу атмосфери. Середній об'ємний склад сухого повітря,%: азот - 72,026; кисень - 21,0; вуглекислий газ - 0,03; водень -0,0144, інертні гази - неон, гелій, селен, аргон та інші - 0,93.

ПОВНОРАЦІОННИЙ КОМБІКОРМ (ПОЛНОРАЦИОННЫЙ КОМБИКОРМ) - комбікорм, повністю забезпечує потребу тварин в поживних, мінеральних і біологічно активних речовинах.

ПОВНОЦІННІСТЬ КОРМУ (ПОЛНОЦЕННОСТЬ КОРМА) - вміст в кормі необхідних с.-г. тваринам поживних речовин; один з основних показників поживності корму.

ПОВТОРЮВАНІСТЬ (ПОВТОРЯЕМОСТЬ) - ступінь подібності повторних вимірів ознаки, вироблених в різний час.

ПОГАШЕННЯ ПОЗИК (ПОГАШЕНИЕ ССУД) - повернення позичальником коштів, отриманих у тимчасове користування від банків або інших кредиторів.

ПОДАТКИ (НАЛОГИ) - форма платежу, що стягується з доходів або майна юридичних і фізичних осіб, що характеризується обов'язковістю, регламентацією розміру і строків внесення.

ПОДАТКОВА ДЕКЛАРАЦІЯ (НАЛОГОВАЯ ДЕКЛАРАЦИЯ) - офіційна заява платника податку про отримання ним доходу в минулий період, зазвичай квартал, півріччя, рік.

ПОДАТКОВІ ПІЛЬГИ (НАЛОГОВЫЕ ЛЬГОТЫ) - повне або часткове звільнення від оподаткування юридичних та фізичних осіб відповідно до чинного законодавства.

ПОДІЯ (СОБЫТИЕ) - все те, що може статися при здійсненні певного комплексу умов.

ПОДРАЗНЕННЯ (РАЗДРАЖЕНИЕ) - місцева реакція на дію фізичного, хімічного, біологічного подразника, що проявляється морфологічними та іншими змінами.

ПОЄДНАННІСТЬ ЛІНІЙ (СОЧЕТАЕМОСТЬ ЛИНИЙ) - властивості тварин і птиці однієї лінії при схрещуванні з представниками іншої лінії давати потомство з підвищеними продуктивністю і життєздатністю, тобто з проявом ефектів гетерозису.

ПОЖИВНІ РЕЧОВИНИ (ПИТАТЕЛЬНЫЕ ВЕЩЕСТВА) - органічні та мінеральні речовини, необхідні для годування тварин і харчування людини.

ПОЖИВНІСТЬ КОРМУ (ПИТАТЕЛЬНОСТЬ КОРМА) - комплексний показник якості, що характеризується властивістю корму задовольняти потребу тварин в енергії і окремих поживних речовинах.

ПОЇДАННЯ КОРМУ (ПОЕДАЕМОСТЬ КОРМА) - різниця між кількістю корму, отриманим тваринами в раціоні, і нез'їденими залишками.

ПОКАЗНИК ЯЛОВОСТІ МАТОК (ПОКАЗАТЕЛЬ ЯЛОВОСТИ МАТОК) - відношення кількості маток, які не дали приплоду у відповідному році, до середньорічної чисельності маточного поголів'я.

ПОКОЛІННЯ (ПОКОЛЕНИЯ) - нащадки тварин: діти, онуки, правнуки, з якими ведеться певна селекційна робота.

ПОЛІГЕНИ (ПОЛИГЕНЫ) - неалельні гени, однаковим чином впливають на ту чи іншу ознаку і володіють адитивною, тобто підсумовуваною, дією.

ПОЛІМЕРІЯ (ПОЛИМЕРИЯ) - такий тип взаємодії генів, при якому на одну ознаку впливає кілька різних, але схоже діючих неалельних генів.

ПОЛОВА (МЯКИНА) - кормовий продукт, одержуваний при промеленні та очищенні зерна. Включає насінневі плівки, частини колосків, листя, зерен.

ПОМІСЬ (ПОМЕСЬ) - тварина, отримана від схрещування представників двох різних порід.

ПОПІЛ (ЗОЛА) – незгораємий мінеральний залишок від спалювання органічних речовин: калійно-фосфорне вапняне добриво.

ПОПУЛЯЦІЙНА ГЕНЕТИКА (ПОПУЛЯЦИОННАЯ ГЕНЕТИКА) - розділ генетики, що вивчає генетичну структуру і генетичні процеси, що відбуваються в популяціях.

ПОПУЛЯЦІЯ (ПОПУЛЯЦИЯ) - група тварин однієї породи, що населяють певну територію.

ПОРІВНЯННІ ЦІНИ (СОПОСТАВИМЫЕ ЦЕНЫ) - незмінні ціни на товари і послуги, які використовуються для обліку їх обсягу в динаміці або за різні періоди. Необхідність їх застосування викликається тим, що поточні ціни на с.-г. продукцію не залишаються незмінними, тому показник вартості продукції в поточних цінах не дає правильного уявлення про динаміку обсягів виробництва валової і товарної продукції і обчислених на цій основі показників продуктивності праці, рівня використання землі та ін.

ПОРОГОВІ ОЗНАКИ (ПОРОГОВЫЕ ПРИЗНАКИ) - ознаки, прояв яких залежить від порогу дії спадкових і середовищних факторів.

ПОРОДА (ПОРОДА) - група тварин, створена працею людини, що має загальне походження, подібні генетично обумовлені господарсько-біологічні властивості і морфологічні ознаки і що ставить подібні вимоги до природних і виробничих умов.

ПОРОДНЕ РАЙОНУВАННЯ (ПОРОДНОЕ РАЙОНИРОВАНИЕ) - планове розміщення порід с.-г. тварин на території країни.

ПОРОДНІСТЬ ТВАРИН (ПОРОДНОСТЬ ЖИВОТНЫХ) - кровність; наявність у тварин типових для даної породи ознак. За ступенем породності тварин розділяють на чистопородних і помісних.

ПОРОКИ ШКІР (ПОРОКИ ШКУР) - дефекти шкіряної сировини, що знижують її товарну цінність. Розрізняють пороки прижиттєві, що утворилися внаслідок хвороби тварини або травми його шкірного покриву, і виробничі, викликані порушенням технології зняття, первинної обробки і консервування шкур.

ПОРОКИ, АНОМАЛІЇ РОЗВИТКУ (ПОРОКИ, АНОМАЛИИ РАЗВИТИЯ) - сукупність відхилень від нормальної будови організму, виникає в онтогенезі.

ПОСАДОВИЙ ОКЛАД (ДОЛЖНОСТНОЙ ОКЛАД) - встановлений штатним розкладом розмір місячної заробітної плати при погодинній системі оплати праці для робітників певних посад: керівників, інженерно-технічних працівників, агрономів, зооінженерів, службовців, працівників охорони, молодшого обслуговуючого персоналу і ін.

ПОСІВНА ПЛОЩА КОРМОВИХ КУЛЬТУР (ПОСЕВНАЯ ПЛОЩАДЬ КОРМОВЫХ КУЛЬТУР) - засіяні і зібрані площі кормових культур в господарстві, га.

ПОСЛІДОПРИБИРАЧ (ПОМЁТОУБОРЩИК) - механізм для прибирання посліду з кліткових батарей і послідних коробів.

ПОТЕНЦІЯ (ПОТЕНЦИЯ) - здатність самця до відтворення потомства.

ПОТОКОВА ЛІНІЯ (ПОТОЧНАЯ ЛИНИЯ) – комплекс обладнання, взаємопов'язаного і працюючого згідно заданому ритму в єдиному технологічному процесі. Робочі місця розміщені відповідно до послідовності операцій технологічного процесу.

ПОТОКОВЕ ВИРОБНИЦТВО (ПОТОЧНОЕ ПРОИЗВОДСТВО) - прогресивний метод організації виробництва, що характеризується розчленуванням виробничого циклу на окремі, відносно короткі операції, що виконуються на спеціально обладнаних, послідовно розташованих робочих місцях - потокових лініях.

ПОТОКОВО-ЦЕХОВА СИСТЕМА ВИРОБНИЦТВА У ТВАРИННИЦЬКИХ ГАЛУЗЯХ (ПОТОЧНО-ЦЕХОВАЯ СИСТЕМА ПРОИЗВОДСТВА В ЖИВОТНОВОДЧЕСКИХ ОТРАСЛЯХ) - прогресивна система організації виробництва продуктів тваринництва. При виробництві молока організують чотири цехи: підготовки корів до отелення; отелення; роздою і осіменіння; виробництва молока.

ПОТОКОВЕ ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА (ПОТОЧНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОИЗВОДСТВА) - спосіб організації виробництва, що забезпечує безперервність виробничого процесу, що підвищує продуктивність праці, знижує одноразові та експлуатаційні витрати.

ПОТОЧНИЙ РЕМОНТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ (ТЕКУЩИЙ РЕМОНТ ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ) - ремонт, при якому замінюють, виправляють або ремонтують неосновні частини окремих видів основних засобів з метою підтримки їх в робочому стані.

ПОЯРОК (ПОЯРОК) –вовна першої стрижки ягнят 4-5-місячного віку.

ПРАБАТЬКІВСЬКІ ФОРМИ (ПРАРОДИТЕЛЬСКИЕ ФОРМЫ) - лінії кросу, які схрещують для отримання гібридних батьківських і материнських прабатьківських форм.

ПРАВИЛКА(ПРАВИЛКА) - пристосування для сушки обезжирених шкурок мізрею назовні.

ПРАВО (ПРАВО) - можливість здійснювати що-небудь на підставі закону.

ПРАВО ВЛАСНОСТІ (ПРАВО СОБСТВЕННОСТИ) - сукупність юридичних норм, що закріплюють і зберігають приналежність будь-якого майна певним особам, колективам, а також передбачають обсяг і зміст прав власника щодо належного йому майна.

ПРЕДМЕТ ПРАЦІ (ПРЕДМЕТ ТРУДА) - все те, на що спрямована людська праця, на що вона впливає, видозмінюючи і пристосовуючи до задоволення особистих або суспільних потреб.

ПРЕМІКС (ПРЕМИКС) - суміш біологічно активних речовин (вітамінів, мікроелементів, антибіотиків, амінокислот та інших) з наповнювачами, використовуються в годуванні тварин.

ПРЕЦИПІТАТ (ПРЕЦИПИТАТ) - фосфорно-кальцієва підкормка, яка використовується в раціонах тварин для балунсування кальцію і фосфору.

ПРИБУТКОВИЙ ПОДАТОК (ПОДОХОДНИЙ НАЛОГ) - форма встановленого державою обов'язкового платежу, стягуючого з доходів фізичних осіб.

ПРИБУТОК С.-Г. ПІДПРИЄМСТВА (ПРИБЫЛЬ С.-Х. ПРЕДПРИЯТИЯ) - частина вартості продукції, яка визначається як різниця між грошовою виручкою від реалізації продукції і її собівартістю.

ПРИВ'ЯЗЬ (ПРИВЯЗЬ) - пристосування для фіксації тварин в приміщенні.

ПРИГОТУВАННЯ СИЛОСУ ТА СІНАЖУ (ПРИГОТОВЛЕНИЕ СИЛОСА И СЕНАЖА) - консервування кормів, які виготовляють з подрібнених рослин. Силос готують з свіжоскошених рослин, сінаж - з пров'ялених злакових і бобово-злакових сумішей трав.

ПРИДАТНІСТЬ ДО МАШИННОГО ДОЇННЯ (ПРИГОДНОСТЬ К МАШИННОМУ ДОЕНИЮ) - морфологічний і фізіологічний стан тварин, при якому вони повністю віддають молоко в доїльний апарат.

ПРИМІЩЕННЯ ТВАРИННИЦЬКІ (ПОМЕЩЕНИЯ ЖИВОТНОВОДЧЕСКИЕ) - будівлі і споруди для утримання тварин.

ПРИПЛІД (ПРИПЛОД) - потомство тварин.

ПРИПЛІД, ГНІЗДО (ПОМЁТ) - поросята, що народилися за один опорос свиноматки.

ПРИРІСТ ЖИВОЇ МАСИ (ПРИРОСТ ЖИВОЙ МАССЫ) - збільшення живої маси тварин за певний період часу.

ПРИРОДНІ ВЛАСТИВОСТІ (ПРИРОДНЫЕ СВОЙСТВА) – властивості корму, продукту як такі, не змінені технологічним впливом.

ПРИРОДНІ РЕСУРСИ (ПРИРОДНЫЕ, ЕСТЕСТВЕННЫЕ РЕСУРСЫ) - використовувані в народному господарстві елементи природи, що є частиною національного багатства. Вони включають земельні, лісові, тваринні ресурси, запаси корисних копалин, воду.

ПРОБАНД(ПРОБАНД) - оцінювана тварина.

ПРОБНИК (ПРОБНИК) - активний в статевих відносинах самець, операційним шляхом позбавлений здатності до запліднення самок. Пробники стимулюють фізіологічно повноцінні статеві функції у самок і сприяють точному виявленню у них ознак статевої охоти.

ПРОГНОЗ ПРОДУКТИВНОСТІ (ПРОГНОЗ ПРОДУКТИВНОСТИ) - припущення про кількість і якість продукції, яку можна отримати від тварини.

ПРОГНОЗУВАННЯ (ПРОГНОЗИРОВАНИЕ) - наукове передбачення розвитку явищ і процесів в кількісних і якісних показниках; розрізняють довгострокове, середньострокове і короткострокове прогнозування.

ПРОГРЕСИВНА ТЕХНОЛОГІЯ В ТВАРИННИЦТВІ (ПРОГРЕССИВНАЯ ТЕХНОЛОГИЯ В ЖИВОТНОВОДСТВЕ) - комплекс технологічних прийомів розведення, годування, утримання і використання тварин, що забезпечують їх високу продуктивність при низьких витратах праці, кормів і засобів.

ПРОДУКТ (ПРОДУКТ) - субстрат рослинного, тваринного, мікробіологічного, хімічного походження, що вживається для харчування людей, містить поживні речовини в засвоюваній формі і не сказується шкідливою дією на організм людини.

ПРОДУКТИВНА ЕНЕРГІЯ (ПРОДУКТИВНАЯ ЭНЕРГИЯ) - обмінна енергія, що використовується для синтезу продукції.

ПРОДУКТИВНІСТЬ С.-Г. ТВАРИН (ПРОДУКТИВНОСТЬ С.-Х. ЖИВОТНЫХ) - кількість продукції бажаної якості, отриманої від однієї тварини за певний період, зазвичай за рік: надій на середньорічну корову; яйценоккість дорослої птиці; настриг вовни в перерахунку на миту вовну на дорослу вівцю; середньодобовий приріст живої маси молодняка і худоби на відгодівлі; вихід телят на 100 корів; вихід поросят на основну свиноматку; вихід ягнят на 100 вівцематок і ярок старше року.

ПРОЕКТ (ПРОЕКТ) - комплект технічної документації, розроблений для будівництва об'єктів.

ПРОЛОНГАЦІЯ (ПРОЛОНГАЦИЯ) - подовження терміну дії чого-небудь.

ПРОМЕНЕВІ УРАЖЕННЯ, РАДІАЦІЙНІ ПОШКОДЖЕННЯ (ЛУЧЕВЫЕ ПОРАЖЕНИЯ, РАДИАЦИОННЫЕ ПОВРЕЖДЕНИЯ) - патологічні зміни тканин, органів і систем організму після впливу іонізуючих випромінювань.

ПРОМИСЛОВЕ СХРЕЩУВАННЯ (ПРОМЫШЛЕННОЕ СКРЕЩИВАНИЕ) - схрещування тварин двох і більше порід або ліній для отримання використовуваних помісних тварин .

ПРОМИСЛОВЕ ТВАРИННИЦТВО (ПРОМЫШЛЕННОЕ ЖИВОТНОВОДСТВО) - одна з форм організації високоінтенсивного тваринництва, що характеризується високим ступенем механізації, електрифікації, автоматизації та спеціалізації основних технологічних процесів виробництва, а також концентрацією виробництва на відносно обмеженій території при однотипному утриманні тварин.

ПРОМІРИ ТВАРИН (ПРОМЕРЫ ЖИВОТНЫХ) - результат вимірювання окремих частин тіла, тобто статей, тварин.

ПРООКИСЛЮВАЛЬНІ ВЛАСТИВОСТІ (ПРООКИСЛИТЕЛЬНЫЕ СВОЙСТВА) - здатність корму, продукту при додаванні до іншого корму, продукту прискорювати його окисне руйнування киснем повітря.

ПРОСТЕ ВІДТВОРЕННЯ СТАДА (ПРОСТОЕ ВОСПРОИЗВОДСТВО СТАДА) - коли чисельність поголів'я до кінця року залишається без змін, а вирощувана худоба заповнює вибутих .

ПРОСТРАЦІЯ (ПРОСТРАЦИЯ) - знемога, повний занепад сил.

ПРОТЕЇНИ (ПРОТЕИНЫ) - білки, що складаються тільки із залишків амінокислот; часто термін "протеїн" вживають як синонім білка.

ПРОТЕЇНОВЕ ХАРЧУВАННЯ ТВАРИН (ПРОТЕИНОВОЕ ПИТАНИЕ ЖИВОТНЫХ) - заповнення в організмі запасів протеїну, витраченого на підтримку фізіологічних процесів, утворення нових тканин і продукції.

ПРОТИЕПІЗООТИЧНІ ЗАХОДИ НА ТВАРИННИЦЬКИХ КОМПЛЕКСАХ (ПРОТИВОЭПИЗООТИЧЕСКИЕ МЕРОПРИЯТИЯ НА ЖИВОТНОВОДЧЕСКИХ КОМПЛЕКСАХ) - система профілактичних, лікувальних та організаційних заходів, спрямованих на попередження та ліквідацію хвороб тварин.

ПРОФІЛАКТИКА (ПРОФИЛАКТИКА) - заходи, спрямовані на попередження виникнення і розповсюдження хвороб тварин.

ПРОФІЛАКТОРІЙ, ТЕЛЯТНИК-ПРОФІЛАКТОРІЙ (ПРОФИЛАКТОРИЙ, ТЕЛЯТНИК-ПРОФИЛАКТОРИЙ) - приміщення, де утримують телят перші 20 днів життя в індивідуальних клітках або групових по 2 - 3 теляти.

ПРУЖНІСТЬ ВОВНИ (УПРУГОСТЬ ШЕРСТИ) - властивість волокон повністю або частково відновлювати свою первинну форму і розмір після припинення дії сили.

ПРЯМІ ВИТРАТИ (ПРЯМЫЕ ЗАТРАТЫ) - витрати, безпосередньо пов'язані з виробництвом даного виду продукції: насіння, корми, заробітна плата, пально-мастильні матеріали, добрива, амортизаційні відрахування, витрати на поточний ремонт, техогляд і т.д.

ПРЯМІ ВИТРАТИ ПРАЦІ НА ТВАРИННИЦЬКИХ КОМПЛЕКСАХ (ПРЯМЫЕ ЗАТРАТЫ ТРУДА НА ЖИВОТНОВОДЧЕСКИХ КОМПЛЕКСАХ) - витрати праці робітників, безпосередньо зайнятих на обслуговування тварин.

ПСИХРОМЕТР (ПСИХРОМЕТР) - прилад для визначення гідрометричних показників повітря.

ПТАХІВНИЦТВО (ПТИЦЕВОДСТВО) - галузь сільського господарства, що займається розведенням, годівлею, утриманням і користуванням різних видів і порід с.-г. птиці з метою виробництва яєць, м'яса, пера і пуху.

ПТАХОКОМБІНАТ (ПТИЦЕКОМБІНАТ) - комплексне промислове підприємство з переробки птиці з використанням продуктів забою для виробництва харчових і кормових продуктів.

ПТАХОФАБРИКА (ПТИЦЕФАБРИКА) - підприємство вузькоспеціалізованого промислового типу, головним завданням і особливістю якого є планомірне виробництво птахівничої продукції на основі науково розробленої потокової технології з механізацією і автоматизацією виробничих процесів, використанням інтенсивних систем утримання: кліткової або підлогово безвигульної і повноцінної годівлі птиці

ПТАШНИК (ПТИЧНИК) - виробнича будівля для утримання с.-г. птиці.

ПУЛЬС (ПУЛЬС) – поштовхоподібне ритмічне коливання стінок кровоносних судин, що виникає в результаті діяльності серця.

ПУНКТ ШТУЧНОГО ОСІМЕНІННЯ (ПУНКТ ИСКУССТВЕННОГО ОСЕМЕНЕНИЯ) - приміщення з манежем, лабораторією і підсобними будівлями для зберігання, оцінки якості, підготовки сперми і запліднення самок .

ПУПОВИНА (ПУПОВИНА) - шнуроподібне утворення, що складається з пупкових артерій, вен, сечового протоку і залишків жовткового пухирця.

ПУТО (ПУТО) - нижня частина кінцівки коня; перша фаланга пальців.

ПУХ (ПУХ) – підшерсток, найбільш тонкий, не має серцевини, сильно покручені волокна овечої вовни. Шар пір'яного покриву з коротких м'яких пір'їнок без стрижня.

Р

РАДІАТОР (РАДИАТОР) - нагрівальний прилад системи опалення.

РАДІОТЕРАПІЯ (РАДИОТЕРАПИЯ) - терапія випромінюваннями радіоактивних речовин : радію, кобальту, цезію та ін.

РАНДОМІЗАЦІЯ (РАНДОМИЗАЦИЯ) - випадковий порядок відбору значень факторів при проведенні експериментів.

РАНЖИРОВАНА ВИБОРКА (РАНЖИРОВАННАЯ ВЫБОРКА) - розташування елементів вибірки в зростаючому або спадаючому порядку.

РАНЖИРУВАННЯ ФАКТОРІВ (РАНЖИРОВАНИЕ ФАКТОРОВ) - розташування факторів у порядку спадання їх впливу на параметр оптимізації.

РАХІТ (РАХИТ) - хронічна хвороба молодняка, що виникає при порушенні фосфорно-кальцієвого обміну і нестачі в організмі вітаміну Д; проявляється неправильним розвитком кісткової тканини, деформацією кісток, викривленням хребта.

РАЦІОН (РАЦИОН) - добовий набір кормів, що забезпечує потребу тварин в поживних, мінеральних і біологічно активних речовинах залежно від їх продуктивності і фізіологічного стану .

РАЦІОН ЗБАЛАНСОВАНИЙ (РАЦИОН СБАЛАНСИРОВАННИЙ) - раціон за структурою і всіма показниками поживності відповідає нормам годівлі тварин певного виду або вікової групи.

РАЦІОНАЛЬНІ РОЗМІРИ С.-Г. ПІДПРИЄМСТВ (РАЦИОНАЛЬНЫЕ РАЗМЕРЫ С.-Х. ПРЕДПРИЯТИЙ) - для степових районів України рекомендуються такі: зернові в біологічно активних речовинах - 12, буряково-насінницькі - 4, овочеві - 51 тис. га ріллі, садово-виноградські - 1,5 тис. га насаджень ; зерно-скотарські - 7 тис. га, буряко-скотарсько-зернові - 5 тис. га с.-г. угідь; молочні господарства - до 2000 корів; з виробництва яловичини - 5 тис. відгодівельного поголів'я; нетелі - 3 тис. голів; свинарські - 108 тис. голів свиней; вівчарські - 5 тис. маток; птахівницькі з виробництва яєць - 400 тис. курей-несучок; бройлерні - 3 млн бройлерів, качині - 1 млн каченят; індичі і гусячі - по 500 тис. індичат або гусенят в рік.

РЕАКТИВНІСТЬ ОРГАНІЗМУ (РЕАКТИВНОСТЬ ОРГАНИЗМА) - властивість організму відповідати на подразнення зовнішнього середовища зміною функцій життєдіяльності, що забезпечує його адаптацію.

РЕАЛІЗАЦІЯ С.-Г. ПРОДУКЦІЇ (РЕАЛИЗАЦИЯ С.-Х. ПРОДУКЦИИ) - продаж товарної продукції державі, кооперативній торгівлі, на колгоспному ринку, працівникам своїх підприємств, по договірним постачанням, на експорт.

РЕАЛЬНА ЗАРОБІТНА ПЛАТА (РЕАЛЬНАЯ ЗАРАБОТНАЯ ПЛАТА) - кількість предметів споживання і послуг, які працівник може придбати на свої грошові доходи, отримані в формі оплати праці.

РЕАЛЬНІ ДОХОДИ (РЕАЛЬНЫЕ ДОХОДЫ) - показник рівня життя населення, що виражає кількість матеріальних і духовних благ і послуг, які може придбати людина за рахунок своїх доходів.

РЕГЕНЕРАЦІЯ (РЕГЕНЕРАЦИЯ) - відновлення організмом втрачених або пошкоджених тканин і органів.

РЕГІОН (РЕГИОН) - значна частина землі країни з однорідними природними умовами, характерною спрямованістю розвитку продуктивних сил на основі поєднання комплексу природних ресурсів з відповідною складеною і перспективною матеріально-технічною базою, виробничою і соціальною інфраструктурою.

РЕГЛАМЕНТУЮЧІ ВЛАСТИВОСТІ (РЕГЛАМЕНТИРУЕМЫЕ СВОЙСТВА) - перелік властивостей, що підлягають обов'язковому обліку.

РЕГРЕСІЙНИЙ АНАЛІЗ (РЕГРЕССИОННЫЙ АНАЛИЗ) - статистичний метод перевірки гіпотез.

РЕГРЕСІЯ (РЕГРЕССИЯ) - ступінь зміни однієї ознаки в залежності від зміни на певну величину іншої. У розведенні і селекції с.-г. тварин регресію часто використовують для оцінки взаємозв'язку між батьками і нащадками.

РЕГУЛЯРНИЙ (РЕГУЛЯРНЫЙ) – який відбувається правильно і рівномірно.

РЕДУКЦІЯ (РЕДУКЦИЯ) - 1) зменшення числа хромосом удвічі в процесі мейозу; 2) розщеплення алелів гена; 3) в біологічному сенсі - зменшення розмірів органів, а також повна або часткова втрата властивої їм функції в ході індивідуального або історичного розвитку організмів.

РЕЖИМ ЕКОНОМІЇ (РЕЖИМ ЭКОНОМИИ) - раціональне і ефективне використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, усунення зайвих витрат і втрат.

РЕЖИМ РОБОТИ ТВАРИННИЦЬКОГО КОМПЛЕКСУ, ЦЕХУ (РЕЖИМ РАБОТЫ ЖИВОТНОВОДЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА, ЦЕХА) - встановлений порядок і тривалість виробничої діяльності комплексу або цеху в часі.

РЕЖИМ СВІТЛОВИЙ (РЕЖИМ СВЕТОВОЙ) - регулювання освітлення при вирощуванні молодняку, утриманні дорослих тварин і птиці різних напрямків і рівня продуктивності.

РЕЗЕКЦІЯ (РЕЗЕКЦИЯ) - відсікання частини органу.

РЕЗЕРВНИЙ ФОНД (РЕЗЕРВНЫЙ ФОНД) - матеріально-грошові ресурси, що утворюються в плановому порядку для забезпечення безперервності процесу розширеного відтворення.

РЕЗИСТЕНТНІСТЬ (РЕЗИСТЕНТНОСТЬ) - стійкість організму до дії фізичних, хімічних і біологічних агентів, викликаючих патологічний стан.

РЕЗОНАНС (РЕЗОНАНС) - відгомін, явище коливального процесу при збігу частоти зовнішнього впливу з однією з частот власних коливань динамічної системи.

РЕЗУС-ФАКТОР (РЕЗУС-ФАКТОР) - антиген, що міститься в еритроцитах людини і мавп макака-резус.

РЕКОНСТРУКЦІЯ ТВАРИННИЦЬКИХ КОМПЛЕКСІВ (РЕКОНСТРУКЦИЯ ЖИВОТНОВОДЧЕСКИХ КОМПЛЕКСОВ) - здійснюване за єдиним проектом повне або часткове переобладнання і перевлаштування комплексів без будівництва нових тваринницьких будівель, але з будівництвом при необхідності нових і розширенням існуючих об'єктів допоміжного призначення.

РЕКОРДИСТКА (РЕКОРДИСТКА) - тварина з високим рівнем продуктивності.

РЕКТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ (РЕКТАЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ) - діагностичне дослідження через пряму кишку з метою виявлення уражень внутрішніх органів і визначення вагітності.

РЕКТОСКОПІЯ (РЕКТОСКОПИЯ) - метод огляду слизової оболонки прямої кишки за допомогою спеціальних приладів.

РЕЛАКСАЦІЯ (РЕЛАКСАЦИЯ) - поступове ослаблення якого-небудь стану тіла після припинення дії факторів, що викликали цей стан.

РЕМІСІЯ (РЕМИССИЯ) - ослаблення хворобливих проявів, зниження підвищеної температури тіла та інші ознаки.

РЕМОНТ СТАДА (РЕМОНТ СТАДА) - систематична заміна вибракуваних тварин молодими і більш продуктивними.

РЕМОНТНИЙ МОЛОДНЯК (РЕМОНТНЫЙ МОЛОДНЯК) – тварини , призначені для заміни вибракуваних зі стада.

РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ (РЕНТАБЕЛЬНОСТЬ) - узагальнюючий показник економічної ефективності господарської діяльності підприємства; вимірюється відношенням прибутку від реалізації продукції до її собівартості.

РЕПЛІКА (РЕПЛИКА) - коротке заперечення, зауваження.

РЕПРЕЗЕНТАТИВНА ВИБІРКА (РЕПРЕЗЕНТАТИВНАЯ ВЫБОРКА) - вибірка, досить добре представляюча досліджуваний фактор.

РЕФЛЕКС (РЕФЛЕКС) - відповідна реакція організму на роздратування рецепторів, здійснювана шляхом передачі імпульсів через центральну нервову систему.

РЕЦЕПТОРИ (РЕЦЕПТОРЫ) - макромолекули структури клітинної поверхні, за допомогою яких клітини вивчають антигени.

РЕЦЕСИВНА ОЗНАКА (РЕЦЕССИВНЫЙ ПРИЗНАК) - ознака, що обумовлена рецесивним геном.

РЕЦЕСИВНИЙ ГЕН (РЕЦЕССИВНЫЙ ГЕН) - ген, дія якого в гетерозиготному стані послаблюється при неповному домінуванні під впливом домінантного алеля.

РЕЦЕСИВНІСТЬ (РЕЦЕССИВНОСТЬ) - відсутність прояву однієї з алелей в гетерозиготі.

РЕЦИПРОКНЕ СХРЕЩУВАННЯ (РЕЦИПРОКНОЕ СКРЕЩИВАНІЕ)

- схрещування, при якому кожному схрещувану лінію або породу один раз використовують як материнську, а другий - як батьківську форму.

РЕЦІПІЄНТ (РЕЦИПИЕНТ) - тварина, якій трансплантують, тобто пересаджують, в матку ембріон для подальшого розвитку.

РЕШТАК (РЕШТАК) – невелике коритце для дачі тваринам солі або концентрованих кормів.

РИБ'ЯЧЕ БОРОШНО (РЫБНАЯ МУКА) - кормовий продукт, що виробляється в процесі сушіння і розмелювання риби, а також відходів її переробки. Включають в раціон свиней, птиці, молодняка великої рогатої худоби.

РИБОСОМА (РИБОСОМА) - клітинна органела цитоплазми, в якій синтезується білок.

РИНІТ (РИНИТ) - хронічне інфекційне захворювання свиней, що вражає головним чином порожнину носа, внаслідок чого він викривляється.

РИСАКИ (РЫСАКИ) - порода легко запряжних коней, здатних до тривалого руху жвавою рисою.

РИТМ НЕСУЧОСТІ (РИТМ ЯЙЦЕНОСКОСТИ) - частота повторень серій несучості.

РИТМІЧНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА (РИТМИЧНОСТЬ ПРОИЗВОДСТВА) - ступінь рівномірності випуску продукції протягом року, місяця, доби, зміни. Забезпечує більш повне використання трудових ресурсів, виробничих фондів.

РІВЕНЬ ВИКОРИСТАННЯ РІЛЛІ ПІД КОРМОВІ КУЛЬТУРИ (УРОВЕНЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПАШНИ ПОД КОРМОВЫЕ КУЛЬТУРЫ) – відсоткове відношення посівної площі кормових культур до загальної посівної площі.

РІВЕНЬ ДИСПЕТЧЕРИЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ (УРОВЕНЬ ДИСПЕТЧЕРИЗАЦИИ УПРАВЛЕНИЯ) - відсоткове відношення створених

диспетчерських пунктів до наявної кількості виробничих одиниць: ділянок, бригад, ферм, ланок, загонів, агрегатів.

РІВЕНЬ ЖИТТЯ (УРОВЕНЬ ЖИЗНИ) - сукупність умов праці, побуту, дозвілля, тобто життя населення країни, відповідних досягнутому рівню її економічного розвитку.

РІВЕНЬ ЗАБЕСПЕЧЕНОСТІ РОБОЧОЮ СИЛОЮ (УРОВЕНЬ ОБЕСПЕЧЕННОСТИ РАБОЧЕЙ СИЛОЙ) - показники в розрахунку на одного працездатного працівника: розмір площі с.-г. угідь, посівної площі; розмір площі інтенсивних культур; кількість умовного поголів'я худоби.

РІВЕНЬ ІНТЕНСИВНОСТІ ТВАРИННИЦТВА (УРОВЕНЬ ІНТЕНСИВНОСТИ ЖИВОТНОВОДСТВА) - показник виходу продукції на умовну голову худоби; відношення суми вартості основних фондів тваринництва без амортизації і вартості худоби до умовного поголів'я тварин і до умовних гектарів кормової площі.

РІВЕНЬ КОНЦЕНТРАЦІЇ (УРОВЕНЬ КОНЦЕНТРАЦИИ) - показник, який визначають за обсягом виробленої продукції, вартості основних фондів підприємства, чисельності його працівників: до 300 осіб - дрібні, 300 - 400 - середні, з вище 600 - великі підприємства.

РІВЕНЬ МЕХАНІЗАЦІЇ ОКРЕМИХ РОБІТ В ТВАРИННИЦТВІ (УРОВЕНЬ МЕХАНИЗАЦИИ ОТДЕЛЬНЫХ РАБОТ В ЖИВОТНОВОДСТВЕ) – відсоткове відношення кількості голів окоту, що міститься в механізованих приміщеннях, до загального поголів'я худоби в господарстві.

РІВЕНЬ ОСВОЄННЯ ПРОЕКТНОЇ ПОТУЖНОСТІ (УРОВЕНЬ ОСВОЕНИЯ ПРОЕКТНОЙ МОЩНОСТИ) - відношення фактичного стійкого випуску продукції за добу, місяць, рік до відповідної проектної потужності.

РІВЕНЬ ПРИБУТКУ (УРОВЕНЬ ПРИБЫЛИ) - відношення прибутку до суми вартості основних фондів і оборотних коштів, виражене у відсотках.

РІВЕНЬ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ (УРОВЕНЬ РЕНТАБЕЛЬНОСТИ) - відношення прибутку від реалізованої продукції до її собівартості, виражене у відсотках.

РІВЕНЬ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА (УРОВЕНЬ СПЕЦИАЛИЗАЦИИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА) - показник, що відображає процес поглиблення поділу праці; визначають його за питомою вагою основних галузей в структурі товарної продукції, який для розвинутої галузі становить 15 - 25%, для ведучої - понад 25%; при низькому рівні - 25 - 35, при поглибленому - 40 - 50, високому - більше 51, а сукупність провідних галузей - понад 80%. У багатогалузевих господарствах товарна продукція будь-якої галузі в її структурі не перевищує 24%.

РІВЕНЬ ЧИСТОПОРІДНОСТІ ХУДОБИ (УРОВЕНЬ ЧИСТОПОРІДНОСТИ СКОТА) - відсоткове відношення суми чистопородних і IV покоління маток до загального їх поголів'я в господарстві.

РІВЕНЬ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ (УРОВЕНЬ КАЧЕСТВА ПРОДУКЦИИ) - зіставлення значень конкретних показників якості продукції з відповідними показниками стандарту.

РІВЕНЬ, НОРМА РОЗШИРЕНОГО ВІДТВОРЕННЯ (УРОВЕНЬ, НОРМА РАСШИРЕННОГО ВОСПРОИЗВОДСТВА) - відношення фонду накопичення до середньорічної вартості основних фондів і оборотних коштів.

РІВНЯННЯ (УРАВНЕНИЕ) - рівність, в якому одне або декілька чисел вважаються невідомими.

РІЗНОТРАВ'Я (РАЗНОТРАВИЕ) - дикорослі трави різноподібних ботанічних сімейств.

РІСТ (РОСТ) - кількісні зміни організму, що виражаються в збільшенні маси, об'єму тіла за рахунок накопичення активних білкових речовин.

РІЧНА ПОТРЕБА У ВОДІ (ГОДОВАЯ ПОТРЕБНОСТЬ В ВОДЕ) - загальний обсяг витрат води на одного сільського жителя без витрати на суспільне тваринництво має становити 185 л. на добу, в т.ч. на господарсько-

питні потреби 55 л., полив присадибних ділянок - 60, полив зелених насаджень, вулиць, проїздів - 10, потреби особистої худоби - 35, невраховані потреби - 25 л.

РОБОЧА СИЛА (РАБОЧАЯ СИЛА) - здатність людини до праці, сукупність її фізичних і духовних сил, які використовуються нею у процесі виробництва життєвих благ.

РОБОЧИЙ ДЕНЬ (РАБОЧИЙ ДЕНЬ) - встановлена законодавством тривалість роботи в добу, яка визначається кількістю годин: при 6-денному робочому тижні - 7 годин, а в суботу - 6 годин; при 5-денному - 8 годин 12 хвилин.

РОБОЧИЙ ПЛАН (РАБОЧИЙ ПЛАН) - програма робіт виробничих одиниць і підприємства на окремий с.-г. період.

РОДИ , ПОЛОГИ (РОДЫ) - процес виведення з організму матері зрілого живого плода з виходом плодових оболонок, тобто посліду, і плодових вод.

РОДИЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ, ЦЕХ (РОДИЛЬНОЕ ОТДЕЛЕНИЕ, ЦЕХ) - тваринницька будівля або його частина, де відбувається отелення корів.

РОДИНА (СЕМЕЙСТВО) - група високопродуктивних племінних тварин, головним чином маток, що походять від видатної родоначальниці і схожих з нею по конституції і продуктивності особин; родини є структурною одиницею стада і породи.

РОДИНА ГЕНЕАЛОГІЧНА (СЕМЕЙСТВО ГЕНЕАЛОГИЧЕСКОЕ) - група жіночих особин декількох поколінь, що має загальну родоначальницю, що характеризуються певною схожістю в екстер'єрі та продуктивності.

РОДИННА СЕЛЕКЦІЯ (СЕМЕЙНАЯ СЕЛЕКЦИЯ) - відбір тварин, при якому в якості селекційного критерію служить середнє значення ознаки в сім'ї.

РОДОВІД (РОДОСЛОВНАЯ) - схематично написані за певною формою відомості про предків досліджуваної тварини протягом декількох поколінь.

Служить основним джерелом інформації про племінну цінність тварини на основі аналізу показників предків.

РОДОПОМІЧ (РОДОВСПОМОЖЕНИЕ) - невідкладна акушерська допомога тварині при патологічних пологах.

РОДЮЧІСТЬ ГРУНТУ (ПЛОДОРОДИЕ ПОЧВЫ) - здатність ґрунту забезпечувати виробництво продукції; розрізняють природну і економічну родючість ґрунту.

РОЗА ВІТРІВ (РОЗА ВЕТРОВ) - графічне зображення підкореності вітрів різних напрямків в даній місцевості.

РОЗВЕДЕННЯ С.-Г. ТВАРИН (РАЗВЕДЕНИЕ С.-Х.ЖИВОТНЫХ) - система заходів по відтворенню та якісному поліпшенню існуючих і створенню нових, більш продуктивних, економічно вигідних порід і типів тварин, придатних для сучасної технології промислового і племінного тваринництва.

РОЗВИТОК (РАЗВИТИЕ) - якісні зміни вмісту клітин і органотворчих процесів, які відбуваються в організмі від зиготи до дорослого стану.

РОЗДІЙ КОРІВ (РАЗДОЙ КОРОВ) - комплекс заходів, направлених на збільшення виробництва молока: своєчасний запуск, правильна годівля перед отеленням і після отелення, доїння і т.д.

РОЗКОЛ (РАСКОЛ) - огороження; пристосування, що застосовується при відділенні дитинчат від матері, угрупованні тварин.

РОЗМІР (РАЗМЕР) - фізична величина, кількісний вміст конкретного предмета: довжина, ширина, висота, площа, об'єм, діаметр, що визначаються виміром.

РОЗМІР ГАЛУЗЕЙ РОСЛИННИЦТВА (РАЗМЕР ОТРАСЛЕЙ РАСТЕНИЕВОДСТВА) - характеризується розміром валової продукції або посівних площ.

РОЗМІР ТВАРИННИЦЬКИХ БРИГАД (РАЗМЕР ЖИВОТНОВОДЧЕСКИХ БРИГАД) - кількість працівників, необхідних для

обслуговування тваринницької ферми або виконання певних технологічних процесів в тваринництві.

РОЗМІР ТВАРИНИЦЬКИХ КОМПЛЕКСІВ (РАЗМЕР ЖИВОТНОВОДЧЕСКИХ КОМПЛЕКСОВ) - кількість корів або кількість скотомісць - для молочних ферм і комплексів; кількість скотомісць - для комплексів і ферм по виробництву яловичини і по вирощуванню ремонтного молодняку або нетелей; кількість основних свиноматок, наявних на початок року, - для репродукторних свинарських ферм; кількість основних свиноматок, кількість голів на вирощуванні та відгодівлі свиней - для ферм і комплексів з виробництва свинини з закінченим технологічним циклом.

РОЗМІЩЕННЯ ТВАРИНИЦЬКИХ КОМПЛЕКСІВ (РАЗМЕЩЕНИЕ ЖИВОТНОВОДЧЕСКИХ КОМПЛЕКСОВ) - вибір району, пункту та майданчика для будівництва.

РОЗПОДІЛ НАКЛАДНИХ ВИТРАТ ПО ГАЛУЗЕВИХ ОБ'ЄКТАХ КАЛЬКУЛЯЦІЇ (РАСПРЕДЕЛЕНИЕ НАКЛАДНЫХ РАСХОДОВ ПО ОТРАСЛЯМ И ОБЪЕКТАМ КАЛЬКУЛЯЦИИ) - здійснюють пропорційно сумі витрат по прямій оплаті праці, тобто заробітної плати з нарахуваннями, амортизаційних відрахувань по використанню основних засобів і витрат на поточний ремонт с.-г. техніки.

РОЗРАХУНКОВА ДИСЦИПЛІНА (ПЛАТЁЖНАЯ ДИСЦИПЛИНА) - обов'язок юридичних і фізичних осіб здійснювати платежі в точно встановлені терміни і в повному обсязі; до порушників застосовуються санкції.

РОЗРИВНА ДОВЖИНА ВОВНИ (РАЗРЫВНАЯ ДЛИНА ШЕРСТИ) - умовна довжина волокон, при якій вони, будучи вільно підвішеними за один кінець, розриваються під дією власної ваги.

РОЗРІДЖУВАЧІ СПЕРМИ (РАЗБАВИТЕЛИ СПЕРМЫ) - синтетичні середовища, використовувані для розведення сперми самців при штучному заплідненні самок.

РОЗРІЗ БУДІВЛІ (РАЗРЕЗ ЗДАНИЯ) - графічне зображення будівлі, умовно розсіченого вертикальною площиною.

РОЗРУБ ТУШІ (РАЗРУБ ТУШИ) - поділ туші тварини на частини відповідно до їх сортової цінності .

РОЗСТРОЧКА (РАССРОЧКА) - розподілення платежу на кілька термінів.

РОЗЦІНКА ЗА ОДИНИЦЮ ПРОДУКЦІЇ (РАСЦЕНКА ЗА ЕДИНИЦУ ПРОДУКЦИИ) - заздалегідь визначений у виробничому завданні розмір оплати праці працівника або колективу за одиницю продукції.

РОЗШИРЕНЕ ВІДТВОРЕННЯ (РАСШИРЕННОЕ ВОСПРОИЗВОДСТВО) - вирощуваний за рік ремонтний молодняк не тільки заповнює спад, але забезпечує постійне збільшення чисельності поголів'я.

РОЗШИРЕННЯ ТВАРИННИЦЬКИХ КОМПЛЕКСІВ (РАСШИРЕНИЕ ЖИВОТНОВОДЧЕСКИХ КОМПЛЕКСОВ) - будівництво другої і подальших черг діючого комплексу, здійснюване за новим проектом.

РОЗЩЕПЛЕННЯ (РАСЩЕПЛЕНИЕ) - поява вихідних батьківських ознак і їх комбінацій у потомства другого і наступних поколінь при статевому розмноженні.

РОСЛИННИЦТВО (РАСТЕНИЕВОДСТВО) - група галузей сільського господарства, що займаються виробництвом рослинних продуктів харчування для населення, кормів для тваринництва і сировини для харчової і легкої промисловості.

РОСЛИННІ КОРМИ (РАСТИТЕЛЬНЫЕ КОРМА) - корми, продукти рослинного походження.

РОСТОСТИМУЛЮЮЧА АКТИВНІСТЬ (РОСТОСТИМУЛИРУЮЩАЯ АКТИВНОСТЬ) - властивість корму, продукту посилювати процеси розмноження клітин в організмі.

РОТАЦІЯ ПІВНІВ (РОТАЦИЯ ПЕТУХОВ) - перевірка великої кількості птахів по племінним якостям протягом племінного сезону, заснована на періодичній зміні півнів в спарюванні з постійною групою

курей. Півня містять в гнізді з курми два тижні, потім замінюють іншим у відповідності з планом спарювання.

РОТОВА ПОРОЖНИНА (РОТОВАЯ ПОЛОСТЬ) - початок травного тракту; спереду обмежена губами, з боків - щоками.

РУНО (РУНО) - вовна, знята при стрижці овець у вигляді єдиного пласта.

РЯДИ ПРЕДКІВ (РЯДЫ ПРЕДКОВ) - групи тварин, розташовані за поколіннями в родоводі племінних тварин : батьки - перший ряд, діди і бабки – другий , прадіди і прабабки -третий і т. д.

С

САКМАН (САКМАН) - група підсисних вівцематок з ягнятами.

САМОВИДОЮВАННЯ (САМОВЫДАИВАНИЕ) – порок : висмоктування коровою молока зі свого або чужого вимені.

САМОЗІГРІВ КОРМУ (САМОСОГРЕВАНИЕ КОРМА) - підвищення температури у вологому кормі, що викликається життєдіяльністю мікроорганізмів.

САМООКУПНІСТЬ (САМООКУПАЕМОСТЬ) - покриття всіх витрат у виробництві та господарських витрат за рахунок власних доходів від реалізації виробленої продукції та наданих іншим підприємствам і організаціям послуг.

САМОФІНАНСУВАННЯ (САМОФИНАНСИРОВАНИЕ) - фінансування простого і розширеного, крім нового будівництва, відтворення підприємства за рахунок власних доходів від реалізації продукції.

САНАЦІЯ (САНАЦИЯ) - знезараження середовища приміщень заражених збудниками інфекційних та інвазійних хвороб.

САНІТАРНО-ГІГІЄНІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ (САНИТАРНО-ГИГИЕНИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ) - дослідження повітря, ґрунту, води, кормів з метою виявлення мікроорганізмів або токсичних речовин.

САНІТАРНО-ЗАХИСНІ ЗОНИ (САНИТАРНО-ЗАЩИТНЫЕ ЗОНЫ) - розриви між виробничими будівлями і житловими будівлями.

САНКЦІЇ ЕКОНОМІЧНІ (САНКЦИИ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ) - заходи примусового впливу, що застосовуються до підприємств, що допускають порушення у фінансово-господарській діяльності, що завдають шкоди своїм партнерам або державі.

САПРОПЕЛЬ (САПРОПЕЛЬ) - мул біологічних ставків, який використовується як добриво.

СВЕРБІЖ СВЕРБЛЯЧКА (ЗУД) - лоскотіння роздратування шкіри, що викликає потребу чухати цю ділянку.

СВИНАРНИКИ (СВИНАРНИКИ) - виробнича с.-г. споруда для вирощування, утримання та відгодівлі свиней.

СВИНАРСТВО (СВИНОВОДСТВО) - галузь тваринництва, яка розводить та вирощує свиней з метою отримання м'яса, сала, щетинок і шкіри.

СВИНИНА (СВИНИНА) - м'ясо свиней як харчовий продукт.

СВИЩ (МОЛОЧНЫЙ СВИЩ МОЛОЧНИЙ) – незагойний вузький патологічний канал, що сполучає порожнини молочної цистерни або соскового каналу з поверхнею соска вимені.

“СВІЖАКИ” (“СВЕЖАКИ”) - вид відходів інкубації : яйця незапліднені і з загиблими ембріонами в період зберігання або в перший день інкубації.

СВІЖІ ПРОДУКТИ (СВЕЖИЕ ПРОДУКТЫ) - неконсервовані і незіпсовані продукти: м'ясо, риба, молоко та ін.

СЕЗОННІ РОБІТНИКИ (СЕЗОННЫЕ РАБОЧИЕ) - що надійшли на період сезонних робіт на термін в залежності від характеру і тривалості цих робіт, але не більше ніж на 6 місяців.

СЕЗОННІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ (СЕЗОННОСТЬ ПРОИЗВОДСТВА ПРОДУКЦИИ) - внутрішньорічна нерівномірність виробництва продукції, що виражається у збільшенні, зменшенні або повному припиненні виробництва в окремі сезони року.

СЕЛЕКЦІЙНА ДЕПРЕСІЯ (СЕЛЕКЦИОННАЯ ДЕПРЕССИЯ) - зниження життєздатності, плодючості та інших життєво важливих властивостей, хоча піддаваємi відбору ознаки посилюються.

СЕЛЕКЦІЙНА МЕЖА (СЕЛЕКЦИОННАЯ ГРАНИЦА) - мінімальні фенотипові вимоги розвитку селекціонуємих ознак, тобто нижній рівень відбору.

СЕЛЕКЦІЙНЕ ГНІЗДО (СЕЛЕКЦИОННОЕ ГНЕЗДО) - група птиці, підібрана для спарювання, що складається з одного самця і певної кількості самок.

СЕЛЕКЦІЙНЕ ПЛАТО (СЕЛЕКЦИОННОЕ ПЛАТО) - припинення дії відбору внаслідок тривалої неперервної селекції всередині популяції.

СЕЛЕКЦІЙНЕ ЯДРО (СЕЛЕКЦИОННОЕ ЯДРО) - частина стада, в яку відібрані тварини, що відповідають встановленим вимогам по екстер'єру і продуктивності.

СЕЛЕКЦІЙНИЙ ДИФЕРЕНЦІАЛ (СЕЛЕКЦИОННЫЙ ДИФФЕРЕНЦИАЛ) - різниця між середнім показником ознаки секційної групи і величиною середнього показника цієї ознаки всього стада.

СЕЛЕКЦІЙНИЙ ЕФЕКТ, ПРОГРЕС (СЕЛЕКЦИОННЫЙ ЭФФЕКТ, ПРОГРЕСС) - величина переваги ознаки нащадків від відібраних в племінне ядро батьків в порівнянні з показниками по стаду. Визначається ступінню успадкованості ознаки (h^2) селекційним диференціалом (S) і виражається формулою $R = h^2 S$.

СЕЛЕКЦІЙНИЙ ІНДЕКС (СЕЛЕКЦИОННЫЙ ИНДЕКС) - показник селекційної якості тварини, що відображає його перевагу над середніми показниками стада або породи по комплексу ознак власної продуктивності з урахуванням економічної або господарської цінності кожної ознаки, його успадкованої і генетичної кореляції з іншими ознаками.

СЕЛЕКЦІЙНО- ВЕТЕРИНАРНА ГЕНЕТИКА (СЕЛЕКЦИОННО- ВЕТЕРИНАРНАЯ ГЕНЕТИКА) - наука, що вивчає спадкові аномалії і хвороби зі спадковою схильністю, що розробляє методи діагностики,

генетичної профілактики і селекції тварин на стійкість до хвороб, пристосованість до промислової технології і тривалість продуктивного використання.

СЕЛЕКЦІЙНО-ГЕНЕТИЧНІ ПАРАМЕТРИ (СЕЛЕКЦИОННО-ГЕНЕТИЧЕСКИЕ ПАРАМЕТРЫ) - показники генетико-селекційної ситуації в популяціях тварин: мінливість, спадковість, повторюваність, кореляція, регресія.

СЕЛЕКЦІЯ (СЕЛЕКЦИЯ) - методи створення нових і вдосконалення існуючих порід домашніх тварин шляхом відбору найкращих особин і підбору батьківських пар.

СЕЛЕКЦІЯ ІНДЕКСНА (СЕЛЕКЦИЯ ИНДЕКСНАЯ) - форма комплексної селекції, при якій відбір тварин ведуть за величиною індекса, що об'єднує значення декількох продуктивних ознак.

СЕЛЕКЦІЯ КОМПЛЕКСНА (СЕЛЕКЦИЯ КОМПЛЕКСНАЯ) - селекція на одночасне покращання комплексу ознак в стаді або породі.

СЕЛЕКЦІЯ НА РЕЗИСТЕНТНІСТЬ (СЕЛЕКЦИЯ НА РЕЗИСТЕНТНОСТЬ) - виведення за допомогою відбору та підбору тварин володіючих стійкістю проти несприятливих умов середовища, низьких і високих температур, стресів, хвороб та ін.

СЕЛЕКЦІЯ ПЕРЕВАЖНА (СЕЛЕКЦИЯ ПРЕИМУЩЕСТВЕННАЯ) - селекція на поліпшення ознаки одного або групи корелюємих між собою ознак при підтримуванні інших на постійному рівні.

СЕЛЕКЦІЯ ПО ЗАЛЕЖНИХ РІВНЯХ (СЕЛЕКЦИЯ ПО ЗАВИСИМЫМ УРОВНЯМ) - метод селекції, при якому тварин відбирають на основі селекційного індексу, що враховує показники декількох ознак. Цей метод дає максимальний економічний ефект.

СЕЛЕКЦІЯ ПО НЕЗАЛЕЖНИХ РІВНЯХ (СЕЛЕКЦИЯ ПО НЕЗАВИСИМЫМ УРОВНЯМ) - метод селекції, при якому встановлюють мінімальні фенотипічні вимоги для кожної селекціонуємої ознаки, а всіх тварин, що мають показники нижче цих вимог, вибраковують.

СЕЛЕКЦІЯ ТАНДЕМНА (СЕЛЕКЦИЯ ТАНДЕМНАЯ) - почергова селекція стада або породи на різні ознаки; в початковий період проводять поліпшення по одній ознаці, в наступний - по іншій.

СЕНСИБІЛІЗАЦІЯ (СЕНСИБИЛИЗАЦИЯ) - підвищення реактивної чутливості організму до чужорідного білка, деяких лікарських речовин та ін.

СЕПАРАТОР (СЕПАРАТОР) - апарат для поділу незбираного молока на вершки і знежирене молоко.

СЕПАРУВАННЯ МОЛОКА (СЕПАРИРОВАНИЕ МОЛОКА) - процес поділу молока на вершки і обрат - знежирене молоко.

СЕРВІС-ПЕРІОД (СЕРВИС-ПЕРИОД) - період від отелення до запліднення корови; виражається в днях.

СЕРЕДОВИЩНІ ХВОРОБИ (СРЕДОВЫЕ БОЛЕЗНИ) - хвороби, зумовлені факторами середовища.

"СЕРЕЖКИ" ("СЕРЕЖКИ") - шкірні утворення червоного кольору, у курей парні "сережки" розташовані під дзьобом, у індичок є одна "сережка" над дзьобом.

СЕЧА (МОЧА) – рідина, відокремлювана нирками і виведена з організму сечовими органами.

СИЛА ЗВИВИСТОСТІ ВОВНИ (СИЛА ИЗВИТОСТИ ШЕРСТИ) - кількість завитків на 1 см довжини вовни.

СИЛОС (СИЛОС) - корм, приготований з свіжоскошеної чи підв'яленої зеленої маси, законсервований в анаеробних умовах хімічними консервантами або органічними кислотами, що утворюються в результаті життєдіяльності молочнокислих бактерій.

СИЛОСУВАННЯ КОРМІВ (СИЛОСОВАНИЕ КОРМОВ) - метод консервації і зберігання зелених і соковитих кормів в спеціальних спорудженнях без доступу повітря.

СИМЕТРІЯ (СИММЕТРИЯ) - відповідність в розташуванні чого-небудь.

СИР (ТВОРОГ) - молочнокислий продукт, отриманий із цільного або знятого молока шляхом сквашування його чистими культурами

молочнокислих бактерій з додаванням ароматоутворюючих стрептококів і подальшим частковим видаленням сироватки.

СИРИЙ ЖИР (СЫРОЙ ЖИР) - речовина корму, продукту, що складається з нейтрального жиру, воску, стеарину, пігментів, жиророзчинних вітамінів та інших компонентів, витягваних органічними розчинниками : спиртами, ефірами, ацетоном, бензином бензолом та іншими вуглеводнями, розчинювальними жироподібні речовини.

СИРИЙ ПРОТЕЇН (СЫРОЙ ПРОТЕИН) - сумарна кількість азоту корму, продукту, помножена на коефіцієнт 6,25.

СИРОВАТКА МОЛОЧНА (СЫВОРОТКА МОЛОЧНАЯ) - залишок після вироблення з цільного і знежиреного молока сиру, кисломолочного сиру, казеїну.

СИСТЕМА ВЕДЕННЯ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА (СИСТЕМА ВЕДЕНИЯ ВОДНОГО ХОЗЯЙСТВА) - комплекс заходів по відтворенню, охороні і раціональному використанню поверхневих і підземних вод, а також по боротьбі зі збитком, який заподіюється водами населенню і населеним пунктам, сільському господарству і промисловості.

СИСТЕМА ВЕТЕРИНАРНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ (СИСТЕМА ВЕТЕРИНАРНОЙ ПРОФИЛАКТИКИ) - комплекс заходів, що включає вибір майданчика для розміщення ферм з урахуванням епізоотичного стану даної території і оточуючих господарств; віддаленість від основних автомобільних магістралей; огорожу території ферм; поділ виробничої території на зони; постійний ветеринарний контроль за фізіологічним і імунологічним станом тварин; контроль якості корму та мікроклімату; діагностику хвороб і щеплення проти захворювань тварин; профілактику занесення інфекції на ферми, в господарство.

СИСТЕМА ГІБРИДИЗАЦІЇ (СИСТЕМА ГИБРИДИЗАЦИИ) - форма розведення, заснована на застосуванні гібридизації для одержання високопродуктивних гібридних тварин.

СИСТЕМА ГРУП КРОВІ (СИСТЕМА ГРУПП КРОВИ) - сукупність антигенів , контрольованих одним локусом.

СИСТЕМА ЗЕМЛЕРОБСТВА (СИСТЕМА ЗЕМЛЕДЕЛІЯ) - комплекс організаційно-економічних, агротехнічних і меліоративних заходів, спрямованих на отримання високих і сталих врожаїв с.-г. культур і підвищення родючості ґрунту. Вона включає спеціалізацію землеробства, розмір землеробських галузей, систему сівозмін, рекомендований сортовий склад насінництва, осушення заболочених і перезволожених земельних угідь, їх обробку, технологію вирощування с.-г. культур, механізацію виробничих процесів, організацію праці, виробництво і управління в землеробстві.

СИСТЕМА МАШИН (СИСТЕМА МАШИН) - комплекс машин, що забезпечують механізацію і комплексну механізацію процесів с.-г. виробництва.

СИСТЕМА ТВАРИННИЦТВА (СИСТЕМА ЖИВОТНОВОДСТВА) - комплекс організаційно-економічних і зооветеринарних заходів, спрямованих на отримання максимальної кількості високоякісної продукції при найменших витратах на її одиницю. Вона включає напрямок розвитку тваринництва з урахуванням спеціалізації, розмір галузей з урахуванням вимог концентрації, структуру поголів'я окоту, племінну справу, систему відтворення стада, годування, утримання і догляд за худобою, ветеринарні заходи, механізацію виробничих процесів, організацію праці, її оплату, управління галуззю.

СИСТЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ (СИСТЕМИ ОПЛАТЫ ТРУДА) - погодинна, погодинно-преміальна, пряма відрядна, сдельнопреміальна, відрядно-прогресивна, акордна, акордно-преміальна, колективна.

СИСТЕМИ УТРИМАННЯ ТВАРИН (СИСТЕМИ СОДЕРЖАНИЯ СКОТА) - відгінно-пасовищна, культурно-пасовищна, пасовищно-стійлова, стійлово-пасовищна, стійлово-табірно-пасовищна, стійлова.

СИСТЕМНО-ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ (СИСТЕМНО-ФАКТОРНЫЙ АНАЛИЗ) - метод прогнозування на основі визначення ступеня впливу

окремих факторів і їх сукупності на розвиток економічних явищ і процесів або на обсяги виробництва с.-г. продукції.

СІВОЗМІНА (СЕВООБОРОТ) - науково обгрунтоване повторюване чергування с.-г. культур в часі і в полях з метою розширеного відтворення ґрунтової родючості, отримання високих і сталих врожаїв, кращого використання засобів виробництва. Сівозміни бувають польові, кормові, овочеві та спеціальні.

СІДАЛО (НАСЕСТ) - планка, на якій птах розміщується на нічівлю.

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО (СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО) - одна з основних галузей матеріального виробництва, що забезпечує населення продуктами харчування, а промисловість - сировиною; підрозділяється на дві великі галузі: рослинництво і тваринництво.

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ПТИЦЯ (СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННАЯ ПТИЦА) - домашня птиця, розводиться з метою отримання яєць, м'яса, пера.

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ЗАБРУДНЕННЯ ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА (СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЕ ЗАГРЯЗНЕНИЕ ПРИРОДНОЙ СРЕДЫ) - забруднення біосфери в результаті с.-г діяльності людини; забруднення ґрунту, повітря, води, лісів пестицидами, добривами, відходами тваринництва та ін.

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ ТВАРИНИ (СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫЕ ЖИВОТНЫЕ) - домашні тварини, розведення яких є галуззю с.-г. виробництва, спрямованої на отримання тваринницької продукції.

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ УГІДДЯ (СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫЕ УГОДЬЯ) - землі, які повністю використовують для виробництва відповідних видів с.-г. продукції.

СІНАЖ (СЕНАЖ) - консервований корм, приготований з пров'яленої до вологості 45 - 55% трави.

СІНО (СЕНО) - грубий корм, одержуваний при зневодненні трави природною сушкою.

СІНОЗБИРАННЯ (СЕНОУБОРКА) - комплекс взаємопов'язаних процесів зневоднення трави, приготування сіна, укладання на зберігання в стоги і скирти готового сіна.

СКАЧКИ (СКАЧКИ) - іподромні випробування працездатності верхових коней галопом під вершником.

СКИРТА (СКИРДА) - форма укладання розсипного або пресованого сіна або соломи у вигляді паралелепіпеда з округлою вершиною, висотою не менше 6 м.

СКИРТА (СТОГ) - форма укладання розсипного сіна у вигляді купола з округлою вершиною, не менше 6 м.

СКЛАД (СОСТАВ) - наявність в кормі, продукті компонентів, створюючих йому індивідуальні ознаки.

СКЛАД ЗЕМЕЛЬНОГО ФОНДУ (СОСТАВ ЗЕМЕЛЬНОГО ФОНДА) - площа с.-г. угідь: рілля, перелоги, багаторічні насадження, природні і культурні сінокоси і пасовища, а також площа інших земельних угідь: ліс, чагарники, болота, пісок, яри, балки, землі під водою, дорогами, будівлями та ін.

СКЛАД МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА (СОСТАВ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧЕСКОЙ БАЗЫ СЕЛЬСЬКОГО ХОЗЯЙСТВА) - земельні та водні ресурси, трактори, автомобілі, с. -г. машини, обладнання, ремонтна техніка, виробничі і невиробничі будівлі, меліоративні та дорожні споруди, засоби зв'язку, багаторічні насадження, насіння, добрива, фураж, паливо, робоча і продуктивна худоба, інструменти, знаряддя та предмети праці та ін.

СКОТАР (СКОТНИК) - робочий, оператор, який обслуговує дорослу велику рогату худобу.

СКОТАРСТВО (СКОТОВОДСТВО) - галузь тваринництва, що займається розведенням і утриманням великої рогатої худоби, вдосконаленням її племінних і продуктивних якостей в цілях отримання молока, м'яса, шкіри та іншої продукції.

СКОТОБАЗА (СКОТОБАЗА) - цех м'ясокомбінату, призначений для прийому і утримання худоби перед забоєм.

СМАК (ВКУС) - відчуття, що виникає при впливі корму на смакові рецептори, розташовані на язичі. Смакові відчуття: солодке, гірке, кисле, солоне. Смак впливає на апетит і травлення, залежить від фізіологічного стану, при деяких хворобах може бути збоченим.

СМАКОВІ РЕЧОВИНИ (ВКУСОВЫЕ ВЕЩЕСТВА) - речовини зі специфічними властивостями, які поліпшують смак, є другорядними, некормовими, харчовими складовими частинами корму, продукту; відрізняються лабільністю і нестійкістю до високої температури.

СМЕРТЕЛЬНІСТЬ (СМЕРТЕЛЬНОСТЬ) - летальність; відсоткове відношення числа загиблих тварин від хвороби до тих, що хворіли на цю хворобу.

СМЕРТНІСТЬ (СМЕРТНОСТЬ) - інтенсивний показник тяжкості перебігу хвороби; відношення числа полеглих від даної хвороби до числа тварин в групі; виражається в показниках на 100 , 1000, 10000, 100000 тварин.

СМЕТАНА (СМЕТАНА) - кисломолочний продукт, приготований в основному з вершків шляхом їх сквашування і подальшого дозрівання.

СМУШКА (СМУШКА) – шкурка ягняти вбитого в 1-3-денному віці. Найкращі за якістю смушки дають каракульські вівці.

СОБІВАРТІСТЬ КОРМОВОЇ КУЛЬТУРИ (СЕБЕСТОИМОСТЬ КОРМОВОЙ КУЛЬТУРЫ) - визначають шляхом ділення витрат в гривнях на 1 га окремих видів кормових культур на їх урожайність в центнерах з гектара.

СОБІВАРТІСТЬ ОДИНИЦІ С.-Г. ПРОДУКЦІЇ (СЕБЕСТОИМОСТЬ ЕДИНИЦЫ С.-Х.ПРОДУКЦИИ) - грошовий вираз витрат на виробництво одиниці певного виду продукції; обчислюють діленням суми витрат на виробництво і реалізацію продукції на кількість виробленої або реалізованої продукції.

СОКОВИТІ КОРМИ (СОЧНЫЕ КОРМА) - рослинні корми з вмістом вологи понад 40%, що знаходиться в зв'язаному стані. До них відносять коренебульбоплоди, баштанні культури, кормові трави, силосовані корми.

СОЛОДОВІ РОСТКИ (СОЛОДОВЫЕ РОСТКИ) - побічний продукт пивоварного виробництва, одержуваний після відділення ростків від пророщеного і просушеного зерна.

СОЛОМА (СОЛОМА) - грубий корм, який отримують зі стебел злакових і бобових культур після їх обмелення, містить 25 - 35% клітковини.

СОЛЯРІЙ (СОЛЯРИЙ) - вигульні майданчики для природного опромінення сонячними променями с.-г. тварин.

СОМАТИЧНІ КЛІТИНИ (СОМАТИЧЕСКИЕ КЛЕТКИ) - клітини організму, які не беруть участі в статевому розмноженні, що містять подвійний набір хромосом.

СОНЯЧНА РАДІАЦІЯ (СОЛНЕЧНАЯ РАДИАЦИЯ) - потік електромагнітних хвиль різної довжини і частоти коливань, що випускаються у вигляді окремих частинок - фотонів або квантів.

СОНЯЧНИЙ УДАР (СОЛНЕЧНЫЙ УДАР) - гостре ураження речовини головного мозку, викликане тривалою дією сонячних променів на черепні покриви і шкіру тварини.

СОРТ (СОРТ) - рід товару, сировини або готової продукції, що володіє визначеними ознаками, якістю.

СПАДКОВІ ДЕФЕКТИ (НАСЛЕДСТВЕННЫЕ ДЕФЕКТЫ) - морфофізіологічні дефекти, спричинені сублетальними, напівлетальними і летальними алелями. У великої рогатої худоби виявлено 46 спадкових дефектів, у коней - 10, у свиней - 18, у овець - 15, у курей - 45.

СПАДКОВІ ХВОРОБИ (НАСЛЕДСТВЕННЫЕ БОЛЕЗНИ) - хвороби, що викликаються мутацією генів одного або декількох локусів і супроводжуються появою аномалій, каліцтв і т.д.

СПАДКОВІСТЬ (НАСЛЕДСТВЕННОСТЬ) - властивість організмів повторювати в ряді поколінь однакові ознаки та особливості розвитку, а також схожий тип обміну речовин.

СПЕРМА (СПЕРМА) - секрет, що виділяється чоловічими статевими залозами та містить чоловічі статеві клітини.

СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ (СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ) - суспільний поділ праці при виробництві продукції або виконанні окремих операцій загального технологічного процесу.

СПЕЦІАЛІЗОВАНЕ ГОСПОДАРСТВО (СПЕЦИАЛИЗИРОВАННОЕ ХОЗЯЙСТВО) - господарство, в якому питома вага одного або двох основних продуктів в структурі товарної одукції становить 50% і більше.

СПОЖИВЧІ ВЛАСТИВОСТІ (ПОТРЕБИТЕЛЬСКИЕ СВОЙСТВА) - сукупність властивостей, що визначають користь продукту для людини.

СПОНТАННИЙ (СПОНТАННЫЙ) - мимовільний викликаний внутрішніми причинами; виникаючий без зовнішніх впливів.

СПОРАДИЧНИЙ (СПОРАДИЧЕСКИЙ) - одиничний, що з'являється від випадку до випадку, випадковий.

СПОСІБ ЖИТТЯ (ОБРАЗ ЖИЗНИ) - сталі форми буття людини в світі, що знаходять вираз в його діяльності, інтересах і переконаннях.

СПОСОБИ УТРИМАННЯ ТВАРИН (СПОСОБЫ СОДЕРЖАНИЯ ЖИВОТНЫХ) - в скотарстві - прив'язний, безприв'язний на глибокій підстилці, безприв'язно-боксовий; в свинарстві - в групових станках безвигульний, вигульний, станково-вигульний з утриманням в групових або індивідуальних станках; у вівчарстві -отаро-пасовищний, отаро-стійловий, змішаний, великогруповий ; в птахівництві – підлоговий , клітковий, вигульно-вольєрний, комбінований.

СПРИЙНЯТЛИВІСТЬ (ВОСПРИИМЧИВОСТЬ) - схильність організму до дії фізичних, хімічних, біологічних факторів, що призводять до патологічного стану.

СПРЯМОВАНЕ ВИРОЩУВАННЯ МОЛОДНЯКА (НАПРАВЛЕННОЕ ВЫРАЩИВАНИЕ МОЛОДНЯКА) - вирощування тварин для визначених цілей використання.

СТ'ЮДЕНТ (СТЬЮДЕНТ) - псевдонім англійського статистика В.Госсета.

СТАВКОВЕ РИБОЇДНЕ ГОСПОДАРСТВО (ПРУДОВОЕ РЫБОВОДНОЕ ХОЗЯЙСТВО) - господарства, що займаються розведенням і вирощуванням риби в спеціальних рибоводних ставках або пристосованих водоймах.

СТАДО (СТАДО) - група с.-г. тварин, що складається з різних статевих і вікових груп.

СТАЙЄР (СТАЙЕР) - кінь, який показав свої найкращі результати на довгих дистанціях.

СТАЙНЯ (КОНЮШНЯ) - приміщення для утримання коней; в залежності від призначення розрізняють стайні для робочих і племінних коней, з табунною і стайною системами утримання.

СТАНДАРТ (СТАНДАРТ) - зразок, еталон, за допомогою якого досягається узгоджена діяльність трудових колективів с.-г. підприємств, заготівельних і торговельних організацій, інших ланок агропромислового комплексу, спрямована на підвищення якості сировини, матеріалів, готової продукції.

СТАНДАРТ ПОРОДИ (СТАНДАРТ ПОРОДЫ) - кількісні цінні та якісні показники продуктивності та живої маси, встановлені для окремих порід і видів тварин.

СТАНДАРТИ ПІДПРИЄМСТВ (СТАНДАРТЫ ПРЕДПРИЯТИЙ, СПП) - науково-технічні документи на рівні підприємств, установ, об'єднань, що розробляються фахівцями підприємств, які добре знають умови виробництва, його реальні можливості; затверджуються СПП керівником і обов'язкові тільки для даного підприємства.

СТАНДАРТИЗАЦІЯ (СТАНДАРТИЗАЦІЯ) - встановлення і застосування правил з метою впорядкування діяльності в певній області на користь і за участю зацікавлених сторін для досягнення загальної оптимальної економії при дотриманні умов експлуатації, використання і вимог безпеки. Створювані стандарти регламентують науково обґрунтовані норми якості, методи і засоби контролю, що дозволяє не лише достовірно, але і оперативно визначати основні властивості с.-г. продукції, що характеризують її споживчу вартість.

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА (СТАНДАРТИЗАЦІЯ ПРОДУКЦИИ ЖИВОТНОВОДСТВА) - встановлення окремих норм і якості продукції, а також вимог до її виробництва, зберігання, транспортування та переробки.

СТАНЦІЯ ВИРОЩУВАННЯ КНУРІВ (СТАНЦІЯ ВЬРАЩИВАНІЯ ХРЯКОВ) - спеціальне господарство для вирощування та оцінки кнурів, що надходять з племінних господарств, за власною продуктивністю в стандартних умовах годування.

СТАНЦІЯ КОНТРОЛЬНО-ВИПРОБУВАЛЬНА (СТАНЦІЯ КОНТРОЛЬНО-ИСПЫТАТЕЛЬНАЯ) - спеціальне господарство для контрольної відгодівлі потомства племінних тварин із селекційних стад.

СТАТЕВА ЗРІЛІСТЬ (ПОЛОВАЯ ЗРЕЛОСТЬ) - здатність тварин до парування і запліднення.

СТАТЕВА СТРУКТУРА СТАДА ПТИЦІ (ПОЛОВАЯ СТРУКТУРА СТАДА ПТИЦЫ) - співвідношення самців і самок при груповому утриманні птиці: яєчних курей 1:10, м'ясних курей 1: 8, качок 1:6, індичок 1:10, гусей 1:4.

СТАТЕВИЙ ДИМОРФІЗМ (ПОЛОВОЙ ДИМОРФИЗМ) - прояв у тварин різної статі однієї породи відмінностей в екстер'єрі.

СТАТЕВИЙ ЦИКЛ (ПОЛОВОЙ ЦИКЛ) - час від однієї статевої охоти до іншої, його тривалість у корів, свиней, кобил - 21 -24 дня, у овець - 17.

СТАТЕВІ ХРОМОСОМИ (ПОЛОВЫЕ ХРОМОСОМЫ) - парні хромосоми, що визначають стать організму.

СТАТІ ТВАРИН (СТАТИ ЖИВОТНОГО) - частини тіла, по яким оцінюють екстер'єр.

СТАТУТ ПІДПРИЄМСТВА (УСТАВ ПРЕДПРИЯТИЯ) - документ, затверджений засновником, який визначає цілі, профіль і завдання підприємства, сферу його діяльності, органи управління і контролю, порядок утворення майна, розподілу прибутку, умови реорганізації та інші положення.

СТАТУТНИЙ КАПІТАЛ (УСТАВНОЙ КАПИТАЛ) - номінальна грошова сума, яку вносять акціонери за право членства в акціонерному товаристві. Його розмір визначається засновниками, виходячи з потреб в капіталі для підприємницької діяльності.

СТІЙЛО (СТОЙЛО) - місце в приміщенні, де утримують велику рогату худобу.

СТІЙЛОВЕ УТРИМАННЯ (СТОЙЛОВОЕ СОДЕРЖАНИЕ) - система утримання тварин без вигона їх на прогулянку або пасовище.

СТІЧНІ ВОДИ (СТОЧНЫЕ ВОДЫ) - води, забруднені механічними домішками, інфіковані виділеннями хворих тварин, одержувані з ветеринарних об'єктів, тваринницьких ферм і комплексів.

СТОМЛЕННЯ (УТОМЛЕНИЕ) - особливий вид стану, тимчасово виникає під впливом тривалої або інтенсивної роботи і призводить до зниження її ефективності.

СТОРОННІ РЕЧОВИНИ (ПОСТОРОННИЕ ВЕЩЕСТВА) - речовини, які випадково потрапили в корм, продукт зі сторони або внесені людиною навмисно.

СТРАВОХІД (ПИЩЕВОД) - трубка, що з'єднує ротову порожнину з шлунком. Внутрішня стінка стравоходу зволожується виділенням його залозами секретом, що полегшує просування корму до шлунка в результаті скорочення м'язів.

СТРЕС (СТРЕСС) - стан напруги організму, що є захисною реакцією на дію різних несприятливих факторів, зовнішніх або внутрішніх подразників.

СТРЕСОВА ДІЯ НА ТВАРИН (СТРЕССОВОЕ ВОЗДЕЙСТВИЕ НА ЖИВОТНЫХ) - вплив на тварин стрес-факторів, тобто умов зовнішнього середовища, викликаючих перенапруження організму.

СТРЕСОР, СТРЕС-ФАКТОР (СТРЕССОР, СТРЕСС-ФАКТОР) - несприятливий фактор зовнішнього середовища, що викликає стрес: холод, травма, мікробне забруднення, голод і т.д.

СТРИЖКА ОВЕЦЬ (СТРИЖКА ОВЕЦ) - технологічний процес зняття вовни з овець за допомогою стригальних машин або ножиць.

СТРОКИ ПРОГНОЗУВАННЯ (СРОКИ ПРОГНОЗИРОВАНИЯ) - терміни перспективного планування, які повинні бути рівними термінами періоду використовуваного інформаційного матеріалу. При проведенні системно-факторного аналізу терміни прогнозу можуть подовжувати приблизно в 1 - 2 рази в порівнянні з термінами інформаційного матеріалу. Довгострокове прогнозування - більше 10 років, середньострокове - 5 - 10 років і короткострокове - до 5 років.

СТРУКТУРА ВАЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ (СТРУКТУРА ВАЛОВОЙ ПРОДУКЦИИ) – відсоткове співвідношення вартості окремих видів продукції тваринництва до її загальної вартості.

СТРУКТУРА ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ (СТРУКТУРА ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ФОНДОВ) - питома вага, тобто частка, основних, оборотних фондів і фондів обігу в загальній їх вартості.

СТРУКТУРА ЗЕМЕЛЬНИХ ТА С.-Г. УГІДЬ (СТРУКТУРА ЗЕМЕЛЬНЫХ И С.-Х. УГОДИЙ) - відсоткове співвідношення різних видів угідь в складі загальної земельної площі або с.-г. угідь.

СТРУКТУРА КОРМІВ (СТРУКТУРА КОРМОВ) - співвідношення кількості окремих видів і груп кормів в кормових одиницях в загальній їх кількості або в загальній потребі.

СТРУКТУРА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА (СТРУКТУРА МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОЙ БАЗЫ СЕЛЬСКО-ГО ХОЗЯЙСТВА) - питома вага, тобто частка, вартості окремих груп засобів і предметів праці в загальній сумі грошової їх оцінки.

СТРУКТУРА ПОРОДИ (СТРУКТУРА ПОРОДЫ) - співвідношення генеалогічних груп тварин в межах однієї породи.

СТРУКТУРА ПОСІВНИХ ПЛОЩ (СТРУКТУРА ПОСЕВНЫХ ПЛОЩАДЕЙ) - питома вага, тобто частка, кожної культури в загальній посівній площі у відсотках.

СТРУКТУРА ПОСІВНИХ ПЛОЩ КОРМОВИХ КУЛЬТУР (СТРУКТУРА ПОСЕВНЫХ ПЛОЩАДЕЙ КОРМОВЫХ КУЛЬТУР) - співвідношення посівних площ різних кормових культур до їх загальної посівної площі.

СТРУКТУРА СТАДА ПО ВИДАХ ТВАРИН (СТРУКТУРА СТАДА ПО ВИДАМ ЖИВОТНЫХ) - співвідношення статевовікових груп тварин в стаді кожного їх виду, виражене у відсотках.

СТРУКТУРА СТАДА ПРОДУКТИВНОЇ ХУДОБИ (СТРУКТУРА СТАДА ПРОДУКТИВНОГО СКОТА) - співвідношення видів тварин в загальній їх кількості в умовних головах.

СТРУКТУРА ТОВАРНОЇ С.-Г. ПРОДУКЦІЇ (СТРУКТУРА ТОВАРНОЙ С.-Х. ПРОДУКЦИИ) - питома вага, тобто частка, галузей сільського господарства в складі всієї товарної продукції підприємства, району, зони. Характеризує його спеціалізацію; розраховують частку с.-г. галузей як відсоткове відношення їх товарної продукції до загального її обсягу.

СТРУКТУРА ТРАКТОРНОГО ПАРКУ (СТРУКТУРА ТРАКТОРНОГО ПАРКА) - питома вага, тобто частка, окремих марок тракторів і їх груп у загальній потужності тракторного парку.

СТРУКТУРА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ФОРМАМИ СУПІДРЯДНОСТІ (СТРУКТУРА УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ ПО ФОРМАМ СО-ПОДЧИНЁННОСТИ) : - основні три форми:

- лінійна, організована за схемою: керівник - керівники виробничих ділянок - бригадири - ланкові - виконавці;

- лінійно-функціональна, при якій адміністративне керівництво організують по лінійній системі, а технологічне - по функціональній.

- функціональна, організована за схемою: керівник - головні фахівці - керівники виробничих ділянок - фахівці - бригадири - ланкові - виконавці;

СТРУКТУРА ЯК БУДОВА, РОЗТАШУВАННЯ, ПОРЯДОК (СТРУКТУРА КАК СТРОЕНИЕ, РАСПОЛОЖЕНИЕ, ПОРЯДОК) - сукупність стійких зв'язків об'єкта, що забезпечують його цілісність і тотожність самому собі, тобто збереження основних властивостей при різних зовнішніх і внутрішніх змінах.

СТУПІНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ НАСІННЯМ (СТЕПЕНЬ ОБЕСПЕЧЕННОСТИ СЕМЕНАМИ) - відношення загальної кількості заготовленого насіння до його потреби.

СУБВІТАЛЬНІ ГЕНИ (СУБВИТАЛЬНЫЕ ГЕНЫ) - гени, викликавши загибель щонайменше 50% особин.

СУБЛЕТАЛЬНІ, НАПІВЛЕТАЛЬНІ ГЕНИ (СУБЛЕТАЛЬНЫЕ, ПОЛУЛЕТАЛЬНЫЕ ГЕНЫ) - гени, що зумовлюють загибель 50 -99% особин.

СУБРОДУКТИ (СУБПРОДУКТЫ) - паренхіматозні органи і деякі частини тіла забійних тварин, які використовуються на харчові цілі: печінка, язик, нирки, мозок та ін.

СУБСТРАКТ (СУБСТРАКТ) - в біологічному понятті речовина, що піддається перетворенню під дією ферментів.

СУБТИЛЬНІ ПРОДУКТИ (СУБТИЛЬНЫЕ ПРОДУКТЫ) - тендітні, ніжні продукти.

СУКРОЛЬНІСТЬ (СУКРОЛЬНОСТЬ) - вагітність кролиць.

СУКУПНИЙ СКЛАД (СОВОКУПНЫЙ СОСТАВ) – відсоткове співвідношення окремих компонентів, що мають кормове, харчове значення.

СУМІРНІ ВЕЛИЧИНИ (СОИЗМЕРИМЫЕ ВЕЛИЧИНЫ) - величини, які мають загальну міру.

СУПОРОСНІСТЬ (СУПОРОСНОСТЬ) - вагітність свиноматок.

СУХІ РЕЧОВИНИ КОРМУ (СУХОЕ ВЕЩЕСТВО КОРМА) - залишок після висушування корму до постійної маси при температурі 60 - 65 ° С.

СУХОСТІЙНА КОРОВА (СУХОСТОЙНАЯ КОРОВА) - корова в період сухостою, яка не продукує молоко.

СУХОСТІЙНИЙ ПЕРІОД (СУХОСТОЙНЫЙ ПЕРИОД) - період від запуску до отелення корови, приблизно 45 - 60 днів.

СХЕМА (СХЕМА) - абстрактне, спрощене зображення чого-небудь.

СХЕМА ЗАКЛАДАННЯ ЯЄЦЬ (СХЕМА ЗАКЛАДКИ ЯИЦ) - порядок розміщення в інкубаційних шафах окремих партій яєць.

СХОВИЩА СИЛОСУ ТА СІНАЖУ (ХРАНИЛИЩА СИЛОСА И СЕНАЖА) - споруди для зберігання консервованих кормів. Вони підрозділяються на траншеї і вежі.

СХРЕЩУВАННЯ (СКРЕЩИВАНИЕ) - метод розведення, при якому спаровують тварин, що належать до різних генетичних груп (порода, тип, лінія).

СХРЕЩУВАННЯ ВІДТВОРНЕ, ЗАВОДСЬКЕ (СКРЕЩИВАНИЕ ВОСПРОИЗВОДИТЕЛЬНОЕ, ЗАВОДСКОЕ) - спарювання тварин двох і більше порід з подальшим розведенням помісей "в собі" для створення нових порід, типів, ліній.

СХРЕЩУВАННЯ ДВОПОРІДНЕ (СКРЕЩИВАНИЕ ДВУХПОРОДНОЕ) - спарювання тварин двох порід з використанням помісей для відгодівлі.

СХРЕЩУВАННЯ ЗВОРОТНЕ (СКРЕЩИВАНИЕ ВОЗВРАТНОЕ) - спарювання тварин першої генерації з тваринами однієї з батьківських порід або ліній. Його часто використовують для виявлення небажаних рецесивних генів у гетерозиготної тварини.

СХРЕЩУВАННЯ КВІДНЕ, ПРИЛИТТЯ КРОВІ (СКРЕЩИВАНІЕ ВВОДНОЕ, ПРИЛИТИЕ КРОВИ) - спаровування представників основної покращуваної породи з представниками тієї, що покращує і подальшим упарюванням помісей з тваринами покращуваної породи. Застосовується для поліпшення в породі певної ознаки продуктивності.

СХРЕЩУВАННЯ ПЕРЕМІННЕ (СКРЕЩИВАНІЕ ПЕРЕМЕННОЕ) - почергова зміна виробників двох і більше порід при спарюванні з помісними матками.

СХРЕЩУВАННЯ ПРОМИСЛОВЕ (СКРЕЩИВАНІЕ ПРОМЫШЛЕННОЕ) - спарювання представників різних порід з метою одержання тварин для відгодівлі.

СХРЕЩУВАННЯ ТРИПОРІДНЕ (СКРЕЩИВАНІЕ ТРЁХПОРОДНОЕ) - спарювання помісей двох порід з тваринами третьої породи для отримання помісей для відгодівлі.

СХРЕЩУВАННЯ ЧОТИРИПОРІДНЕ РІВНОКРІВНЕ (СКРЕЩИВАНІЕ ЧЕТЫРЁХПОРОДНОЕ РАВНОКРОВНОЕ) - спарювання двопородних помісних маток з двопородними помісними плідниками.

Т

ТАБЕЛЬ (ТАБЕЛЬ) - документ обліку явки на роботу.

ТАБІР (ТАБОР) – ділянка місцевості в центрі природних пасовищ, куди підвозять чабанський будиночок, влаштовують баз, встановлюють водонапувальне обладнання та ін.

ТАВРО (МЕТКА) – мітка, необхідна для того, щоб швидко і точно відрізнити одну тварина від іншої.

ТАВРУВАННЯ (ТАВРЕНИЕ) - один з методів мічення тварин.

ТАКСОНОМІЯ, СИСТЕМАТИКА ТВАРИН (ТАКСОНОМІЯ, СИСТЕМАТИКА ЖИВОТНЫХ) - наука про класифікацію тварин і їх еволюційну спорідненість.

ТАКТИЛЬНІ (ТАКТИЛЬНЫЕ) - відчутні, відчуття від дотику .

ТАРИФ (ТАРИФ) - плата за різні послуги виробничого і невиробничого характеру, що надаються підприємству і населенню, це різновид ціни.

ТАРИФІКАЦІЯ РОБІТ НА ТВАРИННИЦЬКИХ ФЕРМАХ (ТАРИФИКАЦИЯ РАБОТ НА ЖИВОТНОВОДЧЕСКИХ ФЕРМАХ) - підрозділ робіт на відповідні розряди в залежності від кваліфікації окремих категорій працівників, виду, характеру і складності праці, ступеня досягнутої механізації і автоматизації і т.п.

ТАРИФНА СИСТЕМА ОПЛАТИ ПРАЦІ (ТАРИФНАЯ СИСТЕМА ОПЛАТЫ ТРУДА) - система нормативів для планування і регулювання рівня заробітної плати в залежності від складності робіт, значення їх для с.-г. виробництва, професійної кваліфікації працівників, стажу їх роботи і умов праці. Тарифна система включає тарифну сітку з розрядними коефіцієнтами, тарифні ставки і тарифно-кваліфікаційний довідник.

ТАРИФНА СІТКА (ТАРИФНАЯ СЕТКА) - засіб забезпечення диференційованої оплати праці залежно від складності робіт та кваліфікації працівників, необхідної для виконання цих робіт. У сільському господарстві найбільш поширена шести розрядна тарифна сітка, яка відображає відмінності і складність с.-г. робіт.

ТАРИФНІ КОЕФІЦІЄНТИ (ТАРИФНЫЕ КОЭФФИЦИЕНТЫ) - це відносини складності робіт між собою і основа для розрахунку ставок по розділах. Відносини між тарифними коефіцієнтами першого і останнього розряду - діапазон тарифної сітки і становить 1,57 - 1,80.

ТАРИФНІ СТАВКИ (ТАРИФНЫЕ СТАВКИ) - розмір оплати праці за одиницю робочого часу в залежності від складності робіт і кваліфікації працівників. В рослинництві і тваринництві вони відображають розмір денної оплати праці, а в механічних майстерень, на автотранспорті, переробляючих підприємствах - погодинної.

ТАРИФНО-КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ ДОВІДНИК (ТАРИФНО-КВАЛИФИКАЦИОННЫЙ СПРАВОЧНИК) - перелік професій і кваліфікацій, професійно-кваліфікаційних характеристик робіт, їх

найменувань, груп складності і вказівок, до яких розряду тарифної сітки вони відносяться.

ТАТУЮВАННЯ (ТАТУИРОВКА) - один з методів мічення тварин.

тваринництва, що займається розведенням і вирощуванням кролів з метою отримання м'яса, шкурок та пуху.

ТВАРИННИЦТВО (ЖИВОТНОВОДСТВО) - галузь с.-г. виробництва, що включає розведення тварин, використання їх корисних якостей з метою отримання продуктів харчування для людини і сировини для промисловості. Продуктивне тваринництво: молочне і м'ясне скотарство, свинарство, вівчарство і козівництво, птахівництво, кролівництво, бджільництво, риборівництво, хутрове звірівництво, шовківництво. Робоче тваринництво: конярство, верблюдівництво, ослівництво, мулівництво.

ТВАРИННИЦЬКИЙ КОМПЛЕКС (ЖИВОТНОВОДЧЕСКИЙ КОМПЛЕКС) - сукупність будівель і споруд основного і допоміжного призначення, розташованих на одній ділянці і об'єднаних єдиним технологічним процесом виробництва кінцевої або проміжної тваринницької продукції.

ТВАРИННИЦЬКІ ПРИМІЩЕННЯ (ЖИВОТНОВОДЧЕСКИЕ ЗДАНИЯ) - корівники, телятники, пташники, свинарники-маточники, свинарники-відгодівельники, стайні та інші, призначені для утримання тварин.

ТВАРИННІ КОРМИ (ЖИВОТНЫЕ КОРМА) - продукти тваринного походження і відходи їх переробки, використовувані для годівлі с.г. тварин. Найбільш поширені молоко і продукти його переробки: знежирене молоко, сироватка, молочна сколотина; відходи м'ясокомбінатів: субпродукти, кров'яне борошно; рибокомбінатів - рибне борошно; птахофабрик: м'ясокісткове і пір'яне борошно. Протеїн тваринних кормів більш повноцінний за амінокислотним складом, в т.ч. по лізину і метіоніну, чим протеїн зернових кормів.

ТЕЛИЦІ (ТЁЛКИ) - нетелі самки великої рогатої худоби з тримісячного до трьохлітнього віку, не старше.

ТЕЛЯТА МОЛОЧНІ (ТЕЛЯТА МОЛОЧНЫЕ) - молодняк великої рогатої худоби обох статей у віці від 14 днів до 3 місяців, вигодувані переважно молоком.

ТЕЛЯТИНА (ТЕЛЯТИНА) - м'ясо телят до 3-місячного віку як харчовий продукт.

ТЕЛЯТНИК (ТЕЛЯТНИК) - приміщення для утримання телят до 6-місячного віку.

ТЕЛЯТНИЦА (ТЕЛЯТНИЦЯ) - робоча, оператор з обслуговування телят.

ТЕМПЕРАТУРА ПОВІТРЯ (ТЕМПЕРАТУРА ВОЗДУХА) - одна з характеристик фізичного стану атмосфери.

ТЕМПЕРАТУРА ТІЛА (ТЕМПЕРАТУРА ТЕЛА) - показник, що характеризує тепловий стан тіла тварини.

ТЕОРЕМА (ТЕОРЕМА) - припущення, істинність якого встановлюється або спростовується за допомогою доказів.

ТЕПЛОВИЙ УДАР (ТЕПЛОВОЙ УДАР) - перегрівання організму тварин, що виникає при високій температурі навколишнього середовища, підвищеної вологості, що перешкоджає випаровуванню вологи з шкіри, слабкому русі повітря. Нерідко цьому сприяє напружена робота, швидкий рух, транспортування в закритих вагонах, скупченість утримання, ожиріння тварин.

ТЕПЛОВІДДАЧА (ТЕПЛООТДАЧА) - виділення тепла в навколишнє середовище.

ТЕПЛОРЕГУЛЯЦІЯ (ТЕПЛОРЕГУЛЯЦИЯ) - сукупність фізіологічних процесів, які підтримують температуру тіла тварини на постійному рівні.

ТЕПЛЯК (ТЕПЛЯК) – найбільш утеплена частина кошари для проведення окоту та вирощування ягнят у перші 2-3 дні життя.

ТЕРАТОГЕННІСТЬ (ТЕРАТОГЕННОСТЬ) - властивість корму, продукту надавати шкідливу дію на зародок з подальшим виникненням аномалій і пороків його розвитку.

ТЕРАТОЛОГІЯ (ТЕРАТОЛОГИЯ) - наука, що вивчає каліцтва.

ТЕРЕНКУР (ТЕРРЕНКУР) - лікувальна ходьба, застосування дозованих за часом і відстанню рухів тварин: проводка по колу, по прямій доріжці, в гору, під гору, по твердому, м'якому і піщаному ґрунту.

ТЕРМОМЕТР (ТЕРМОМЕТР) - прилад для визначення температури повітря, рідкого середовища, тіла.

ТЕХНІКА ІНКУБАЦІЇ (ТЕХНИКА ИНКУБАЦИИ) - сукупність операцій, здійснюваних в цеху інкубації для виведення з яєць молодняка с.-г. птиці.

ТЕХНІЧНА ОЗБРОЄНІСТЬ ПРАЦІ (ТЕХНИЧЕСКАЯ ВООРУЖЕННОСТЬ ТРУДА) - відношення вартості силових і робочих машин, устаткування, автомобілів, передавальних пристроїв, виробничого інвентарю до середньорічної численності працівників підприємства.

ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС У ТВАРИННИЦТВІ (ТЕХНИЧЕСКИЙ ПРОГРЕСС В ЖИВОТНОВОДСТВЕ) - питома вага чистопородних тварин у стаді; вартість використаних хімічних засобів на умовну голову худоби і птиці; питома вага передових технологій в тваринництві.

ТЕХНІЧНІ КУЛЬТУРИ (ТЕХНИЧЕСКИЕ КУЛЬТУРЫ) - рослини, що дають сировину для різних галузей промисловості. До них відносять крохмалоносні : картопля, батат; цукроносні : цукрові буряки, цукрова тростина, цукровий клен; олійні трав'янисті і деревні: соняшник, рапс, арахіс, соя, рицина, гірчиця, кокосова пальма, олійна пальма, маслина та ін. ; прядивні, що містять волокно в стеблах або насінні: льон-довгунець, конопля, бавовник та ін. ; каучуконосні, гуттаперченосні, пробконосні, ефіроолійні, фарбувальні, дубильні, лікарські та ін.

ТЕХНІЧНІ УМОВИ, ТУ (ТЕХНИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ, ТУ) - норми якості продукції або вимоги до її виробництва. Їх розробляють і

затверджують на підприємстві, реєструють в органах Держнагляду, вони мають силу нормативно-технічного документа протягом 5 років.

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА (ТЕХНОЛОГИЧЕСКАЯ КАРТА) - планово-нормативний документ із зазначенням переліку всіх послідовно виконуваних робіт з виробництва окремого виду с.-г. робіт.

ТЕХНОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ (ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ СВОЙСТВА) - здатність корму, продукту піддаватися відповідному технологічному впливу для отримання продукції необхідної якості.

ТЕХНОЛОГІЧНІ ДОБАВКИ (ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ ДОБАВКИ) - речовини, необхідні для досягнення оптимального технологічного впливу на корми для тварин і продукти для людини. Це консерванти, антиокислювачі, стабілізатори, наповнювачі, загущувачі, барвники, ароматизатори, піноутворювачі, піногасники, каталізатори, ущільнювачі, розчинники, пом'якшувачі, кріагенти, емульгатори, відбілювачі та ін.

ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОБНИЦТВА СВИНИНИ (ТЕХНОЛОГИЯ ПРОИЗВОДСТВА СВИНИНЫ) - організація виробництва племінного молодняка свиней, репродукція відгодівельного поголів'я, відгодівля свиней, кормовиробництво, забій тварин і обробка туш.

ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОБНИЦТВА ЯЛОВИЧИНИ (ТЕХНОЛОГИЯ ПРОИЗВОДСТВА ГОВЯДИНЫ) - організація виробництва і вирощування телят, дорощування і відгодівля молодняка, кормовиробництво, кормоприготування, забій худоби і переробка продуктів тваринництва.

ТЕХНОЛОГІЯ ПРОГРЕСИВНА (ТЕХНОЛОГИЯ ПРОГРЕССИВНАЯ) - науково обґрунтована система взаємопов'язаних організаційних, економічних, зоотехнічних, ветеринарних і інженерних прийомів по розведенню, годівлі, утриманню тварин і птиці, при якій забезпечується випуск продукції високої якості з мінімальними витратами праці та матеріальних засобів.

ТИМПАНИЯ РУБЦЯ (ТИМПАНИЯ РУБЦА) - надмірні розтягування рубця газами через швидко розвиваємі в ньому бродильні процеси соковитого корму, з'їденого у великій кількості.

ТИП (ТИП) - внутрішньопородна група тварин, що відрізняється від інших статурою, зовнішнім виглядом і продуктивністю.

ТИП КРОВІ (ТИП КРОВИ) - сукупність всіх систем крові однієї особини.

ТИПИ ГОДІВЛІ (ТИПЫ КОРМЛЕНИЯ) - співвідношення грубих, соковитих і концентрованих кормів, використаних за рік і окремо за стійловий і пасовищний періоди. Визначають їх за питомою вагою двох - трьох видів кормів.

ТИПОВА СТРУКТУРА, ШТАТИ Й ЧИСЕЛЬНІСТЬ ВИРОБНИЧОГО ПЕРСОНАЛУ ТВАРИННИЦЬКИХ КОМПЛЕКСІВ (ТИПОВАЯ СТРУКТУРА, ШТАТЫ И ЧИСЛЕННОСТЬ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ПЕРСОНАЛА ЖИВОТНОВОДЧЕСКИХ КОМПЛЕКСОВ) - кількість інженерно-технічних працівників і робітників з обслуговування тварин, затверджена для комплексів, побудованих за типовими проектами відповідно до їх діючої номенклатури, розроблена з урахуванням прийнятих в типових проектах засобів управління, форм організації виробництва і праці, об'ємно-планувальних рішень, рівня механізації виробничих процесів.

ТИРЛО (СТОЙБИЩЕ) - місце відпочинку тварин.

ТІЧКА (ТЕЧКА) - період статевої активності самок, коли в статевих органах дозрівають яйцеклітини і організм готовий до запліднення.

ТКАНИННА НЕСУМІСНІСТЬ (ТКАНЕВАЯ НЕСОВМЕСТИМОСТЬ) - вроджена несприйнятливність організму до пересаджених чужорідних тканин або органів .

ТОВАР (ТОВАР) - продукт праці для обміну, що володіє споживною вартістю, тобто здатністю задовольнити людську потребу, і здатністю обмінюватися на інші речі - вартістю.

ТОВАРНА ПРОДУКЦІЯ С.-Г. ПІДПРИЄМСТВА (ТОВАРНАЯ ПРОДУКЦИЯ С.-Х. ПРЕДПРИЯТИЯ) - реалізована продукція: продана державі, іншим підприємствам, на колгоспному ринку, населенню, працівникам. Використана для громадського харчування і для натуральної оплати праці продукція включається в товарну продукцію за закупівельними цінами.

ТОВАРНІ ВЛАСТИВОСТІ (ТОВАРНЫЕ СВОЙСТВА) - властивості корму, продукту, що гарантують їх збут як товар.

ТОВАРНІСТЬ С.-Г. ВИРОБНИЦТВА (ТОВАРНОСТЬ С.-Х. ПРОИЗВОДСТВА) - відношення обсягу товарної продукції до загального обсягу виробленої продукції в порівнянних цінах, виражене у відсотках.

ТОВАРООБІГ (ТОВАРООБОРОТ) - процес планомірного переміщення товарів від виробників до споживачів . Буває оптовий і роздрібний.

ТОКСИЧНІ РЕЧОВИНИ (ТОКСИЧЕСКИЕ ВЕЩЕСТВА) - речовини хімічного або біологічного походження, які пригнічують процеси життєдіяльності організму, аж до загибелі тварин або смерті людини.

ТОКСИЧНІСТЬ (ТОКСИЧНОСТЬ) - властивість корму, продукту надавати шкідливу дію на організм тварин і людини.

ТОЛЕРАНТНІСТЬ (ТОЛЕРАНТНОСТЬ) - знижена чутливість клітин організму до певних антигенів ; терпимість, допустимість.

ТОНИНА ВОВНИ (ТОНИНА ШЕРСТИ) - діаметр шерстинки, виражається в мікрометрах і якостях.

ТОННО-КІЛОМЕТР (ТОННО-КИЛОМЕТР) - показник, що характеризує вантажообіг транспорту. Визначають множенням маси вантажу, що перевозиться, вираженої в тоннах, на пройдений шлях в кілометрах.

ТОПКРОС (ТОПКРОСС) - спарювання інбредних тварин з аутбредними як спосіб зміни загальної комбінаційної здатності. При ньому не спостерігають інбредних депресій, а ефективність поліпшення продуктивних ознак вище, ніж при аутбредному спарюванні.

ТРАВЛЕННЯ (ПИЩЕВАРЕНИЕ) - процес перетворення складних хімічних сполук корму в прості, придатні до всмоктування в кров і участі в обміні речовин в організмі тварини. Перетравлення корму відбувається під впливом травних ферментів.

ТРАВ'ЯНА СІЧКА (ТРАВЯНАЯ РЕЗКА) - корм, отриманий з подрібненої і штучно висушеної трави.

ТРАВ'ЯНЕ БОРОШНО (ТРАВЯНАЯ МУКА) - корм, отриманий з висушеної при високій температурі і розмеленої трав'яної маси, зібраної в ранніх фазах вегетації рослин.

ТРАНКВІЛІЗАТОРИ (ТРАНКВИЛИЗАТОРЫ) - речовини, що сприяють ослабленню стресового стану тварин.

ТРАНСЛОКАЦІЯ (ТРАНСЛОКАЦИЯ) - переміщення гена або відрізка хромосоми з одного локусу в інший.

ТРАНСПЛАНТАЦІЯ (ТРАНСПЛАНТАЦИЯ) - пересадка запліднених яйцеклітин або ембріонів від високоцінних корів-донорів низькопродуктивним коровам-реципієнтам з метою інтенсифікації відтворення високопродуктивних племінних тварин.

ТРАНСПОРТЕР СКРЕБКОВИЙ (ТРАНСПОРТЁР СКРЕБКОВЫЙ) - пристосування для механізованого видалення гною з приміщення.

ТРАНСПОРТНИЙ ТАРИФ (ТРАНСПОРТНЫЙ ТАРИФ) - провізна плата за перевезення вантажів і пасажирів. Від його величини істотно залежить рівень цін на промислові та с.-г. товари.

ТРАНСПОРТУВАННЯ МОЛОКА (ТРАНСПОРТИРОВКА МОЛОКА) - перевезення молока від місця виробництва до місця переробки.

ТРАНСПОРТУВАННЯ ТВАРИН (ТРАНСПОРТИРОВКА ЖИВОТНЫХ) - перевезення тварин на спеціальних транспортних засобах .

ТРИВАЛІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ТВАРИН (ПРОДОЛЖИТЕЛЬНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЖИВОТНЫХ) - час, протягом якого від тварини отримують продукцію.

ТРИЛІНІЙНА ГІБРИДНА ПТИЦЯ (ТРЕХЛИНЕЙНАЯ ГИБРИДНАЯ ПТИЦА) - птах, отриманий в результаті схрещування трьох поєднаних ліній.

ТРОЯНДОВИДНИЙ ГРЕБІНЬ (РОЗОВИДНИЙ ГРЕБЕНЬ) - грібінь птиці, що має форму валика, сплюсненого зверху, загостреного до потилиці і покритого безліччу дрібних конічних горбків.

ТРУДОВІ РЕСУРСИ (ТРУДОВЫЕ РЕСУРСЫ) - працездатне населення, яке проживає на території господарства, району, області, країни.

ТРУДОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА (ТРУДОВЫЕ РЕСУРСЫ ПРЕДПРИЯТИЯ) - працівники, занесені в списки підприємства.

ТУМАКИ (ТУМАКИ) - вид браку і відходу інкубації: яйця, заражені пліснявими грибами, темні, непрозорі при овоскопуванні .

У

УСПАДКУВАННЯ, ОБМЕЖЕНЕ СТАТТЮ (НАСЛЕДОВАНИЕ, ОГРАНИЧЕННОЕ ПОЛОМ) - фенотиповий прояв ознак тільки у однієї статі, хоча їх гени є у обох статей, наприклад, молочна продуктивність худоби та несучість курей.

УДІЙ ЗА ЛАКТАЦІЮ (УДОЙ ЗА ЛАКТАЦИЮ) - кількість молока, отримана за лактацію від корови, кози, вівці, верблюдиці, кобили.

УЛЬТРАЗВУК (УЛЬТРАЗВУК) - звуки з частотою коливань понад 20000 Гц.

УЛЬТРАФІОЛЕТОВЕ ОПРОМІНЕННЯ (УЛЬТРАФИОЛЕТОВОЕ ОБЛУЧЕНИЕ) - опромінення тварин променями ртутних ламп з метою знищення мікробів, посилення обміну речовин і підвищення стійкості до захворювань.

УЛЬТРАФІОЛЕТОВІ ПРОМЕНІ (УЛЬТРАФИОЛЕТОВЫЕ ЛУЧИ) - невидимі промені з довжиною хвилі від 100 до 400 нм, що входять до складу сонячної радіації. Мають біологічну дію.

УМОВИ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА (УСЛОВИЯ ВНЕШНЕЙ СРЕДЫ) - умови годівлі, утримання, клімату, що впливають на продуктивність і здоров'я тварин.

УМОВИ ПРАЦІ (УСЛОВИЯ ТРУДА) - сукупність факторів, що характеризують виробничу обстановку, в якій працює працівник: зовнішнє середовище, психофізіологічні та естетичні умови праці, фактори, що безпосередньо характеризують процес праці.

УМОВНА КОРМОВА ПЛОЩА ТВАРИННИЦТВА (УСЛОВНАЯ КОРМОВАЯ ПЛОЩАДЬ ЖИВОТНОВОДСТВА) - посіви кормових культур, сіножаті та пасовища, переказані за прийнятими коефіцієнтами в ріллі; розрахункові площі, необхідні для виробництва концентрованих кормів, бадилля, промислових відходів. Ці площі визначаються діленням використаних концентратів на фактичну врожайність зернових (без насіння), а також суми кормових одиниць у відходах нефуражного зерна, полові, бадиллі цукрового буряка, жомі та інших кормах на середню врожайність кормових культур в кормових одиницях.

УМОВНА РІЛЛЯ (УСЛОВНАЯ ПАШНЯ) - сума площі ріллі в гектарах переведених в ріллію по розрахунковим коефіцієнтами площ кормових угідь: для сінокосів 0,16 - 0,18, пасовищ 0,8 - 0,9.

УМОВНЕ ПОГОЛІВ'Я ХУДОБИ (УСЛОВНОЕ ПОГОЛОВЬЕ СКОТА) - перекладені в умовну голову всі види продуктивних тварин за коефіцієнтами: для корів, биків-виробників, волів - 1, телиць старше двох років - 0,8; молодняку великої рогатої худоби старше року - 0,5; телят до року - 0,125, овець і кіз дорослих - 0,1; ягнят і козенят - 0,06; свиней і підсвинків старше 4 місяців - 0,6; поросят до 4 місяців - 0,2; птиці - 0,001.

УМОВНИЙ ЕТАЛОННИЙ ГЕКТАР (УСЛОВНЫЙ ЭТАЛОННЫЙ ГЕКТАР) - одиниця виміру і обліку транспортних робіт в перерахунку на оранку.

УМОВНИЙ ЕТАЛОННИЙ ТРАКТОР (УСЛОВНЫЙ ЭТАЛОННЫЙ ТРАКТОР) - трактор марки Т-74, ДТ-75, який за годину змінного часу

виробляє один умовний еталонний гектар; для перекладу фізичних тракторів в умовні використовують перекладні коефіцієнти.

УНИТАРНИЙ (УНИТАРНЫЙ) - єдиний, об'єднаний, що становить одне ціле.

УНЦІЯ ТРОЙСЬКА (УНЦИЯ ТРОЙСКАЯ) - традиційна одиниця маси золота для визначення його ціни на світових ринках в Лондоні, Нью-Йорку, Цюриху та інших центрах, рівна 31,1 г. Зараз скасована офіційна ціна на золото за унцію.

УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТВОМ (УПРАВЛЕНИЕ ПРОИЗВОДСТВОМ) - цілеспрямована діяльність, яка забезпечує координацію організації робіт на виробництві з метою досягнення найбільш ефективного використання трудових, матеріальних, фінансових і природних ресурсів для успішного виконання виробничих завдань.

УРОЖАЙНІСТЬ С.-Г. КУЛЬТУР (УРОЖАЙНОСТЬ С.-Х. КУЛЬТУР) - розмір отримуваної продукції с.-г. культур з одиниці земельної площі у гектарах. Обчислюють в центнерах для зернових, зернобобових, технічних і овочевих культур з 1 га весняної продуктивної площі; садів і виноградників з 1 га плодоносних насаджень; сінокосів з 1 га скошеної площі; теплично-парникових культур - в кілограмах з 1м².

УСКЛАДНЕНА ЯЙЦЕКЛАДКА (ЗАТРУДНЕННАЯ ЯЙЦЕКЛАДКА) - затримання яйця в яйцепровіді внаслідок уповільнення руху по його відділах.

УСПАДКУВАННЯ (НАСЛЕДОВАНИЕ) - процес передачі спадкової інформації від одного покоління до іншого.

УСПАДКУВАННЯ (НАСЛЕДУЕМОСТЬ) - частка генетичної мінливості в загальній фенотиповій варіації ознаки в конкретній популяції.

УСПАДКУВАННЯ ХРЕСТ НАХРЕСТ (НАСЛЕДОВАНИЕ КРЕСТ-НАКРЕСТ) - успадкування, при якому ознаки батька успадковують тільки дочки, а сини наслідують тільки ознаки матері.

УСПАДКУВАННЯ, ЗЧЕПЛЕННЕ СТАТТЮ (НАСЛЕДОВАНИЕ, СЦЕПЛЕННОЕ С ПОЛОМ) - тип успадкування ознак, гени яких локалізовані

в хромосомі , тому ген який знаходиться в статевій X-хромосомі батька, буде передаватися тільки дочкам, а рецесивний ген однієї з X-хромосом самки може передаватися половині не тільки синів, а й дочок самки.

УСТАНОВКА ДЛЯ ВИПОЮВАННЯ ТЕЛЯТ (УСТАНОВКА ДЛЯ ВЫПОЙКИ ТЕЛЯТ) - механізований пристрій УВТ-20, яким телятам випоюють молоко або обрат.

УТЕПЛЮВАЧ (УТЕПЛИТЕЛЬ) - шар матеріалу, що знижує теплові втрати в тваринницьких приміщеннях.

УТИЛІЗАЦІЙНИЙ ЗАВОД (УТИЛИЗАЦИОННЫЙ ЗАВОД) - санітарний об'єкт, де знищують трупи тварин, що загинули від інфекційних захворювань. В процесі їх переробки отримують м'ясокісткове борошно, технічний жир.

УТИЛІЗАЦІЯ (УТИЛИЗАЦИЯ) - використання трупів тварин для отримання кормових засобів: м'ясо-кісткового борошна, технічного жиру та ін.

УТИЛІЗАЦІЯ ВІДХОДІВ ТВАРИННИЦТВА (УТИЛИЗАЦИЯ ОТХОДОВ ЖИВОТНОВОДСТВА) - знищення і переробка відходів і викидів тваринництва.

УТРИМАННЯ БЕЗПРИВ'ЯЗНЕ (СОДЕРЖАНИЕ БЕЗПРИВЯЗНОЕ) - спосіб утримання, при якому тварини мають вільний доступ до корму , води, місця відпочинку та доїння.

УТРИМАННЯ ПРИВ'ЯЗНЕ (СОДЕРЖАНИЕ ПРИВЯЗНОЕ) - спосіб утримання в основному, великої рогатої худоби, при якому кожна тварина цілодобово знаходиться в одному місці - стійлі, де фіксується за допомогою прив'язі.

Ф

ФАБРИЦІЄВА СУМКА (ФАБРИЦИЕВА СУМКА) - лімфоїдний орган молодняка птиці, розташований у верхній частині клоаки; її залози виробляють речовини, виконуючі в організмі захисні функції.

ФАГОЦИТОЗ (ФАГОЦИТОЗ) - клітинний захист, що забезпечує природний імунітет, видалення відмираючих або гинучих клітин.

ФАКТИЧНА ЕНЕРГООЗБРОЄНІСТЬ ПРАЦІ (ФАКТИЧЕСКАЯ ЭНЕРГОВООРУЖЕННОСТЬ ТРУДА) - відношення фактично використовуваних енергетичних потужностей до чисельності робітників, зайнятих на виробництві.

ФАКТОР (ФАКТОР) - рушійна сила, причина процесу, явища, події.

ФАРАДИЗАЦІЯ (ФАРАДИЗАЦИЯ) - електролізування з допомогою перемінного струму низької частоти.

ФАРИНГІТ (ФАРИНГИТ) - запалення слизової оболонки глотки, яке може поширитися на слизову носової порожнини, гортані і трахеї.

ФЕНОТИП (ФЕНОТИП) - сукупність всіх морфологічних і фізіологічних ознак і властивостей організму, що сформувалися на основі взаємодії генотипу з факторами зовнішнього середовища.

ФЕНОТИПІЧНА ЗМІНЮВАНІСТЬ (ФЕНОТИПИЧЕСКАЯ ИЗМЕНЧИВОСТЬ) - мінливість ознаки в популяції, що включає генетичну і середовищну мінливість; відношення генетичної частки до фенотипової мінливості визначає успадкованість ознаки в популяції.

ФЕНОТИПІЧНА КОРЕЛЯЦІЯ (ФЕНОТИПИЧЕСКАЯ КОРРЕЛЯЦИЯ) - ступінь спільної мінливості двох ознак в популяції.

ФЕРМЕНТИ (ФЕРМЕНТЫ) - специфічні білкові речовини, що каталізують біохімічні реакції в організмі в процесі обміну речовин; інша назва - ензими.

ФЕТОТОМІЯ (ФЕТОТОМИЯ) - вимушене розсічення плоду і вилучення його з матки по частинах.

ФІЗИЧНИЙ ЗНОС (ФИЗИЧЕСКИЙ ИЗНОС) - поступова втрата засобами праці своїх споживчих властивостей і вартості в процесі виробництва.

ФІЗИЧНИЙ ЗНОС ОСНОВНИХ ФОНДІВ (ФИЗИЧЕСКИЙ ИЗНОС ОСНОВНЫХ ФОНДОВ) - втрата основними виробничими фондами їх початкової вартості і властивостей.

ФІЗИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ КОРМУ (ФИЗИЧЕСКИЕ СВОЙСТВА КОРМА) - маса, питома вага, щільність та інші фізичні показники корму, продукту.

ФІЗІОЛОГІЯ (ФИЗИОЛОГИЯ) - наука, що вивчає процеси життєдіяльності, що відбуваються в організмі тварин і людини, функції окремих систем, органів, тканин, клітин і їх структурних елементів.

ФІЗІОТЕРАПІЯ (ФИЗИОТЕРАПИЯ) - лікування фізичними факторами: теплом, світлом, водою, електрикою та ін.

ФІКСАЦІЯ (ФИКСАЦИЯ) - закріплення тварин з метою захищення від їх укусів і ударів людей, що надають ветеринарну допомогу або підковують злих коней.

ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВА (ФИНАНСЫ ПРЕДПРИЯТИЯ) - сукупність грошових коштів, зосереджених в розпорядженні окремих підприємств.

ФІНАНСОВА ГРУПА (ФИНАНСОВАЯ ГРУППА) - об'єднання юридично та господарсько самостійних підприємств різних галузей: промислових, торгових, транспортних, кредитних та інших; очолює їх один або кілька банків, які розпоряджаються грошовим капіталом входячих до них компаній, а також координують всі сфери їх діяльності.

ФІНАНСОВА ДИСЦИПЛІНА (ФИНАНСОВАЯ ДИСЦИПЛИНА) - обов'язковий порядок здійснення фінансової діяльності.

ФІНАНСОВА КРИЗА (ФИНАНСОВЫЙ КРИЗИС) - розлад фінансового механізму, що виражається в дефіцитності держбюджетів, зростання державного боргу.

ФІНАНСОВИЙ ПЛАН ПІДПРИЄМСТВА (ФИНАНСОВЫЙ ПЛАН ПРЕДПРИЯТИЯ) - сукупність заходів, спрямованих на поліпшення

фінансової діяльності та фінансових результатів виробництва, підвищення його ефективності.

ФІРМА (ФИРМА) - велике підприємство, що об'єднує ряд інших підприємств з виділенням головного, на яке покладається організація всього процесу виробництва.

ФІСКАЛЬНА МОНОПОЛІЯ (ФИСКАЛЬНАЯ МОНОПОЛИЯ) - одна з форм непрямого оподаткування; виключне право держави на виробництво і продаж будь-якого товару масового споживання з метою отримання бюджетних надходжень.

ФІТОГОРМОНИ (ФИТОГОРМОНЫ) - хімічні речовини, що виробляються рослинами і регулюють їх ріст і розвиток: ауксини, гібереліни, цитокініни, інгібітор росту - абсцизова кислота. Утворюються вони в активно зростаючих тканинах на верхівках коренів і стебел і часто надають свою дію на цих же ділянках; багато синтетичних речовин мають таку ж дію.

ФІТОНЦИДИ (ФИТОНЦИДЫ) - біологічно активні речовини, що утворюються цибулею, часником, хроном та іншими, які вбивають або пригнічують ріст і розвиток мікроорганізмів.

ФІТОНЦИДНІ ВЛАСТИВОСТІ (ФИТОНЦИДНЫЕ СВОЙСТВА) - властивість корму, продукту рослинного походження вбивати мікрофлору в навколишньому середовищі.

ФЛЕГМАТИЧНИЙ (ФЛЕГМАТИЧНЫЙ) - млявий, байдужий.

ФОНД АМОРТИЗАЦІЙНИЙ (ФОНД АМОРТИЗАЦИОННЫЙ) - накопичувані в грошовій формі амортизаційні відрахування, які використовуються на повне відновлення основних коштів .

ФОНД ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ (ФОНД ЗАРАБОТНОЙ ПЛАТЫ) - загальна сума всіх видів оплати праці, нарахована працівникам підприємства за той чи інший період.

ФОНД НАКОПИЧЕННЯ (ФОНД НАКОПЛЕНИЯ) - частина валового доходу підприємства, яка використовується для розширення виробництва, утворення запасів і резервів невиробничої сфери. У нього включають

прибутковий податок, страхові платежі, відрахування від прибутків на накопичення основних фондів і оборотних коштів, фонд розвитку виробництва, відшкодування витрат, не покритих доходами минулих років.

ФОНД РОБОЧОГО ЧАСУ РІЧНИЙ (ФОНД РАБОЧЕГО ВРЕМЕНИ ГОДОВОЙ) - кількість робочих днів у році для одного постійного працівника підприємства. Визначають множенням 5 або 6 робочих днів тижня на кількість робочих тижнів на рік - 52 тижні. З річного фонду робочого часу віднімають 15,18 або 24 дні відпустки, 8 святкових днів, а також невиходи через хворобу та інших причин, що становить на 1 робітника близько 10 днів на рік.

ФОНД СПОЖИВАННЯ (ФОНД ПОТРЕБЛЕНИЯ) - частина валового доходу, яка використовується для задоволення матеріальних і культурних потреб працівників підприємства. У нього включають фонд оплати праці та громадські фонди споживання.

ФОНДИ ОБІГУ (ФОНДЫ ОБРАЩЕНИЯ) - вироблена, але не реалізована продукція, а також грошові кошти підприємства.

ФОНДИ ОБОРОТНІ (ФОНДЫ ОБОРОТНЫЕ) - економічна форма функціонуючих в процесі виробництва предметів праці, включаючи і засоби праці вартістю до 100 грн., Які повертаються підприємству в грошовій формі після кожного кругообігу.

ФОНДОВІДДАЧА ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ С.-Г. ПРИЗНАЧЕННЯ (ФОНДОУДАЧА ОСНОВНЫХ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ФОНДОВ С.-Х. НАЗНАЧЕНИЯ) - відношення вартості валової продукції сільського господарства в поточних цінах до середньорічної вартості основних виробничих фондів с.-г. призначення.

ФОНДОЄМНА, ФОНДОМІСТКА ФОРМА ІНТЕНСИФІКАЦІЇ С.-Г. ВИРОБНИЦТВА (ФОНДОЁМКАЯ ФОРМА ИНТЕНСИФИКАЦИИ С.-Х. ПРОИЗВОДСТВА) - зростання валової продукції і продуктивності праці досягається при зростанні фондомісткості продукції.

ФОНДОЄМНІСТЬ, ФОНДОМІСТКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ
(ФОНДОЁМКОСТЬ ПРОДУКЦИИ) - відношення вартості основних фондів до вартості валової продукції. Цей показник є оборотнім виразом фондівіддачі.

ФОНДОЗАБЕСПЕЧЕНІСТЬ, ФОНДООСНАЩЕНІСТЬ
(ФОНДООБЕСПЕЧЕННОСТЬ, ФОНДООСНАЩЁННОСТЬ) - відношення вартості основних фондів до с.-г. угідь і ріллі. У тваринництві вартість основних фондів (без вартості продуктивної худоби) ділять на середньорічну умовну голову худоби.

ФОНДОЗБЕРЕЖУЮЧА ФОРМА ІНТЕНСИФІКАЦІЇ С.-Г.
ВИРОБНИЦТВА (ФОНДОСБЕРЕГАЮЩАЯ ФОРМА ИНТЕНСИФИКАЦИИ С.-Х. ПРОИЗВОДСТВА) - прогресивна форма інтенсифікації, при якій зростання валової продукції і продуктивності праці досягається при зниженні фондомісткості продукції при додатковому вкладенні коштів виробництва та праці на одиницю земельної площі. Вона відображає взаємопов'язані вдосконалення всіх ланок виробництва: техніки, технології та організації праці. Цю форму часто називають послідовною інтенсифікацією.

ФОНДООЗБРОЄНІСТЬ ПРАЦІ (ФОНДОВООРУЖЁННОСТЬ ТРУДА) - показник вартості основних фондів у розрахунку на 1 середньорічного працівника в гривнях. Визначають діленням вартості основних фондів на середньорічну чисельність працівників підприємства .

ФОРМА ВИМЕНИ І СОСКІВ (ФОРМА ВЫМЕНИ И СОСКОВ) - сукупність морфологічних особливостей, що впливають на продуктивність і молоковиділення .

ФОРМА КОРМУ (ФОРМА КОРМА) - зовнішній обрис , зовнішній вигляд корму, продукту.

ФОРМАКОДИДИНАМІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ КОРМУ, ПРОДУКТУ
(ФОРМАКОДИНАМИЧЕСКИЕ СВОЙСТВА КОРМА, ПРОДУКТА) - властивості корму, продукту в малих кількостях, які не мають кормового,

харчового значення, надавати на організм або окремі органи вираженої формакодинамічної дії.

ФОРМЕНІ ЕЛЕМЕНТИ КРОВІ (ФОРМЕННЫЕ ЭЛЕМЕНТЫ КРОВИ) - клітини крові: еритроцити, лейкоцити і кров'яні пластинки - тромбоцити. Утворюються головним чином в червоному кістковому мозку; найбільш численні еритроцити.

ФОРМИ КОНЦЕНТРАЦІЇ С.-Г. ВИРОБНИЦТВА (ФОРМЫ КОНЦЕНТРАЦИИ С.-Х. ПРОИЗВОДСТВА) - це централізація, інтенсифікація, комбінування, міжгосподарська кооперація, агропромислова інтеграція.

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ НА ТВАРИННИЦЬКИХ КОМПЛЕКСАХ (ФОРМЫ ОРГАНИЗАЦИИ ТРУДА НА ЖИВОТНОВОДЧЕСКИХ КОМПЛЕКСАХ) - форми раціональної побудови і ведення тваринництва. Основною формою організації праці на комплексі є тваринницька бригада.

ФОРМОВКА ТУШКИ (ФОРМОВКА ТУШКИ) - надання тушці компактної форми і товарного вигляду.

ФОРМУВАННЯ ОСНОВНОГО СТАДА (ФОРМИРОВАНИЕ ОСНОВНОГО СТАДА) - процес поповнення основного стада, продуктивної і робочої худоби шляхом переводу в нього молодняка, вирощеного в своєму господарстві, або шляхом придбання племінних тварин на стороні.

ФОСФАТИ КОРМОВІ (ФОСФАТЫ КОРМОВЫЕ) - мінеральна підгодівля для с.-г. тварин, яка містить фосфор і кальцій.

ФОТАРІЙ (ФОТАРИЙ) - приміщення для проведення групових опромінь ультрафіолетовими і тепловими променями молодняку з профілактичною і лікувальною метою.

ФОТОМЕТР (ФОТОМЕТР) - прилад для вимірювання освітленості тваринницьких приміщень.

ФРИМАРТИНІЗМ (ФРИМАРТИНИЗМ) - недорозвинення статевих органів у теличок (іноді у кіз) при різностатевих двійнятах, що є причиною їх безпліддя.

ФУМІГАЦІЯ (ФУМИГАЦИЯ) - обкурювання, газация приміщення дезінфекційними або дезінсекційними газами; лікування тварин в газокамерах.

ФУНКЦІЇ УПРАВЛІННЯ (ФУНКЦИИ УПРАВЛЕНИЯ) - цілеспрямована діяльність з планування, організації, координації, регулювання, підбору, виховання та розстановки кадрів, розпорядження, обліку та контролю.

Х

ХАЛІКОЗИ (ХАЛИКОЗЫ) - гнізді відкладення вапна в тканинах.

ХАРИЗМА (ХАРИЗМА) - вплив, заснований на властивостях особистості керівника, його здатності залучати прихильників.

ХАРЧОВА НОРМА (ПИЩЕВАЯ НОРМА) - кількість поживних речовин, необхідних людині для підтримки здоров'я і нормальної життєдіяльності. На основі харчових норм розробляють харчові раціони.

ХАРЧОВА ЦІННІСТЬ (ПИЩЕВАЯ ЦЕННОСТЬ) - властивість продукту задовольняти потреби людини в енергії, поживних і біологічно активних речовинах для забезпечення здоров'я і нормальної життєдіяльності людей. Визначається хімічним складом і фізичною структурою продукту.

ХАРЧОВИЙ РАЦІОН (ПИЩЕВОЙ РАЦИОН) - добова дача, що складається з різних продуктів з урахуванням потреби людини в поживних речовинах.

ХАРЧОВІ ВІДХОДИ (ПИЩЕВЫЕ ОТХОДЫ) - залишки їжі з підприємств громадського харчування, відходи макаронних, кондитерських і ковбасних фабрик, хлібзаводів, овочевих баз, бійнь та інших промислових підприємств. Використовуються як корм переважно у відгодівельних свинарських господарствах.

ХВОЙНЕ БОРОШНО (ХВОЙНАЯ МУКА) - вітамінний корм для с.-г. тварин, що отримується з штучно висушеної хвої смерекових або соснових гілок. В 1 кг борошна міститься 0,4 к.од. і 37 г перетравного протеїну. У комбікорм хвойне борошно включають в кількості 3 - 5%.

ХІМІЗАЦІЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА (ХИМИЗАЦИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА) - система заходів по широкому застосуванню мінеральних добрив, гербіцидів, пестицидів, стимуляторів росту рослин і тварин, інших продуктів хімії, а також впровадження хімічних методів у виробництво.

ХІМІОТЕРАПІЯ (ХИМИОТЕРАПИЯ) - лікування хімічними препаратами.

ХІМІЧНИЙ СКЛАД КОРМУ (ХИМИЧЕСКИЙ СОСТАВ КОРМА) - вміст в кормі, продукті поживних і біологічно активних речовин.

ХІМІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ КОРМУ (ХИМИЧЕСКИЕ СВОЙСТВА КОРМА) - властивість корму, продукту надавати окислювально-відновну дію при взаємозв'язку з іншими кормами, продуктами або іншими об'єктами зовнішнього середовища.

ХІМОСТАЗ (ХИМОСТАЗ) - застій вмістимого в тонких кишках.

ХЛОРУВАННЯ ВОДИ (ХЛОРИРОВАНИЕ ВОДЫ) - знезараження води хлором.

ХОЛДИНГОВА КОМПАНІЯ (ХОЛДИНГОВАЯ КОМПАНИЯ) - акціонерна компанія, що володіє контрольними пакетами акцій інших фірм з метою контролю та управління їх діяльністю.

ХОЛОДИЛЬНА УСТАНОВКА (ХОЛОДИЛЬНАЯ УСТАНОВКА) - машина для отримання штучного холоду.

ХОЛОСТІ СВИНОМАТКИ (ХОЛОСТЫЕ СВИНОМАТКИ) - самки після відлучення поросят, незапліднювані після осіменіння .

ХРЕБЕТ (ПОЗВОНОЧНИК) - спинний хребет, утворений ланцюгом кісток, тобто хребців, і хрящів, що йдуть уздовж спини і заключають в собі спинний мозок.

ХРЕБЕЦЬ (ПОЗВОНОК) - окрема частина хребта.

ХРОМАТИДИ (ХРОМАТИДЫ) - дві нитки, з яких побудована нормальна хромосома.

ХРОМАТИН (ХРОМАТИН) - ядерна речовина, з якої складаються хромосоми.

ХРОМОСОМИ (ХРОМОСОМЫ) - самовідтворювальні ядерні структури, що складаються з ДНК і білків і містять поздовжньо розташовані гени або генетично активні локуси.

ХРОМОСОМНА ТЕОРІЯ СПАДКОВОСТІ (ХРОМОСОМНАЯ ТЕОРИЯ НАСЛЕДСТВЕННОСТИ) - теорія, згідно з якою в хромосомах закладена матеріальна основа спадковості - гени.

ХРОНІЧНЕ РОЗШИРЕННЯ ШЛУНКА (ХРОНИЧЕСКОЕ РАСШИРЕНИЕ ЖЕЛУДКА) - захворювання, викликане тривалим годуванням тварин важкоперетравними або зіпсованими кормами.

ХРОНІЧНИЙ (ХРОНИЧЕСКИЙ) - довгостроковий, затяжний, що триває багато часу.

ХРОНІЧНИЙ ДЕФОРМУЮЧИЙ АРТРИТ (ХРОНИЧЕСКИЙ ДЕФОРМИРУЮЩИЙ АРТРИТ) – запалення суглобів внаслідок перегрузки їх у робочих коней і волів на підставі запальних процесів суглобових кінців кісток і окістя з руйнуванням суглобового хряща.

ХРОНОМЕТРАЖ (ХРОНОМЕТРАЖ) - спосіб технічного нормування для детального вивчення періодично повторюваних витрат робочого часу на виконання окремого елемента технологічного процесу, окремої операції.

ХУРДА (ХУРДА) – група тварин нижче середньої вгодованості, часто хворих, кульгавих і т. ін., виділених для лікування, кращого догляду та годівлі.

ХУТРО (МЕХ) - вироблена шкіра тварини зі збереженням волосяного покриву.

ХУТРИНА СИРОВИНА (ПУШНО-МЕХОВОЕ СЫРЬЕ) - шкурки хутрових звірів і деяких видів с.-г. тварин, зняті з тушок і зазвичай законсервовані, але не вироблені в хутрянні вироби.

Ц

ЦЕНТРАЛІЗОВАНЕ ДОСТАВЛЯННЯ ПРОДУКТІВ ТВАРИННИЦТВА (ЦЕНТРАЛИЗОВАННАЯ ДОСТАВКА ПРОДУКТОВ ЖИВОТНОВОДСТВА) - молокозаводи і м'ясокомбінати організують доставку продуктів, вироблених с.-г. підприємствами, своїми транспортними засобами.

ЦЕНТРАЛЬНА НЕРВОВА СИСТЕМА (ЦЕНТРАЛЬНАЯ НЕРВНАЯ СИСТЕМА) - основний відділ нервової системи, представлений у безхребетних гангліями і нервовим ланцюжком, у хребетних - спинним і головним мозком.

ЦЕРВИЦИТ (ЦЕРВИЦИТ) - запалення шийки матки.

ЦЕХ (ЦЕХ) - виробнича ділянка тваринницької ферми з розміщенням в ньому тварин певного фізіологічного стану. Основні цехи : отелення, роздоювання, виробництва молока, сухостою, запліднення, супоросності, опоросу, дорощування, відгодівлі, вирощування молодняка і т.п.

ЦЕХ ЗАБОЮ ТВАРИН (ЦЕХ УБОЯ ЖИВОТНЫХ) - виробниче приміщення для виконання технологічних процесів по переробці с.-г. тварин на м'ясо.

ЦИАНОГЕННІ РОСЛИНИ (ЦИАНОГЕННЫЕ РАСТЕНИЯ) - отруйні рослини: сорго, суданська трава, буркун та інші, що містять ціаноглікозиди, які при гліколізі відщеплюють вільну синильну кислоту.

ЦИАНОЗ (ЦИАНОЗ) - синювато-червоне забарвлення слизових оболонок при венозному застої і недостатньому насиченні крові киснем.

ЦИБУЛИНА ВОЛОССЯ (ЛУКОВИЦА ВОЛОСА) – найнижча, розширена частина кореня волоса.

ЦИКЛ (ЦИКЛ) - сукупність процесів, явищ, що взаємозв'язані і утворюють певну систему або закінчене коло розвитку.

ЦИКЛ НЕСУЧОСТІ (ЦИКЛ ЯЙЦЕНОСКОСТИ) - період від знесення першого яйця до припинення яйцекладки через настання линьки.

ЦИКЛОГРАМА (ЦИКЛОГРАММА) - графічне зображення технологічних груп тварин на комплексі по періодам їх фізіологічного стану з визначеним ритмом протягом року.

ЦИРОЗ (ЦИРРОЗ) - хвороба паренхіматозних органів, що виражається розростанням щільної сполучної тканини і поступовим зникненням паренхіми.

ЦИТОЛОГІЯ (ЦИТОЛОГИЯ) - вчення про клітини, їх будову і функції.

ЦИТОПЛАЗМА (ЦИТОПЛАЗМА) - всі компоненти живої клітини, крім ядра і оболонки.

ЦІДИЛОК (ЦЕДИЛКА) – пристрій для фільтрації молока.

ЦІНИ ЗАКУПІВЕЛЬНІ (ЦЕНЫ ЗАКУПОЧНЫЕ) - планово встановлювані ціни на с.-г. продукцію, що продається с.-г. підприємствами державі і кооперативним організаціям.

ЦІНИ ОПТОВІ (ЦЕНЫ ОПТОВЫЕ) - ціни на продукцію, реалізовану зазвичай великими партіями.

ЦІНИ РОЗДРІБНІ (ЦЕНЫ РОЗНИЧНЫЕ) - ціни, за якими населення набуває предмети споживання і засоби виробництва.

ЦІНИ СПІВСТАВНІ (ЦЕНЫ СОПОСТАВИМЫЕ) - ціни, установлені центральним статистичним управлінням як незмінні протягом певного періоду. Застосовуються при зіставленні обсягу виробництва валової продукції підприємства за ряд років, а також при плануванні.

ЦІННІ ПАПЕРИ (ЦЕННЫЕ БУМАГИ) - документи, що містять майнові права: акції, облігації, векселі, заставні листи під заставу нерухомості та інші, що дають право на отримання певної частини доходу. Їх купують і продають на фондовій біржі .

ЦУКРИ (САХАРА) - речовини, добре розчинні у воді , які містяться в плодах - моносахариди (цукор фруктовий, плодовий); в молоці - молочний цукор; в цукровому буряці і очереті - дісахариди (буряковий і тростинний цукор).

Ч

ЧАБАН (ЧАБАН) – працівник, що обслуговує тварин під час знаходження на пасовищі.

ЧАРГАФА ПРАВИЛО (ЧАРГАФФА ПРАВИЛО) - сформульоване Чаргафом фундаментальне положення молекулярної генетики, по якому в будь-якій молекулі ДНК сума пуринових основ, тобто аденіну і гуаніну, дорівнює сумі пірамідінових основ, тобто тиміну і цитозину.

ЧАСТКА КРОВІ (ДОЛЯ КРОВИ) - старе заводське поняття для оцінки кількісної частки предків певних порід при їх схрещуванні; в даний час при оцінці помісних тварин частіше використовують термін "частка генів" тієї чи іншої породи.

ЧЕКОВА ФОРМА КОНТРОЛЮ ВИТРАТ (ЧЕКОВАЯ ФОРМА КОНТРОЛЯ ЗАТРАТ) - система внутрішньогосподарських взаєморозрахунків між структурними підрозділами.

ЧЕРВОНА КНИГА (КРАСНАЯ КНИГА) - анотований список тварин і рослин, які знаходяться під загрозою зникнення. У книзі вказуються їх сучасна і минула поширена чисельність, відтворення , прийняті необхідні заходи охорони. Міжнародну книгу веде Міжнародний союз охорони природи і природних ресурсів або МСОП. За її зразком в ряді країн створені національні Червоні книги.

ЧИСТА ЕНЕРГІЯ (ЧИСТАЯ ЭНЕРГИЯ) - засвоєна енергія корму, продукту.

ЧИСТА ЗОЛА (ЧИСТАЯ ЗОЛА) - неорганічний залишок корму, продукту після видалення органічної частини шляхом спалювання .

ЧИСТА ПРОДУКЦІЯ (ЧИСТАЯ ПРОДУКЦИЯ) - різниця між вартістю валової продукції і використаними матеріальними витратами на її виробництво.

ЧИСТИЙ БЛОК (ЧИСТЫЙ БЕЛОК) - білок корму, продукту, який після засвоєння організмом витрачається на приріст біомаси тіла і на синтез продукції : молока, яєць, вовни та ін.

ЧИСТИЙ КОРМ, ПРОДУКТ (ЧИСТЫЙ КОРМ, ПРОДУКТ) - ідеальний, істинно корисний корм, продукт, який повністю пішов на приріст біомаси тіла і синтез продукції: молока, яєць, вовни та ін.

ЧИСТИЙ ПРОТЕЇН (ЧИСТЫЙ ПРОТЕИН) - протеїн корму, продукту, який засвоєний організмом на збільшення маси тіла і синтез продукції.

ЧИСТОПОРОДНЕ РОЗВЕДЕННЯ (ЧИСТОПОРОДНОЕ РАЗВЕДЕНИЕ) - метод розведення, при якому для отримання нових поколінь здійснюється відбір і підбір тварин, що належать до однієї і тієї ж породи з метою збереження і покращення ознак цієї породи.

ЧИЩЕННЯ ТВАРИН (ЧИСТКА ЖИВОТНЫХ) - догляд за шкірним, волосяним покривами, вим'ям і копитами тварин. Проводиться за допомогою солом'яних джгутів, щіток, електропилососів, копитних ножів та ін.

ЧОТИРИЛІНІЙНА ГІБРИДНА ПТИЦЯ (ЧЕТЫРЁХЛИНЕЙНАЯ ГИБРИДНАЯ ПТИЦА) - гібридна птиця, отримана в результаті схрещування чотирьох поєднаних ліній, що дають ефект гетерозису.

Ш

ШВИДКІСТЬ, ТОБТО ІНТЕНСИВНІСТЬ МОЛОКОВІДДАЧІ (СКОРОСТЬ, Т.Е. ИНТЕНСИВНОСТЬ, МОЛОКООТДАЧИ) - кількість молока, видоєного за 1 хв (в середньому 1,6 - 1.8 кг / хв).

ШЕД (ШЕД) - приміщення для утримання кролів, що представляє собою споруду з каркасом з дерева або залізобетону, поздовжні стіни якої утворені з кліток для утримання кролів, а торцеві стіни виконані в вигляді вхідних і вихідних дверей.

ШЕФМОНТАЖ ОБЛАДНАННЯ НА ТВАРИННИЦЬКИХ КОМПЛЕКСАХ (ШЕФМОНТАЖ ОБОРУДОВАНИЯ НА ЖИВОТНОВОДЧЕСКИХ КОМПЛЕКСАХ) - виконання монтажу обладнання силами заводу-виготовлювача або іншою спеціалізованою організацією, що здійснюється аж до завершення монтажних робіт і індивідуального випробування устаткування.

ШИНКА (ВЕТЧИНА) - передні і задні окости свинячих туш, спеціально посолені і піддані термічній обробці. Шинку випускають у вареному, копченому, копчено-вареному і запеченому вигляді.

ШКІДЛИВІ РОСЛИНИ (ВРЕДНЫЕ РАСТЕНИЯ) - рослини, що не містять отруйних речовин, але поїдання яких призводить до зниження якості тваринницької продукції, порушення здоров'я тварин.

ШКІРА (КОЖА) – зовнішній покрив тіла тварини, що має величезне значення в житті організму, захищаючи його від зовнішніх впливів, приймаючи участь у терморегуляції і виділенні, будучи органом дотику.

ШКУРА (ШКУРА) - знятий після забою тварин шкірний покрив з вовною; сировина для шкіряного і хутряного виробництва.

ШКУРКИ (ШКУРКИ) - шкіра хутрових звірів, кроликів, ягнят та інших тварин з волосяним покривом.

ШЛУНКИ ПТИЦІ (ЖЕЛУДКИ ПТИЦЫ) - два окремих органи шлунково-кишкового тракту, функціонально взаємопов'язаних.

ШЛУНКОВИЙ СІК (ЖЕЛУДОЧНЫЙ СОК) - безбарвна рідина кислої реакції внаслідок наявності соляної кислоти.

ШОК (ШОК) - загальний розлад функцій організму внаслідок швидкого і сильного роздратування нервової системи зовнішніми факторами.

ШРІТ (ШРОТ) - побічний продукт олійноекстракційного виробництва, одержуваний після екстрагування, тобто вилучення жиру з насіння олійних рослин: соняшника, ріпаку, бавовнику органічними розчинниками.

ШТАПЕЛЬ (ШТАПЕЛЬ)– група вовнинок, поєднана в пучок.

ШТАТНИЙ РОЗКЛАД (ШТАТНОЕ РАСПИСАНИЕ) - встановлений відповідно до виробничої програми перелік посад адміністративно-управлінського і виробничого персоналу з зазначенням посадових окладів.

ШТУЧНА ВАГІНА (ВАГИНА ИСКУССТВЕННАЯ) - прилад для отримання сперми у плідників.

ШТУЧНЕ ЗАПЛІДНЕННЯ (ИСКУССТВЕННОЕ ОСЕМЕНЕНИЕ) - комплекс заходів, які забезпечують запліднення самок. У вузькому розумінні - це введення сперми самця спеціальним інструментом у статеві органи самки для її запліднення.

ШТУЧНІ ПАСОВИЩА (ИСКУССТВЕННОЕ ПАСТБИЩЕ) - організуються шляхом докорінного поліпшення природних пасовищ, посівів багаторічних і однорічних трав або злаково-бобових культур.

ШТУЧНИЙ ВІДБІР (ИСКУССТВЕННЫЙ ОТБОР) - відбір з покоління в покоління тварин, що володіють певними ознаками для подальшого розведення.

ШТУЧНИЙ МІКРОКЛІМАТ (ИСКУССТВЕННЫЙ МИКРОКЛИМАТ) - підтримання на необхідному рівні основних фізичних хімічних факторів зовнішнього середовища: температури, вологості, освітленості, які впливають на організм тварини.

ШУМ (ШУМ) - звук, що викликає шкідливий вплив, його інтенсивність вимірюється в децибелах (дБ).

ШУМОМІР (ШУМОМЕР) - прилад для вимірювання інтенсивності шуму.

Щ

ЩЕПЛЕННЯ (ПРИВИВКА) - введення в організм тварини біологічних препаратів - вакцин для підвищення його захисних властивостей, створення імунітету з метою збереження тварин від інфекційних хвороб.

ЩІЛЬНІСТЬ МОЛОКА (ПЛОТНОСТЬ МОЛОКА) - маса 1 см³ молока при температурі 20 ° С, становить 1,027 - 1,032 г / см³.

ЩІЛЬНІСТЬ ПОГОЛІВ'Я (ПЛОТНОСТЬ ПОГОЛОВЬЯ) - кількість тварин, яка припадає на 100 га с.-г. угідь. Поголів'я великої рогатої худоби, корів, овець і кіз розраховують на 100 га с.-г. угідь, свиней - на 100 га ріллі, птиці - на 100 га посіву зернових культур. Поголів'я птиці обчислюють в перерахунку на курей за коефіцієнтами: для качок - 2 , гусей та індиків - 4, молодняк не враховується.

ЩІЛЬНІСТЬ ПОСАДКИ (ПЛОТНОСТЬ ПОСАДКИ) - кількість птиці, розміщеної на 1 м² підлоги приміщення.

Ю

ЮВЕНАЛЬНЕ ЛИНЯННЯ ПТИЦІ (ЮВЕНАЛЬНАЯ ЛИНЬКА ПТИЦЫ) - линька птиці, при якій відбувається зміна первинного пір'яного покриву.

ЮРИДИЧНА ОСОБА (ЮРИДИЧЕСКОЕ ЛИЦО) - самостійно господарююча організація, яка має відокремлене майно. Перебуває на самостійному балансі, може від свого імені набувати цивільних прав і нести обов'язки, пов'язані з її діяльністю, має право виступати в якості позивача та відповідача в суді, арбітражі .

ЮРИСДИКЦІЯ (ЮРИСДИКЦИЯ) - правова сфера, на яку поширюються повноваження держави; право вирішувати правові питання , проводити суд; підсудність.

ЮСТИЦІЯ (ЮСТИЦИЯ) - система судових установ, судове відомство; правосуддя.

Я

ЯДОВИТІ РОСЛИНИ, ОТРУЙНІ (ЯДОВИТЫЕ РАСТЕНИЯ) - рослини, що виробляють та накопичують в процесі свого зростання отруту, яка викликає отруєння у тварин і людини.

ЯДРО (ЯДРО) - клітинна органела, що включає хромосоми, ядерце, ядерний сік і ядерну оболонку. Воно життєздатне лише в протоплазмі і є важливішим носієм спадковості.

ЯЄЧНА МАСА (ЯИЧНАЯ МАССА) - загальна маса яєць, знесених птицею за певний відрізок часу. Визначається множенням кількості яєць на їх середню масу.

ЯЄЧНИК (ЯИЧНИК) - жіноча статеві залоза, в якій утворюються і дозрівають яйцеклітини.

ЯЙЦЕВА ПОРОДА ПТИЦІ (ЯИЧНАЯ ПОРОДА ПТИЦЫ) - порода птиці, основною метою розведення якої є отримання яєць.

ЯЙЦЕКЛАДКА (ЯИЦЕКЛАДКА) - фізіологічний процес знесення яйця самкою птиці.

ЯЙЦЕКЛІТИНА (ЯИЦЕКЛЕТКА) - жіноча статеві клітина.

ЯЙЦЯ КУРЯЧІ ДІЄТИЧНІ (ЯЙЦА КУРИНЫЕ ДИЕТИЧЕСКИЕ) - яйця від здорової птиці, які зберігаються не більше 7 діб з дня знесення, з чистою непошкодженою шкаралупою і нерухомою повітряною камерою.

ЯЙЦЯ-БІЙ (ЯЙЦА-БОЙ) - свіжі яйця, що мають пошкоджену шкаралупу і підшкаралупні оболонки, з ознаками течі або без неї.

ЯКІСНА СТРУКТУРА С.-Г. УГІДЬ (КАЧЕСТВЕННАЯ СТРУКТУРА С.-Х. УГОДИЙ) – відсоткове співвідношення кращих, середніх і гірших за якістю земель. До кращих належать землі з оцінкою їх з бонітування від 70 до 100 балів, середнім від 40 до 70 і гіршим .

ЯКІСНІ ОЗНАКИ (КАЧЕСТВЕННЫЕ ПРИЗНАКИ) - ознаки, з чітко вираженими у тварини відмінностями і визначаються шляхом окомірної оцінки.

ЯКІСТЬ КОРМУ (КАЧЕСТВО КОРМА) - сукупність властивостей корму, що обумовлюють його нешкідливість і придатність задовольняти потребу тварин в поживних речовинах.

ЯКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА (КАЧЕСТВО ПРОДУКЦИИ ЖИВОТНОВОДСТВА) - сукупність властивостей, що визначають ступінь

придатності продукції для харчування населення і сировини для промисловості.

ЯЛОВИЧИНА (ГОВЯДИНА) - м'ясо великої рогатої худоби як харчовий продукт.

ЯЛОВІСТЬ (ЯЛОВОСТЬ) - відсутність приплоду протягом року у статевовікових маток. Термін частіше застосовують в скотарстві.

ЯРУСНЕ УТРИМАННЯ СВИНЕЙ (ЯРУСНОЕ СОДЕРЖАНИЕ СВИНЕЙ) - розташування станків, в яких знаходяться тварини, в кілька ярусів, число яких зазвичай не перевищує п'яти.

ЯРКА (ЯРКА) – вівця у віці до 1,5 років, не була в парванні.

ЯСЛА (ЯСЛИ) – годівниця для згодовування грубих і соковитих кормів.

Наукове видання.

**ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ
ТВАРИННИЦТВА**

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

(українською мовою)

Похил Володимир Іванович – кандидат сільськогосподарських наук, Дніпровський державний аграрно-економічний університет.

Санжара Роман Андрійович – кандидат сільськогосподарських наук, Дніпровський державний аграрно-економічний університет.

Рожков Володимир Вікторович – кандидат сільськогосподарських наук, Дніпровський державний аграрно-економічний університет.

Лесновська Олена Володимирівна – кандидат сільськогосподарських наук, Дніпровський державний аграрно-економічний університет.

Похил Олена Миколаївна – кандидат сільськогосподарських наук, Дніпровський державний аграрно-економічний університет.

Миколайчук Людмила Петрівна – аспірант, Дніпровський державний аграрно-економічний університет.